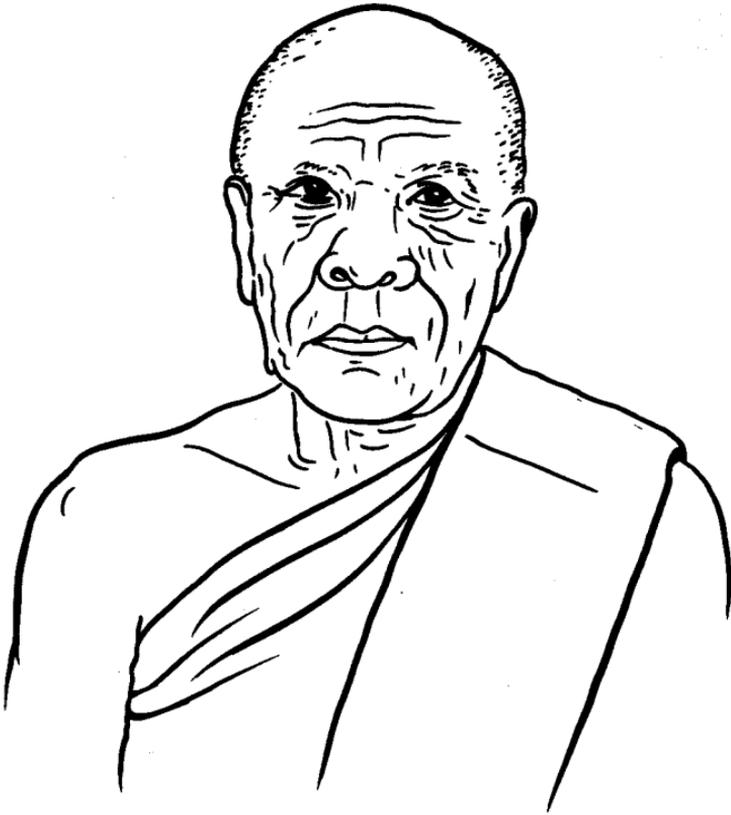

สด จันทาสโร

ประวัติชีวิต การงาน หลักธรรม

ชี วิ ต ก า ร ง า น ห ลั ก ฐ ร ร ม

ห ล ว ง พ ่อ ส ด วั ด ป า ก น ้ำ

การพิมพ์หนังสือธรรมะเป็นอนุสรณ์และที่ระลึก นอกจากเป็นการจัดทำสิ่ง ซึ่งเป็นประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญกรรมทาน คือการให้ธรรมที่ พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้จึงได้ชื่อว่ามี ส่วนร่วมเผยแพร่ธรรม อันจักอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ประชาชน

ธรรมสภา จัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ดีมีคุณภาพ อุดมด้วยเนื้อหาสาระ เป็นที่ ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี เป็นการใช้จ่ายเงินที่มีคุณค่าและให้เป็นประโยชน์ อย่างถูกต้อง ท่านที่ประสงค์จะเผยแพร่เป็นกรรมทานโปรดติดต่อที่

สำนักพิมพ์ธรรมสภา.....

๓๕/๒๗๐ จรัลสนิทวงศ์ ๖๒ บางพลัด บางกอกน้อย

กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐ โทร. ๔๓๔-๔๒๖๗, ๔๓๔-๓๕๖๖, ๔๒๔-๐๓๗๕

การให้ธรรมะย่อมชนะการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน

คำนำในการจัดพิมพ์

ชีวิต การงาน หลักธรรม หลวงพ่อสด วัดปากน้ำ

พระธรรมคำสั่งสอนของพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสัจธรรม ผู้ใดได้ศึกษาปริยัติและนำมาปฏิบัติ จะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง ปฏิบัติและให้ผลได้ไม่จำกัดกาล ผู้รู้ก็จะรู้ได้เฉพาะตัว สามารถเรียกให้ผู้อื่นมาพิสูจน์ดูได้ ผู้ใดได้ปฏิบัติก็จะมีหลัก มีเกราะคุ้มครองรักษาชีวิต ผู้นั้นจะมีความสุข สงบ ร่มเย็น

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หรือ หลวงพ่อสด วัดปากน้ำ ท่านได้พากเพียรพยายามคิดค้นวิชาพระธรรมกายตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระบรมศาสดา ทดลองปฏิบัติจนได้ผล แล้วจึงเมตตาประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ศิษยานุศิษย์ตลอดจนสาธุชนผู้สนใจใคร่ปฏิบัติธรรม เพื่อให้พบสันติสุขแห่งชีวิตที่แท้จริง จนการปฏิบัติธรรมในแนวทางวิชาพระธรรมกายเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

จากการศึกษาวัตรปฏิบัติ และพระธรรมเทศนาของท่าน นับได้ว่าท่านเป็นพระธรรมอาจารย์ที่ยิ่งใหญ่องค์หนึ่งในบรรดาพระพุทธรศาสนา ธรรมสภา จึงได้จัดทำหนังสือ ชีวิต การงาน หลักธรรม ของหลวงพ่อดต วัดปากน้ำ ขึ้นเพื่อจารึกไว้ในพระพุทธรศาสนา อันเป็นการบูชาพระคุณท่านอย่างสูงสุด ซึ่งการจัดทำหนังสือในครั้งนี้ ก็เพื่อความปรารถนาให้ท่านสาธุชนและอนุชนรุ่นหลังได้มีหนังสือประวัติ ผลงาน และหลักธรรมของท่านพระธรรมอาจารย์ทั้งหลายไว้ศึกษา ดังที่ธรรมสภาได้จัดทำเพื่อให้เป็นธรรมานุสรณ์สถิตย์สถาพรไว้ในบรรณพิภพ คือ

๑. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
๒. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (โต พรหมรังสี)
๓. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต
๔. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี
๕. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ หลวงปู่ตุลย์ อดุล
๖. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ หลวงปู่ขาว อนาลโย
๗. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ หลวงปู่ดาคา ถาวโร
๘. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร
๙. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ พระธรรมวิสุทธิอาจารย์ (มงคล วิโรจโน)
๑๐. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ
๑๑. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ
๑๒. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ หลวงพ่อดต วัดปากน้ำ
๑๓. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ หลวงพ่อพุทธ จานีโย
๑๔. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ หลวงพ่อชา สุภัทโท
๑๕. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ หลวงพ่อจรัญ ฐิตธมโม
๑๖. ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)

ในการจัดพิมพ์หนังสือชุด ซีวิต การงาน และหลักธรรม ของพระธรรมาจารย์นี้ ธรรมสภาจัดพิมพ์ถวายเป็นธรรมทานแก่ท่านเจ้าอาวาสวัดทั่วประเทศ และห้องสมุดวัดที่แจ้งความจำนงประสงค์ขอรับเป็นธรรมทานมาโดยตรงที่ธรรมสภา ส่วนหนึ่งจัดพิมพ์เผยแพร่แก่สาธุชน เพื่อความเจริญแพร่หลายแห่งธรรม และเพื่อสร้างศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

ธรรมสภา ขอกราบขอบพระคุณแต่พระคุณเจ้า ครูบาอาจารย์ทั้งหลาย และผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมคำสอนของหลวงพ่อสด วัดปากน้ำเป็นอย่างสูง ที่ได้แนะนำ ให้ความรู้และข้อมูลในการเรียบเรียงหนังสือ ซีวิต การงาน และหลักธรรม ของหลวงพ่อสด วัดปากน้ำ ไว้ ณ ที่นี้ ด้วยความสำนึกในความเมตตาของท่านทั้งหลาย บุญกุศลอันจักพึงมีพึงได้จากการจัดทำหนังสือในครั้งนี้ ขอน้อมถวายแต่ท่านธรรมาจารย์ หลวงพ่อสด วัดปากน้ำ พระผู้เป็นนักปฏิบัติที่เด็ดเดี่ยวเฉกเช่นพระอริยะทั้งหลาย

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกได้พบกับความสงบสุข

สารบัญ

	หน้า
๑. บันทึกของหลวงพ่อด	๙
๒. วยเยาว์เล่าเรียนขอม	๑๙
๓. บวชและศึกษาปริยัติธรรม	๒๕
๔. สำเร็จธรรมกาย	๓๓
๕. เปิดสอนกัมมัฏฐานแนวธรรมกาย	๔๕
๖. สัมมาอะระหัง	๖๙
๗. ฎกยงจิวรทะเล (เทวดาคุ้มครอง)	๙๓
๘. เห็นเหตุการณ์ในอนาคต	๑๐๑
๙. กัตถัญญกตเวทิต่อผู้มีคุณ	๑๒๕
๑๐. สมณศักดิ์	๑๓๑
๑๑. มรณภาพ	๑๔๗

หลักธรรมของหลวงพ่อด วัดปากน้ำ

ศีล	๑๕๓
สมาธิ	๑๖๘
ปัญญา	๑๗๙
หลักการเจริญสมถวิปัสสนากรรมฐาน	๑๙๒

สารบัญ โดยละเอียด

หน้า

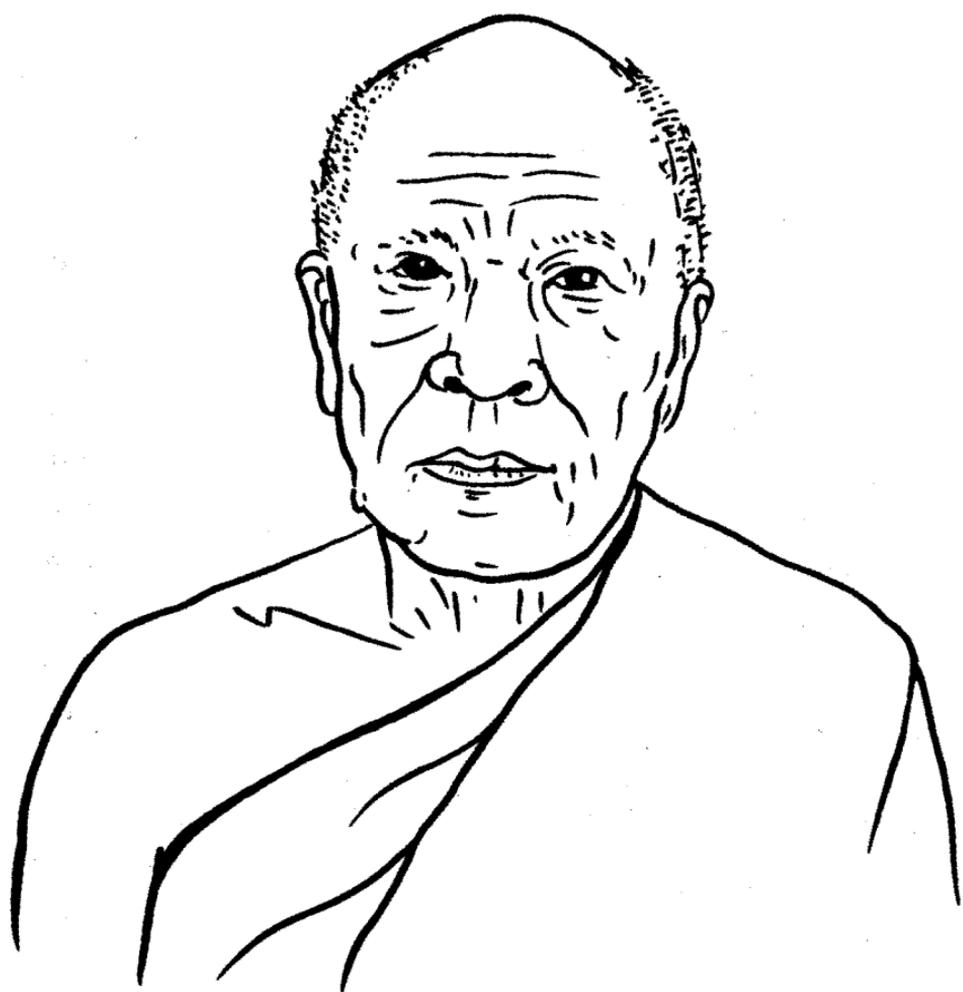
๑. บันทึกของหลวงพ่อด	๔
ชาวสุพรรณบุรี	๑๕
๒. ้วยเยาว์เล่าเรียนหอม	๑๙
พ่อค้าข้าว	๒๑
๓. บวชและศึกษาปริยัติธรรม	๒๕
แสวงหาอาจารย์วิปัสสนา	๒๙
๔. สำเร็จธรรมกาย	๓๓
เงื่อนไขในการเป็นเจ้าของวัดปากน้ำ	๓๘
ใหม่เก่าปรับความเข้าใจกันก่อน	๔๑
๕. เปิดสอนกัมมัฏฐานแนวธรรมกาย	๔๕
ดวงแก้วกลมใส	๕๓
๖. สัมมาอะระหัง	๖๙
โรงเรียนราษฎร์	๗๗
นักธรรมบาลีและมีปฏิบัติ	๘๐
เป็นกำลังในการก่อตั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๘๘
๗. ถูกยิงจิวรทะเล (เทวดาคุ้มครอง)	๙๓
โรงครัว	๙๕
กิจวัตรของพระภิกษุสามเณรและแม่ชี	๙๘

หน้า

๘. เห็นเหตุการณ์ในอนาคต	๑๐๑
ธรรมกายในต่างประเทศ	๑๐๔
ปรัชญาการปกครอง	๑๐๖
ถาวรวัตถุและสาธารณูปการ	๑๒๐
๙. กตัญญูทเวที่ต่อผู้มีคุณ	๑๒๕
เมตตาท่อสัตว์	๑๒๗
๑๐. สมณศักดิ์	๑๓๑
๑๑. มรณภาพ	๑๔๗

หลักธรรมของหลวงพ่อด วัดปากน้ำ

ศีล	๑๕๓
สมาธิ	๑๖๘
ปัญญา	๑๗๙
หลักการเจริญสมถวิปัสสนากรรมฐาน	๑๙๒
คติธรรมของหลวงพ่อด	๒๑๑

๑. บันทึกของหลวงพ่อสด

ชาติภูมิเดิมเป็นพ่อค้า เข้าตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านหมู่เหนือของวัดสองพี่น้อง คือทิศใต้ของวัด แต่ต่างฝั่งกับวัด วัดอยู่ตะวันออกเฉียงเหนือ บ้านอยู่ตะวันตกเฉียงใต้ มีคลองกั้นเป็นระหว่างวัดกับบ้าน

ค้าขายมาตั้งแต่อายุ ๑๔ ปีเศษๆ นับตั้งแต่บิดาล่วงไปก็เป็นพ่อค้าแทนบิดา เลี้ยงมารดาจนถึงอายุ ๑๙ ปี

ตรงนี้ได้ปฏิญาณตัวบวชจนตาย ด้วยมามีอุปสรรคเกิดขึ้นในระหว่างชายช้าว แล้วนำเรือเปล่ากลับบ้านเข้าลัดที่คลองบางดีแทน เหนือตลาดใหม่ แม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในลัดนี้ไม่สู้ไกลนัก แต่พวกโจรชุกชุม แต่พอเข้าลัดไปเล็กน้อย ก็มาคิดแต่ในใจของตัวว่า คลองก็เล็กโจรก็ร้าย ท้ายเรือเข้าก็ไล่เสียกับฝั่ง ไม่ต่ำไม่สูงกว่ากันเท่าไรนักน่าหวาดเสียวอันตราย เมื่อโจรมากก็ต้องยิงหรือทำร้ายคนท้ายก่อน ถ้าเขาทำเราเสียได้ก่อนก็ไม่มีความที่จะสู้เขา ถ้าเราเอาอาวุธปืน

แปดนัดไว้ทางหัวเรือแล้วเราไปต่อเรือทางลูกจ้างเสียเมื่อโจรมาทำร้าย เราก็จะมีทาง
สู้ได้บ้าง

คิดดังนี้แล้วก็เรียกลูกจ้างที่ต่อเรือแถบทรายมาถือท้าย เรากลับไปต่อแทน
ต่อเรือไปก็คิดไป เรือก็เดินเข้าไปหาที่เปลี่ยวหนักขึ้นทุกที ความคิดก็ดีขึ้นว่าลูกจ้าง
ที่เราจ้างมานี้ คนหนึ่งก็ไม่กี่บาท เพียง ๑๑ บาท หรือ ๑๒ บาทเท่านั้น ส่วนตัว
เราเป็นเจ้าของทั้งทรัพย์สินทั้งเรือหมด ส่วนตายจะให้ลูกจ้างตายก่อน ไม่ถูก เอาเปรียบ
ลูกจ้างมากเกินไปไม่สมควร ต่อไปก็คิดไปดังนี้ และคิดถึงหนักเข้าก็ตัดสินใจเด็ดขาด
ออกไป เราเป็นเจ้าของให้เราตายก่อนดีกว่าจึงจะสมควร

คิดตกลงแล้วก็เรียกลูกจ้างให้มาต่อ ตัวก็หยิบปืนแปดนัดที่เอาไปไว้ข้าง
หัวเรือมาไว้ใกล้ตัว ข้างท้ายเรือก็ถือท้ายเรือไป ไกลออกจากลัดเต็มน้ำ ก็ขึ้น
เรือช้าที่หนักก็ตามหัวน้ำขึ้นสวนเข้ามาประดังกันแน่น จินก็สงสัยแต่ว่าตู้อ่าง
ประดังกันแน่น ออกก็ไม่ได้ เข้าก็ไม่ได้ น้ำก็น้อย เลยต้องต่างฝ่ายต่างก็ปักหลัก
กรานหน้าจอดกันนิ่งอยู่ เราเป็นคนท้าย

ผ่านพ้นอันตรายมาแล้วก็คิดว่าการเงินทองนี้ลำบากจริงๆ เจียวหนา
บิดาของเราก็ทามาดังนี้ เราก็หาซื้อรอยบิดาตามบิดาบ้าง เงินเลขทองที่ทำกันทั้งหมด
ด้วยกันนี้ ต่างคนต่างก็หาไม่มีเวลาหยุดด้วยกันทั้งนั้น ถ้าใครไม่เร่งรีบหาให้มั่งมีก็
เป็นคนต่ำและเลว ไม่มีใครนับถือแลคบหา เข้าหมู่เขาก็อายเขา เพราะเป็นคนจน
กว่าเขา ไม่เทียบหน้าเทียบบ่าเทียบไหล่กับเขา

ปรุพชนต้นสกุลของเราที่ทำกันมาดังนี้ เหมือนๆ กันจนถึงบิดาของเราแล
ตัวของเรานี้

ก็นัดนี้ปรุพชนแลบิดาของเราไปทางไหนหมด ก็ปรากฏแก่ใจว่าตายหมด
แล้ว แล้วตัวของเรานี้ก็ต้องตายเหมือนกัน แต่พอคิดถึงตายขึ้นมาดังนี้แล้ว ใจก็
ชักเสียวๆ นึกถึงความตายที่จะมาถึงตัวโดยไม่มีสงสัยเลย เราต้องตายแน่ๆ บิดา

เราก็มาล่องข้าว ขึ้นจากเรือข้าวก็เจ็บมาจากตามทางแล้วขึ้นจากเรือข้าวไม่ได้ก็วันก็ถึงแก่กรรม เมื่อถึงแก่กรรมแล้ว เราที่ช่วยพยาบาลอยู่ไม่ได้เห็นเลยที่จะเอาอะไรติดไป ผ้าที่นุ่งแลร่างกายของแก เราก็ดูแลอยู่ ไม่เห็นมีอะไรหายไป ทั้งตัวเราแลพี่น้องของเราที่เนื่องด้วยแกตลอดถึงมารดาของเราก็อยู่ ไม่เห็นมีอะไรเลยที่ไปด้วยแก แกไปผู้เดียวแท้ๆ ก็ตัวเราเล่าต้องเป็นดังนี้ เคลื่อนความเป็นอยู่อย่างนี้ไปไม่ได้แน่

เมื่อคิดตกลงใจดังนี้แล้ว ก็ลองทำเป็นตายดู นอนแผลงที่ท้ายเรือนั้นแล้ว ก็ทำตาย ตายแล้วทำไปหาคนที่ เป็นญาติบ้าง พี่น้องบ้าง เพื่อนที่ชอกกันบ้าง เขาก็ไม่เห็นเรา เพราะเราเป็นผี เราก็เอาก่อนดินบ้าง ไม้บ้าง โยนหรือปาเข้าไปให้ถูก เพราะเขาไม่เห็นตัวเรา เขาก็ต้องบอกผีโยนมาหรือปาเข้ามา ไปหาคนโน้นก็ไม่เห็น มาหาคนนี้ก็ไม่มี เห็น คิดไปดังนี้แหละจนผลอตัว

แต่พอรู้สึกตัวขึ้นมา ก็รีบลุกขึ้นจุดธูป อธิษฐานในใจของตัวเองว่าขออย่าให้เราตายเสียก่อน ขอให้บวชเสียก่อนเถิด ถ้าบวชแล้วไม่สึกจนตลอดชีวิต ตรงนี้บวชจริงมาเสียแต่อายุ ๑๔ ปีเศษแล้ว ตั้งแต่นั้นก็ประกอบอาชีพตามปกติของพ่อค้า จนอายุครบ ๒๒ โดยปีแล้ว ก็ปรารถนาถึงการบวชในปีนั้น

พอถึงเดือน ๘ ข้างขึ้นก็ชวนข้าวลงเรือเต็มลำตีแล้ว ก็บอกกับลูกจ้างให้นำเอาข้าวไปขายในโรงสีในกรุงเทพฯ ส่วนตัวก็เข้าอยู่วัดเป็นเจ้าภาคฝึกหัดเบื้องต้นแห่งการอุปสมบทในสำนักพระปลัดยง ผู้เป็นหลวงตาของตัวซึ่งเป็นน้องคนเล็กของตาน้อยผู้เป็นมารดาของตัวเอง ทำนส่งวินัยย่อๆ ให้เป็นหนังสือสมุดข่อย เขียนตัวบรรจงสวยงามมาก ก็ท่องวิธีขอบรรพชา แลดูวินัยไปด้วยกันทีเดียว พอจวนเข้าพรรษาก็มีผู้ไปนิมนต์พระอุปัชฌาย์ดี วัดประตูกาล จังหวัดสุพรรณบุรี มาเป็นอุปัชฌาย์ ก็ได้อุปสมบทในต้นเดือนแปด ของ พ.ศ. ๒๔๔๔

ได้อยู่จำพรรษาในวัดนั้น รวมอยู่ที่อุปสมบทนั้น ๗ เดือนเศษๆ เท่านั้น

ออกจากวัดที่อุปสมบทนั้นแล้ว ก็ตรงมาอยู่จำพรรษาในวัดพระเชตุพนฯ ที่เดียว เรียนมูลกัจจายน์ถึงสามจบ แล้วเรียนวิปัสสนาธุระต่อไป ถึงในระหว่างคันถธุระ อยู่ก็เรียนวิปัสสนาไปด้วยเหมือนกัน เวลารวันแปดค่ำ สิบห้าค่ำ ก็มักไปแสวงหา ครูสอนฝ่ายสมถวิปัสสนาอยู่เสมอๆ โดยมาก แต่ที่เรียนโดยตรงที่เดียวตั้งแต่บวชใหม่ๆ ก็เรียนต่ออนุสาวนาจารย์ที่หนึ่ง บวชแล้วรุ่งขึ้นวันที่สองก็เรียนที่หลวงพ่อเนียมวัดน้อย จังหวัดสุพรรณบุรี ที่สามเจ้าคุณสังฆวรณรงค์ (เอี่ยม) วัดราชสิทธิาราม ที่สี่เรียนกับพระครูญาณวิโรติ (เปี) วัดพระเชตุพนฯ ที่ห้าเรียนกับพระอาจารย์สิงห์ วัดละครท่า หลังวัดระฆังโฆสิตาราม ได้ตามแบบของท่านสององค์ พระครูญาณวิโรติแลพระอาจารย์สิงห์ ท่านรับรองว่าได้ตามแบบของท่าน ท่านมอบให้เป็นผู้สอน เขาได้ทั้งสองอาจารย์ แต่ก็ยังไม่พอใจที่จะเป็นครูสอนเขา จึงค้นคว้าหาต่อไปอีก

ถึงพรรษา ๑๑ ก็สำเร็จในการเล่าเรียนคันถธุระได้พอสมควรแก่ที่ตั้งใจไว้ว่า ต้องเรียนแปลให้ออกจะได้ค้นธรรมในเมคธภาษาได้ตามต้องการ ก่อนแต่จะมาเรียนคันถธุระนั้นได้ตั้งหนังสือโบลานมหาสติปัญฐานลานยาวไว้ที่วัดสองพี่น้อง ผูกหนึ่งว่า ถ้าไปเล่าเรียนคราวนี้ต้องแปลหนังสือผูกนี้ให้ออก จึงเป็นที่พอแก่ความต้องการ ถ้ายังแปลไม่ออกก็เป็นอันไม่หยุดในการเรียน แต่พอแปลออกก็หยุด ในพรรษาที่ ๑๑

เมื่อหยุดต่อการเรียนปริยัติแล้ว ก็เริ่มทำจริงจังในทางปฏิบัติ ก็คิดว่าในวัดพระเชตุพนฯ นี้ในอุโบสถก็ดี มีบริเวณกว้างขวางดีมาก เป็นสถานที่ควรทำภาวนามาก แต่มาหวนระลึกถึงอุปการคุณของวัดบางคูเวียง ในคลองบางกอกน้อย เจ้าอธิการชุ่มได้ถวายมูลกัจจายน์แลคัมภีร์พระธรรมบทให้ในตอนเล่าเรียนปริยัตินั้น ก็มีอุปการคุณอยู่มาก ควรไปจำพรรษา แล้วจะได้แสดงธรรมแจกแก่ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา เป็นบรรณาการต่ออุปการคุณแก่วัดนั้น จึงได้กราบลาเจ้าคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เข้ม) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ ไปจำพรรษาวัด

บางคูเวียง ในพรรษาที่ ๑๒

แต่พอได้กึ่งพรรษาก็มาทวนระลึกขึ้นว่า ในเมื่อเราตั้งใจจริงๆ ในการบวชจำเดิมอายุสิบเก้า เราได้บัญญัติตนบวชจนตาย ขออย่าให้ตายในระหว่างก่อนบวชบัดนี้ก็ได้บอกลามมาถึง ๑๕ พรรษายังเข้าพรรษานี้แล้ว ก็พอแก่ความประสงค์ของเราแล้ว บัดนี้ของจริงที่พระพุทธเจ้าท่านรู้ท่านเห็น เราก็ยังไม่ได้บรรลุ ยังไม่รู้ไม่เห็น สมควรแล้วที่จะต้องกระทำอย่างจริงจัง

เมื่อตกลงใจได้ดังนี้แล้ว วันนั้นเป็นวันกลางเดือน ๑๐ ก็เริ่มเข้าโรงอุโบสถแต่เวลาเย็น ตั้งสัจจาธิฐานแนนอนลงไปว่า ถ้าเรานั่งลงไปครั้งนี้ไม่เห็นธรรมที่พระพุทธเจ้าต้องการ เป็นอันไม่ลุกจากที่นั่งหมดชีวิต เมื่อตั้งจิตมั่นลงไปแล้วก็เริ่มปรารภนั่ง จึงได้แสดงความอ่อนวอนแต่พระพุทธเจ้าว่า ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดข้าพระพุทธเจ้า ทรงประทานธรรมที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้อย่างน้อยที่สุด แลง่ายที่สุดที่พระองค์ได้ทรงรู้แล้วแต่ข้าพระพุทธเจ้า ถ้าข้าพระพุทธเจ้ารู้ธรรมของพระองค์แล้ว เป็นโทษแก่ศาสนาของพระองค์แล้ว ขอพระองค์อย่าทรงพระราชทานเลย ถ้าเป็นคุณแก่ศาสนาของพระองค์แล้ว ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานแต่ข้าพระองค์ ข้าพระองค์รับเป็นทนายศาสนา ในศาสนาของพระองค์จนตลอดชีวิต

แต่พออ่อนวอนเสร็จแล้ว ก็เริ่มปรารภเข้าที่นั่งสมาธิต่อไป มานึกถึงมดที่ตามช่องของแผ่นหินที่ยาวๆ แลบนแผ่นหินบ้าง ไต่ไปมาอยู่บ้าง แต่ไม่มากนัก จึงหยิบเอาชวดน้ำมันก๊าดมา เอานิ้วจุกเข้าที่ปากชวด แล้วตะแคงชวดให้เปียกนิ้วเข้า แล้วเอามาลากเป็นทางให้รอบตัวจะได้กันไม่ให้มาทำอันตรายในเวลานั่งลงไปแล้ว แต่พอทางนิ้วที่เปียกน้ำมันนั้นไม่ทันถึงครึ่งของวงตัวที่นั่ง ความคิดอันหนึ่งเกิดขึ้นว่า ชีวิตสละได้แต่ทำไมยังกลัวมดอยู่เล่า ก็นึกกายตัวเองขึ้นมา เลยวงชวดน้ำมันเข้าที่เลยในเดี๋ยวนั้น ประมาณครึ่งหรือค่อนคืน (ไม่มีนาฬิกา) ก็เห็นผั่งของจริงของ

พระพุทธรเจ้า ซึ่งมีอยู่ในหนังสือธรรมกาย ที่คุณพระพิภย์ปริญาเรียบเรียงพิมพ์แจกไปแล้วนั้น

ในขณะนั้นก็มาปริวิตกว่า ธรรมะเป็นของลึกซึ้งเพียงนี้ ใครจะไปติดคาคะเนเอาได้ พันวิสัยของความตรึกนึกคิด ถ้ายังตรึกนึกคิดอยู่ก็เข้าไม่ถึง ที่จะเข้าถึง ต้องทำให้รู้ตรึก รู้นึก รู้คิดนั้น หยุดเป็นจุดเดียวก็ดับ แต่พอดับแล้วก็เกิด ถ้าไม่ดับแล้วไม่เกิด ตรงดูเกิด ท่านทั้งหลาย นี่เป็นของจริง หัวต่อมีเป็นอยู่ตรงนี้ ถ้าไม่ถูกส่วนดังนี้ก็ไม่มีไม่เป็นเด็ดขาด

วัดกอยู่ดั่งนี้สักครูใหญ่ๆ ก็กลัวว่า ความมีความเป็นนั้นจะเลื่อนไปเสีย จึงเข้ที่ต่อไปใหม่ รวรสักสามสิบนาที ก็เห็นวัดบางปลาปรากฏเหมือนตัวเองไป อยู่ที่วัดนั้น แต่พอซัดตาก็รู้สึกตัวขึ้นมา จึงมีความรู้สึกขึ้นมาว่าสิ่งที่มีผู้รู้เห็นได้ยากนั้น ในวัดบางปลาจะต้องมีผู้รู้เห็นได้แน่นอน จึงมาปรากฏขึ้นบัดนี้

ต่อแต่นั้นมาก็ดำเนินที่จะไปสอนที่วัดนั้นอยู่เรื่อยๆ มาจนถึงออกพรรษา รับกฐินแล้วก็ลาสมภารวัดบางคูเวียงไปสอนที่วัดบางปลาราวสี่เดือน มีพระทำเป็นสามรูป ฤทธิสทธิ์สึคน นี้เริ่มต้นแผ่ธรรมกายของจริง ที่แสวงหาได้มาจริง ปรากฏอยู่จนบัดนี้

ชาวสุพรรณบุรี

เมืองยุทธหัตถี วรรณคดีขึ้นชื่อ เลื่องลือพระเครื่อง รุ่งเรืองเกษตรกรรม
สูงล้ำประวัติศาสตร์ แหล่งปราชญ์ศิลปิน ภาษาถิ่นชวนฟัง

ทายสิว่าข้างบนนี้เป็นคำขวัญของจังหวัดอะไร

ใครๆ ก็รู้กันทั่วว่าเป็นคำขวัญของจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดที่มีคนดี คน
เด่น คนดัง เกิดขึ้นมากมาย หนึ่งในนั้นคือ ท่านเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี หรือที่
เรียกกันติดปากว่า “หลวงพ่อด” หรือ “หลวงพ่อดปากน้ำ”

หลวงพ่อดเกิดเมื่อวันศุกร์ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีวอก ฉศก จุลศักราช
๑๒๔๖ ตรงกับวันที่ ๑๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๒๗

บ้านสองพี่น้อง ตำบลสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็น
ถิ่นกำเนิดของท่าน

เป็นบุตรของนายเงิน นางสุดใจ มีแก้วน้อย

มีพี่น้องร่วมกัน ๕ คน คือ ๑. นางดา เจริญเมือง ๒. หลวงพ่อด วัดปากน้ำ (สด มีแก้วน้อย) ๓. นายไส มีแก้วน้อย ๔. นายผูก มีแก้วน้อย ๕. นายสำรวย มีแก้วน้อย

ญาติพี่น้องทั้ง ๕ คนนี้ ปัจจุบันหาชีวิตไม่แล้ว การถึงแก่กรรมของทุกคนก็แปลกไปอีกอย่าง คือแทนที่ตายเรียงลำดับกันไป จากคนโตไปหาคนสุดท้อง แต่กลับตายไล่กันขึ้นมา จากคนสุดท้อง คือคนที่ ๕ ไปหาคนที่ ๔ คนที่ ๓ คนที่ ๒ หรือหลวงพ่อด ส่วนคนหัวปี อันได้แก่ นางดา เจริญเมือง จากโลกไปเป็นคนสุดท้าย

แปลกเหมือนกัน โฉนถึงแก่กรรมเรียงลำดับขึ้นไปแบบนี้ แทนที่จะเรียงลำดับลงมา ตามความมากน้อยของอายุ

นี่แหละความตายหละ จะเอาแน่นอนอะไรมิได้

การตายของคนไม่ได้เกี่ยวกับอายุ แต่ขึ้นอยู่กับกรรมของแต่ละคนที่ทำกันไว้หรือที่ได้ร่วมกันทำ

คติธรรมของหลวงปู่

เห็น	ไตรภพมาตรแมน	ธรรมกาย
จำ	สนิทธิमितหลาย	มันแท้
คิด	ทำเกิดหญิง-ชาย	ชูช่วย ตนแฮ
รู้	ยิงเบญจขันธ์แท้	แต่ล้วนออจริง
	รักษ่วงพอสร้างร้าย	รอดตน
	ยอดเยี่ยม "ธรรมกาย" ผล	ผ่องแผ้ว
	เลอเลิศสว่างกุศล	ได้อื่น
	เชิญท่านถือเอาแก้ว	ก่องหล้าเรื่องสกล

๒. วยเยาว์เล่าเรียนขอม

สมัยก่อน การเรียนหนังสือที่สำคัญก็คือ เรียนภาษาขอม ซึ่งมักมีเรียนกันในวัด ครูบาอาจารย์ก็คือพระนั่นแหละ

ระบบสังคมไทย ถือวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน พระเป็นผู้นำของสังคมเป็นที่พึ่งของประชาชน หน้าที่สำคัญอันหนึ่งของพระก็คือการสอน ซึ่งนอกจากจะสอนธรรมะแล้ว ยังต้องสอนหนังสือหรือความรู้ทั่วไป รวมทั้งวิชาทำมาหากินให้อีกด้วย สมัยก่อนนั้นคนจึงมุ่งเข้าวัดเพื่อแสวงหาความรู้กัน

ภาษาขอมสมัยก่อน นอกจากจะใช้เรียนกันตามธรรมดาแล้ว ยังใช้จารึกคำสอนในทางพระศาสนาด้วย การเล่าเรียนภาษาขอม จึงเป็นการเรียนศาสนาศึกษาธรรมะไปในตัวด้วย ผู้สำเร็จการศึกษาจึงค่อนข้างมีความสมบูรณ์ คือรู้ทั้งหนังสือ วิชาทำมาหากิน และธรรมะ เรียกว่ารู้ทั้งทางโลกและทางธรรม

วัยเด็กของหลวงพ่อด ได้เรียนหนังสือที่วัดสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง

จังหวัดสุพรรณบุรี กับพระน้าชาย โดยเข้าไปอยู่ที่วัดเป็นเด็กวัดนั่นเอง

เมื่อพระน้าชายลาสิกขาบท สึกออกมาเป็นฆราวาส เพื่อใช้ชีวิตทางโลก สด มีแก้วน้อยจึงได้ย้ายสำนักไปอยู่ที่วัดบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยอยู่กับพระอาจารย์ทรัพย์ เป็นศิษย์วัด รับใช้พระอยู่ที่นี้

อยู่ที่วัดบางปลา สด มีแก้วน้อยได้เล่าเรียนหนังสือขอม ตามความนิยมในสมัยนั้น ด้วยความขยันหมั่นเพียร จนสามารถอ่านได้คล่องแคล่ว หลักสูตรชั้นสุดท้ายคือ การอ่านหนังสือพระมาลัย ซึ่งเขียนด้วยภาษาขอม สดก็สามารถอ่านได้ไม่ติดขัด ผ่านการอ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ถือว่าจบหลักสูตรการเรียนเบื้องต้น

ก่อนออกจากวัด เด็กวัดทุกคนที่แตกฉานในหนังสือ สามารถอ่านหนังสือคล่อง ท่องหนังสือได้ จะผ่านการอ่านพระมาลัยที่เขียนด้วยภาษาขอมคนละหลายเที่ยวเลยทีเดียว

หนังสือพระมาลัย เป็นเรื่องราวของพระอรหันต์องค์หนึ่งที่มีฤทธิ์มาก ได้ขึ้นไปบนสวรรค์และลงไปโปรดสัตว์ในเมืองนรก เมื่อกลับมายังโลกมนุษย์ก็เทศน์สั่งสอนประชาชนให้ละชั่วกลัวบาป แล้วให้หมั่นทำบุญทำทาน ชีวิตจะได้เจริญรุ่งเรือง ทั้งชาตินี้และชาติหน้า

เพราะได้อ่านหนังสือทำนองนี้เอง คนสมัยก่อนจึงเกรงกลัวบาป กล้าหาญในการบุญกัณฑ์

พ่อค้าข้าว

สต มีแก้วน้อย เรียนจบหลักสูตรตามที่พ่อชวนขายได้ในสมัยนั้นแล้วก็ออกจากวัดไปอยู่บ้าน ช่วยพ่อแม่ทำการค้า

ครอบครัวของสตมีอาชีพทางการค้าขายข้าว โดยซื้อข้าวชาวบ้าน แล้วบรรทุกเรือไปขายให้โรงสีข้าวที่นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และกรุงเทพฯ

การค้าของครอบครัวทำได้ง่ายมาก ไม่ต้องลงทุนอะไร เพียงแต่มีเรือขนข้าวก็ใช้ได้แล้ว พ่อตกลงราคาข้าวกับชาวบ้านเสร็จ ก็ขนข้าวลงเรือไปขายได้โดยส่วนเงินชำระที่หลังเมื่อขายข้าวได้แล้วนั้นแหละ ทั้งนี้เพราะเชื่อใจกัน

หลังจากพ่อถึงแก่กรรม สตได้รับหน้าที่เป็นพ่อค้าสืบอาชีพต่อมา

เนื่องด้วยเป็นคนขยันขันแข็งในการทำมาหากิน หนักเอาเบาไม่ท้อ ญาติพี่น้องก็คอยช่วยเหลือ อาชีพค้าข้าวจึงเจริญรุ่งเรืองยิ่งๆ ขึ้น สตกลายเป็นผู้มีฐานะดีคนหนึ่งในถิ่นนั้น

เพราะความที่เป็นคนเอาการเอางาน เห็นงานเห็นการแล้วค้นไม้ค้นมือ
 อยากรจะทำ เวลาเห็นใครทำตัวไม่เข้าท่า ประกอบอาชีพไม่เจริญ มีแต่ทรงอยู่หรือ
 ทรุดลงไป ก็จะถูกเปรียบเทียบกับ หากินแบบไก่ คือหาได้อย่างเดียว แต่ไม่มีเก็บ
 อย่างนี้จะต้องจนตาย ควรหาวิธีแก้ไขให้ถูกต้องเสียใหม่ แต่ถ้าไปเจอใครประกอบ
 อาชีพเจริญรุ่งเรือง ก็จะแสดงมุทิตาจิต แสดงความยกย่องสรรเสริญ อวยพรขอให้
 ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

แต่เมื่ออายุ ๑๔ ปี ระหว่างที่ทำการค้าอยู่นั้น ได้เกิดความเบื่อหน่ายใน
 ชีวิตขึ้นมา ราฟิงแก่ตัวเองว่า

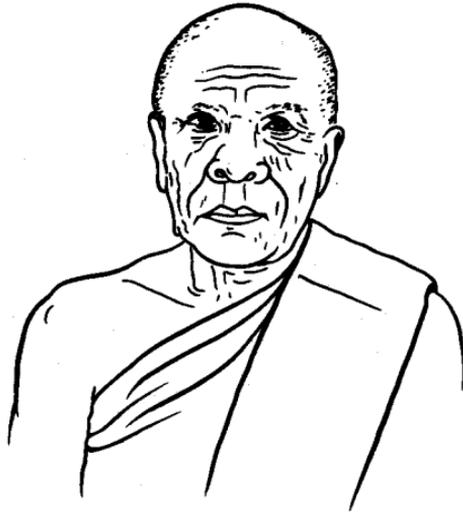
“การหาเงินเลี้ยงชีพนั้นลำบาก บิดาของเราที่ทำมาอย่างนี้ ต่างไม่มีเวลาร่วม
 กันทั้งนั้น ถ้าใครไม่รับหาให้มันมี ก็เป็นคนชั้นต่ำ ไม่มีใครนับหน้าถือตา เข้าหมู่
 เพื่อ บ้านก็อับอายไม่เทียมหน้าเขา บุรพชนต้นสกุลก็ทำมาอย่างนี้เหมือนกัน จนถึง
 บิดาเราและตัวเราในบัดนี้ ก็คงทำอยู่อย่างนี้ ก็บัดนี้บุรพชนทั้งหลายได้ตายไปหมด
 แล้ว แม้เราก็จักตายเหมือนกัน เราจะมัวแสวงหาทรัพย์อยู่ทำไม ตายแล้วเอาไป
 ไม่ได้ บวชดีกว่า”

ต่อมาได้จุดธูปเทียนอธิษฐานต่อพระพุทธรูปว่า

“ขอเราอย่าได้ตายเสียก่อนเลย ขอให้ได้บวชเสียก่อน เมื่อบวชแล้วจะไม่
 ลาลิกขา ขอบวชไปจนตลอดชีวิต”

อธิษฐานแล้วก็นึกห่วงแม่ กลัวท่านจะลำบาก จึงได้ทำงานหนักขึ้นเพื่อ
 สะสมเงินทองวัตถุสิ่งของไว้ให้แม่ได้ใช้ไปจนตลอดชีวิต และสวด มีแก้วน้อย ก็ทำได้
 สำเร็จ สามารถหาเงินและวัตถุสิ่งของได้มากพอ ให้แม่ได้ใช้ไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่
 ได้อย่างสบาย

นี่แหละเป็นลักษณะของบุตรผู้มีความกตัญญูทวดเวทิต่อพ่อแม่ละ

ด้วยความหมั่น มั่นใจ ไม่ประมาท
ผู้ฉลาด อาจตั้งหลัก ฟานักดี

รักษาอัตม์ ช่มใจ ไว้เป็นศรี
อันห่วงน้ำไม่มี มารังควาน

เกิดมาว่าจะมาหาแก้ว
อ้ายที่อยากมันก็หลอก
เลิกอยากลาหยอก
เสร็จกิจจสิบก

พบแล้วไม่กำ
อ้ายที่หยอกมันก็ลวง
รีบออกจากกาม
ไม่ตกกันดาร

จะเกิดมาทำไม
ทำให้จิตมันเป็นห่วงเป็นใย
เดินตามขันธสามเรื่อยไป
เรียกว่า "นิพพาน" ก็ได้

๓. บวชและศึกษาปริยัติธรรม

ความคิดของสด มีแก่น้อย มีแต่เรื่องบวชเป็นเรื่องใหญ่ เพราะจิตใจมัน
พิศมัยในพระพุทธศาสนาเสียเหลือเกิน

เมื่อหมดภาระเรื่องแม่แล้ว สดจึงพายหน้าเข้าหาวัด อุปสมบทเป็นพระภิกษุ
เมื่อเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๔๔ ตอนนั้นเป็นต้นเดือน ๘ อายุย่างเข้า ๒๒
ปีพอดี ได้รับฉายาว่า จันทสโร (อ่านว่าจันทะสะโร)

วัดที่บวชคือวัดสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีพระ
อาจารย์ดี แห่งวัดประตูลาศ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพระอุปัชฌาย์
พระครูวินยานุโยค (เหนียง) อินทโชโต วัดสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัด
สุพรรณบุรี เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระอาจารย์โหน่ง อินทสุวรรณโณ
วัดสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพระอนุสาวนาจารย์

พระสด จันทสโร บวชแล้วได้จำพรรษาอยู่ที่วัดสองพี่น้อง ๑ พรรษา

ออกพรรษาแล้ว ได้ขอย้ายไปจำพรรษาที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหา-
วิหาร หรือที่เรียกกันสั้นๆ ว่า วัดพระเชตุพนฯ หรืออีกชื่อหนึ่งก็คือ วัดโพธิ์ท่าเตียน
ทำไมต้องย้ายสำนัก?

ก็เพราะว่าต้องการเรียนธรรมวินัย ที่วัดบ้านนอกนั้น มักไม่มีใครมีเรียนกัน
ที่มีอยู่บ้างก็มักไม่จริงจังนัก แต่ที่กรุงเทพฯ นั้น การศึกษาปริยัติธรรมเจริญก้าวหน้า
ดี โดยเฉพาะที่วัดพระเชตุพนฯ ได้ชื่อว่าเป็นสำนักเรียนมีชื่อเสียงที่สุดในสมัยนั้น
(ปัจจุบันนี้แม้จะไม่ฟูเฟื่องรุ่งเรืองเท่าก่อน แต่หากชาววัดโพธิ์ร่วมมือร่วมใจกัน
อย่างแท้จริง เชื่อว่า ชื่อเสียงอันโด่งดังในทางการศึกษาจะกลับมาอีกอย่างแน่นอน)

การศึกษาในสมัยนั้นเป็นอย่างไร?

สมเด็จพระสังฆราชปุ่น ปุณณสิริ ได้ทรงเขียนไว้ (ในสมัยที่พระองค์ยัง
เป็นสมเด็จพระวันรัต) ว่า

“การศึกษาของภิกษุสามเณรสมัยนั้น การเรียนบาลีต้องท่องสูตรก่อน เมื่อ
ท่องจบสูตรเบื้องต้นแล้ว จึงเริ่มจับเรียนมูล เริ่มแต่เรียนสนธิขึ้นไป หลวงพ่อวัด
ปากน้ำเริ่มต้นโดยวิธีนี้แล้วเรียน นาม สมาส ดัทธิต อาชยาต กิตก์ แล้วเริ่มขึ้น
คัมภีร์ จับแต่พระธรรมบทไป ท่านเรียนพระธรรมบทจบ ทั้ง ๒ บั้น เมื่อจบ ๒
บั้นแล้วกลับขึ้นต้นใหม่ เรียนมงคลทีปนีและสารสังคหะตามความนิยมของสมัยจน
ชำนาญและเข้าใจและสอนผู้อื่นได้

เมื่อกำลังเรียนอยู่นั้น ท่านต้องพบกับความลำบากมาก สมัยนั้นเรียนกัน
ตามกุฎี ต้องเดินไปศึกษากับอาจารย์ตามวัดต่างๆ เมื่อฉันเช้าแล้วข้ามฟากไปเรียน
ที่วัดอรุณราชวราราม กลับมาฉันเพลที่วัด เพลแล้วไปเรียนที่วัดมหาธาตุ ตอนเย็น
ไปเรียนวัดสุทัศน์บ้าง วัดสามปลื้มบ้าง กลางคืนเรียนที่วัดพระเชตุพนฯ แต่ไม่ได้ไป
ติดๆ กันทุกวัน มีเว้นบ้าง สลับกันไป

สมัยที่ท่านศึกษาอยู่นั้น กำลังนิยมใช้หนังสือขอมที่จารลงในใบลาน และ

ของท่านเป็นโรงเรียน สมัยนั้นโรงเรียนวัดพระเชตุพนฯมีหลายแห่ง ใครมีความสามารถก็ตั้งได้ หลวงพ่อวัดปากน้ำสมัยนั้นท่านได้พระมหาปี วสุตตมะ ปริยญา ๕ ประโยคเป็นครูสอน โดยท่านจัดหานิตยภัตถวายเอง มหาปี วสุตตมะ ผู้นี้มาจากวัดมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาติดตามสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เข้ม ฆมมสโร) มา เมื่อคราวสมเด็จพระพุฒาจารย์จากวัดมหาธาตุมาเป็นเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ ท่านตั้งโรงเรียนเอง และเข้าศึกษาด้วยตนเองด้วย เรียนชั้นธรรมบทใหม่ ท่านว่าพื้นความจำทบทวนให้ดีขึ้น มีภิกษุสามเณรเข้าศึกษา ๑๐ กว่ารูป

ต่อมาการศึกษาทางบาลีเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม ทางคณะสงฆ์จัดหลักสูตรการศึกษาเริ่มให้เรียนไวยากรณ์ วัดพระเชตุพนฯ ดำเนินตามแนวนั้น และได้รวมการศึกษาเป็นกลุ่มเดียวกัน การศึกษาตามแบบเก่าต้องยุบตัวเอง เพื่อให้เข้ายุคไวยากรณ์ โรงเรียนที่กล่าวถึงนี้ก็จะรับไป

แสวงหาอาจารย์วิปัสสนา

พระสด จันทสโร ศึกษาปริยัติธรรมตามหลักสูตร แต่ไม่ได้เข้าสอบ เพราะท่านไม่ใคร่ถนัดด้านการขีดเขียน อีกอย่างหนึ่งตัวท่านเองก็ไม่อยากจะเข้าสอบด้วย เรียนให้รู้เท่านั้น แต่ไม่ได้หมายความว่าท่านไม่เห็นคุณค่าของการศึกษานะ เพียงแต่บุคลิกของท่านไม่เหมาะกับการเรียนเพื่อมุ่งใบประกาศนียบัตร สำหรับท่านอื่นๆ นั้น ท่านพูดส่งเสริมและให้กำลังใจให้เรียนกันมากๆ ถึงขั้นสูงๆ ได้ยิ่งดี

“การศึกษานั้นเปลี่ยนชีวิตผู้ศึกษาให้สูงกว่าพื้นเดิม คนที่มีการศึกษาดี จะได้อะไรก็ดีกว่า ประณีตกว่าผู้อื่น คนมีวิชาเท่ากับได้สมบัติจักรพรรดิ ใช้ไม่หมด”

นี่เป็นถ้อยคำวาทาทะที่ท่านเคยกล่าวไว้

ด้วยความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาจากครูบาอาจารย์ ก็พอที่จะรู้หลัก รู้เกณฑ์ของพระศาสนาพอสมควร พระสด จันทสโร จึงมุ่งมาทางปฏิบัติ แรกเริ่มได้ใช้คัมภีร์วิสุทธิมรรค ที่แต่งโดยพระพุทธโฆสาจารย์ พระอรรถกถาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่ ได้อาศัย

ตำราของปราชญ์อินเดียท่านนี้เป็นหลักสำคัญ ทำให้มองเห็นทางไปสู่การปฏิบัติงาย
ขึ้นมาก

แต่ก็ไม่ได้หยุดยู่แค่นั้น ท่านได้พยายามแสวงหาอาจารย์ผู้ฉลาดปราช
เปรื่องเรื่องปัญหาทางด้านวิปัสสนา ให้ช่วยแนะนำพร่ำสอนหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง
อาจารย์ที่ท่านได้เข้าไปศึกษาทางปฏิบัติวิปัสสนาอยู่ด้วย ได้แก่

๑. พระมงคลทิพมุนี (มฺย) แห่งวัดจักรวรรดิราชาวาส กรุงเทพมหานคร
๒. พระครูญาณวิโรติ (โป) วัดพระเชตุพนฯ กรุงเทพมหานคร
๓. พระอาจารย์สิงห์ วัดละครท่า กรุงเทพมหานคร
๔. พระสังวรานวงศ์ (เอี่ยม) วัดราชสิทธิาราม กรุงเทพมหานคร
๕. พระอาจารย์ดี วัดประตู่ศาล อำเภอเมือง สุพรรณบุรี
๖. พระอาจารย์โหน่ง อินทสุวณโณ วัดสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง
สุพรรณบุรี
๗. พระอาจารย์เนียม วัดน้อย กรุงเทพมหานคร
๘. พระอาจารย์ปลื้ม วัดเขาใหญ่ อำเภอท่ามะกา กาญจนบุรี

ได้ฟังว่าอาจารย์บ้านไหนเชี่ยวชาญด้านวิปัสสนา พระสดเป็นต้องไปฝาก
ตัวเป็นศิษย์ ขอศึกษาวิปัสสนากับท่าน

ศึกษาแล้วนำคำสอนของแต่ละสำนักมาเปรียบเทียบ ปรับประยุกต์ใช้ให้
เหมาะสมกับตนเอง คือสามารถย่อยให้เป็นประโยชน์สำหรับตนเองได้

๔. สำเร็จธรรมกาย

พระสดแสงทหาจารย์ ใฝหาผู้รู้อยู่นาน พอมีความรู้ช่วยตัวเองได้แล้ว จึงปลีกตัวออกไปหาที่วิเวกบำเพ็ญเพียร ทำนอกปฏิบัติในที่สงบสงัด คราวนี้ไปจำพรรษาอยู่ที่วัดโบสถ์บน ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี วันหนึ่ง ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เวลาเย็น ท่านได้เจริญกัมมัฏฐาน โดยตั้งจิตอธิษฐานว่า

“ถ้ายังไม่เห็นธรรม ตามที่พระพุทธองค์ทรงเห็น จะไม่ยอมลุกขึ้นจากที่จนตลอดชีวิต”

ทั้งได้ตั้งจิตกราบทูลพระพุทธองค์ว่า

“ขอให้พระองค์ทรงเมตตาโปรดประทานธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้แล้วแก่ข้าพระพุทธเจ้า แม้จะเป็นเพียงส่วนน้อยนิดก็ยินดี

ถ้าข้าพเจ้ารู้ธรรมของพระองค์แล้ว จักเกิดโทษแก่พระศาสนา ก็ขออย่าได้

ทรงประทานเลย แต่ถ้าจะเป็นคุณแก่พระศาสนาแล้ว ขอได้โปรดประทานแก่ข้า
พระองค์ด้วยเถิด ข้าพระพุทธเจ้าจะขอรับเป็นนายพระศาสนาต่อไป จน
ตลอดชีวิต”

คุณตรีธา เนียมขำ ศิษย์สำคัญคนหนึ่ง ได้เล่าไว้ว่า

“เมื่อตั้งสัจจอธิษฐานแล้ว ท่านก็เริ่มนั่งขัดสมาธิปฏิบัติกัมมัฏฐาน พอติมี
มดที่อยู่ในช่องแผ่นหินที่ท่านนั่งอยู่นั้น กำลังไต่ไปมารบกวนสมาธิท่าน ท่านจึงหยิบ
ขวดน้ำมันก๊าด เอานิ้วมือจุ่มเพื่อจะเขียนวงให้รอบตัว กันไม่ให้มดเข้ามารบกวน แต่
แล้วก็เกิดความคิดว่าชีวิตของเรา เราได้สละแล้วเพื่อการบำเพ็ญเพียร แต่เหตุไฉน
จึงยังกลัวมดอยู่อีก จึงวางขวดน้ำมันแล้วเจริญกัมมัฏฐานต่อไป จนถึงยามตีก จึง
ได้เริ่มเห็นดวงปฐมมรรค หรือดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา คือดวงธรรมที่ทำให้
เป็นกายมนุษย์นั่นเอง เมื่อได้รู้เห็นธรรมะแล้ว ท่านจึงเข้าใจแจ่มแจ้งว่า พระธรรมนี้
เป็นของลึกซึ้งยิ่งนัก ยากที่มนุษย์จะเข้าถึง การจะเข้าใจถึงได้ต้องรู้ตรีกวัญรู้คิด
ต้องหยุดเป็นจุดเดียวกัน แต่พอหยุดก็ดับ ดับแล้วก็เกิด ถ้าไม่ดับก็ไม่เกิด นี้
เป็นของจริง ของจริงอยู่ตรงนี้ ถ้าไม่ถูกส่วนนี้แล้วเป็นไม่เห็นเด็ดขาด ในระหว่าง
ปฏิบัติที่ท่านได้เห็นวัดบางปลา ปรากฏขึ้นเป็นนิมิต ซึ่งเป็นวัดที่หลวงพ่อกเคยไปอยู่
เรียนหนังสือ ทำให้คิดว่าที่วัดบางปลา นี้ อาจมีผู้สามารถบรรลุธรรมดังที่ท่านเห็น
อยู่นั้นบ้างก็ได้ นับแต่วันนั้นเป็นต้นมา หลวงพ่อกก็ยังปฏิบัติกิจภาวนา ค้นคว้าหา
ที่สุดแห่งธรรม ยิ่งปฏิบัติก็ยิ่งพบสิ่งที่ลึกซึ้งหนักเข้าทุกที (ท่านที่สนใจอยากทราบ
รายละเอียด โปรดอ่านหนังสือ *ทวมรรคผล* หรือการสอนสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน
ของพระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ)”

พระธรรมทัตตนาธร วัดชนะสงคราม กรุงเทพฯ ได้กล่าวถึงการบรรลุธรรม
หรือการค้นพบวิชาธรรมกายของหลวงพ่อดังไว้ว่า

“เมื่อหลวงพ่อดำเนินศึกษามีความรู้อย่างดีแล้ว ท่านก็สะสมวิชาทางวิปัสสนา

ไปเที่ยวเรียนหลายสำนักด้วยกัน ครั้นท่านเรียนทางวิปัสสนาแล้วก็เทียบเคียงว่าจะเอาอย่างไรดีที่สุด ท่านก็ตกลงปลงใจเอาแบบที่ท่านใช้อยู่บัดนี้ อย่างที่เรียกว่าธรรมกาย

ท่านเองเป็นผู้ค้นพบหรือสำเร็จความรู้ทางวิปัสสนาแบบธรรมกายก่อนใครๆ แปลว่าท่านไม่ใช่เป็นผู้สอนคนอื่นแต่ด้วยปากของท่าน ท่านทำตามแบบของท่านได้ด้วย เมื่อท่านจะได้บรรลุธรรม คือวิปัสสนาแบบธรรมกายตามสมประสงค์ ท่านก็ได้เล่าให้ฟังว่าวันที่ท่านจะได้ประสบพบวิปัสสนาในวันนั้น ท่านได้บำเพ็ญเพียรอยู่ในพระอุโบสถแห่งหนึ่ง ด้วยตั้งใจว่าถ้าไม่ได้สำเร็จวิปัสสนาในวันนี้แล้วเราก็จะยอมตายคล้ายกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่นั้งประทับอยู่ใต้ต้นโพธิ์ทรงตั้งปณิธานความเพียรว่า ถ้าเราไม่ได้พระสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ถึงเลือดเนื้อจะเหือดแห้งไป จะเหลืออยู่แต่กระดูกและเส้นเอ็นก็ช่าง จะต้องยังความปรารถนาหรือผลที่ปรารถนาให้บังเกิดขึ้นเสียก่อนให้ได้จึงจะยอม ถ้าไม่อย่างนั้นจะไม่ยอมลุกเป็นอันขาด ความปรารถนาอันแนบขาดขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ประทับอยู่ใต้ต้นโพธิ์เป็นเหตุให้บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณฉันใด ความปรารถนาของหลวงพ่อดอกปากน้ำก็สามารถยังการบรรลุผลของวิปัสสนาฝ่ายธรรมกายได้ฉันนั้น"

ธรรมกายนั้นเป็นอย่างไร หลวงพ่อสดได้อธิบายขยายความดังนี้

"พระลิตขัตตะทรงกระทำความเพียรอยู่ถึง ๖ พรรษา จึงพบรัตนอันลึกลับ ซ้ำซ้อนอยู่ในองค์พระคือธรรมกาย มีลักษณะเหมือนพระปฏิมากรดอกบัวตูม มีสีใส เหมือนกระจกปรากฏอยู่ในศูนย์กลางกาย

ที่ว่านี้มีหลักฐานอยู่ในอัคคัณฺฐสูตร ที่พระองค์ตรัสแก่วาเสฏฐสามเณรว่า ตถาคตสฺส เหตุ วาเสฏฐา อธิวณฺเฑ ฆมฺมกาโย อิติปิ ในสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ยืนยันความว่า ดูกรวาเสฏฐสามเณร คำว่าธรรมกายนี้เป็นชื่อตถาคต

โดยแท้

เรื่องพระวัทกลินั้น เมื่อระลึกถึงความในอัครคัมภีร์สูตรนี้ประกอบแล้ว ย่อมส่องความให้เห็นว่า ที่พระองค์ตรัสว่า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา นั้นหมายความว่า ผู้ใดเห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ผู้นั้นได้ชื่อว่าเห็นเรา คือตถาคต นั้นเองมิใช่อื่นไกล หรือพูดให้เข้าใจง่ายกว่านี้ก็ว่า ผู้ใดเห็นดวงธรรมที่วางนี้ ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า หรืออีกอย่างหนึ่งว่า ผู้ใดเห็นธรรมกาย ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า

ทำไมจึงหมายความว่าเช่นนั้นก็เพราะว่า ขณะนั้นพระวัทกลีก็อยู่ใกล้ๆ กับพระองค์ หากจะแลดูด้วยลูกตาธรรมดา ทำไมจะไม่เห็นพระองค์ เพราะไม่ปรากฏว่าพระวัทกลีนั้นตาพิการ เมื่อเช่นนั้นใจพระองค์จะตรัสเช่นนั้นเล่า ที่ตรัสเช่นนั้นจึงตีความหมายได้ว่า ที่แลเห็นด้วยตาธรรมดานั้น เห็นแต่เปลือกของพระองค์ คือกายพระสิริขัตตะที่ออกบวช ซึ่งมีได้อยู่ในความหมายแห่งคำว่าเรา และยังตรัสว่าเป็นกายที่เบียดเน่าด้วย นั่นคือกายพระสิริขัตตะที่ออกบวช ซึ่งเป็นกายภายนอกนั่นเอง คำว่าเราในที่นี้จึงสันนิษฐานได้ว่า หมายถึงกายภายใน ซึ่งมีใช้กายเบียดเน่า กายภายในคืออะไรเล่า ก็คือธรรมกายนั่นเอง จะเห็นได้อย่างไร ข้อนี้ตอบไม่ยาก คือเห็นด้วยตาธรรมกาย (ตาของกายละเอียด) ไม่ใช่ตาธรรมดา พระดำรัสของพระองค์ดังยกขึ้นมากล่านั้น เป็นปัญหาธรรม มีนัยลึกซึ่งอยู่ อันผู้มีได้ปฏิบัติธรรมแล้วเข้าใจได้ยาก แต่ถ้าผู้ปฏิบัติได้แล้วจะตอบปัญหานี้ได้ด้วยตนเองอย่างง่ายดายไม่ต้องไปถามใคร”

อยู่วัดโบสถ์บน จังหวัดนนทบุรีได้ ๑ พรรษา ท่านก็จาริกไปพักที่วัดบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ได้สอนวิชาธรรมกายแก่พระภิกษุ ๓ รูป และฆราวาสอีก ๔ คน

หลังจากนั้นก็มาจำพรรษาอยู่ที่วัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์ท่าเตียน)

ต่อมาท่านได้ไปอยู่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ สุพรรณบุรี ซึ่งเป็นวัดที่ใกล้จะ

ร้างอยู่แล้ว แต่มีความสงบเงียบ เหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรมยิ่งนัก

อยู่ที่นั่นท่านได้สอนกัมมัฏฐานให้แก่ญาติโยม และได้นำพาพุทธบริษัทช่วยกันปฏิสังขรณ์พระพุทธรูปที่เก่าแก่คร่ำคร่าและชำรุดทรุดโทรมลงไปมากแล้ว แต่ทำไปไม่ได้มากนัก เพราะพระพุทธรูปมีจำนวนมาก ประกอบกับถูกท่านผู้ใหญ่เรียกตัวกลับ ให้ออกจากที่นั่นโดยด่วน เหตุผลในการเรียกตัวกลับก็ค่อนข้างประหลาด คือเกรงว่าจะเป็นการมั่วสุมประชาชน ดังที่สมเด็จพระสังฆราชขุน ปุณณสิริ หรือ สมเด็จพระปาของชาววัดโพธิ์-ท่าเตียน บันทึกไว้ว่า

“สมัยนั้น การปกครองประเทศจัดเป็นมณฑล เจ้าเมืองสุพรรณบุรีและสมุหเทศาภิบาล เกรงว่าจะเป็นการมั่วสุมประชาชน วันหนึ่งสมุหเทศาภิบาลมณฑลนครชัยศรี ได้พบกับสมเด็จพระวันรัต (ติสสทัตตเถระ) วัดพระเชตุพนฯ เวลานั้นดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะอำเภอภาษีเจริญ ได้ปรารภถึงเรื่องหลวงพ่อดัดปากน้ำ ไปทำพระกรรมฐานที่นั่น จะเป็นการไม่เหมาะสมแก่ฐานะ ขอให้ทางคณะสงฆ์พิจารณาเรียกกลับ หลวงพ่อดัดปากน้ำจึงจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุมาด้วยความเคารพในการปกครอง แล้วมาอยู่วัดสองพี่น้อง จังหวัดเดียวกัน”

เงื่อนไขในการเป็นเจ้าของวัดปากน้ำ

เมื่อถูกเรียกตัวให้ออกจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ให้มาอยู่วัดสองพี่น้อง (จังหวัดสุพรรณบุรี) หลวงพ่อสดก็มิได้เสียอกเสียใจอะไร เพราะมิได้ติดที่อยู่ คนจริงอยู่ที่ไหนก็ได้ ขอเพียงอย่าตัดหัว มือ เท้า ออกเป็นใช้ได้ ด้วยอวัยวะดังกล่าว เป็นส่วนสำคัญในการทำงาน คนจริงนั้นชอบทำงาน อยู่โดยไม่ทำงานไม่ใช่วิสัยของคนจริง

เข้ามาอยู่วัดสองพี่น้อง หลวงพ่อสดก็จัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนขึ้น เหมือนอย่างในกรุงเทพฯ

ตอนนั้นการเรียนนักธรรมตามบ้านนอกยังไม่แพร่หลาย จะมีก็แต่ในเมืองใหญ่ๆ ที่มีสำนักเรียนแข็งแรง อย่างในกรุงเทพฯ

หลวงพ่อสดเข้าไปอยู่ก็ได้เป็นกำลังสำคัญในการจัดตั้งโรงเรียนนักธรรมขึ้น โดยที่พระส่วนใหญ่ก็ไม่เห็นด้วย และไม่ส่งเสริมสนับสนุน เพราะคิดแต่จะส่ง

พระภิกษุสามเณรเข้าไปเรียนในกรุงเทพฯ เท่านั้น ไม่มีใครคิดตั้งโรงเรียนขึ้นมาบ้างเลย แต่หลวงพ่อกับพระพรคพวก ที่มีความคิดเห็นในแนวเดียวกันก็สามารถผ่านอุปสรรคมาได้ จนได้ตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาขึ้น นำความเจริญมาสู่วัดสองพี่น้องในเวลาต่อมา

กำลังก่อสร้างสร้างความเจริญให้แก่วัดสองพี่น้องได้ไม่ทันไร อยู่ๆ สมเด็จพระวันรัต (ติสสทัตตเถระ) แห่งวัดพระเชตุพนฯ ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอภาษีเจริญด้วย เห็นว่าวัดปากน้ำ ซึ่งเป็นพระอารามหลวง (ชั้นตรีสามัญ) วัดหนึ่งในอำเภอนั้นว่างลง เพื่อความอนุเคราะห์ต่อหลวงพ่อดอด ไม่ให้ต้องร่อนเร่พเนจร และวัดปากน้ำก็จะต้องมีเจ้าวัดดูแล จึงตั้งหลวงพ่อดอดให้เป็นเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

ที่แรกยังไม่ยอมรับ เพราะไม่เคยใช้ชีวิตเป็นเจ้าอาวาสมาก่อน เกรงว่าจะทำหน้าที่ได้ไม่ดี แต่สมเด็จพระวันรัตท่านชักเหตุผลมาแสดง จนหลวงพ่อดอดไม่อาจปฏิเสธได้

แต่ก่อนที่จะให้รับตำแหน่งเจ้าอาวาส สมเด็จพระวันรัต (ติสสทัตตเถระ) ท่านมีเงื่อนไขแกมบังคับอยู่ ๕ ประการ คือ

๑. ห้ามแสดงอภินิหาร
๒. ห้ามทำการเกินหน้าพระคณาธิการวัดใกล้เคียง
๓. ต้องให้ความเคารพต่อการปกครองตามลำดับชั้น
๔. ต้องอดทนเพื่อความสงบ
๕. ห้ามใช้อำนาจอย่างรุนแรง

ทำไมจึงต้องมีเงื่อนไขอย่างนั้น?

ก็เพราะสมเด็จพระวันรัตท่านรู้อุปนิสัยใจคอของหลวงพ่อดอดดีว่าเป็นอย่างไร รู้ดีว่าหลวงพ่อดอดท่านไม่ชอบอยู่เฉยๆ อะไรที่เป็นสิ่งดึงดูดท่านจะทำอยู่เสมอ บางทีอาจจะทำให้พระเจ้าถิ่นไม่พอใจเขาก็ได้ จึงต้องวางเงื่อนไขไว้เช่นนั้น

เมื่อรับเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว ท่านก็มาเป็นเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ตอนนั้นเป็นปี พ.ศ. ๒๔๕๙ มีสมณศักดิ์เป็นพระสมุห์ ในฐานะอนุกรมของเจ้าคุณพระศากย-ยุตติยวงศ์

วันมารับตำแหน่ง ทางกรมการศาสนาได้จัดรถยนต์หลวงถวายให้ท่านได้ขึ้นเดินทางไป เพื่อเป็นเกียรติแก่พระอารามหลวง ที่ชื่อวัดปากน้ำ

ตอนนั้นหลวงพ่อสวดมนต์ที่วัดพระเชตุพนฯ ออกจากวัดพระเชตุพนฯ พร้อมด้วยพระติดตามอีก ๔ รูป มีผู้ไปส่ง และต้อนรับมากมาย

ใหม่เก่าปรับความเข้าใจกันก่อน

วัดปากน้ำต่อนั้นมีพระที่อยู่ก่อนแล้ว ๑๓ รูป เมื่อหลวงพ่อดอดและพระผู้ติดตามอีก ๔ รูปไปอยู่ จำนวนก็เพิ่มขึ้นเป็น ๑๗ รูป

น้ำเก่ากับน้ำใหม่ เอามาปนกัน ถ้าเป็นน้ำดีเหมือนกันมันก็ไม่เสียหายอะไร แต่ถ้าเป็นน้ำเน่าเสียส่วนหนึ่ง เราย่อมใช้ดื่มไม่ได้ คนก็เหมือนกัน จะใหม่หรือเก่า มันก็เท่านั้น ถ้าหากว่าเป็นคนดีเหมือนกัน แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งชั่ว ฝ่ายหนึ่งดี มันก็อยู่ร่วมกันไม่ได้ หรืออยู่ได้ก็ลำบากมากเกินไป

เพราะฉะนั้น เมื่อเข้าไปอยู่วัดปากน้ำใหม่ๆ สิ่งแรกที่หลวงพ่อดอดต้องทำคือประชุมพระภิกษุสามเณรทั้งวัด ไม่ว่าเก่าหรือใหม่ พวกใหม่นั้นมีทั้งพระติดตามหลวงพ่อดอด และพระที่เพิ่งเข้ามาอยู่ในสำนักใหม่ๆ

หลวงพ่อดอดได้กล่าวโอวาทเพื่อปรับความเข้าใจกันและกันว่า

“เจ้าคณะอำเภอส่งมาเพื่อให้รักษาวัด และปกครองตักเตือนว่ากล่าวผู้อยู่วัด

โดยพระธรรมวินัย อันจะให้วัดเจริญได้ ต้องอาศัยความพร้อมเพรียงและเห็นอกเห็นใจกัน จึงจะทำความเจริญได้ ถิ่นนี้ไม่คุ้นเคยกับใครเลย มาอยู่นี้เท่ากับถูกละทิ้งโดยไม่รู้ว่าจะหันหน้าไปพึ่งใคร เพราะต่างไม่รู้จักกัน

แต่ก็มั่นใจว่า ธรรมที่พวกเราปฏิบัติตรงต่อพระพุทธโอวาท จะประกาศความราบรื่นและรุ่งเรืองให้แก่ผู้มีความประพฤติเป็นสัมมาปฏิบัติ ธรรมวินัยเหล่านั้น จะกำจัดต่อธรรมให้สูญสิ้นไป

พวกเราวชกันมาคนละหลายๆ ปี ปฏิบัติธรรมเข้าขั้นไหน มีพระปาฏิโมกข์เรียบร้อยอย่างไร ทุกคนทราบความจริงของตนได้ ถ้าเป็นไปตามแนวพระธรรมวินัยก็น่าสรรเสริญ ถ้าผิดพระธรรมวินัยก็น่าเศร้าใจ เพราะตนเองก็ติเตียนตนเอง

ได้เคยพบมาบ้าง แม้วชตั้งนานนับเป็นสิบๆ ปี ก็ไม่มีภูมิจะสอนผู้อื่นจะเป็นที่พึ่งของศาสนาก็ไม่ได้ ได้แต่อาศัยศาสนาอย่างเดียว ไม่ทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตนและแก่ท่าน ชำร่วยยังทำให้พระศาสนาเศร้าหมองอีกด้วย บวชอยู่อย่างนี้เหมือนตัวเสฉวน (เรื่องเสฉวนนี้หลวงพ่อบ้านชอบพูดบ่อยๆ ต่อมาก็หายไป) จะได้ประโยชน์อะไรในการบวช ในการอยู่วัด

ฉันมาอยู่วัดปากน้ำ จะพยายามตั้งใจประพฤติให้เป็นไปตามแนวพระธรรมวินัย พวกพระเก่าๆ จะร่วมกันก็ได้ หรือจะไม่ร่วมด้วยก็แล้วแต่อภัยด้วย ฉันจะไม่รบกวนด้วยอาการใดๆ เพราะถือว่าทุกคนรู้สึกผิดชอบด้วยตนเองดีแล้ว ถ้าไม่ร่วมใจก็ขออย่าขัดขวาง ฉันก็จะไม่ขัดขวางผู้ไม่ร่วมมือเหมือนกัน ต่างคนต่างอยู่ แต่ต้องช่วยกันรักษาระเบียบของวัด คนจะเข้าออกต้องบอกให้รู้ ที่แล้วมาไม่เกี่ยวข้อง เพราะยังไม่อยู่ในหน้าที่ จะพยายามรักษาเมื่ออยู่ในหน้าที่"

ใหม่กับเก่าอยู่ร่วมกันได้ไม่นาน กาลเวลาที่พิสูจน์ให้เห็นว่าน้ำใหม่กับน้ำเก่าเข้ากันไม่ได้ โดยเฉพาะน้ำเก่า เป็นน้ำนิ่งที่ค่อนข้างจะเน่าอยู่แล้ว ตั้งข้อรังเกียจน้ำใหม่ แสดงอาการกระด้างกระเดื่อง ไม่สนใจคำสั่ง ไม่นำพาโอวาท ถือว่าการอยู่

แบบเดิมที่เคยอยู่กันมา ไม่ต้องเรียน ไม่ต้องสอนอะไรกันมาก มันก็สบายดีอยู่แล้ว จะไปชวนชวายเป็นอะไรกันนักหนาเชียว

หลวงพ่อดท่านใช้ความอดทนมาก เอาความสงบสยบความเคลื่อนไหว พระและชาวบ้านคนไหนจะต่อต้าน ท่านก็ทำเป็นเอาหูทวนลม ทำตาบอดหูทวนทวน ช่างหัวเผือกหัวมันไปเรื่อย

ใครยอมรับได้ก็สั่งสอน ใครไม่ยอมรับก็ปล่อยให้ไปตามยถากรรม เพราะแม้แต่พระพุทธองค์ก็ยังไม่สามารถทำให้เข้าถึงนิพพานได้ทุกคน ดูอย่างพระเทวทัต ญาติเกี่ยวดองกันกับพระพุทธองค์แท้ๆ มารู้อ่านได้ก็ตอนตายโน่น นับประสาอะไรกับหลวงพ่อด สาวกองค์น้อยๆ องค์นี้เล่า

พระเก่าอยู่ก่อนเคยชินกับสิ่งเดิมๆอยู่ ท่านก็ชอบที่จะอยู่อย่างนั้น ไม่อยากเปลี่ยนแปลง

การไม่เข้าใจหลักอนิจจัง มันก็เป็นอย่างนี้แหละครับ คือทนต่อการเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เพราะไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ใหม่ๆ ที่เรารู้กันโดยทั่วไปว่า ที่ไดโนเสาร์ มันต้องสูญพันธุ์ไปนั้น ก็เพราะมันไม่ยอมเปลี่ยนแปลงตัวเอง ไม่ยอมปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับสภาพเป็นจริงในปัจจุบัน

๕. เปิดสอนกัมมัฏฐานแนวธรรมกาย

คิดจะพัฒนาอะไรก็ตาม คนควรได้รับการเอาใจใส่เป็นอันดับแรก ควรได้รับการพัฒนาก่อนอื่นใดทั้งปวง เพราะหลังจากที่คนได้รับการพัฒนาแล้ว คนก็จะไปพัฒนาอย่างอื่นได้อีก

พล.ต.ต.เสรี เตมียเวส นายตำรวจตงฉิน ได้อ้างถึงปรัชญาในการพัฒนาจากหนังสือการพัฒนาคุณภาพกำลังคน ในแนวทางการพัฒนาชุมชนชีวิตใหม่ ของฝ่ายฝึกอบรม ศูนย์ประสานงานพัฒนาสังคม (ศสพ.) ว่า

จะปลูกพืช	ต้องเตรียมดิน
จะกิน	ต้องเตรียมอาหาร
จะพัฒนาการ	ต้องเตรียมประชาชน
จะพัฒนาคน	ต้องพัฒนาที่จิตใจ
จะพัฒนาใครเขา	ต้องพัฒนาตัวเราก่อน”

หลวงพ่อสดได้พัฒนาตัวเองมาพอสมควรแล้ว คราวนี้มันถึงเวลาที่จะต้องพัฒนาคนอื่นบ้าง

แรกอยู่วัดปากน้ำของหลวงพ่อสด สิ่งสำคัญที่ต้องรีบดำเนินการก่อนก็คือเรื่องการศึกษา

การศึกษาที่ว่านี่เป็นการศึกษาทางด้านวิปัสสนา อันว่าด้วยวิชาธรรมกาย หลวงพ่อสดได้เปิดสอนกัมมัฏฐานอย่างเป็นทางการขึ้นที่วัดปากน้ำ เป็นกัมมัฏฐานอันว่าด้วยวิชาธรรมกาย

คำว่า ธรรมกาย พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้ให้นิยามความหมายไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์เป็นดังนี้

“ธรรมกาย ผู้มีธรรมเป็นกาย” เป็นพระนามอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า (ตามความในอัครคัมภีร์อรรถกถา แห่งทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค) หมายความว่า พระองค์ทรงคิดพุทธพจน์คำสอนด้วยพระหทัยแล้วทรงนำออกเผยแผ่ด้วยพระวาจา เป็นเหตุให้พระองค์ก็คือพระธรรม เพราะทรงเป็นแหล่งที่ประมวลหรือที่ประชุมอยู่แห่งพระธรรมอันปรากฏเปิดเผยมาแก่ชาวโลก;

อนึ่งธรรมกายคือกองธรรมหรือขุมขุมแห่งธรรมนั้น ย่อมเจริญงอกงามเติบโตขยายขึ้นได้โดยลำดับจนไพศาล ในบุคคลผู้เมื่อได้สดับคำสอนของพระองค์แล้วฝึกอบรมตนด้วยไตรสิกขา เจริญมรรคาให้บรรลุภูมิแห่งอริยชน ดังตัวอย่างดำรัสของพระมหาปชาบดีโคตมี เมื่อครั้งกราบทูลลาพระพุทธเจ้าเพื่อปรินิพพานตามความในคัมภีร์อุปทานตอนหนึ่งว่า

“ข้าแต่พระสุดตเจ้า หม่อมฉันเป็นมารดาของพระองค์ ข้าแต่พระธีรเจ้า พระองค์ก็เป็นพระบิดาของหม่อมฉัน...ร่างกายของพระองค์นี้ หม่อมฉันได้ทำให้เจริญเติบโต ส่วนธรรมกายอันเป็นที่เฝ้าสุขของหม่อมฉัน ก็เป็นสิ่งที่อันพระองค์ได้ทำให้เจริญเติบโต”;

สรุปตามนัยอรรถกถาธรรมกาย ก็คือโลกุตตรธรรม ๔ หรือ “อริยสัง”

ที่แรกหลวงพ่อก็ไม่อยากจะสอนวิชาธรรมกายนี้เหมือนกัน เพราะสมัยนั้น การสอนทางด้านปฏิบัติยังไม่แพร่หลาย อาจารย์ผู้รู้ทั้งหลายเมื่อรู้ธรรมแล้วมักเข้าไปแสวงวิเวกในป่ามากกว่าที่จะมาสอนผู้คนที่มากด้วยกิน กาม เกียรติ อีกอย่างหนึ่งก็คือทางคณะสงฆ์ โดยเฉพาะพระผู้มีอำนาจในการปกครอง และประชาชนโดยทั่วไป ก็เกือบจะไม่ให้ความสนใจกันเลย แต่สำหรับหลวงพ่อดเห็น ว่าควรจะบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วยจึงจะถูกต้อง จึงไม่หลีกเลี่ยงไปสูป่าเหมือนอาจารย์ทั้งหลาย เอาตัวเองไว้ในสังคม เพื่อช่วยสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์

หลวงพ่อดสอนวิชาธรรมกายอย่างไร คุณตรีธา นิยมฆ่า ได้เล่าไว้ว่า

“ท่านสอนให้นั่งขัดสมาธิเอาเท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย หัวแม่มือซ้ายจรดปลายนิ้วชี้ขวา แล้วตั้งกายให้ตรง หลังตาพอประตูดาดัดกันให้ตั้งสติไม่ให้ผลอ แล้วให้กำหนดเครื่องหมายให้เป็นดวงกลมใสเหมือนดั่งเพชรลูกที่เจียรระไนแล้ว ไสบริสุทธิปราศจากมลทินใดๆ ดวงโตเท่าแก้วตา เรียกว่าบริกรรมนิมิต ผู้หญิงให้กำหนดเข้าปากช่องจมูกซ้าย ผู้ชายกำหนดเข้าปากช่องจมูกขวา เรียกว่าฐานที่ ๑ แล้วให้บริการภาวนาประคองใจกับเครื่องหมายที่ใส่นั้นว่าสัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง หลวงพ่อดท่านอธิบายว่า ใจของคนเรานั้นคือเห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่างนี้ เอาเข้ามารวมเป็นจุดเดียวกันเรียกว่าใจ

ใจนี้เป็นของลึกซึ่ง สามารถส่งไปถึงไหนๆก็ได้ ถ้ารู้แคบก็ส่งไปได้แคบ ถ้ารู้กว้างก็ส่งไปได้กว้าง ถ้ารู้ละเอียดก็ส่งไปได้ละเอียด ถ้ารู้หายาก็ส่งไปได้หายาบแล้วแต่ความรู้ของมันความเห็นของมัน

ทีนี้ใจของเราที่ยึดไปยึดมาแวบไปแวบมานั้นให้เอาไปเข้าไปอยู่เสียในบริกรรมนิมิต ขณะที่บริกรรมภาวนาก็ให้ตริกันถึงดวงที่ใส ใจหยุดอยู่กลางดวงที่ใสนิ่งอยู่ที่นั่น แล้วจึงเลื่อนไปฐานที่ ๒ ต่อไป คือที่เพลาตา ตรงหัวตา หูญิงอยู่

ข้างซ้าย ชายอยู่ข้างขวา ให้บริการภวานาวา สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง

แล้วเลื่อนเครื่องหมายไปยังฐานที่ ๓ คือที่กลางกักศิระข้างในไม่ให้ก่อน ชายขวาหันหลังล่างบนให้กึ่งกลางกักพอดิแล้วบริการภวานาวา สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง ที่ฐานที่ ๓ นี้หลวงพ่อบอกว่ามีกลิ่นคือต้องเหลือกตาไปข้างหลังให้ตาค้างเสมือนคนชกจะตาย ค้างลงไปๆ จนกระทั่งใจหยุดความเห็นกลับเข้าข้างใน แล้วเลื่อนเครื่องหมายไปยังฐานที่ ๔ คือไปปากช่องเพดานที่รับประทานอาหารสำคัญอย่าให้ล้าให้เหลือมพอดิแล้วบริการภวานาวา สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง

แล้วเลื่อนไปฐานที่ ๕ คือที่ปากช่องคอเหนือลูกกระเดือก บริการเครื่องหมายว่า สัมมาอะระหังอีก ๓ ครั้ง แล้วเลื่อนเครื่องหมายไปฐานที่ ๖ กลางตัว สุดลมหายใจเข้าออกสะดือทะเลหลังขวาทะเลซ้ายกลางกักข้างใน

ตรงกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ให้เอาใจหยุดไว้ที่ตรงนี้ บริการภวานาวา สัมมาอะระหัง ๓ ครั้ง แล้วถอยหลังจากฐานที่ ๖ มาที่เหนือกลางตัว ขึ้นมาอีก ๒ นิ้ว ที่ตรงนี้เรียกว่า ฐานที่ ๗ ฐานที่ ๗ นั้นมีศูนย์ ๕ ศูนย์ ศูนย์ข้างหน้าธาตุน้ำ ศูนย์ข้างขวาธาตุดิน ศูนย์ข้างซ้ายธาตุลม ศูนย์ข้างหลังธาตุไฟ ศูนย์กลางคืออากาศธาตุ ท่านให้เอาบริการภวานิมิตซึ่งเป็นเครื่องหมายใสสะอาดไปหยุดอยู่ตรงกลางอากาศธาตุ

ท่านอธิบายว่าที่เรียกว่าศูนย์ เพราะเวลาสัตว์ไปเกิดมาเกิดต้องมาอยู่ในกลางดวงนั้น กายละเอียดอยู่ที่กลางดวงนั้น เมื่อพ่อแม่ประกอบธาตุธรรมถูกส่วนเข้าแล้วก็ตกศูนย์ทีเดียว พอตกศูนย์แล้วก็ลอยขึ้นมาเหนือกลางลำตัว ๒ นิ้ว โตเท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสเป็นกระจกส่องเงาหน้านี่คือการเกิดละ หลวงพ่อบอกว่า ศูนย์นี้สำคัญนัก จะเกิดมาในมนุษย์โลกก็ต้องเกิดด้วยศูนย์นี้ จะไปนิพพานก็ต้องเข้าศูนย์นี้เหมือนกัน จะไปสู่มรรคผลนิพพานก็ต้องเข้าศูนย์แบบเดียวกันนี้ จะตายหรือจะเกิดเดินตรงกันข้าม คือถ้าจะเกิดก็ต้องเดินนอกออกไป ถ้าจะไม่เกิดก็

ต้องเดินไปเข้าไป กลางเข้าไว้หยุดเข้าไว้ไม่ให้คลาดเคลื่อน”

ปรากฏว่าการสอนของหลวงพ่อด เป็นที่สนใจของประชาชนมาก ญาติโยมพากันหลังไหลมาศึกษาและปฏิบัติ เพิ่มจำนวนมากขึ้นๆ พร้อมๆ กับจำนวนของพระภิกษุสามเณร ที่เพิ่มทวีขึ้นด้วย

วิธีการอันชาญฉลาดอย่างหนึ่งที่หลวงพ่อดได้นำมาใช้ในการนำญาติโยมเข้าสู่วัดก็คือ การสงเคราะห์ ช่วยเหลือบำบัดทุกข์ใกล้ตัวที่ประชาชนได้รับโดยเฉพาะก็คือการเจ็บไข้ได้ป่วย โดยอาศัยวิชชาธรรมกายนั้นแหละ

คุณตรีธา เนียมซ่า กล่าวไว้ว่า

“หลวงพ่อดำเนินได้นำวิชชาธรรมกายมาเผยแพร่เพื่อบรรเทาความทุกข์ ท่านได้ทดลองให้เห็นว่าวิชชาธรรมกายเป็นที่พึ่งของมนุษย์ทุกคนได้จริง คือสามารถยกระดับชีวิตของทุกคนที่ปฏิบัติให้สูงขึ้นได้ สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้หายได้ หลวงพ่อดำเนินได้ทดลองให้เห็นจริงโดยการนำคนป่วยหนัก ๒ คน คนหนึ่งป่วยเป็นวัณโรค อีกคนหนึ่งป่วยเป็นโรคเรื้อน

ในสมัยนั้นโรคทั้ง ๒ ชนิดนี้เป็นโรคที่ร้ายแรงมาก ไม่มีทางรักษาให้หายได้ และยังเป็นโรคติดต่อที่สังคมรังเกียจอีกด้วย หลวงพ่อดำเนินนำคนป่วยทั้ง ๒ คนนี้มาฝึกนั่งภาวนา และในขณะที่เดียวกันท่านก็แก้โรคให้ด้วยวิชชาธรรมกาย จนในที่สุดคนป่วยทั้ง ๒ คนนี้ก็หายจากโรคร้ายและยังบรรลุวิชชาธรรมกายอีกด้วย

จากการทดลองนี้ทำให้หลวงพ่อดำเนินมีกำลังใจมากยิ่งขึ้น และแน่ใจว่าวิชชาธรรมกายที่ท่านพากเพียรค้นคว้าปฏิบัติมาเป็นเวลานานด้วยความวิริยะอุตสาหะอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพันนั้นเป็นวิชาที่เป็นที่พึ่ง ทำให้คนพ้นทุกข์ได้จริงแท้แน่นอน หลวงพ่อดำเนินมิใช่พูดแต่ปากเท่านั้น แต่ท่านยังสามารถพิสูจน์ให้ผู้อื่นเห็นจริงได้ เหมือนนักวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์สิ่งที่มองไม่เห็นให้เห็นได้

กิตติศัพท์เรื่องหลวงพ่อดำเนินสามารถรักษาคนป่วยด้วยโรคร้ายที่สังคม

รังเกียจให้หายได้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีคนสนใจวิชาธรรมกายและเดินทางมาวัดปากน้ำเพื่อศึกษาธรรมและขอพึ่งบารมีหลวงพ่อบ้างเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ มีคนเดินทางมาวัดปากน้ำวันละหลายๆ ทั้งๆ ที่ในสมัยนั้นการเดินทางมาวัดค่อนข้างลำบาก เพราะยังไม่มีถนนตัดเข้าถึงวัด ต้องเดินมาหรือไม่ก็มาเรือ ที่มาด้วยหวังจะยึดหลวงพ่อบ้างเป็นที่พึ่งก็มาก ที่ต้องการจะมาพิสูจน์ว่าหลวงพ่อบ้างจะเก่งจริงหรือไม่ก็มีการมาขอมาบวชเพื่อหวังจะศึกษาทางปฏิบัติก็มีไม่น้อย ที่ต้องการจะรู้เห็นเป็นวิชาธรรมกายก็มากมาย ผู้ที่มาขอพึ่งบารมีหลวงพ่อบ้างนั้นมิใช่เพียงแค่มารักษาโรคภัยไข้เจ็บเพียงเท่านั้น แต่มักจะมาปรึกษาปรึกษาและให้หลวงพ่อบ้างช่วยในทุกเรื่อง”

“หลวงพ่อบ้างต้องการให้ทุกคนฝึกการเจริญภาวนา เพราะบุคคลควรฝึกอบรมธรรมให้มาก เพื่อคลายความกำหนัด เพื่อดับทุกข์ เพื่อสงบ เพื่อรู้ยิ่ง และเพื่อนิพพาน ธรรมนั้นคือการเจริญภาวนาพุทธาสนุสติระลึกถึงพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันจะทำให้จิตตั้งมั่นในพระพุทธรูป แล้วใจก็นำไปในทางหน่วยโลกียสุขอันนำไปสู่ความหลุดพ้นได้ แต่การที่ปุถุชนทั่วไปจะบำเพ็ญเพียรเจริญภาวนานั้นมิใช่เป็นของที่ทำได้ง่าย เพราะภาระธุระในทางโลกนั้นมีมาก บางคนก็ผัดผ่อนไว้ให้ชราเสียก่อนจึงจะเข้าวัดปฏิบัติธรรม บางคนก็ขอให้หมดภาระจากเรื่องครอบครัว บางคนก็ขอเวลาสะสมทรัพย์ไว้ให้มากเพียงพอเสียก่อน แต่หารู้ไม่ว่ามารทั้ง ๕ กำลังคอยจ้องจะตัดรอนมิให้เรามีโอกาสบำเพ็ญความดี

มารทั้ง ๕ ได้แก่ขันธ์มารทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ความลำบากเป็นเหตุให้เบื่อหน่าย กิเลสมารคือความเศร้าหมองขุ่นมัว อภิสังขารมาร คือกรรมทั้งฝ่ายกุศลและอกุศลทำให้ติดอยู่ในภพแล้วทำให้เป็นผู้ทุพพล เทวปุตตมาร คือผู้มุ่งร้ายเป็นบุคคลลาภิษฐานแห่งการทำลายล้าง มัจจุมาร คือความตายมาตัดชีวิตเสียหมดโอกาสที่จะบำเพ็ญความดีโดยสิ้นเชิง

ดังนั้นเมื่อมีผู้เจ็บป่วยมาให้หลวงพ่อบ้างช่วยรักษา ท่านจึงเห็นเป็นโอกาสที่จะ

ฝึกบุคคลให้เจริญภาวนาพุทธานุสสติไปด้วย เป็นธรรมดาคนที่มีความทุกข์ ความเดือดร้อนก็ต้องอยากหายทุกข์เร็วๆ ดังนั้นไม่ว่าหลวงพ่อก่อนจะสอนให้ปฏิบัติอย่างไร ก็มักจะปฏิบัติตามไม่ผิดผ่อนหรือโต้แย้ง คนที่เจ็บป่วยไม่มากพอจะลุกนั่งได้ หลวงพ่อก่อนก็จะสอนให้นั่งภาวนา ส่วนคนที่ป่วยมากไม่สามารถลุกนั่งได้ ญาติพี่น้องต้องหามกันมานอนที่หน้าที่รับแขกของหลวงพ่อก่อน ท่านจะสอนให้นอนภาวนาว่าสัมผัสอะไรหิ้งไปด้วย เพื่อโรคร้ายจะได้หายเร็วๆ

หลวงพ่อก่อนชี้แจงว่าการรักษาโรคนั้นถ้าได้ประกอบกันทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้รักษาโรคและผู้ป่วยมีความเชื่อมั่นตรงกันมีกระแสจิตเชื่อมถึงกัน เปรียบเสมือนเครื่องรับวิทยุและเครื่องส่งต้องมีคลื่นตรงกันจึงจะมีหวังหายมาก ท่านบอกว่าถึงไม่หายก็ไม่เป็นไร เราไม่ได้เรียกค่ารักษาเอาแก่ใคร ช่วยด้วยเมตตาอย่างน้อยคนเจ็บก็ต้องได้รับความรู้วิธีปฏิบัติธรรม หรือได้มีโอกาสเข้าใกล้พระรัตนตรัยพอสมควรแก่อุปนิสัย ท่านพูดว่าที่หายก็มาก ที่ไม่หายเพียงแต่บรรเทาเป็นครั้งคราวก็มี แต่ก็มีคนเป็นจำนวนมากที่หายโรคร้ายใช้เจ็บด้วย และได้ธรรมกายด้วย สมดังที่หลวงพ่อก่อนว่า

รักษาร่างพอสร้างร้าย	รอดตน
ยอดเยี่ยมธรรมกายผล	ผ่องแผ้ว
เลอเลิศล่วงกุศล	ได้อื่น
เชิญท่านถือเอาแก้ว	ก้องหล้าเรืองสกล

ถ้าหลวงพ่อก่อนเห็นว่าผู้ใดมีแววที่จะได้ธรรมกาย ท่านจะส่งคนมารักษาโรคให้ตัวต่อตัว เพื่อสอนธรรมะและแก้โรคให้ด้วย วันหนึ่งๆ มีผู้มารักษาโรคกับหลวงพ่อก่อนเป็นจำนวนมาก เพราะหลวงพ่อก่อนรักษาโรคทุกชนิด ทั้งโรคมะเร็ง วัณโรค อัมพาต โรคประสาท เมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ลึกลับสุด หลวงพ่อก่อนต้องรักษาคนที่ เป็นโรคประสาธน์เป็นร้อยๆ คน เพราะความตึงเครียด ความทุกข์

ยากเดือดร้อนจากภัยสงคราม

บางคนก็เป็นเพียงนอนไม่หลับ คิดมาก ใจคอหงุดหงิด แต่บางคนก็มีอาการหนัก ไร้สติสัมปชัญญะ สำหรับคนที่อาการหนักหลวงพ่อบอกท่านจะสั่งญาติพี่น้องให้กลับไป และมอบคนป่วยไว้กับท่าน ญาติพี่น้องไม่ต้องเป็นห่วง หลวงพ่อบอกท่านจะสั่งให้กรอกยาผงบาทจิต ซึ่งท่านสั่งให้ลูกศิษย์ผสมเตรียมไว้และแก้ด้วยวิชาธรรมกายด้วย ไม่นานคนป่วยก็หาย ญาติพี่น้องพากลับบ้านได้ ยาผงบาทจิตนี้ คณะศิษย์ของหลวงพ่อบอกในปัจจุบันยังคงผสมตามตำราของท่านไว้แจกแก่คนทั่วไปอยู่ เป็นยาที่รักษาได้หลายโรค ไม่เพียงแต่โรคประสาทเท่านั้น คนที่ผอมแห้งแรงน้อย รับประทานอาหารไม่ได้ นอนไม่หลับ ใจคอหงุดหงิด คิดมาก ก็รับประทานได้ ท่านผู้สนใจติดต่อขอได้ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

หลวงพ่อบอกท่านได้ตั้งตู้รับใบอาการโรคไว้ที่หน้ากุฏิของท่าน การเขียนใบอาการโรคต้องแจ้งชื่อ สกุล ที่อยู่ วันเดือน ปีเกิดและอาการโรคที่ปรากฏอย่างละเอียดลออ การส่งใบอาการโรคมิ ๔ เวลา คือ เช้า กลางวัน บ่าย เย็น หลวงพ่อบอกท่านจะสั่งให้คนมาไขตู้ตามเวลานั้น แล้วนำใบอาการโรคแจกจ่ายแก่พวกที่ได้วิชาธรรมกายเพื่อแก้โรค ถ้าผู้เป็นลูกมาส่งใบอาการโรคของพ่อแม่ หลวงพ่อบอกท่านมักจะถามว่าอยากให้พ่อแม่หายป่วยหรือไม่ ถ้าอยากให้พ่อแม่หายป่วยก็ทำสมาธิเข้า ถ้าได้สมาธิก็จะช่วยแก้โรคภัยไข้เจ็บของพ่อแม่ได้"

คงจะเห็นแล้วซินะว่า ธรรมะเป็นไอศถ (ยา) ขนานเอกจริง ๆ สามารถแก้ได้ทั้งโรคใจและโรคกาย

ดวงแก้วกลมใส

หลวงพ่อสวดเอาจริงเอาจึงในการสอนวิชาธรรมกายมาก เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ให้คุ้มค่ากับเวลาที่มานั่งภาวนากัน คุณตรีธา เนียมขำศิษย์สำคัญผู้เฝ้าดูจริยาวัตรของหลวงพ่อบอกว่า

“ท่านควบคุมการสอนธรรมกายเอง สำหรับพระภิกษุ สามเณรนั้น ท่านจะสอนหลังจากทำวัตรเย็น และให้โอวาทอบรมธรรมวินัยเสร็จแล้ว ท่านจะควบคุมให้พระภิกษุ สามเณรทั้งหมดนั่งเจริญภาวนาทุกวัน ส่วนแม่ชีจะแยกย้ายกันนั่งที่ศาลาการเปรียญข้าง บ้านคุณน้ำสายหยุด เพียรเกิดสุขบ้าง ต่อมาย้ายไปนั่งที่บ้านคุณป้าเลียบ สิทธิจนาพันธ์ (บ้านนี้ถูกรื้อไปแล้ว) นอกจากนี้ในเวลาบ่าย ๒ โมง วันพฤหัสบดี หลวงพ่อก็จะลงสอนที่ศาลาการเปรียญ มีพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาทั้งในวัดปากน้ำและวัดอื่นๆ มาฝึกนั่งกันเป็นจำนวนมากทุกครั้ง มีพระภิกษุจากประเทศลาวและเขมรมาศึกษาด้วย หลวงพ่ोजัดให้มีพระภิกษุทำหน้าที่จัดซื้อ

นามสกุล ที่อยู่ของผู้มานั่งภาวนาทุกคน เพื่อต้องการทราบจำนวนและภูมิลำเนาของผู้มาปฏิบัติ

การสอนนั่งภาวนาที่ศาลาการเปรียญนั้น หลวงพ่อท่านนั่งบนอาสนสงฆ์ เช่นเดียวกับพระภิกษุสามเณร ส่วนอุบาสก อุบาสิกาที่นั่งที่พื้นศาลา หลวงพ่อท่านมีวิธีการสอนให้คนฟังเข้าใจง่าย ท่านมิได้สอนด้วยปากเปล่าเพียงอย่างเดียว ท่านเตรียมอุปกรณ์การสอนครบครันเช่นเดียวกับนักการศึกษาสมัยใหม่ ก่อนอื่นท่านจะแจกหนังสือทางมรรคผล คู่มือการปฏิบัติ มีกระดานชนวนวาดเป็นรูปคนด้านข้างผ่าซีกแสดงที่ตั้งของดวงนิมิตทั้ง ๗ ฐานคือฐานที่ ๑ ปากช่องจุมุกหญิงชายชวา ฐานที่ ๒ หัวตาหญิงชายชวา ฐานที่ ๓ กึ่งกลางศีรษะจอมประสาท ฐานที่ ๔ ช่องเพดาน ฐานที่ ๕ ปากช่องคอ ฐานที่ ๖ ศูนย์กลางกายตรงสะดือ ฐานที่ ๗ เหนือสะดือขึ้นมา ๒ นิ้ว และยังมีไม้ยาวสำหรับชี้การเลื่อนดวงนิมิตไปตามฐานต่างๆ ประกอบการอธิบาย มีถ้วยแก้ว ๑ ใบ และลูกแก้วกลมใสขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางครึ่งนิ้วอีก ๑ ลูก

หลวงพ่อก่อนจะชี้แจงก่อนนั่งว่า การทำภาวนานั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ทำจะต้องมีใจและอารมณ์ปลอดโปร่ง ห่างจากกิจที่จะต้องกังวลทั้งปวง เพราะถ้าหากมีความกังวลมากนัก จะทำให้สมาธิไม่แน่วแน่ ฉะนั้นถ้ามีความตั้งใจว่าจะทำสมาธิแล้ว ก็พึงละความกังวลใหญ่่น้อยทั้งปวงเสียให้สิ้น มุ่งแต่ธรรมะอย่างเดียว แม้ความรู้ทางธรรมะใดๆ ที่ได้เล่าเรียนมาแล้ว ก็ควรพยายามปล่อยวางเสียให้สิ้นก่อนในเวลาทำภาวนา ถ้าหากไม่ทำเช่นนั้นก็จะเกิดเป็นวิวิจิจฉาขึ้น ทำผู้ปฏิบัติไม่ให้เห็นธรรมได้ตามต้องการ หลวงพ่อก่อนอธิบายหลักของพระพุทธศาสนาก่อนว่า พระพุทธเจ้าสอนให้สัตว์โลกทั้งหมดละชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ทำความดีด้วยกาย วาจา ใจ และทำใจให้ใสบริสุทธิ์ ทั้ง ๓ ข้อนี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ ทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคต

การทำใจให้ใสบริสุทธิ์ได้ก็ต้องฝึกสมถะวิปัสสนา สมถะเป็นวิชาเบื้องต้นที่ พุทธศาสนิกชนต้องเอาใจใส่ คือการสงบระงับใจ เมื่อเกิดสมถะแล้วทำให้ความ กำหนดยึดอันใดที่มีอยู่ในจิตใจนั้นหมดไป ส่วนวิปัสสนานั้นเป็นขั้นสูงกว่าสมถะ เป็นธรรมเบื้องสูงคือการเห็นแจ้ง ทำให้ปัญญาเกิดขึ้น เมื่อปัญญาเกิดขึ้นแล้วทำให้ ความไม่รู้จริงอันใดที่มีอยู่ในจิตใจนั้นหมดไปด้วยความเห็นแจ้ง ทั้งสมถะและ วิปัสสนา ๒ อย่างนี้เป็นธรรมอันสุขุมลุ่มลึกในทางพระพุทธศาสนา ท่านย่ำว่าท่าน ได้ศึกษามาตั้งแต่บวช ศึกษาในวันรุ่งขึ้นที่บวชเลยทีเดียว เรียนไม่ได้หยุดเลย จนกระทั่งบรรลुरुธรรมกาย แล้วก็ยังเรียนต่อไปอีก เรียนด้วยสอนด้วย การจะเข้า ถึงภูมิของสมถะได้ต้องทำใจให้หยุด ถ้าทำใจให้หยุดไม่ได้ก็เข้าภูมิสมถะไม่ได้ ใจ หรือจิตของคนเรานั้นเป็นดวงกลมใหญ่ประกอบด้วย ดวงเห็น ดวงจำ ดวงคิด ดวงรู้ ดวงเห็น คือดวงธาตุที่ทำให้เราสามารถเห็นสิ่งต่างๆ ได้ ดวงจำ คือดวงธาตุ ที่ทำให้เกิดความทรงจำ ดวงคิด คือดวงธาตุที่ทำให้เกิดความคิด ดวงรู้ คือดวง ธาตุที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ดวงธาตุทั้ง ๔ อย่างนี้มารวมเป็นจุดเดียวกันจึง เรียกว่าใจ ที่ตั้งของใจมีเพียงแห่งเดียวคือที่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ อยู่ตรงกึ่งกลางกาย สะดือทะเลหลัง ขวาทะเลซ้าย เหมือนเราซึ่งเส้นด้ายให้ดึงจาก สะดือทะเลไปข้างหลัง และซึ่งด้ายอีกกลุ่มหนึ่งจากขวาทะเลซ้ายให้ดึงตรงกันทั้ง ๒ เส้น ตรงกลางที่เส้นด้ายตัดกันเรียกว่า กลางก๊ก ให้เอาใจไปจรดที่กลางก๊กนั้น ที่ เขาบอกว่าให้ตั้งใจ นั่นก็คือตั้งที่ตรงกลางก๊กนั่นเอง เวลาจะทำบุญทำกุศลก็ต้อง ตั้งใจตรงนั้น เวลาจะรักษาศีลเจริญภาวนาก็ต้องตั้งใจตรงนั้นเหมือนกัน ที่ตรงนี้ ประกอบไปด้วยศูนย์ทั้ง ๔ คือศูนย์หน้าธาตุน้ำ ขวาธาตุดิน หลังธาตุไฟ ซ้ายธาตุลม ศูนย์กลางอากาศธาตุ นี่เป็นลักษณะของฐานที่ ๗ ถึงตรงนี้หลวงพ่อกันกรงลูก คิษย์จะไม่เข้าใจ นึกภาพไม่ออก ท่านจึงเปรียบเทียบฐานที่ ๗ ว่าเหมือนปากถ้วย แก้ว แล้วท่านก็เอาไม้ยาวชี้ลงไปใ้ปากแก้วและอธิบายว่านั่นแหละคือที่ตั้งของใจ

การที่หลวงพ่อสอนให้มีบริกรรมนิมิตคือให้นึกถึงดวงแก้วกลมใส่นั้น มีบางคน บางสำนักได้กล่าวติเตียนว่าหลวงพ่อสอนให้ติดรูป สอนให้ติดนาม สอนให้ติดนิมิต เมื่อหลวงพ่อบอกว่า เมื่อไม่ติดทำไมจึงจะรู้ว่าหลุด ท่านเปรียบเทียบให้ฟังว่า เปรียบเหมือนกับการขึ้นบันได ถ้าเราเหยียบบันไดขั้นที่ ๑ ให้มันเสียก่อนแล้ว เราจึงก้าวต่อไปถึงขั้นที่ ๒ เมื่อจะก้าวต่อไปขั้นที่ ๓ ก็ต้องเหยียบขั้นที่ ๒ ให้มันเสียและเราก็มีได้ติดอยู่ที่ขั้นเดียว เรื่องการกำหนดบริกรรมนิมิตนี้ มีบางท่านสงสัยว่าอยากจะกำหนดเป็นอย่างอื่นได้หรือไม่ เช่นเป็นองค์พระ ความจริงแล้วหลวงพ่อบอกท่านไม่ได้ผูกขาดว่าต้องให้กำหนดอุคคหนิมิตเป็นดวงกลมใส แต่หลวงพ่อบอกท่านได้ทดลองแล้วว่าจะสร้างนิมิตอย่างไรก็จะได้ใจจะสะดวก และพบว่าการสร้างอุคคหนิมิตเป็นดวงกลมใส่นั้นง่ายและสะดวกที่สุด เพราะถ้าหากจะกำหนดเป็นองค์พระนั้น องค์พระก็ยังมีปางต่างๆ หลายปาง มีวัสดุที่ทำแตกต่างกัน และมีขนาดเล็กใหญ่ต่างกัน ท่านคิดว่าการกำหนดเป็นดวงกลมใส่นั้นง่ายและสะดวกที่สุด แต่สำหรับบางท่านที่คิดว่าการกำหนดเป็นองค์พระจะสะดวกแก่การทำใจให้หยุดให้นิ่งแล้วละก็ท่านสามารถทำได้เลย หรือท่านจะกำหนดเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดนอกเหนือจากนี้ก็ไม่ได้ เช่นเป็นองค์หลวงพ่อบ้าง เป็นพระพุทธรูปปางต่างๆ ที่ท่านพอใจ เป็นดอกไม้ใบไม้ หรือจะเห็นเป็นกายของท่านเอง เป็นอะไรก็ได้ทั้งนั้น สำคัญว่าจะทำอย่างไรให้ใจของเราไม่คิดไม่นึก ให้ใจของเราปล่อยวางให้ได้

หลวงพ่อบอกอธิบายถึงความสำคัญของการหยุดไว้ดังนี้ หยุดนั้นแหละเป็นตัวสมณะ เป็นตัวสำเร็จ คือสำเร็จหมดทั้งทางโลกและทางธรรม โลกที่จะได้รับความสุขได้ ใจต้องหยุดตามส่วนของโลก ธรรมที่จะได้รับความสุข ใจต้องหยุดตามส่วนของธรรม ดังบาลีว่า นตฺถิ สนฺติ ปรี สุขํ สุขอื่นนอกจากหยุดจากนิ่งไม่มีหยุดนั่นเองเป็นตัวสำคัญ หยุดคำเดียวเท่านั้นถูกทางสมณะตั้งแต่ต้นจนเป็นพระอรหันต์ เป็นตัวศาสนาแท้ๆ ถูกโอวาทของพระบรมศาสดา ถ้าไม่หยุดจะปฏิบัติ

ศาสนาสัก ๔๐-๕๐ ปี ก็ช่าง ที่สุดถึงจะมีอายุเป็นร้อยปี แต่ถ้าทำใจให้หยุดไม่ได้ เป็นไม่ถูกร่องรอยพระศาสนา หลวงพ่อท่านจะยกตัวอย่างเรื่ององคฺลิมาลโจร ซึ่ง พระพุทธองค์ได้ทรงแก้ไขแสดงธรรมะจนองคฺลิมาลโจรสำเร็จมรรคผล เพราะคำว่า หยุดคำเดียว เมื่อทำใจให้หยุดได้แล้ว ก็ต้องหยุดในหยุดๆ ไม่มีการถอยหลังกลับ หยุดในหยุดๆ ๑ อย่างนั้นเอง ใจที่หยุดนั้นต้องถูกกลาง ถ้าไม่ถูกกลางใช้ไม่ได้ ต้องหยุดเข้าลิบ เข้าศูนย์ เข้าส่วน ถูกลิบ ถูกศูนย์ ถูกส่วน ถ้าหยุดกลางกายเช่นนั้น ถูกลิบ พอถูกลิบเท่านั้นไม่เข้าจะเข้าถึงศูนย์ โบราณท่านพูดกันว่า

เห็นลิบแล้วเห็นศูนย์	เป็นเค้ามูลลิบกัณมา
เที่ยงแท้แน่นักหนา	ตั้งอนิจจาเป็นอาจิน
จุดแล้วปฏิสนธิ	ย่อมเวียนวนอยู่ทั้งสิ้น
สังขารไม่ยี่นยิน	ราคีสิ้นเป็นตัวมา

หลวงพ่อกับท่านบอกว่าลิบศูนย์นี้เป็นตัวสำคัญนัก สัตว์โลกจะเกิดในโลกได้ ต้องอาศัยเข้าลิบแล้วตกศูนย์จึงเกิดได้ ถ้าเข้าลิบไม่ตกศูนย์เกิดไม่ได้ โลกกับธรรม ต้องอาศัยอย่างนี้ ทางธรรมก็ต้องเข้าลิบ เข้าลิบแล้วก็ตกศูนย์คือใจหยุด พอใจหยุด เรียกว่าเข้าลิบแล้ว เห็นเป็นดวงใสเท่าดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ผุดขึ้นที่ใจหยุดนั้น นั้นแสดงว่าตกศูนย์แล้วเข้าลิบแล้วเห็นศูนย์แล้ว เรียกว่าเข้าลิบแล้วเห็นศูนย์ พอเห็นศูนย์ใจก็หยุดอยู่กลางศูนย์นั้น กลางดวงใสเท่าดวงอาทิตย์ดวงจันทร์นั้น ดวงนี้เรียกว่าดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่าดวงปฐมมรรค ต้องเข้ากลางดวงนั้นแห่งเดียว ไปได้ทางเดียว ทางอื่นไม่มี เมื่อเข้ากลางดวงศูนย์นั้นได้ แล้ว เรียกว่าปฐมมรรคหรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่าเอกายนมรรค แปลว่าหนทางเอก ไม่มีโท หนทางหนึ่ง สองไม่มี เป็นทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทั้งหมดใน สากลโลก ท่านจะเข้าสู่นิพพานต้องไปทางนี้ทางเดียวไม่มีทางแตกแยกจากกัน ไป แนวเดียวกันนี้หมด เพียงแต่การไปนั้น บางท่านเร็ว บางท่านช้า ไม่เหมือนกัน

แล้วแต่วาสนานิสัยของแต่ละคนจะสั่งสมอบรมไว้

หลวงพ่อกำหนดว่าการเรียนสมถะวิปัสสนานั้นต้องเดินแวนนี้ ผิดแวนนี้ไม่ได้ และก็ต้องเป็นอย่างนี้ ผิดอย่างนี้ไปไม่ได้ ถ้าผิดอย่างนี้ก็เลอะเหลว เราจะต้องยึดกายมนุษย์นี้เป็นแบบ เข้าไปถึงกายมนุษย์ละเอียดก็ต้องยึดกายมนุษย์ละเอียดเป็นแบบ เข้าไปถึงกายรูปพรหมละเอียดก็ต้องยึดกายรูปพรหมละเอียดเป็นแบบ เข้าไปถึงกายอรูปพรหมก็ต้องยึดกายอรูปพรหมเป็นแบบ เข้าไปถึงกายธรรมต้องยึดกายธรรมเป็นแบบ กายธรรมนั้นมีรูปเหมือนกับองค์พระปฐมมากรที่เขากั้นไว้ในโบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญ เขาทำแบบไว้อย่างนั้น เข้าถึงกายธรรมละเอียดยึดกายธรรมละเอียดเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระโสดายึดกายธรรมพระโสดาเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระโสดาละเอียดยึดกายธรรมพระโสดาละเอียดเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระสกิทาคายยึดกายธรรมพระสกิทาคาเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระสกิทาคาละเอียดยึดกายธรรมพระสกิทาคาละเอียดเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระอนาคายึดกายธรรมพระอนาคาเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระอนาคาละเอียดยึดกายธรรมพระอนาคาละเอียดเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตต์ยึดกายธรรมพระอรหัตต์เป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตต์ละเอียดยึดกายธรรมพระอรหัตต์ละเอียดเป็นแบบ นี่เป็นหลักฐานในพระพุทธศาสนา

หลวงพ่อกำหนดว่าเมื่อรู้เช่นนี้แล้ว เมื่อใจเราุ่นวายก็ให้รู้ที่เดียวว่ามันต้องการจะเวียนว่ายตายเกิด ถ้าใจเรานิ่งอยู่ตรงกลางได้มันจะเลิกการเวียนว่ายตายเกิด เราไม่ต้องง้อใคร เพราะเรารู้แล้ว เรียนแล้ว เข้าใจแล้ว เราต้องตั้งใจให้หยุดใจของคนเรานั้นถ้าหยุดได้เพียงสักกระพริบตาเดียวเท่านั้น ได้ชื่อว่าเราได้สร้างบุญใหญ่กุศลใหญ่สำคัญนัก บุญที่เกิดจากการนั่งภาวนานั้นเป็นบุญใหญ่กุศลใหญ่ เราจะไปสร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญสักร้อยหลัง ก็สู้บุญที่เกิดจากการบำเพ็ญสมถะวิปัสสนาไม่ได้ เมื่อเราแสวงหาเขตบุญในพระพุทธศาสนา พึงบำเพ็ญสมถะ

วิปัสสนา ทำให้มันคงดังนี้ ให้ใจหยุด หยุดนี้เป็นตัวสำคัญนัก เพราะเป็นทางมรรคผลนิพพาน พวกที่ให้ทานรักษาศีลนั้นยังไกลกว่า หยุดนี้ใกล้นิพพานนัก พอหยุดได้เท่านั้นถูกคำสั่งสอนของพระศาสดาแล้ว ไม่ยกเยื้องแปรผัน พอใจของเราหยุดดีแล้วก็เลิกบริกรรมภาวนาได้ ให้เอาใจของเราจรดเพ่งเฉยอยู่ที่ดวงใส่นั้น วางอารมณ์เฉยให้หยุดเท่านั้น อย่าไปนึกถึงความมืด ความสว่าง

หลวงพ่อกำลังสอนให้ปฏิบัติเบื้องต้นนี้ให้เห็นจนเชี่ยวชาญเสียก่อน ท่านบอกว่าเรื่องอื่นอย่าเพิ่งไปพูด เพราะยิ่งพูดก็ยิ่งมากหนักใหญ่โต ที่วัดปากน้ำนี้มีคนทำกันได้มากคน เราก็คงทำให้ได้เหมือนกับเขาบ้าง ถ้าไม่หยุดจะถึงธรรมกายไม่ได้ ถ้าทำให้หยุดได้ก็เข้าถึงธรรมกายได้ เราทุกคนเป็นมนุษย์เหมือนกัน ปฏิบัติในพระพุทธศาสนาเหมือนกัน จะทำให้เป็นธรรมกายอย่างคนอื่นเขาไม่ได้เชี่ยวชาญหรือทุกคนต้องทำได้ขอเพียงให้ทำจริงเป็นต้องได้ทุกคน ถ้าทำไม่จริงละเป็นไม่ได้แน่ ที่ว่าทำจริงนั่นก็คือ จริงแค่ชีวิตถึงเนื้อเลือดจะแห้งเหือดหมดไป จะเหลือแต่กระดูกหนังชามัน ถ้าไม่ได้เป็นไม่ลุกจากที่ ถ้าทุกคนทำจริงแค่นี้ละก็ทำได้ทุกคน ท่านบอกว่าตัวท่านเองนั้นถึง ๒ คราว คือเมื่อเริ่มปฏิบัติสมถะวิปัสสนาใหม่ๆ ได้เข้าที่ท่าสมาธิตั้งใจว่า ถ้าไม่ได้ก็ให้ตายเสียเถอะ นิ่งท่าสมาธิอยู่พอถึงกำหนดเข้าก็ทำไม่ได้ตายสักที องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ก็ทรงกระทำเช่นนั้น คือพระองค์ได้ประกอบความเพียรด้วยจตุรงควิริยะ คือกระดูก ๑ หนัง ๑ เนื้อ ๑ เลือด ๑ ถึงเนื้อเลือดจะแห้งเหือดหมดไปก็ไม่ว่า เหลือแต่กระดูก เหลือแต่หนังก็ช่างมัน พระองค์ก็ไม่เคลื่อนจากความเพียร พอถูกส่วนเท่านั้น ในเวลาหัวค่ำพระองค์ได้บรรลุปุพเพนิวาสานุสสติญาณ เวลายามที่ ๒ ได้บรรลุลจฺจุตูปปาตญาณ เวลายามที่ ๓ ได้บรรลูลอสาวิคฺขญาณ พระองค์ท่านเป็นอาจารย์ของเราและท่านทำจริงดังนี้ เราเป็นลูกศิษย์ก็ต้องทำจริงอย่างนั้นเหมือนกัน ถ้าไม่ได้ต้องยอมตายกันเลยทีเดียว

หลวงพ่อกำหนดอธิบายถึงความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของเบญจขันธ์ว่า รูปทั้งหลายนั้นไม่ว่าจะปราณีตสวยงามหรือไม่ แตกต่างกันอย่างไรรู้ก็ตาม ก็มาลงเอยที่อนิจจังด้วยกันทั้งสิ้น คือตายหมดไม่มีเหลือ ไม่ว่าจะถือกำเนิดมาจากชั้นวรรณะใด ย่อมเวียนว่ายตายเกิดกันอยู่อย่างนี้ มีแต่ความไม่เที่ยง เมื่อไม่เที่ยงก็ต้องเป็นทุกข์ทั้งนั้น ถ้าจะหาความเที่ยงความสุขก็ต้องหาภายในกายมนุษย์นี้เท่านั้น หากภายนอกไม่ได้ คือหาจากกายมนุษย์เข้าไป จนกระทั่งพบกายมนุษย์ละเอียด แต่ในกายมนุษย์ละเอียดก็ยังไม่สามารถหาความสุขความเที่ยงได้ ต้องเดินเข้าไปอีกในกายทิพย์ หยาบ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหมหยาบ กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปรพรมหยาบ กายอรูปรพรมละเอียด จนถึงกายธรรม พอเข้าไปพบกายธรรมนั้นแหละ จะรู้สึกตัวเองทันทีว่านี่เองที่เที่ยง ที่เป็นสุข เห็นสิ่งที่เที่ยงที่เป็นสุขในกายธรรมหรือธรรมกายนี้เอง เมื่อเข้าถึงกายธรรมแล้ว ใจคอที่เคยคับแคบก็แว้งกว้างขวางสุขสบาย ใครไปถึงกายธรรมได้ก็แจ่มใสเบิกบาน กายธรรมนี้เป็นของเที่ยง การที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าอะไรๆ ไม่เที่ยงนั้น จุดประสงค์ก็คือจะให้เข้าถึงกายธรรม จึงมีหลักว่านอกจากกายธรรม จะเป็นกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปรพรม กายอรูปรพรมละเอียดเหล่านี้ต่างเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาทั้งนั้น คือต้องเวียนว่ายอยู่ในภพทั้ง ๓ จึงเป็นกายที่ยังไม่เที่ยงยังต้องเป็นทุกข์อยู่ ต่อเมื่อเข้าถึงกายธรรมจึงเป็นนิจจัง ทุกขัง อัตตาขึ้นทันที เป็นของเที่ยง เป็นสุขเป็นตัวตนทันที เมื่อถึงกายธรรมละเอียดก็ยิ่งดีหนักขึ้น กายธรรมพระโสดา พระโสดาละเอียดก็ยิ่งดีหนักขึ้น เที่ยงหนักขึ้น สุขหนักขึ้นไม่มีถอย กายธรรมพระสกิทาคา พระสกิทาคาละเอียดก็เที่ยงหนักขึ้น สุขหนักขึ้น กายธรรมพระอนาคามี พระอนาคามีละเอียดก็ยิ่งเที่ยงหนักขึ้น สุขหนักขึ้น กายธรรมพระอรหัตตัต พระอรหัตตัตละเอียดก็ยิ่งเที่ยงทีเดียว สุขทีเดียวไม่แปรผันต่อไป เป็นกายคงที่คงวาอุปมาเหมือนเสาเขื่อนยอมไม่

เขยื้อนไปตามอารมณ์โลกธรรมทั้ง ๘ คือ วิตถารมณ ๔ ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และอนิฏฐารมณ ๔ คือ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ตีฉินนินทา ทุกข์ ไม่สามารถทำให้ ยลบลงหรือฟูขึ้นได้ หลวงพ่อท่านได้ยกพุทธภาษิตว่า

มฺหุจฺจสฺส โลกธมฺเมหิ จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ อโสภํ วิรชํ เขมํ เอตมฺ มงฺคลมุตฺตมํ เอตาทิสานิกตวาน สพฺพตฺตมปฺราชิตา สพฺพตฺตํ โสตถํ คจฺจนฺตติ ตนฺเตสํ มงฺคลมุตฺตมฺนฺตติ

จิตของบุคคลผู้ได้อันโลกธรรมทั้งหลายถูกต้องแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหว ไม่เศร้าโศก ย่อมปราศจากความขุ่นมัว เป็นแดนเกษมจากโยค ได้ชื่อว่าเป็นมงคลอัน สูงสุด

หลวงพ่อกันอธิบายว่าจิตเป็นตัวยืนและโลกธรรมทั้งแปดเป็นตัวจร วิตถารมณ เป็นที่นิยมนำปรารถนากันถ้วนหน้า ส่วนอนิฏฐารมณไม่เป็นที่น่านิยมไม่นำปรารถนา เราท่านทั้งหลายทั้งคฤหัสถ์ทั้งบรรพชิต เมื่อรู้จักวิตถารมณและอนิฏฐารมณเหล่านี้ แล้วมีทางเลี่ยงได้ คือต้องบังคับจิตให้ติดต้องตั้งจิตให้ดี ถ้าตั้งจิตให้ดีถูกหลักถูก ฐานของที่ตั้งจิตแล้ว จะสามารถต่อสู้กับวิตถารมณและอนิฏฐารมณได้ ต้องหมั่นเอา ใจจดจ่ออยู่ที่กลางกักอันเป็นศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หมั่นเอาใจ ไปจรดอยู่ที่ตรงนั้นเสมอ ไม่ว่าจะนั่ง นอน ยืน เดิน กิน ดื่ม จะทำ จะพูด จะอุจจาระปัสสาวะก็หยุดอยู่ตรงนั้นเสมอ จรดหนักเข้าๆ ๆ ๆ พอชินหนักเข้าก็ ชำนาญหนักเข้าๆ ๆ ๆ ก็หยุดได้ พอใจหยุดเสียได้เท่านั้นแหละ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ตีเตียน ทุกข์ไม่มีทางกระทบกระเทือนแล้ว เฉยเสียแล้ว ถ้าทำจิตให้ดีขนาดนี้แล้ว บุคคลผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นมงคลสูงสุดแล้ว ถ้ายังอาดูรเดือดร้อนไปตามอนิฏฐารมณเป็นอัมงคลแท้ๆ ท่านย่ำว่าอัมงคลมิใช่ เป็นแต่เฉพาะฆราวาสหญิงชายเท่านั้น ภิกษุสามเณรก็เป็นได้เหมือนกัน พอสงบไม่ ลงท้อใจให้หยุดไม่ได้ก็เป็นอัมงคล หลวงพ่อกันเคยสอนพระภิกษุสามเณรว่า

ภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาพอบวชแล้วไม่ต้องทำอะไร ทำใจให้ใสเท่านั้นแหละเป็นใช้ได้ ถ้าใจไม่ใสภิกษุสามเณรนั้นใช้ไม่ได้ ยังเป็นภิกษุสามเณรแต่ภายนอก ภายในเป็นไม่ได้ พอทำใจให้ใสได้เท่านั้นก็เป็นหมู่ชาของมหาชนทีเดียว

หลวงพ่อกำลังใจปฏิบัติจริงๆ ท่านต้องการให้ผู้มาปฏิบัติได้รู้เห็นเป็นจริงๆ ท่านจึงพยายามหาวิธีการทุกอย่างมาอธิบายให้ลูกศิษย์เข้าใจ ท่านบอกว่าการได้ธรรมกายนั้นไม่่ง่ายนัก แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะยากจนเกินไปถ้าปฏิบัติตามคำที่ท่านสอนอย่าให้ผิด จะผิดแม้เท่าเส้นผมก็ไม่ได้ ถ้าใครปฏิบัติตามที่ท่านสอนแล้วไม่ได้ ท่านกล้าท้าทายให้มาตัดศีรษะท่านทีเดียว หลวงพ่อกำลังมองดูออกว่าผู้ใดมีแววที่จะได้ธรรมกาย ท่านจะเรียกผู้นั้นมาสอนเอง หรือถ้าผู้ใดเห็นดวงกลมใสหรือเห็นองค์พระ ปรากฏที่ฐานที่ ๗ แล้ว ท่านก็จะหาครูต่อวิชาให้ ท่านเข้มงวดกวดขันและเอาใจใส่ดังนี้ จึงมีผู้ได้ธรรมกายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

พระภิกษุโกศลเถร (ธีระ คล้อยสุวรรณ) หรือที่คนที่เคารพนับถือเรียกท่านว่า หลวงพ่อเล็ก ก็เป็นผู้หนึ่งที่หลวงพ่อสอนและกวดขันมาเองจนได้ธรรมกายขั้นสูง หลวงพ่อเล็กท่านเคยเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า ท่านถูกกวดขันมาแต่ครั้งยังเป็นสามเณรน้อยๆ หลวงพ่อกำลังใจรู้แล้วว่าหลวงพ่อเล็กจะได้ธรรมกายแน่นอน และจะสามารถเป็นตัวแทนของท่านต่อไปในอนาคต หลวงพ่อจึงเรียกมานั่งตัวต่อตัวกับท่านเสมอ ถ้าหลวงพ่อกำลังใจจะต้องไปแสดงพระธรรมเทศนา ท่านก็จะขีดเส้นวงกลม เป็นการจำกัดอาณาเขต แล้วก็เอาชายจิวรของหลวงพ่อเล็กยึดลงไป ในร่องกระดาน เพื่อกันไม่ให้ลูกไปไหนๆ แล้วหลวงพ่อกำลังใจก็ไปเทศน์ การเทศน์ของหลวงพ่อกำลังใจครั้งใช้เวลาประมาณชั่วโมงครึ่งถึงสองชั่วโมง แล้วหลวงพ่อกำลังใจก็กลับมาคุมการนั่งต่อ หลวงพ่อเล็กท่านยังเล่าอีกว่า ท่านเคยถูกหลวงพ่อกำลังใจเยียนเพราะความเกียจคร้านในการปฏิบัติ เนื่องจากตอนนั้นท่านยังอายุน้อย บางครั้งก็อยากสนุก อยากเพลิดเพลินบ้าง แต่หลวงพ่อกำลังใจไม่ยอมให้ปล่อยเวลาว่างเลยไป

โดยเปล่าประโยชน์ ท่านต้องการให้ฝึกปฏิบัติให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความชำนาญ และในที่สุดก็ได้สัมความปรารถนาของหลวงพ่อ

ดังที่ได้เล่าแล้วว่าหลวงพ่อของเรานั้นท่านเห็นคุณค่าของเวลา ไม่เคยยอมปล่อยเวลาไปเปล่าๆ ท่านสอนเสมอว่าการทำให้หยุดให้หนึ่งนั้นสามารถทำได้ ทุกโอกาส ทุกขณะจิตทีเดียว เมื่อมีผู้มาขออุปสมบทกับท่านและในขณะที่กำลังทำพิธี ท่านก็จะสอนให้ภาคหรือสามเณรที่กำลังบรรพชาอยู่นั้น ให้ทำใจให้หยุดให้หนึ่ง อยู่ที่ศูนย์กลางกายฐานที่ ๗ ที่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ท่านสอนให้ นึกถึงผมที่โกนแล้วนำมาเป็นนิมิต เพราะท่านพิจารณาแล้วเห็นว่าการนำผมมาเป็น นิมิตนั้นเหมาะสำหรับผู้ที่กำลังจะเป็นภิกษุ จัดอยู่ในประเภทตจปัญจกกรรมฐาน ท่านสอนให้นำผมที่นึกลงนั้นน้อมเข้าไปในช่องจมูกข้างขวา แล้วเลื่อนไปตามฐานต่างๆ จนถึงฐานที่ ๗ ไปตั้งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ให้เอาใจหยุดนิ่งอยู่ที่กึ่งกลางของเส้นผม เพียงชั่วครู่ นาคผู้นั้นก็ได้เห็นดวงธรรมแล้วหลวงพ่อก็ให้ไปฝึกฝนต่อไปจนเกิดความชำนาญ แล้วจึงให้ต่อวิชาในชั้นสูงขึ้นไปกับผู้ที่ได้ ธรรมกายแล้ว

ผู้ที่เห็นเป็นวิชาธรรมกายแล้วจะต้องผลัดกันเข้าเวรปฏิบัติกิจภาวนาตลอด ๒๔ ชั่วโมง ในสถานที่ที่หลวงพ่อจัดไว้ให้โดยแบ่งเป็นเวรๆ ละ ๔ ชั่วโมง สถานที่นี้ เรียกกันว่าโรงงานมาตั้งแต่สมัยหลวงพ่อและปัจจุบันก็ยังคงเรียกเช่นนี้ หลวงพ่อ จัดไว้สำหรับผู้ที่ได้วิชาธรรมกายเข้าไปปฏิบัติกิจภาวนา แบ่งเป็น ๒ ด้าน ด้านหนึ่ง สำหรับพระภิกษุ อีกด้านหนึ่งสำหรับอุบาสิกา (ปัจจุบันคือวิหารอยู่ด้านหลังหอ สังฆเวณิย์มงคลเทพนิรมิตที่ประดิษฐานศพหลวงพ่อ และยังคงปฏิบัติกิจภาวนา เหมือนสมัยหลวงพ่อยังอยู่) หลวงพ่อท่านตั้งเป็นกฎเคร่งครัดมากกว่า ห้ามบุคคลที่ไม่ได้วิชาธรรมกายเข้าไปในโรงงาน ท่านมีเหตุผลของท่านหลายประการ ได้แก่

๑. บุคคลภายนอกอาจเข้าไปทำเสียงรบกวนเป็นการทำลายสมาธิของผู้ที่

กำลังปฏิบัติกิจการงาน จะเกิดบาบติดตัวผู้นั้นแม้จะมีได้ตั้งใจก็ตาม

๒. วิชชาธรรมกายนั้นเป็นวิชาที่ละเอียดลึกซึ้งมาก ถ้าผู้ที่ยังไม่รู้ไม่เห็น ไม่เข้าใจปฏิบัติยังไม่เป็น แล้วไปได้ยินได้ฟังเข้าก็จะทำให้เกิดวิจิตรจินดา คือความ ลังเลสงสัย ทำให้ความคิดสับสนวุ่นวาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอนต่อวิชา หลวงพ่อ ท่านทราบดีว่าอันตรายจะเกิดขึ้นแก่บุคคลที่ยังไม่รู้ไม่เข้าใจดีพอ

๓. หลวงพ่อท่านไม่ต้องการให้บุคคลภายนอกเข้าไปชวนพวกที่ได้ธรรมกาย พุดคุยกันด้วยเรื่องไร้สาระ ท่านบอกว่า เสียเวลาทำวิชาโดยใช้เหตุ

พวกเขาเข้าเวรปฏิบัติภาวนานี้เป็นพวกประจำอยู่ในวัด การที่ต้องผลัดกันเข้า เวรปฏิบัติกิจการงานมิให้ขาด ก็เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเกิดความชำนาญ มีความรู้ความเข้าใจละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีก และช่วยบรรเทาความทุกข์ยากเดือดร้อนแก่ผู้ที่มาขอ ฟังบารมีหลวงพ่อก็รวมทั้งช่วยแก้ไขโรคตามใบโอกาสโรคที่ส่งกันมาด้วย

วิธีการแก้โรคนั้น หลวงพ่อท่านจะสั่งให้คัมภีร์ที่ทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ของแต่ละคนด้วย หลวงพ่อท่านบอกว่า เมื่อรู้ว่าเขาเป็นโรคอย่างนี้แล้วต้องค้นหา เหตุว่าเป็นเพราะเหตุใด ทำกรรมอะไรไว้ แล้วไปแก้ที่เหตุ ดังพุทธดำรัสว่า “เยชฺชมา เหตุปฺปภาว ธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ หลวงพ่อท่านจึงเปรียบเสมือนนายแพทย์ผู้ เชี่ยวชาญฉลาดรอบรู้ในเรื่องโรคทุกโรค ทราบสาเหตุของโรค การบำบัดโรคและวิธี การดับโรค ทั้งสามารถทราบประวัติคนไข้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ทั้งๆ ที่ตัวคนไข้ เองก็ยังไม่ทราบด้วยซ้ำ ถ้าเรื่องนั้นเป็นอดีตกาลนานข้ามภพข้ามชาติ หลวงพ่อท่าน จึงสามารถแก้โรคได้ถูกต้องรวดเร็ว

การทำสมาธิจนบรรลุวิชชาธรรมกายนั้น หลวงพ่อท่านพูดเสมอว่าถ้าทำจริง แล้วต้องได้ทุกคนที่ไม่ได้คือทำไม่จริง ผู้ที่ยังเข้าไม่ถึงนั้นเป็นเพราะประมาท เลินเล่อ เผลอตัว ทำไม่จริง เข้าไม่จริง จรดไม่จริง ตั้งไม่จริง ลอกแลก โกงตัวเอง คือ เกียจคร้าน เช่นท่าๆ อยู่เมื่อยขบเล็กๆ น้อยๆ ก็ซีเกียจเสียแล้ว หยุดเสียแล้ว ไม่ทำ ไปไกลทำอื่นเสียแล้ว เอาใจไปจรดที่อื่นเสียแล้ว หลวงพ่อท่านว่าพอเมื่อย

ทนนไม่ไหวจะตายให้ได้ ก็รู้ที่เดียวว่ามันจะถึงแล้ว มันจะเป็นแล้วให้มันเลยตรงนี้ไปให้ได้ ปล่อยชีวิตจะตายก็ตายเถิด ประเดี๋ยวก็เป็น คำว่า ตายก็ตายเถิดนี้ พระศาสดาท่านทำให้เป็นตำรา ดังที่ได้เล่าให้ท่านผู้อ่านทราบแล้ว

หลวงพ่อบอกท่านเล่าถึงตัวท่านเองว่า ท่านนั้นเคยทดลองปล่อยชีวิตจะตายก็ตายเถิด ถึง ๒ ครั้งๆ แรกเมื่อพรรษา ๖ พอตั้งใจไว้ว่าเหลือแต่กระดูกหนึ่งข้างมันเนื้อเลือดจะแห้งเหือดหมดไปก็ไม่ว่า ถ้าไม่เห็นธรรมเป็นไม่ลุกจากที่ ปรากฏว่าเห็นแจ่มทีเดียว (เห็นดวงปฐมมรรค) ครั้งที่ ๒ พรรษา ๑๒ ท่านได้บอกกับพระภิกษุเพื่อนๆ ไม่ให้ไปรบกวน ท่านบอกว่า “จะตายก็ตายเถิด ปล่อยให้ได้นั่งตามชอบใจเถอะ ถ้าไม่มีคุณธรรมอะไร ไม่เห็นอะไร ไม่เป็นอะไร อย่างนี้เลี้ยงไว้ก็เสียข้าวสุกเปล่าๆ ไม่มีประโยชน์อะไร” สิ่งเสร็จท่านก็เข้าไปนั่งในโบสถ์ ปรากฏว่าไม่ถึงก่อนคืนเพียงครั้งคืนกว่าๆ เท่านั้นก็เห็นธรรมกาย ท่านจึงนำมาสอนลูกศิษย์ให้ตั้งความเพียรประกอบด้วยองค์สี่เช่นนี้บ้าง ท่านย้ำว่า ถ้าเราทุกคนทำความเพียรประกอบด้วยองค์สี่เช่นนี้ ก็คงเข้าถึงธรรมกายกันหมดแล้ว แต่มันไม่อย่างนั้น มันบ่นว่าอายุมาก แก่แล้ว ทนนไม่ไหว ก็แก่นั้นแหละดีเพราะรู้แล้วว่าต้องตายแน่ ไหนๆ จะตายก็ตายอยู่กับธรรมกายดีกว่า ส่วนที่มันยังไม่แก่มันก็ยังหนุ่มยังสาว ยังคิดจะสร้างโลกอยู่ก็ปล่อยเขาไปก่อน ใครรู้ตัวว่าแก่แล้วก็ให้รีบเสียทีเดียวอย่าไปรอใคร เมื่อยชบเล็กน้อย อย่าบ่นทำเป็นทนนไม่ไหวละ โอ้ยเมื่อยเล็กน้อยที่พักที่นอนที่ อย่างนี้ปฏิบัติไปสักร้อยปีมันก็ได้ เพราะว่ามันหลอกตัวเอง มันโกงตัวเองอยู่อย่างนี้ มันไม่จริงเหมือนพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้านั้นท่านจริง ท่านตัดสินใจแล้ว ถ้าทนนไม่ไหวจะตายก็ตายเถิด ถ้าใครทำอย่างนี้ก็เป็นธรรมกายเดี๋ยวนี้ หลวงพ่อบอกท่านย้ำว่าของจริงต้องคู่กับคนจริง และสอนให้ยึดภาสิตว่า

“ประกอบเหตุ สังเกตผล สนใจเถิด ประเสริฐนัก

ประกอบเหตุ สังเกตในผล สนใจเข้าเถิด ประเสริฐดีนัก

ประกอบที่ในเหตุ สังเกตดูในผล สนใจเข้าเถิด ประเสริฐดีนัก”

หลวงพ่อบอกว่ายังมีอีกหลายคน ที่ยังมีแต่ชมสวนดอกไม้ไม่อยู่ในโลก
นี้เอง ชมรูปบ้าง เสียงบ้าง กลิ่นบ้าง รสบ้าง ไม่ได้ไปไหนกับเขาเลย บางคนก็ไป
แล้วเลี้ยวกลับ ไม่ไปจริงๆ ไปเฟลิดเฟลินในบ้านในเรือนกันอีกแล้ว ทำกลับๆ
กลอกๆ อย่างนี้จะเอาชีวิตไม่รอด ท่านให้เหตุผลว่า

“ด้วยความหมั่นมั่นใจไม่ประมาท รักษาอาตม์ข่มใจไว้เป็นศรี
ผู้ฉลาดอาจตั้งหลักพำนักดี อันห้วงน้ำไม่มีมารังควาน”

ห้วงน้ำของหลวงพ่อบอกหมายถึงโอฆะ ๔ คือกาโมฆะ โอฆะคือกาม ภโวฆะ
โอฆะคือภพ ทิฐุฆะ โอฆะคือทิฐิ อวิชโชฆะ โอฆะคืออวิชชา

หลวงพ่อบอกสอนว่าการปฏิบัตินั้นต้องให้ถึงที่สุดอย่าหยุด ไม่ว่าจะเห็น
หรือไม่เห็นก็ให้ปฏิบัติเรื่อยไป อย่าปล่อยให้กาลเวลาล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์
ท่านจะเน้นเช่นนี้เสมอ เพราะความเพียรก็ต้องมีที่สุดของความเพียร ความอดทนก็
ต้องมีที่สุดของความอดทน ถ้าเรายังปฏิบัติความเพียรไม่ถึงที่สุด แล้วเราก็บอกว่า
เราเพียรแล้ว ความอดทนเราก็ยังทำไม่ถึงที่สุด แล้วเราก็บอกว่าเราอดทนแล้ว
เพราะที่สุดของแต่ละคนนั้นไม่เท่ากัน เปรียบเสมือนการอ่านหนังสือ บางคนอ่าน
เพียงครั้งเดียวก็เข้าใจมีความรู้ทันที บางคนต้องเปิดอ่านหลายครั้งหลายคราวจึงจะ
เข้าใจ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับปัญญาบารมีของแต่ละคนซึ่งมีไม่เท่ากัน

ท่านสอนว่าการจะเข้าถึงธรรมต้องปล่อยชีวิตจิตใจ ไปรักไปห่วงอะไรไม่ได้
ปล่อยกันให้หมดสิ้นทีเดียว ถ้ายังมีรักมีห่วงอยู่เป็นไปไม่ถึงเด็ดขาด ท่านให้ข้อ
เตือนใจว่า

“พายเถอะนะเจ้าพาย ตลาดจะวายสายบัวจะเนา
โซ่ไม่แก่กุ่มแจไม่ไซ จะไปได้อย่างไรกันละเจ้า”

ไอ้ที่คนทุกคนต้องทุกข์ทนอยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะว่ามันยึดไม่ยอมปล่อยถือ
ไม่ยอมวางนี่แหละ

๖. สัมมาอะระหัง

“สัมมาอะระหัง” เป็นคำภาวนาที่หลวงพ่อดใช้สำหรับการบริการมในการบำเพ็ญสมณธรรม ผู้ปฏิบัติก็มัญฐานตามแนวของหลวงพ่อด อาศัยคำภาวนานี้ บริการมแล้วจะเข้าถึงธรรมกายได้ แต่ต้องมีจิตใจที่สงบด้วยนะครับ ถ้าจิตใจฟุ้งซ่านสัมมาอะระหังอย่างไรก็ไม่บรรลุผลดอก

คำว่า “สัมมาอะระหัง” นี้เป็นบทพระพุทธรุคณที่เราใช้ท่องกันอยู่ประจำเพียงแต่กลับกันนิดหน่อย ที่เราท่องกันนั้น อะระหังนำหน้า สัมมาตามหลัง ที่หลวงพ่อดใช้สัมมาอยู่หน้า อะระหังอยู่หลัง อะระหัง แปลว่า เป็นผู้ไกลจากกิเลส สัมมา แปลว่าชอบ มาจากคำว่า สัมมาสัมพุทโธ ซึ่งแปลว่า เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง

ท่านเจ้าคุณพระธรรมโกศาจารย์ วัดมหาธาตุ ได้กล่าวว่สัมมาอะระหังเป็นพุทธานุสติ มีประโยชน์ในการเจริญกัมมัญฐานมาก ดังที่ท่านได้อธิบายว่

พุทธานุสสติจะเป็นธรรมประการต้นที่เจ้าคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำสนใจปฏิบัติ และสอนสาธุศิษย์เป็นพิเศษ ทุกครั้งที่ปฏิบัติธรรมจะต้องให้ตั้งใจระลึกถึงพระพุทธรูปเจ้าเป็นอารมณ์ เพราะพุทธานุสตินั้นเป็นธรรมให้จิตตื่น ให้จิตสว่าง ให้จิตมีกำลัง ให้จิตมีความกล้าที่จะปฏิบัติธรรมสืบไป เป็นวิสัยอันดีของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ธรรมदानุคคละเราถ้าไม่มีอะไรยึดแล้ว จิตย่อมคอยแต่จะฟุ้งซ่าน จะทำให้สงบอยู่ไม่ได้ จิตจึงต้องมีพุทธรูปยึด เมื่อมีพุทธรูปยึดแล้ว จะหลับก็ตาม จะตื่นก็ตาม จิตย่อมอยู่ในการรักษาทั้งนั้น เพราะพุทธานุภาพย่อมรักษาคนที่มีสติระลึกถึงพระพุทธรูปเจ้าเป็นอารมณ์อยู่เป็นนิตย์ ดังพุทธภาษิตว่า

สุปปพุทฺธํ ปพุทฺธมนฺติ สทา โคตมสวากา
 เยสํ ทิวาจ รตโต จ นิจจํ พุทฺธคตา สติ

แปลความว่า สติที่ไปในพระพุทธรูปเจ้ามีแต่พระสวากของพระโคตมเหล่าใด ทั้งวันทั้งคืน พระสวากของพระโคตมเหล่านั้นจะหลับก็ตาม จะตื่นก็ตาม ชื่อว่าตื่นแล้วด้วยสติ ดังนี้

อาศัยเหตุนี้พุทธานุสสติจึงเป็นคุณธรรมให้เกิดความสุขใจแก่ผู้ปฏิบัติธรรม เป็นประการแรก ดังนั้นเจ้าคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำจึงสนใจนัก เป็นที่รู้กันทั่วไปว่า ท่านเตือนพุทธบริษัทเสมอๆ ว่าอย่าให้เป็นคนว่าง ควรมีพระพุทธรูปเป็นอารมณ์ แม้จะยังไม่บรรลุนิพพานเบื้องสูงก็ตาม แต่รับรองว่าตายแล้วก็ไม่ตกนรก เป็นไปสวรรค์แน่ ต้องด้วยกระแสพุทธภาษิตว่า

เยเกจิ พุทฺธํ สรณํ คตา เส
 น เต คมิสฺสนฺติ อปายญฺมิ
 ปทาย มนุสฺสํ เทหํ
 เทวกายํ ปริปุเรสฺสนฺติ

แปลความว่า คนเหล่าใดถึงซึ่งพระพุทธรูปเจ้าเป็นสรณะ คนเหล่านั้นแลจักไม่ไปสู่อาย

เมื่อเขาละร่างกายนี้แล้วก็จะไปเพียบพร้อมอยู่ในเทวสมาคม ดังนี้

เหตุตั้งนั้นพุทธานุสติจึงเป็นธรรมอาภักขากัมมัฏฐาน รักษาใจบุคคลให้ควร
 แก่งานยิ่งนัก ดังที่เจ้าคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำได้เตือนศิษยานุศิษย์ให้มีพุทธานุสติ
 เป็นอารมณ์ จึงเป็นที่น่านิยมนาระลึกไว้ประจำตนทั่วไป

ส่วนความหมายของพุทธานุสติว่า "สัมมาอะระหัง" นั้น พ.อ.อาภรณ์ ดิลกโคภณ
 ได้อธิบายถึงความหมายและที่มาไว้ดังนี้

คำว่า "สัมมาอะระหัง" เป็นภาษาบาลี มีศัพท์ควบคุมกันอยู่ ๒ ศัพท์
 สัมมา ศัพท์หนึ่ง อะระหัง ศัพท์หนึ่ง

สัมมา เป็นศัพท์ที่มีความหมายสูง แปลว่า ชอบ ในพระพุทธคุณ ๔ บท
 ท่านเอาศัพท์นี้เข้าคู่กับสัมพุทโธ เป็นสัมมาสัมพุทโธ แปลว่า ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ
 นอกจากใช้ในบทพระพุทธคุณแล้ว ยังมีใช้ในองค์อริยมรรค ๘ ด้วย โดยมีคำว่า
 สัมมาควบคุมองค์มรรคอยู่ทุกข้อ เป็นสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ เป็นต้น

ส่วนศัพท์ว่า อรหัง เป็นพระพุทธคุณบทต้น แปลว่า พระพุทธองค์ทรง
 เป็นพระอรหันต์ เมื่อเข้าคู่กันเป็นสัมมาอะระหัง ก็แปลว่า พระพุทธองค์ทรงเป็น
 พระอรหันต์โดยชอบ คือถูกต้อง ไม่ผิด โดยนัยว่าบทปริกรรมสัมมาอะระหังของ
 หลวงพ่อวัดปากน้ำ จึงมีความหมายสูงและอยู่ในขอบข่ายของพุทธานุสติโดยแท้

บทสัมมาอะระหังนี้ โบราณจารย์สมัยก่อนท่านแยกพรรณนาพระพุทธคุณ
 ทีละอักษร ในบทภาวนานี้มี ๕ อักษร คือ สัม, มา, อะ, ระ, หัง แต่ละอักษร
 หรือแต่ละอักษรไปนี้ท่านโบราณจารย์ได้ให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้

(ลัม)

สงฺขตาสงฺขเต ฐมฺเม
สมฺมา เทเสติ ปาณินิ
สํสารสฺส วิฆาณฺติ
สมฺพุทฺธปิ นมามิทํ

๑. พระพุทธองค์ทรงแสดงสังฆตธรรม และอสังฆตธรรม โดยชอบแก่
สัตว์ทั้งหลาย
  ๒. พระพุทธองค์ทรงทำลายการเวียนเกิดเวียนตายได้
  ๓. พระพุทธองค์ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง
- ข้าพเจ้าขอนมัสการ

พระคาถาบทนี้ท่านบอกอุปเท่ห์ คือวิธีใช้ไว้ว่า ให้ภาวนาก่อนจะเข้าสู่สงคราม
จะหาผู้ทำร้ายมิได้แล

(มา)

มาตาว มาณปาไลเต
มานสฺสเต ปมฺหุทิ โย
มานิโต เทวสงฺเมหิ
มานฆาตํ นมามิทํ

๑. พระพุทธองค์ทรงย้ายสัตว์ผู้มีมานะที่มานะเลี้ยงไว้ดุจมารดา
๒. พระพุทธองค์อันหมู่ทวยเทพยอมรับนับถือ
๓. พระพุทธองค์ทรงทำลายมานะได้

ข้าพเจ้าขอนมัสการ

พระคาถาบทนี้ ท่านบอกอุปเท่ห์ไว้ว่า ภาวนาเพื่อทำคนแข็งให้อ่อน หมายความว่า

ว่า ถ้าบังเอิญท่านต้องเผชิญกับคนใจแข็ง ให้มีอันแข็งข้อแข็งกระด้างเอากับท่าน
 อย่างแล้ว โบราณจารย์ท่านแนะนำให้ใช้คาถาบทนี้แก้ไขเหตุการณ์

(อะ)

อนุสสาทสพฺพสตฺตานัน

อนุสสาเทติ โย ชิโน

อนนตฺคุณสมฺปนฺโน

อนตคามิ นนามิทํ

๑. พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนคนไม่มีอุตสาหะให้มีความอุตสาหะ
๒. พระพุทธองค์ทรงสมบูรณ์ด้วยคุณธรรมไม่สิ้นสุด
๓. พระพุทธองค์ทรงถึงที่สุดแห่งทุกข์

ข้าพเจ้าขอนมัสการ

พระคาถาบทนี้ ท่านบอกอุปเท่ห์ไว้ว่า ภavanaป้องกันเสือและจระเข้
 หมายความว่า ถ้าท่านต้องเข้าป่าที่มีสัตว์ร้ายชุกชุม หรือต้องลงน้ำในย่านที่มีสัตว์น้ำ
 อันตราย ถ้าทำใจให้เป็นสมาธิ ภavanaคาถาบทนี้ จะป้องกันสัตว์ร้ายได้

(ระ)

รโต นิพฺพานสมฺปตฺโต

รโต โส สตฺตโมจโน

รมาเปติธ สตฺเต โย

รमतํ นนามิทํ

๑. พระพุทธองค์ทรงยินดีในธรรมได้ทรงบรรลุถึงพระนิพพาน
๒. พระพุทธองค์ทรงปลดปล่อยสัตว์ให้พ้นทุกข์

- ๓. พระพุทธองค์ทรงยังสัตว์ให้ยินดีในพระนิพพาน
- ๔. พระพุทธองค์เป็นผู้ทรงประทานให้ซึ่งพระนิพพานอันเป็นที่ยินดี
ข้าพเจ้าขอนมัสการ

พระคาถาบทนี้ ถ้าใครยึดมั่นท่องบ่นภาวนาเป็นนิจ สามารถป้องกันการ
กระทำคุณผีและคุณคนทั้งปวงได้

(หัง)

ทณฺญติ ปาปเก ชฺมุเม

หฺสาเปติ ปทํ ชนํ

หฺสฺมานํ มหาวิโร

หนตฺตปาปํ นฺนามิทํ

- ๑. พระพุทธองค์ทรงฆ่าบาปธรรม
- ๒. พระพุทธองค์ยังชนให้ยินดี ซึ่งทางฆ่าบาปนั้น
- ๓. พระพุทธองค์ทรงว่าจริง
- ๔. พระพุทธองค์ทรงกล้าหาญยิ่งใหญ่
- ๕. พระพุทธองค์ทรงฆ่าบาปได้แล้ว

ข้าพเจ้าขอนมัสการ

พระคาถาบทนี้ โบราณจารย์ท่านแนะนำว่า ให้หมั่นเพียรภาวนาเมื่อจะเข้า
รณรงค์สงคราม ทำให้แคล้วคลาดปลอดภัยได้

พระคาถา แสดงความหมาย แต่ลักษณะของบทสัมมาอะระหังที่นำมาลง
ไว้พร้อมทั้งอุปเท่ห์คือวิธีใช้นี้ สำหรับผู้ที่นับถือและเชื่อมั่นภาวนาให้จริงจังจนจิต
เป็นสมาธิมั่นคง ย่อมได้ผลจริงดังใจหมาย

จะอย่างไรก็ตาม บทสัมมาอะระหังนี้ ย่อมใช้ได้ทั้งในแง่ของโลก กล่าวคือ เมื่อบริกรรมภาวนาอยู่เสมอย่อมจะหาผู้ทำร้ายมิได้ ทำคนใจแข็งให้อ่อน ป้องกัน เสือและจระเข้ได้ ป้องกันการกระทำคุณผีและคุณคนได้ นี้ว่าตามคติโลกที่คน โบราณท่านว่าไว้ และใช้ได้ทั้งในแง่ของธรรม กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติตามบทสัมมาอะระหัง ย่อมจะเห็นแจ้งในสังขตธรรมและอสังขตธรรม ทำลายการเวียนเกิดเวียนตายได้ ทำลายมานะได้ มีความอุทสาหะเต็มที่ มีความยินดีในธรรม คือ พระนิพพาน และผ่านบาปกรรมได้

อนึ่ง สำหรับบทอรหังโดยเฉพาะนั้น คนสมัยก่อนหรือคนสมัยนี้ที่รู้เรื่อง นิยมนำไปใช้กับคนไข้หนักก่อนสิ้นลมหายใจ คือกล่าวนำและเตือนเขาผู้กำลังจะ สิ้นใจ ให้ท่องหรือนึกถึงพระอรหัง โดยเชื่อกันว่า ถ้าคนไข้มีสติโน้มใจตามคำบอกว่ อรหัง เพียงใจได้สัมผัสเท่านั้น ก็จะได้ไปเกิดในที่ดี สู่สุคติสรวงสวรรค์ จึงนิยม แนะนำกันต่อๆ มาจนทุกวันนี้

เรื่องนี้เป็นสิ่งดี มิใช่ของเสียหายในคัมภีร์พระธรรมบท ซึ่งเป็นหนังสือเรียน ของพระ ได้กล่าวถึงเทพบุตรองค์หนึ่งชื่อมัญญุทกุลทลิตเทพบุตร ท่านผู้นั้นก่อนสิ้นใจ ขณะป่วยหนักในภาคเป็นมนุษย์ ใจได้สัมผัสกับพระพุทธรังสีแวบหนึ่ง แล้วเกิด เป็นเทพบุตร ตัวอย่างมีอยู่ในคัมภีร์อย่างนี้ การบอกรหังหรือพระอรหังแก่คนไข้ หนัก จึงมีผลทางด้านจิตใจสูง แต่พระอรหังคืออะไร มีความหมายอย่างไร เราน่า จะได้ติดตามกันต่อไปอีก

ในหนังสือวิสุทธิมรรคภาค ๑ อันเป็นคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนา ท่านให้คำจำกัดความบทอรหังไว้ชัดเจน ดังบทพระบาลีว่า

อารทตตา ทตตตตา จ

กิเลสาริน โส มุณี

หตตสฺสสารจกกาโร
ปจฺจยาทีนมารโ
น รโท กโรติ ปาปานิ
อรหํ เตน วุจฺจติ

พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ทรงพระนามว่า อรหัง เพราะเป็นผู้ไกลจาก
ข้าศึก และเป็นผู้กำจัดข้าศึกคือกิเลสได้ ๑ เพราะเป็นผู้ทำลายสังสารจักรได้ ๑
เพราะเป็นผู้ควรแก่เครื่องสักการะ มีปัจจัย ๔ เป็นต้น ๑ เพราะเป็นผู้ไม่ทำความชั่ว
ในที่ลับ ๑

เมื่อท่านได้อ่านบาลีและคำแปลข้างบนนี้แล้ว ท่านจะเห็นคุณค่าของบท
อรหังทันทีที่มีความหมายสูงมาก เป็นบทแสดงพระคุณอันสูงส่งของพระพุทธเจ้าโดยตรง
การที่พระปรมาจารย์ทางกรรมฐานนำเอาพระพุทธรูปบทนี้ไปใช้ในการบริกรรม
ฝึกจิตและฝึกสอนศิษย์ของตนนั้น นับว่าท่านเข้าใจ และมีจิตมุ่งสูงส่ง เพราะตลอด
เวลาที่บริกรรมบทอรหัง หรือสัมมาอะระหัง ท่านจะต้องพยายามเข้าถึงบทบริกรรม
นี้ให้ได้ กล่าวคือมีจิตมุ่งทำลายกิเลส มุ่งทำลายสังสารจักร ประพฤติตนเป็นนาบุญ
บริสุทธิ์ และเว้นขาดจากความชั่ว (บาป) ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง การที่ศิษย์สาย
สัมมาอะระหังทุกท่านพยายามอย่างยิ่งยวด เพื่อประคองจิตเข้าสู่ภาวะอะระหังใน ๔
จุด คือ ๔ ความหมาย นับเป็นสุปฏิบัติแท้โดยไม่มีข้อสงสัย”

คำอธิบายของพระธรรมโกศาจารย์องค์นั้นให้ข้อคิดดีมาก ซึ่งถ้าหากท่าน
ผู้ปฏิบัติทั้งหลายสำเหนียกไว้บ้าง ก็อาจจะได้ประโยชน์หลายแง่มุม

โรงเรียนราษฎร์

ลูกมนุษย์ที่ไม่ได้รับการพัฒนา ก็จะเป็นสิงหะโหมนเสียมากกว่า เด็กที่ไม่ได้รับการอบรมบ่มนิสัย ก็จะกลายเป็นคนเกะกะ ไม่ต่างอะไรกับท่อนไม้ที่วางขวางทาง นั้นแหละ

วัดปากน้ำ ที่หลวงพ่อดไปบุกเบิกนั้น รอบล้อมไปด้วยบ้านเรือนของชาวบ้าน ซึ่งตามปกติก็น่าจะมีประโยชน์ดีด้วยกันทั้งสองฝ่าย ทั้งบ้านและวัด แต่กลับปรากฏว่าพวกเด็กๆ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา ที่มีการศึกษาอยู่บ้างก็ขาดการบ่มนิสัยทุกวัน เด็กเหล่านั้นจะชวนกันมาเล่นเอะอะในวัด ถือหนังสือตีพิมพ์มาyingนกลงเล่นในวัดกันเกรียว

วัดแทนที่จะเป็นที่สงบ กลับครึกโครมด้วยเสียงเด็กทั้งหลาย สร้างความรำคาญให้แก่พระภิกษุสามเณรที่ไม่ในการศึกษาและปฏิบัติเป็นอย่างมาก จะว่ากล่าวตักเตือนหรือจะใช้อำนาจในฐานะเป็นเจ้าของวัด ซึ่งมีสิทธิ์ห้ามมิให้ดรุณส์รุมทำ

เกะกะในวัด ก็กระทำมิได้ เพราะเกรงจะมีปัญหารุนแรงเกิดขึ้น ด้วยชาวบ้านแถบนั้นจำนวนมาก ไม่ใคร่ชอบท่าน เขาชอบพระเก่าพวกที่อยู่ก่อนมากกว่า

เห็นความเกะกะไม่เข้าท่าของลูกชาวบ้านแล้ว หลวงพ่อสดถึงกับกล่าวออกมาว่า

“เด็กๆ ที่ไร้การศึกษา เป็นคนรกรชาติ มาเที่ยววังแก้ว ต่อไปก็กลายเป็นพาล”

คำพูดของท่านดูออกจะรุนแรง แต่ก็ประกอบด้วยเมตตา ท่านเองเห็นว่าพวกเด็กๆ ควรได้รับการศึกษาตามสมควรแก่อัตภาพ การที่ปล่อยให้เที่ยวยิงนกตกปลา วิ่งเล่นกันเกียวยาวๆ อย่างนี้ อนาคตคงหาความสติสัมปชัญญะ

ในเวลาต่อมา หลวงพ่อได้จัดตั้งโรงเรียนราษฎร์สำหรับวัดขึ้น เพื่ออนุเคราะห์แก่เด็กรอบๆ วัด ให้ได้เรียนหนังสือหนังสือกัน

ท่านต้องวิ่งเต้นในการก่อตั้งโรงเรียน หาเงินเป็นค่าครูสอน สิ่งละอันพันละน้อยที่จะช่วยให้โรงเรียนนำเรียนนำสอนมากขึ้น ปรากฏว่ามีผู้เห็นด้วยและให้การสนับสนุนหลายท่านเหมือนกัน ดังมีรายนามบุคคลที่ควรบันทึกไว้ดังนี้

๑. ท่านผู้หญิงสุธรรมมนตรี (กิมไล้ สุจริตกุล)
๒. หลวงฤทธิณรงค์รอน ธนบดีแห่งคลองบางหลวง บ้านอยู่ข้างวัดสังข์กระจาย
๓. พระภิรมย์ราชาวาจรงค์ อยู่ตรงข้ามหน้าวัด
๔. นายต่าง บุญยमानพ ธนบดีแห่งตลาดพลู
๕. กรรมการอำเภอ

ยังมีชาวบ้านทุกๆ ไปอีกหลายคน ที่มาร่วมด้วยช่วยกันออกแรงเงินแรงกายจนโรงเรียนของหลวงพ่อสด เพื่อเด็กชาวบ้าน เป็นจริงขึ้นมาอย่างไม่น่าเชื่อ

โรงเรียนนี้ให้เด็กทุกคนได้เรียนฟรี ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนแต่อย่างใด

เพราะค่าใช้จ่ายทุกอย่างทุกประการ หลวงพ่อจัดการให้หมดแล้ว

เริ่มแรกมีนักเรียนเป็นจำนวนสิบ ต่อมาค่อยๆขยายจำนวนมากขึ้นเป็นจำนวนร้อย จนถึงสามร้อยกว่าคนในเวลาต่อมา

ชาวบ้านที่เอาลูกเอาหลานมาฝากเรียน เริ่มเห็นบุญคุณของท่าน เกิดความเลื่อมใสศรัทธามากขึ้น

“หลวงพ่อดีมาก ลูกหลานผมได้เข้าโรงเรียน เพราะหลวงพ่อนุเคราะห์”
ชาวบ้านบางคนกล่าว

เมื่อบ้านต้องพึ่งพาอาศัยวัดอย่างนี้ ชาวบ้านจึงเริ่มเกรงใจวัด มองเห็นบุญคุณของวัด รักหลวงพ่อกันมาเป็นลำดับ ต่อมาได้เข้ามาช่วยกิจการของวัดกันเป็นประจำ

ชาวบ้านกับวัดอยู่ร่วมกันได้ มันก็มีประโยชน์เสียตึกลอยอย่างนี้แหละ สมดังคำกลอนโบราณที่กล่าวว่า

“วัดจะดีมีหลักฐานเพราะบ้านช่วย
บ้านจะสวยก็เพราะวัดดัดนิสัย
บ้านกับวัดผลัดกันช่วยยิ่งอวยชัย
ถ้าขัดกันก็บรลัยทั้งสองทาง”

อยู่มาไม่นานทางราชการได้ประกาศพระราชบัญญัติประถมศึกษาจัดให้มีการศึกษาให้ทั่วถึงกัน แล้วตอนนั้นตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดขุนจันท์ว่างลง หลวงพ่อได้รับมอบหมายให้รักษาการณ์ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดขุนจันท์ด้วย หลวงพ่อจึงย้ายโรงเรียนราษฎร์จากวัดปากน้ำ ไปตั้งที่วัดขุนจันท์ด้วยเลย

ภายหลังเห็นว่าทางรัฐบาลสามารถรับภาระได้ดีกว่า ทางวัดจึงได้เลิกล้มโรงเรียนนั้นไป

นักธรรมบาลีและมีปฏิบัติ

ในส่วนทางการศึกษาของพระภิกษุสามเณรนั้น หลวงพ่อสดได้ตั้งโรงเรียนนักธรรม โรงเรียนบาลีขึ้น เพื่อมิให้พระเณรนักเรียนไปเรียนไกลๆ โดยไม่จำเป็น ซึ่งสมัยนั้นนิยมไปเรียนนักธรรมและบาลี ที่สำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ บ้าง วัดมหาธาตุฯ บ้าง วัดประยูรฯ บ้าง วัดอนงคารามบ้าง วัดกัลยาณมิตรบ้าง

วัดต่างๆ ดังกล่าวนี้อยู่เขตพระนคร สมัยนั้นเป็นจังหวัดพระนคร ส่วนวัดปากน้ำนั้นอยู่ฝั่งธนบุรี สมัยนั้นเรียกว่าจังหวัดธนบุรี การเดินทางแต่ก่อนนั้นเป็นไปอย่างไม่สะดวกนัก เพราะใช้ได้ทางน้ำอย่างเดียว ถนนหนทางยังไม่มี มีแต่เรือจ้างและเรือยนต์เท่านั้น นักเรียนต้องขยันเรียนเป็นพิเศษ การเรียนจึงจะได้ผล

พระเณรที่อยู่วัดปากน้ำกับหลวงพ่อสด จะต้องเรียนหนังสือทั้งนักธรรมและบาลี ใครจะอยู่เฉยๆ ไม่ได้เด็ดขาด

หลวงพ่อได้พัฒนาโรงเรียนปริยัติธรรม ทั้งนักธรรมและบาลีให้เจริญรุ่งเรือง

ขึ้นมาตามลำดับ จนวัดปากน้ำกลายเป็นสำนักเรียนชั้นแนวหน้า ที่พระเถรปรารภณา จะมาอยู่มาเล่าเรียนกัน

นักธรรมนั้นมี ๓ ชั้น คือ ทรี โท เอก บาลีนั้นมี ๔ ชั้น ตั้งแต่ ประโยค ๑ ถึง ประโยค ๔ หรือเปรียญ ๑ ถึงเปรียญ ๔ จัดเป็น ๓ ระดับ คือเปรียญ ๑-๓ จัดเป็นเปรียญชั้นตรี เปรียญ ๔-๖ จัดเป็นเปรียญชั้นโท เปรียญ ๗-๙ จัดเป็นเปรียญชั้นเอก

ที่แรกแผนกบาลีมีสอนแค่เปรียญธรรม ๖ ประโยค ส่วนประโยค ๗-๘-๙ ยังขาดบุคลากรผู้สอน จึงต้องส่งนักเรียนไปศึกษาวัดอื่น เช่น วัดพระเชตุพนฯ วัดมหาธาตุฯ วัดประยูรฯ วัดอนงคาราม วัดกัลยาณมิตร ภายหลังก็สามารถเปิดสอนชั้นสูงได้ พระเถรวัดปากน้ำไม่ต้องไปเรียนที่ไหน เว้นแต่ว่าจะเรียนรู้อีกกว้างขวางขึ้นอีก จะชวนขยายหาเรียนวัดอื่นอีกก็ยิ่งดี

ปัจจุบันมีพระเถรที่เรียนจบนักธรรมชั้นเอกมากมาย และจนถึงเปรียญชั้นสูงอีกมีไม่น้อย แม้แต่เปรียญ ๔ ประโยค อันเป็นชั้นสูงสุด ก็มีหลายองค์อยู่ และมีหลายรูปอยู่เหมือนกันที่สามารถสำเร็จปริญญาทางพุทธศาสนา ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์อีกส่วนหนึ่งด้วย

ความเจริญก้าวหน้าของสำนักเรียนวัดปากน้ำมีมาตามลำดับ จนกระทั่งต่อมาทางคณะสงฆ์ได้จัดให้เป็นสนามสอบแห่งหนึ่งทางด้านปริยัติธรรม

ผู้ที่เรียนสำเร็จแล้ว หรือเรียนจนพอสมควรแก่กำลังของตนเองแล้วจะหยุดอยู่แค่นั้นไม่ได้เหมือนกัน ต้องหันมาทางด้านปฏิบัติ เพราะเรียนนั้นยังอยู่ในขั้นรู้จำรู้จัก ยังไม่ถึงขั้นรู้แจ้ง ปฏิบัตินั้นแหละจึงจะรู้แจ้ง ประจักษ์แก่ใจ

ทุกวันนี้ที่วัดปากน้ำ มีครูบาอาจารย์ด้านปริยัติและปฏิบัติหลายท่าน นับเป็นความเจริญของวัดและพระพุทธศาสนาโดยแท้

สำหรับเงินที่ใช้สร้างโรงเรียนปริยัติธรรมนั้น มีจำนวนทั้งสิ้น ๒,๕๔๘,๑๑๐.๓๔

บาท (สองล้านห้าแสนเก้าหมื่นแปดพันหนึ่งร้อยสิบบาทสามสิบเก้าสตางค์) เงินเท่านี้ในสมัยนั้นต้องถือว่าเป็นจำนวนมากมายทีเดียว

โรงเรียนปริยัติธรรมที่หลวงพ่อดีสร้างขึ้นมา เพื่อใช้เป็นที่เรียนนักธรรมและบาลีของพระภิกษุสามเณรนั้น ท่านสร้างขึ้นมาได้อย่างไร

ท่านอาศัยศรัทธาครับ

ศรัทธาที่สาธุชนทั้งหลายมีต่อหลวงพ่อดีและพระพุทธรูปอย่างสูงสุด ทำให้ทุกคนช่วยกันบริจาคทรัพย์คนละเล็กคนละน้อย จนสามารถสร้างโรงเรียนปริยัติธรรมได้อย่างง่ายดาย และเพื่อเป็นการตอบแทนผู้บริจาค ท่านจึงจัดพิมพ์พระผงขึ้นในพุทธศักราช ๒๔๙๓ จำนวน ๘๔,๐๐๐ องค์ เป็นรูปองค์พระปางประทานพร โดยตั้งชื่อว่า "พระของขวัญ"

การแจกพระผงแก่ผู้บริจาค นอกจากเป็นการตอบแทนแล้ว ยังเป็นวัตถุแทนพระพุทธรูปเจ้าได้อีก เป็นการช่วยชกแจงให้ญาติโยมใกล้ชิดพระรัตนตรัยมากขึ้น

หลวงพ่อดีได้พูดถึงพระของขวัญไว้ว่า

"...ท่านทั้งหลายได้เป็นผู้อุปถัมภ์พระศาสนาเช่นนี้ ฝ่ายทางพระศาสนาที่ได้รับสมบัติของท่านก็จะมีของตอบแทนแก่ท่าน คือของศักดิ์สิทธิ์ชนิดหนึ่ง ซึ่งเราทั้งหลายยังไม่เคยพบเคยเห็นว่าศักดิ์สิทธิ์ขนาดนี้ อาจจะเป็นได้จริงหรือคาดคะเนไม่ถูก

ผู้พูดนี้เองเป็นผู้อาราธนาพระพุทธรูปเจ้าในนิพพานมีธรรมกายมากด้วยกันได้ไปอาราธนาพระพุทธรูปเจ้ามานับพระนิพพานไม่ถ้วน นับอสงไขยก็ไม่ถ้วน มาผลิตของขวัญนี้ให้ปรากฏขึ้นในมนุษย์ ธรรมกายในมนุษย์นี้ก็ได้เข้าสมทบด้วยดูแลการงานนั้นๆ ท่านทำอย่างไร ก็ทำไปตามท่าน พระพุทธรูปเจ้าท่านจัดแจงทำทั้งนั้น ตั้งแต่วันเข้าพรรษาจนกระทั่งวันออกพรรษา วินาทีหนึ่งมิได้หยุดเลย ท่านกระทำ ความศักดิ์สิทธิ์ของท่าน พอออกพรรษาแล้ว พอได้อรุณก็สำเร็จความประสงค์ของท่านในการผลิตของขวัญ องค์ต้นทรงรับสั่งว่า "ของศักดิ์สิทธิ์ขนาดนี้บังเกิดเป็น

ครั้งแรกในโลก" แล้วก็หีบพระโอษฐ์ทีเดียว เมื่อรับสั่งดังนี้แล้ว เราก็คำนวณว่า คักดีสิทธิ์เพียงแค่นี้หนึ่งโศก คำนวณไม่ถูก

ผู้พูดนี้ก็ไดลงมือแจกในวันแรม ๖ ค่ำ เป็นวันเกิดของผู้พูดนี้ได้แจกของ ขวัญออกไป อัจฉริยะต่างๆ ความคักดีสิทธิ์ของของขวัญนั้น ผู้ที่ได้รับไปแล้ว นางเขียวบางไฟเป็นผู้หญิงอายุ ๘๐ กว่า ได้รับพระเอาไปแล้วเอาไปไว้บนหลังมุ้ง พอค่าลงเท่านั้นปลั่งรัศมีสว่างเต็มบ้านเต็มช่อง พวกกันตกตะลึง เพราะไม่รู้เรื่องอะไร กันทะเลือกทะเลักไปตามกันพักใหญ่نانอยู่ แล้วแสงนั้นก็ค่อยโถมลงไปโถมลง ไป ก็มารวมอยู่ที่สว่างหลังมุ้ง นางเขียวก็รู้ว่าพระของขวัญเอาไว้ที่นั่น แสงสว่างนี้ ออกจากพระของขวัญนั่นเอง แต่เข้าเขียวมาหาผู้พูดนี้ บอกว่าท่านเมื่อคืนนี้แสงสว่าง เกิดที่บ้านดิฉัน พระท่านปลั่งรัศมีสว่างเขียว เต็มที่ก็ไม่รู้ว่าอะไร แล้วก็มารวมอยู่ที่พระ จึงรู้ว่าพระ รูปร่างนางเขียวเมื่อวันมารับพระของขวัญนั้นมีโรคภัยไข้เจ็บเป็น ประจำ อยู่คืนเดียวเท่านั้น เวลาบอกเข้าร่างกายปลั่งปลั่งไปหมด แปลกกว่า ปกติเดิมทีเดียว ผิวพรรณเกลี้ยงกลาไปหมดดูสะอาดสะอาดอัน มีผิวพรรณวรรณะ เขารู้สึกว่าของขวัญนี้อัจฉริยะ แปลชั่วเป็นดีได้ขนาดนี้เขียวทขอ เขารู้สึกว่าคักดี สิทธิ์เพียงแค่นี้แลหรือ ยังไม่ใช่เพียงเท่านี้อีกหลายรายที่ได้รับพระของขวัญไป

มีเด็กหญิงคนหนึ่งอายุยังมีถึง ๑๓ ปี รับของขวัญไปจากวัดปากน้ำแล้ว อยู่ทางถนนตก พอไปถึงบ้านพระออกจากตัวไป ลอยเรื่อยไปในอากาศ ตัวก็เห็น เรื่อยไป แล้วไปเข้าบ้านโน้น เข้าไปในห้องพระแล้วเข้าไปในที่ปูชานั้น เข้าไปใน กรอบพระที่เขาปูชานั้น ตัวก็ตามเข้าไปจะเอาให้ได้ เขาไม่ยอมให้เข้าไป เขาบอกว่า ห้องพระนั้นคนอื่นมาเกี่ยวข้องไม่ได้ เขาคนเดียวเท่านั้น ไม่มีอะไร ไม่ต้องเข้าไป เด็กก็จะเข้าไป เกิดเถียงกัน เด็กเมื่อไม่ให้เข้าไปมันก็ร้อง เขาว่าถ้าจะเข้าไปก็ต้อง ไปบอกมารดาเอ็งก่อน ให้ไปบอกผู้ใหญ่มาก่อน เด็กก็ไปบอกมารดามา เขาก็ให้ เข้าไปเปิดดู เปิดเข้าไปในห้องพระก็เห็นพระของขวัญนั้นอยู่ในกรอบพระจริงๆ

เจ้าของบ้านก็รับรองว่า ไม่ใช่ของๆ เขา เขาก็ให้เด็กคนนั้นมา นีก็อัศจรรย์ นึกว่าของตายๆ ดินๆ อย่างนี้แหละลอยไปก็ได้ นำอัศจรรย์นัก

ไม่ใช่แต่เท่านั้นยังพูดได้อีก ไม่ใช่เปล่งรัศมีแล้วลอยไป พูดก็ได้ การพูดนี้มีนายทหารเรือผู้หนึ่ง (เจ้าตัวต้องการสงวนนาม) เมื่อวันที่ ๒๔ ทหารเรือนัดประชุมเลี้ยงอาหารในกองสัญญาณ เมื่อเลี้ยงอาหารเสร็จแล้ว คินนั้นพอแจกปืนเท่านั้น พระซึ่งอยู่ในหน้าอกของทหารเรือผู้นั้น เสียงบอกลั่นออกมาว่า "หิ้งบินไปเสียอย่าอยู่" นายทหารผู้นั้นคิดแต่ใจว่า "ไม่รู้จะไปทางไหน" ไปทางวัดแจ้ง (วัดอรุณราชวราราม) มีเสียงตอบมา นายทหารเรือผู้นั้นจึงหิ้งบินแล้วไปทางวัดแจ้ง ไปทางวัดแจ้งเขาก็ห้อมล้อมหมด เอ้ นี่เราจะต้องถูกยิงละซี เขากันไว้หมด พระบอกว่า "ไปซ่อนตัวในที่ลับๆ เสีย" ดั่งชั้นอีก นายทหารเรือผู้นั้นก็ซ่อนตัวอยู่ในที่ลับๆ ตามพระพระว่าอย่างไรก็ไปอย่างนั้น ลักพักใหญ่พระก็ว่า ไปทางนั้นทางนั้น ไปเรื่อยไป ไปตามพระเรื่อย หลุดพ้นมาได้ ครั้นเขาสงบไปนายทหารเรือผู้นั้นก็เข้าไปรายงานตัวพอรายงานตัว ผู้ใหญ่เขาก็สวมลงไปในหน้าที่ราชของครักษ์ เพราะขาดไป นายทหารผู้นั้นเลยเป็นใหญ่ในหน้าที่ราชของครักษ์ ทั้งลากทั้งยกได้ ๔ วัน เขาจึงได้มาหาฉัน เมื่อครั้งก่อนเกิดเรื่องอะไรขึ้น เขาเคยมาหาเคยมาเล่าให้ฟัง เคยบอก ที่นี้ไปได้ ๔ วันไปทางไหนหายไป พอมาถึง เขาก็ว่าหลวงพ่อดีผมกราบดินที่เถิด เอาดินนี้ขึ้นมาให้ผมกราบเถิด ถ้ามว่าเป็นอย่างไรเล่า เขาก็จะกราบดินทำเดี๋ยว ก็ว่าเป็นอย่างไรเล่าให้ฟังซี เขาก็เล่าให้ฟังดังกล่าวแล้วทุกประการ นี่เป็นเรื่องของนายทหารเรือผู้นั้น"

ในการตั้งจิตอธิษฐานถึงองค์พระของขวัญ หลวงพ่อให้ทำดังนี้

"ท่านจงน้อมใจของท่านให้หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางกายตัว (ดังจะกล่าวในตอนหลัง) พุชาพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นของศักดิ์สิทธิ์ สิ่งอื่นจะศักดิ์สิทธิ์ยิ่งกว่าไม่มีในโลกเสร็จแล้วให้หยิบเอาองค์พระของท่านมาพิจารณาให้จำได้ แล้วกลับตาน้อมมองค์พระไปตั้งไว้กลางตัวในกลางศูนย์กลางในดั่งรูปนี้ แล้วให้บริกรรมภาวนาว่า "สัมมา

อะระหัง” นึกให้เห็นเหมือนกับเห็นด้วยนัยน์ตาจริงๆ นึกหนักขึ้นก็เห็นชัดหนักขึ้น จนชัดแจ่มกับตาจริงๆ การเห็นนั้นไม่ใช่ตามนุษย์เห็น เป็นตากายทิพย์เห็น (กายที่เรานอนฝันออกไป นั่นแหละคือกายทิพย์) เมื่อเห็นชัดแจ่มดังนั้นแล้ว ก็ต้องมองให้เห็นไว้เสมอในอริยาบททั้งสิ้น

เมื่อทำให้เห็นอยู่ดังนี้เสมอ พระท่านก็จะโปรดเรา ต่อแต่นั้นท่านจะปฏิบัติหริย์นิรมิตองค์ของท่านให้โตออกไปบ้าง เล็กเข้ามาบ้าง แล้วเปลี่ยนสี เป็นสีต่างๆ ชาวเป็นเงินยวงบ้าง เป็นปรอทบ้าง เป็นสีทองคำบ้าง เป็นสีเหลืองต่างๆ บ้าง เป็นสีขาวสะอาดบ้าง เป็นสีแก้วมรกตบ้าง ชาวใสเหมือนเพชรบ้าง เหมือนกระจกส่องเงาหน้าบ้าง

เมื่อเห็นได้ถึงขนาดนี้แล้วอย่ายินดีอย่ายินร้ายทำให้เฉย นึกว่านั่นเป็นปฏิบัติหริย์ของพระท่าน ท่านโปรดเราๆ ต้องเคารพระลึกถึงท่านเสมอ เมื่อทำได้ดังนี้ชื่อว่าบูชาพระองค์ท่านด้วยการบูชาอย่างยิ่ง ไม่มีการบูชาอื่นจะยิ่งไปกว่า ในขั้นนี้ องค์พระท่านจะมาปฏิบัติหริย์จนเต็มส่วนของท่าน เป็นแก้วหมดทั้งองค์งามไม่มีที่ติ ท่านจะประทับอยู่ที่ศูนย์กลางกายของเราตามเดิม แต่ประทับผินพระพักตร์ออกตามกายของเรา ที่ศูนย์กลางกายของเราเป็นที่ประทับของท่าน ใจของเราก็ต้องให้หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางองค์พระเหมือนกัน ให้เหมือนกับหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางกายมนุษย์

เมื่อเราเข้าถึงองค์พระดังนี้แล้ว ต้องการอะไรอาราธนาให้ท่านช่วยต้องสำเร็จตามปรารถนา ต่างแต่ช้ากับเร็วเท่านั้น หรือทันใดนั้นก็ดี เมื่อเราหัดทำใจให้เข้าถึงองค์พระได้ชำนาญคล่องแคล่วดังนี้แล้ว ในเมื่อเราจะไปทางบกก็ดี ทางน้ำ อากาศก็ดี หรือจะไปในที่ใดที่หนึ่งก็ดี หรือมีเหตุการณ์บังเกิดขึ้นโดยปัจจุบันก็ดี เราก็จะอาราธนาให้ท่านช่วยได้ทันทั่วทั้งที่ ถ้าเราบริษทการขอทางราชการของข้าพเจ้า ขอให้ราบรื่นเรียบร้อย ไม่เป็นที่สะดุดตาสุดใจผู้หลักผู้ใหญ่ ถ้าเราก้าขย ขอให้

การค้าขายของข้าพระพุทธเจ้า ขอให้ซื้อขายคล่องกำไรงาม ถ้าเราทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำกิจการใดๆ ขอให้การกระทำนี้ได้ผลเกินควรเกินค่า ถ้าเราจะไปทางน้ำ ทางบก ขอให้ไปดีมาดีสวัสดิ์มีชัยทุกเมื่อเทอญฯ”

วิธีอาราธนาพระของขวัญ หลวงพ่อสอดสอนให้ทำดังนี้

“จงแก้ข้อของขวัญออกดูให้เข้าใจให้จำได้แม่นยำ ดูด้วยตามนุษย์เสียให้ จำได้แม่นยำ เมื่อดูได้แม่นยำจำได้ถนัดถนีไม่คลาดเคลื่อนแล้ว น้อมเข้าไปในตัวให้ ถูกสัดถูกส่วนจะได้ศักดิ์สิทธิ์จริงๆ ตามความจริงหญิงน้อมเข้าไปทางช่องจุมกซ้าย ชายน้อมเข้าไปทางช่องจุมกขวา เข้าไปตั้งไว้กลางตัว กลางตัวนั้นสะดือทะเลหลัง ขวาทะเลซ้าย กลางก๊ก ที่เส้นด้ายจรดกันตรงกลางเรียกว่ากลางก๊ก ตรงกลางก๊ก นั้นถูกดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์พอดี ตั้งอยู่กลางดวงธรรมนั้นพอดี เจ้าของ หันหน้าไปทางไหน พระก็หันหน้าไปทางนั้น หันหน้าไปทางเดียวกัน นี่ขั้นที่หนึ่ง

ขั้นที่สอง ใจของตัวหญิงสอดเข้าไปทางช่องจุมกซ้าย ชายสอดเข้าไปในทาง ช่องจุมกขวา เข้าไปตั้งไว้ในกลางองค์พระ สอดใจเข้าไปตั้งอยู่ในกลางองค์พระ ถูก ตัวพระพุทธเจ้านับสองไขมิด่วน เพราะพระพุทธเจ้าท่านทำแบบสำเร็จไว้สำหรับ ส่งใจมนุษย์กับนิพพานให้ถึงกัน เหมือนเครื่องรับเครื่องส่งของมนุษย์ในเมืองนี้กับ เมืองนอก มีทั้งเครื่องรับเครื่องส่งเสียงกันไว้ ส่งกันไปส่งกันมา ทั้งส่งทั้งรับได้ แบบเดียวกัน นั่งอยู่กลางองค์พระนั้น

ใจนั่งอยู่นั้นแล้ว ประกอบบาปวิเสสิกถึงความบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ให้ประคองใจเราให้หยุดว่า “สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง” ให้ ประคองใจเราให้หยุด พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น ใจเราก็หยุดนั่งอยู่กลางองค์พระของ ขวัญนั้น ใจหยุดนิ่ง ใจหยุดนิ่งแหละ ถอดปลอกมาจากคำสอนของพระศาสดาที่ เดียว คำว่า “หยุด” นั้นแหละถอดปลอกคำสอนมาจากพระโอษฐ์ของพระศาสดา ที่เดียว

ถอดอย่างไร เมื่อครั้งไปทรมานองคุลิมาล แต่พอหมดพยศแล้ว องคุลิมาล
 เปล่งวาจาว่า สมณะหยุด สมณะหยุด นีโยมเคารพแล้ว พระองค์ทรงเปลี่ยวพระ
 พักตร์มา สมณะหยุดแล้ว ท่านไม่หยุด หยุดนั่นเอง เรียกว่าถอดมาจากโอษฐ์ของ
 พระศาสดา เอามาตั้งในกลางก็กั้นนั้น หยุด พอใจหยุดก็ถูกพระโอษฐ์ของพระศาสดา
 ที่เดียว ถูกเป้าหมายใจดำของพระพุทธศาสนาที่เดียว ไม่ผิตละ ไม่คลาดเคลื่อน
 หนึ่งอยู่กลางองค์พระนั้น หยุดนั้น หยุดอยู่กลางองค์พระนั้น พอหยุดเข้ากลางหยุด
 กลางของกลาง กลางของกลาง กลางของกลาง ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนไม่ไป
 กลางของกลาง กลางของกลาง กลางของกลาง ละเอียดหนักเข้าหนักเข้าก็เห็นพระ
 แจ่ม ลืมตาก็เห็น หลับตาก็เห็น นั่งเห็นนอนเห็นยืนเห็นเดินเห็นแจ่ม อยู่กับพระที่
 เห็นแจ่มแล้ว สักอึดใจเดียวเท่านั้น สร้างวัดสร้างวาสร้างวิหารการเปรียญสู้ไม่ได้
 หยุดหนึ่งอยู่กับพระที่เห็นแจ่มนั้นเป็นสมาธิแล้ว สร้างวัดวาอาวาส เป็นกามาพจร
 กุศล

ใจที่หยุดหนึ่งอยู่กลางพระของขวัญนั้น เป็นสมาธิ เรียกว่าเป็นมหัคคตกุศล
 กุศลใหญ่กว่าสูงกว่า พระที่เห็นแจ่มนั้น ใจหนึ่งอยู่กับพระที่เห็นแจ่มนั้น แล้วก็เข้า
 กลางของกลาง กลางของกลาง กลางของกลาง ไม่มีถอยตามหลักเป็นจริง อย่าให้
 เคลื่อน กลางของกลางหนักขึ้น พอถูกส่วนหนักเข้าหนักเข้า พระที่เห็นแจ่มนั้นโตได้
 แปลงสีได้ เปลี่ยนแปลงไปได้ หนักเข้าเป็นพระแก้ว ไสเท่าตัวเรา โตกว่าตัวเรา
 เราก็ออยู่กลางองค์พระแก้ว สะดือทะลุหลังขวาทะลุซ้ายกลางกึ่ง หนึ่งอยู่กลางองค์พระแก้ว
 ระลึกถึงความบริสุทธิ์ดีของพระแก้ว "สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง สัมมาอะระหัง"
 นึกถึงความบริสุทธิ์ดีของพระแก้ว ถ้าเข้าถึงพระแก้วเช่นนี้ นี้แหละถูกเป้าหมาย
 ใจดำของพระพุทธศาสนา เดินกลางของกลางในองค์พระแก้วหนักขึ้น ให้ปฏิบัติตาม
 ดังกล่าวแล้วนั้นทุกประการ ให้ศักดิ์สิทธิ์ให้เห็นแจ่ม จนกระทั่งเป็นพระแก้วละ
 วิเศษประเสริฐนัก..."

เป็นกำลังในการก่อตั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยที่ดำเนินงานจัดการด้านการศึกษาของพระสงฆ์ชั้นอุดมศึกษา ตั้งตระหง่านเป็นสง่าอยู่ที่วัดมหาธาตุฯ ข้างสนามหลวง กรุงเทพฯ ปัจจุบันได้มีวิทยาเขตในจังหวัดอื่นอีก

สถาบันการศึกษาชั้นสูงของพระสงฆ์แห่งนี้ ตั้งขึ้นมาได้เพราะพระเถรานุเถระทั้งหลายร่วมด้วยช่วยกันอย่างขันแข็ง เพื่อสานต่อเจตนารมณ์อันสูงสุดของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในอันที่จะให้จัดระบบการศึกษาของสงฆ์ชั้นสูงในรูปของวิทยาลัย ด้วยหวังจะให้พระภิกษุสงฆ์มีความรอบรู้ มีวิจารณ์ญาณกว้างขวาง และให้เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ดังพระราชประสงค์ที่ว่า

“เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลในการเผยแผ่พุทธธรรม สถาบันแห่งนี้ในส่วนแห่งมหานิกายให้ชื่อว่า

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ตามพระนามของพระองค์

พระราชประสงค์ขององค์ล้นเกล้ารัชกาลที่ ๕ ไม่อาจได้รับการสนองในทันที จนมาถึงสมัยของพระพิมลธรรม (ช้อย ฐานทัตตเถร) เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุในสมัยนั้น จึงได้จัดการขึ้น

ท่านองค์นี้เป็นพระหัวก้าวหน้า ต้องการให้กิจการของพระศาสนาเจริญรุ่งเรือง จึงคิดจัดตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ขึ้น ท่านได้เรียกประชุมพระเถรานุเถระทั้งหลาย เพื่อระดมสติปัญญาทำอุดมการณ์ให้เป็นจริง มีพระเถรานุเถระมาประชุมกันหลายท่าน หนึ่งในจำนวนนั้นก็คือ หลวงพ่อสด วัดปากน้ำ

คุณตรีธาทบอกว่า “ท่านได้เสนอความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการหาทุนทรัพย์ กล่าวคือให้ถือว่าการปรับปรุงการศึกษาของคณะสงฆ์ตามพระราชดำรินี้ เป็นภาระหน้าที่ของคณะสงฆ์ทั่วทั้งสังฆมณฑล เพราะสถาบันนี้เป็นแหล่งผลิตศาสนทายาทให้ออกมาเผยแผ่พุทธธรรมรับช่วงจากพวกเรา การศึกษาของพระภิกษุสามเณรจะเป็นเครื่องชี้ชะตากรรมของพระพุทธศาสนาในอนาคตกาลได้ จึงเป็นการสมควรที่พระเดชพระคุณทั้งหลายจะต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมให้เป็นไปตามพระราชดำริ การก่อสร้างอาคารเรียนนั้นต้องใช้ทุนทรัพย์มากก็จริง แต่ถ้าได้ความพร้อมเพรียงร่วมแรงร่วมใจกันของพระสังฆาธิการทั่วสังฆมณฑล ถึงจะเป็นงานใหญ่ก็ไม่เหลือวิสัยที่จะทำได้ โดยที่พระเดชพระคุณซึ่งดำรงตำแหน่งสังฆมนตรีว่าการปกครอง มีบัญชาขอความร่วมมือให้พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสขึ้นไปจัดผ้าป่าขึ้นวัดละ ๑ กอง เพื่อสมทบทุนก่อสร้างอาคารเรียนของวิทยาลัยสงฆ์ โดยวิธีการเช่นนี้ การก่อสร้างและการจัดการศึกษาคงเป็นไปตามพระราชดำริ

นับว่าหลวงพ่อของเราท่านเป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งของพระพิมลธรรม (ช้อย ฐานทัตตเถร) มาตั้งแต่เริ่มต้น โดยเฉพาะการจัดหาทุนและดำเนินงานก่อตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ไทย ให้อย่างยืนมาตราบนานเท่าทุกวันนี้”

ปัจจุบันแม้สิ้นหลวงพ่อดีแล้ว วัดปากน้ำก็ยังให้ความอุปถัมภ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อความวัฒนาถาวรของบรรพชิตศาสนาต่อไปอย่าง
ไม่หยุดยั้ง

๗. ถูกยิงจิวรทะเล

(เทวดาคุ่มครอง)

“คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ” สำนวนไทยที่มีความหมายว่าคนรักมีน้อย คนชังมีมาก ยังมีความจริงอยู่ตลอดมา

วันหนึ่ง เวลาประมาณสองทุ่ม (๒๐.๐๐น.) ภายหลังจากที่หลวงพ่อสดทำการอบรมพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดเสร็จแล้ว

ทุกคนต่างแยกย้ายกันกลับกุฏิของตน

หลวงพ่อเดินออกจากศาลาการเปรียญ ระหว่างจะกลับกุฏิ ได้มีคนร้ายลอบใช้ปืนยิงท่าน ถูกจิวรทะเลเป็น ๒ รูโหว่ ยิ่งถูกนายพร้อมคนอุปัฏฐาก ซึ่งเดินตามหลังมาที่ปากทะเลแก้ม อากาศสาหัส แต่ไม่ตาย ภายหลังรักษาแล้ว ก็หายเป็นปกติ ส่วนตัวท่านเองไม่เป็นอะไรเลย รอดมาได้อย่างปาฏิหาริย์ สมเด็จป่าท่านบอกว่า “น่าจักเป็นเทวดาผู้รักษาวัดปากน้ำยังต้องการท่านอยู่ จึงให้ฉลาดแคล้วอันตรายแห่งชีวิตอย่างหุดหวิด”

คนดี เขาว่าผีคุ้ม เทวดารักษา ให้อยู่รอดปลอดภัย เพื่อจะได้สร้างสิ่งดี
งามให้ไว้แก่โลก เป็นประโยชน์แก่อนุชนคนรุ่นหลังต่อไป

ผมไม่รู้เหมือนกันว่า ถ้าหลวงพ่อดึงแก่มรณภาพในตอนนั้น วัดปากน้ำ
จะรุ่งเรืองมาจนถึงทุกวันนี้ได้หรือไม่ ก็น่าสงสัยอยู่

โลกมนุษย์จะแย่น่าดูเหมือนกัน ถ้าหากว่าคนดีเกิดขึ้นมาแป็บๆ ก็ตายไป
ไม่ค่อยได้ทำอะไรให้เป็นขึ้นเป็นอันเลย ก็คงจะมีสิ่งเลวๆ อยู่เกลื่อนโลกใช้ไหมครับ

โรงครัว

สมัยที่หลวงพ่อสอดอยู่วัดพระเชตุพนฯ ท่านเคยประสบปัญหาในเรื่องอาหาร คืออึดอัดเรื่องการขบฉัน บิณฑบาตได้ไม่พอดั้น จึงตั้งปณิธานไว้ว่า ถ้ามีโอกาสเมื่อไร จะตั้งโรงครัวเลี้ยงพระเณรให้ไม่ต้องอยู่อย่างอดๆ อยากๆ จะได้มีกำลังเล่าเรียนปริยัติธรรมและปฏิบัติธรรมโดยไม่ต้องกังวล

ผมเองเคยบวชเป็นสามเณรอยู่หลายปี มีอยู่คราวหนึ่งจะไปอยู่จังหวัดนครสวรรค์ วัดไทรใต้ในอำเภอเมือง ได้เรียนรู้ความอดอยากพอสมควร ผมเป็นสามเณรตัวเล็กๆ อายุแค่ ๑๓ ขวบ เดินบิณฑบาตองค์เดียว ญาติโยมไม่มีใครใส่บาตรให้ เขานิยมใส่แต่พระ สามเณรน้อยอย่างผมจึงได้ไข่เค็มลูกสองลูกกลับวัดเป็นประจำกับข้าวอย่างอื่นๆ ไม่ค่อยได้หรอกครับ กลับมาถึงวัด ก็ไข่เค็มคลุกกับข้าว คั่วกน้ำพริกที่พี่สาวตำส่งมาให้ เคล้าให้เข้ากัน มันก็ฉันได้เหมือนกัน แม้จะไม่ช่วยให้เนื้อหนังมังสาเจริญเติบโตขึ้นเท่าใดนัก แต่ไข่เค็มก็ได้ช่วยสร้างชีวิตของผมให้ก้าว

เดินมาอย่างถูกต้องจนทุกวันนี้

หลวงพ่อสวดท่านล้มผัสความอดอยากมาแล้ว เมื่อมาเป็นเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ท่านจึงไม่ยอมให้พระเถร ลูกวัด ต้องประสบปัญหาอย่างท่าน จึงได้ตั้งโรงครัวขึ้นที่วัดปากน้ำ มีแม่ครัวผู้ฉลาดคอยจัดการหุงหาอาหารให้พระเถรได้ฉันทั้งเช้าและเพล ใครต้องการทำบุญถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสามเณรที่วัด สามารถแสดงความประสงค์เป็นเจ้าภาพ นำปัจจัยไปมอบให้ไวยาวัจกรของวัด หลังจากนั้นก็เป็นหน้าที่ของแม่ครัวที่จะจัดการให้เป็นไปเอง

สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นแม่ครัวของวัดปากน้ำก็คือ แม่ชีนั่นเอง

แม่ชีทุกคนทำงานครัวอย่างเสียสละ ไม่รับเงินเดือนตอบแทนแม้แต่บาทเดียว คุณตรีธาเล่าว่า “แม่ชีบางคนทำอาหารในโรงครัวมาตั้งแต่สมัยหลวงพ่อยังอยู่ และในปัจจุบันก็ยังคงทำอยู่ แม่ชีเหล่านี้ทำงานติดต่อกันมานานหลายสิบปี โดยไม่มีวันหยุดพักผ่อนเลยแม้แต่วันเดียว”

พระธรรมทัศนธาตุ เจ้าสำนักวัดชนะสงครามในสมัยนั้น ได้กล่าวถึงการตั้งโรงครัวของหลวงพ่อไว้ว่า

“ท่านเป็นผู้สามารถเลี้ยงบรรดาพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัดได้ทุกวันไม่ขาด แม้พระภิกษุ สามเณรจะไม่ไปบิณฑบาตเลย ท่านก็เลี้ยงได้ โดยที่จะมีบุคคลนำเอาอาหารมาถวายเช่น นำเอาข้าวสารมา นำเอากับข้าวมา แล้วก็มาทำครัวเลี้ยงพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัดได้ อาศัยร่วมโพธิ์ร่มไทรของพระเดชพระคุณท่าน ซึ่งยังไม่มียัดใดในประเทศไทย จะกระทำได้ถึงขนาดนั้น นับว่าเป็นพระมหาเถรที่อัศจรรย์ที่สุดในประเทศไทย ไม่ทราบว่าคุณจะมีมนต์คาถาหรืออะไร อย่างไร จึงสามารถเรียกร่องเอาอาหารมาเลี้ยงพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัดได้โดยไม่ขาด นับว่าเป็นความประหลาดอัศจรรย์อย่างยิ่ง อาตมภาพได้เคยถามพระเดชพระคุณท่านเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ว่าเพราะเหตุ

อะไรหลวงพ่อก็สามารถเลี้ยงพระภิกษุ สามเณร เลี้ยงอุบาสก อุบาสิกา และเลี้ยงศิษย์วัดได้ถึงปานนั้น ท่านยิ้มแยมแจ่มใส และตอบด้วยความกล้าหาญว่า "ไม่ต้องเป็นทุกข์เป็นร้อนดอกท่านเจ้าคุณ เพราะอาศัยพระธรรมกายท่านบันดาลให้ นี่เป็นคำตอบที่ท่านยืนยันอยู่เสมอ"

ทุกวัน โรงครัววัดปากน้ำภาษีเจริญ มีญาติโยมผู้หวังบุญไปจองเป็นเจ้าภาพเลี้ยงพระเณรกันไม่ขาดสาย แม้จะสิ้นหลวงพ่อก็ทำตาม พระเณรในวัดซึ่งมีหลายร้อยรูปได้อาศัยอยู่เรียนและปฏิบัติอย่างสะดวกสบาย

กิจวัตรของพระภิกษุสามเณรและแม่ชี

เนื่องจากที่วัดมีโรงครัว พระเณรวัดปากน้ำจึงไม่ต้องออกไปบิณฑบาต เพราะทุกๆ วันจะมีญาติโยมนำอาหารมาถวายกันเป็นประจำ พระเณรก็เหมือนกับได้บิณฑบาตในวัดอยู่ในตัวเสร็จ ไม่ต้องออกไปนอกวัด ทำให้พระเณรวัดอื่นที่ไม่มีโรงครัวได้มีอาหารเพียงพอแก่การขบฉัน เป็นการดีไปอีกอย่าง

เมื่อตัดเรื่องการบิณฑบาตนอกวัดไป กิจวัตรในแต่ละวันของพระภิกษุสามเณรและแม่ชีในวัดปากน้ำ จึงมีดังนี้

- ๐๖.๐๐ น. ฉันทตทาหารเช้า ณ ศาลาการเปรียญ
- ๐๖.๓๐ น. ทำวัตรสวดมนต์ ฟังโอวาทจากเจ้าอาวาสในพระอุโบสถ
- ๐๘.๐๐ น. เรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
- ๑๑.๐๐ น. ฉันทตทาหารเพล ณ ศาลาการเปรียญ
- ๑๓.๐๐ น. เรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

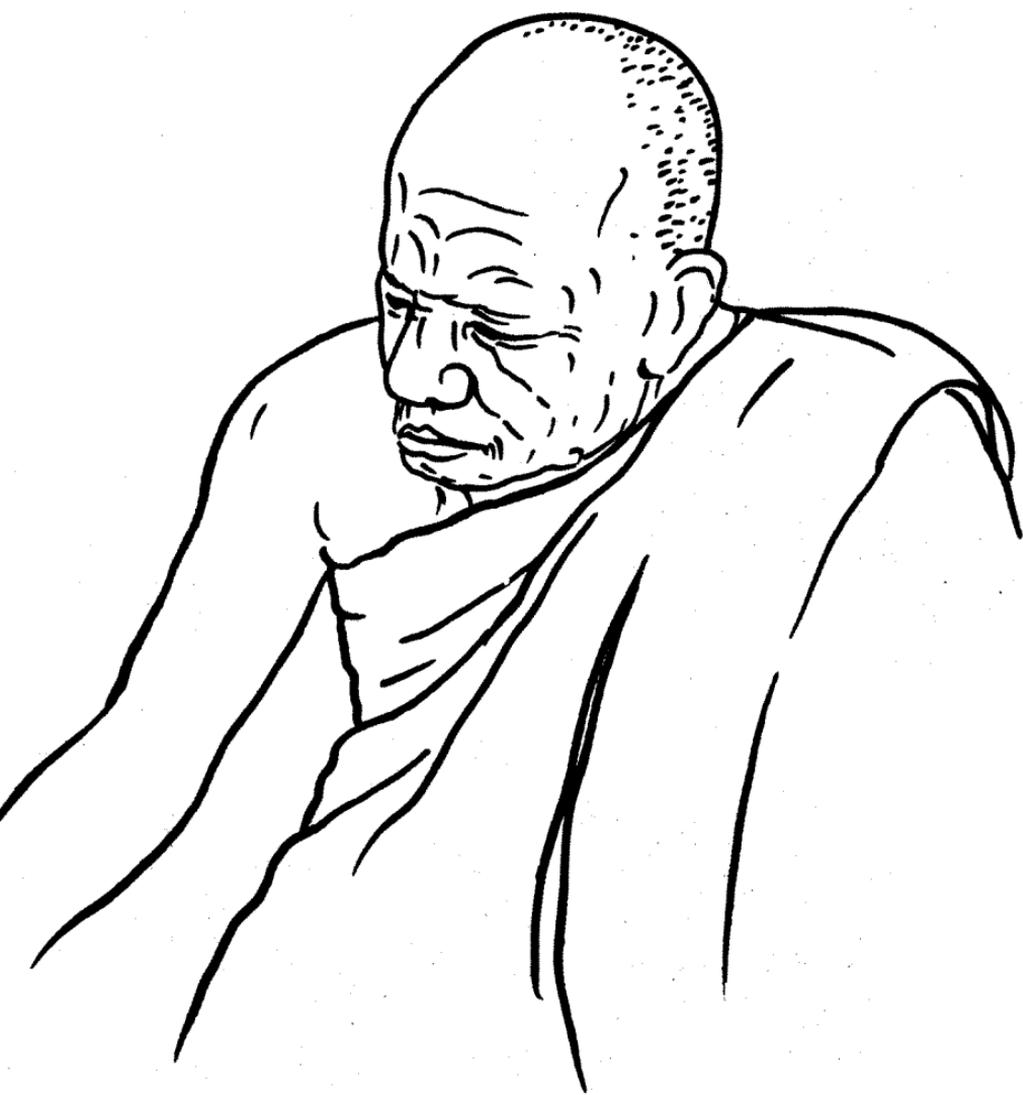
- ๑๗.๐๐ น. ทำวัตรสวดมนต์ในพระอุโบสถ
- ๑๘.๐๐ น. เจริญสมาธิภาวนา ณ หอเจริญวิปัสสนาฯ
สำหรับพระนวกภิกษุมีรายการพิเศษเพิ่มดังนี้
- ๐๔.๔๕ น. ฟังโอวาทจากพระเถรในพระอุโบสถ
- ๐๕.๐๐ น. ทำวัตรสวดมนต์ เจริญภาวนา
- ๐๘.๐๐ น. เรียนพระปริยัติธรรม
- ๑๔.๐๐ น. เรียนพระปริยัติธรรม

ในวันอุโบสถ ๑๖.๐๐ น. ทำวัตรสวดมนต์ ฟังพระปาฏิโมกข์และโอวาท
(พระภิกษุสงฆ์ทั้งหมด)

ส่วนหน้าที่ของแม่ชีนั้น คุณตรีธาบอกว่า แม่ชีทุกคนต้องตื่นนอนตั้งแต่ตีสี่
เพื่อสวดมนต์ทำวัตรเช้า หลังจากนั้นก็ประกอบอาหารให้ทันพระฉันมื้อเช้าในเวลา
๐๖.๐๐ น. แล้วจึงไปจ่ายอาหารสำหรับมือเพลต่อไป

ถ้าเป็นวันหยุดราชการหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะมีพุทธศาสนิกชน
มาทำบุญมากเป็นพิเศษ แม่ชีทางโรงครัวจะต้องประกอบอาหารเพิ่มขึ้นเผื่อท่านที่มา
ทำบุญและปฏิบัติธรรมด้วย เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นเวลาทำวัตรสวดมนต์อีกครั้งหนึ่ง
เวลา ๑๘.๐๐ น. เจริญภาวนาที่หอเจริญวิปัสสนาฯ

ท่านจะเห็นว่าแม่ชีที่วัดปากน้ำมีภาระหน้าที่ที่ต้องทำทุกคน พวกที่ได้วิชา
ธรรมกายก็ต้องเข้าเวรปฏิบัติกิจการนาตลอด ๒๔ ชั่วโมง พวกที่อยู่ในโรงครัวก็
ต้องทำอาหารถวายพระทุกวัน และยังมีพวกที่เรียนธรรมศึกษา เรียนบาลี แต่ทุกคน
ต้องปฏิบัติธรรมทุกคนในเวลา ๑๘.๐๐ น. ถ้าเป็นในช่วงเข้าพรรษาจะเพิ่มรอบ
๑๗.๐๐ น. เพราะมีสาธุชนมาฝึกปฏิบัติธรรมมากเป็นพิเศษ

๘. เห็นเหตุการณ์ในอนาคต

ท่านเป็นพระที่มีวาตะตรงกับใจ ทำเอาลูกศิษย์ลูกหาตกอกตกใจไปเหมือนกัน ดังที่สมเด็จพระเจ้า สมเด็จพระสังฆราชแห่งวัดพระเชตุพนฯ เล่าไว้

ครั้งหนึ่งสมเด็จพระเจ้าได้มาฉันเพลที่วัดปากน้ำ

“วันนั้นมีประชาชนมาก ร่วมใจบริจาคทานแก่ภิกษุสามเณรทั้งวัดเป็นกรณีพิเศษ เมื่อทายกพระเคนอาหารเรียบร้อยแล้ว มีพ่อค้าตลาดสำเเพงผู้มั่งคั่งคนหนึ่ง ไปกราบและถามว่า “หลวงพ่อบรรพิต วันนี้อจะมีผู้บริจาคสร้างกุฏิเพื่อเจริญพระกัมมัฏฐานบ้างไหม” ชาวบ้านไม่น้อยกว่า ๒๐ คน ที่นั่งใกล้ๆ ได้ยินคำถามนั้น คิดว่าคงตั้งใจฟังคำตอบของหลวงพ่อบรรพิต ต่างทอดสายตามองหลวงพ่อบรรพิตเพื่อฟังคำตอบ

เวลานั้นข้าพเจ้าผู้เขียนมีทั้งโกรธผู้ถาม ทั้งหนักใจแทนหลวงพ่อบรรพิต และได้มองดูหน้าผู้ตอบ หลวงพ่อบรรพิตดวงหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส หลับตาลึก ๕ นาที ครั้นแล้วตอบทันทีว่า “มี” ผู้ถามได้ถามย้ำต่อไปว่าก็หลัง ตอบว่า ๒-๓ หลัง และย้ำอีกว่า

ต้องได้แน่

เวลานั้นผู้เขียนฉันทัดดาหารไม่มีรส โกรธผู้ถามว่าช่างไม่มีอัยยาศัย คำถามเช่นนั้นเท่ากับเอาโคลนมาสาตรดหลวงพ่อ เมื่อต้องการทราบ ควรถามเฉพาะสองต่อสอง และโกรธหลวงพ่อกว่า ช่างไม่มีปัญญาแก้ปัญหาคณะหน้า คิดว่าทำไมนะ หลวงพ่อก็ไม่พูดว่า เวลานี้ยังไม่เป็นโอกาสที่จะพยากรณ์คำถามนั้น ที่ตอบออกไปว่าจะมีผู้บริจาค ๒-๓ หลังจากนั้น หมั่นต่ออันตรายมากนัก อาจเป็นคำพูดที่ฆ่าตนเองได้ ดาบของตนฆ่าตนเอง เวลานั้นก็เอาใจช่วยหลวงพ่อกขอให้ผู้บริจาคจริงๆ เกิดเสร็จการฉันทของหวานแล้ว คำพยากรณ์ของหลวงพ่อกก็ยังไม่ปรากฏเป็นความจริงขึ้น ผู้เขียนเรื่องนี้ นั่งอยู่ด้วยความอึดอัดใจ นึกตำหนิท่านว่าไม่รอบคอบพอ

ได้เวลาอนุโมทนา มีคณะอุบาสกอุบาสิกากลุ่มหนึ่ง เข้ามากราบหลวงพ่อบอกว่าศรัทธาจะสร้างกุฏิเล็กๆ อย่างที่หลวงพ่อสั่งไว้แล้วสัก ๒-๓ หลังประมาณราคา ๓-๔ ร้อยบาทต่อหลัง ขอให้หลวงพ่อบอกช่วยจัดการให้ด้วย ตอนนั้นหลวงพ่อบอกไม่หัวเราะ ยิ้มน้อยๆ พอสมควรแก่กาละ ครั้นแล้วหลวงพ่อบอกผู้ถามมาบอกว่า "ได้แล้วกุฏิก็มั่งกุฏิฐาน ๓ หลัง เจ้าของนั่งอยู่" แล้วท่านชี้มือไปยังเจ้าภาพผู้บริจาค ผู้ถามได้กระโดดเข้าไปกราบที่ตักหลวงพ่อบอก พูดยัง "ยิ่งกว่าตาเห็น" ผู้เขียนดีใจจนเหงื่อแตก ที่ความจริงมากู้เกียรติของหลวงพ่อบอกไว้ได้

เกรงจะเป็นลูกไม้ จึงหาโอกาสสนทนากับผู้บริจาคว่านัดกับหลวงพ่อบอกไว้หรือว่าจะสร้างกุฏิถวาย ได้รับคำตอบว่า เพิ่งคิดเมื่อมาทำบุญวันนี้เอง เดินมาเห็นกุฏิเล็กๆ สวยดี อยากจะสร้างบ้าง แต่ทุนไม่พอ จึงปรึกษากับพวกพ้องที่บังเอิญมาพบกันวันนี้เห็นดีร่วมกัน จึงได้มอบเงินแก่หลวงพ่อบอกให้จัดการสร้างต่อไป นี่เป็นเรื่องก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ รวม ๒๐ ปี

เมื่ออุบาสกอุบาสิกาครบหมดแล้ว ผู้เขียนจึงได้พูดกับหลวงพ่อบอกต่อไป เบื้องต้นยกย่องว่าหลวงพ่อบอกพยากรณ์แม่นยำเหมือนตาเห็น แต่ไม่กลัวอันตราย ไม่ควรตอบ

ในเวลานั้น ควรจะบอกเฉพาะตัวหรือสองต่อสอง หลวงพ่อถามว่าอันตรายอย่างไร จึงเรียนท่านว่า ถ้าไม่เป็นความจริงดังคำพยากรณ์ ชาวบ้านจะเสื่อมศรัทธา

หลวงพ่อบอกว่า “เรามั่นชะอะ พระพุทธศาสนาเกิดหรือ ธรรมของพระพุทธเจ้าต้องจริง ธรรมกายไม่เคยหลอกลวงใคร” เมื่อได้ยินดังนั้นก็จำต้องนิ่ง และไม่คิดจะถามความเห็นอะไรต่อไป ที่นำมาเขียนไว้นี้เพื่อจะแสดงว่า ญาณของหลวงพ่อให้ความรู้แก่หลวงพ่อย่างไรในวิถีของผู้ปฏิบัติธรรม

หลวงพ่อต้องพูดอย่างนั้น ถ้าญาณไม่แสดงออกจะเอาอะไรมาพูดได้ ผู้เขียนก็รับเอาความหนักใจแทนมาโดยลำดับๆ หลวงพ่อรู้เต็มอกกว่า ผู้เขียนเรื่องนี้ไม่เชื่อวิชาของท่าน และได้เคยพูดกับผู้อื่นหลายคนว่า “เขาไม่เชื่อเรา” คำว่า “เขา” นั้นหมายถึงผู้เขียนโดยเฉพาะ”

แต่ไม่เชื่อก็จำต้องเชื่อ เพราะเห็นจริงมากับตา

ธรรมกายในต่างประเทศ

ธรรมะเป็นธรรมชาติที่สามารถปฏิบัติกันได้ทั่วโลก
ที่วัดธรรมกายมีคนไทยที่สนใจด้านธรรมกายมิใช่น้อย ปรากฏมีผู้ศึกษา
และปฏิบัติจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งพระและฆราวาส

ในต่างประเทศก็มีผู้สนใจเหมือนกัน คือ

ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๗ ได้มีชาวอังกฤษคนหนึ่ง ซึ่งเป็นถึงศาสตราจารย์
ชื่อวิลเลียม ออกัสต์ เพอเฟิสต์ ได้เดินทางมาขออุปสมบทที่วัดปากน้ำ เพื่อศึกษา
วิชชาธรรมกาย

พระเพอเฟิสต์ ได้ฉายาทางพระศาสนาว่า กบิลวฑูโฒ สำเร็จวิชชาธรรมกาย
แล้ว หลวงพ่อก็ส่งไปเผยแผ่พุทธศาสนาที่ประเทศอังกฤษในปีเดียวกันนั้น

พุทธศักราช ๒๕๔๘ พระเพอเฟิสต์ หรือ กบิลวฑูโฒภิกขุ ได้กลับมาที่
วัดปากน้ำ พร้อมด้วยสามเณรชาวอังกฤษอีก ๓ รูป เพื่อมาศึกษาธรรมกาย และ

อุปสมบทเป็นพระภิกษุ สามเณรทั้งสองรูปอุปสมบทแล้วได้รับฉายา ดังนี้

๑. สทฺธวาทุโณ (สัทธวาทุโณ ภิกขุ)
๒. ปญฺญวาทุโณ (ปญฺญวาทุโณ ภิกขุ)
๓. วิชฺชาวาทุโณ (วิชชาวาทุโณ ภิกขุ)

พระชาวอังกฤษทั้ง ๔ รูป อยู่ศึกษาวิชาธรรมกายที่วัดปากน้ำด้วยความ
สะดวกสบายในปัจจุบันนี้

พุทธศักราช ๒๕๐๐ ได้มีนักบวชพุทธศาสนานิกายนิจiren ชื่อทาโก ชิมารุจิ
ชาวญี่ปุ่น ได้มาขออุปสมบทเป็นพระภิกษุอย่างนิกายเถรวาทที่วัดปากน้ำ พอดี
หลวงพ่อสวดอาพาธ สมเด็จพระเจ้าแห่งวัดโพธิ์ ขณะนั้นเป็นพระธรรมวโรดม จึงเป็น
อุปัชฌาย์บวชให้ พระทาโก ชิมารุจิ ได้รับฉายาว่า ธมฺมวาทุโณ ท่านได้ศึกษาวิชา
ธรรมกายอยู่ ๖ เดือน สำเร็จแล้วก็กลับไปเผยแผ่ในประเทศไทยญี่ปุ่น

ปรัชญาการปกครอง

การที่จะสามารถนำหมู่คณะไปสู่ความสุขและเรียบร้อย การที่จะจัดการให้คนหลายร้อยคนอยู่ร่วมกันได้นั้น ต้องมีหัวใจการปกครอง

หลวงพ่อดตแห่งวัดปากน้ำภาษีเจริญ ปกครองพระภิกษุ สามเณร แม่ชี อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัดให้อยู่อย่างผาสุกได้ ด้วยหลักพรหมวิหารธรรม กล่าวคือ

๑. เมตตา ความรักใคร่ ปราบถนออยากให้ศิษย์มีความสุข แม้ไม่ตรีให้ทุกๆ คน

๒. กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ คิดแต่จะปลดเปลื้องความทุกข์ยากของศิษย์ทั้งหลายให้หมดไป

๓. มุทิตา ความยินดี เมื่อลูกศิษย์มีความสุขมีความเจริญ ก็มีจิตใจเบิกบานพลอยยินดีเสมอเมื่อศิษยานุศิษย์ได้ดีมีสุข

๔. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง มีจิตใจเที่ยงตรง ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง พิจารณาตัดสินสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยกรรมและหลักแห่งเหตุผล

สมเด็จพระเจ้าแห่งวัดพระเชตุพนฯ ได้กล่าวถึงการปกครองของหลวงพ่อกว้าวัวว่า

“หลวงพ่อกว้าวัวมีเมตตาปราณีเป็นนิสัย ถ้าจับโกหกได้แม้ครั้งเดียว ท่านก็ว่าคนนี้เก้ โทหกกระหังเรา ก็เป็นคนหมดดี เช่นคราวหนึ่งมีคนแก่มาเรียนกัมมัฏฐาน มีศรัทธากล้า พอได้ผลแห่งการปฏิบัติแต่ก็ยังไม่อ่อน กลับบ้านลาลูกเมียมาวัดปากน้ำอีก มีปลาแห่งตัวหนึ่งมาถวายหลวงพ่อกว้าวัว บอกว่ามีเท่านั้นเองเพราะเป็นคนยากจน หลวงพ่อกว้าวัวหว่านใจพูดว่า “เออให้มันได้อย่างนี้ซิหนา นี่แหละเขาเรียกว่ารวยแล้ว มีเท่าไรถวายจนหมด เมื่อครั้งพุทธเจ้า นางปุลณหาสีถวายแบ่งจีทำด้วยรำแก่พระพุทธเจ้า ต่อมากลายเป็นคนมั่งมี ปลาแห่งของเราตัวหนึ่งราคาสูงกว่ารำมากนัก เป็นกุศลมากแล้วที่นำมาให้” พูดกันไปพูดกันมาในที่สุดก็ขอร้องให้หลวงพ่อกว้าวัวให้ เพราะไม่มีสมณบริวารจะบวช หลวงพ่อกว้าวัวก็ได้จัดการให้ความปรารถนาของเขาเป็นผลสำเร็จอย่างดียิ่ง

คุณตรีธาได้กล่าวถึงปรัชญาการปกครองของหลวงพ่อกว้าวัวว่า

“หลวงพ่อกว้าวัวของท่านนั้นท่านเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง แต่ในขณะที่เดียวกันท่านก็มีใช้คนอ่อนแอ ท่านเป็นคนเฉียบขาด มีสัจจะ พูดคำไหนต้องเป็นคำนั้น เพราะการปกครองคนหมู่มากให้อยู่ในกรอบแห่งระเบียบวินัย ให้เกิดความพร้อมเพรียงสามัคคี ต้องอาศัยความเด็ดขาดของผู้นำ ต้องมีการบังคับ มีกฎเกณฑ์ให้ปฏิบัติ ผู้ที่ละเมิดกฎจะต้องถูกว่ากล่าวตักเตือน และถ้ายังฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษ หลวงพ่อกว้าวัวท่านเห็นว่าการที่จะทำคนให้เป็นคนดีได้ต้องมีการบังคับ เพราะจิตของคนเรานั้นเปรียบเสมือนสายน้ำ ย่อมไหลลงไปที่ต่ำ จิตใจของคนเรา ถ้าไม่บังคับจะนำไปในทางที่ต่ำที่ชั่ว เช่นเดียวกับสายน้ำ มนุษย์ธรรมดาสามารถบรรลุธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนได้เป็นพระอรหันต์ ก็เพราะการบังคับจิต

ควบคุมจิตใจให้หยุดให้หนึ่งนั่นเอง

การปกครองคนจึงต้องมีการตั้งกฎเกณฑ์ มีการบังคับ มีการลงโทษ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลประพฤติชั่วและล่วงละเมิดศีลธรรม หลวงพ่อท่านมีหลักในการปกครองเช่นนี้ ดังนั้นไม่ว่าผู้ใดก็ตามถ้ากระทำผิด ประพฤติตัวไม่เหมาะสมไม่ควร หลวงพ่อท่านจะเรียกไปว่ากล่าวตักเตือน ถ้าทำผิดซ้ำท่านจะตักเตือนอีกครั้งและถ้ายังชินฝ่าฝืนกระทำผิดอีกเป็นครั้งที่ ๓ ท่านจะสั่งลงโทษ ถ้าเป็นสามเณรท่านจะให้หลวงตาเปลื้อง ฐุปัญญาเป็นผู้เขียน บางที่ท่านก็ลงโทษเอง เช่นให้กวาดบริเวณวัดบ้าง ให้ตัดไม้ทำฟืนส่งโรงครัวบ้าง และถ้าบุคคลนั้นยังชินกระทำผิดซ้ำอีก หลวงพ่อท่านจะให้ออกจากวัดทันที ท่านให้เหตุผลว่าเสียเวลา ท่านจะต้องปฏิบัติกิจภavana และสอนวิชาธรรมกาย ท่านไม่ต้องการเสียเวลาพูดกับคนที่พูดกันไม่เข้าใจ

หลวงพ่อท่านมีศิษย์มากมาย เพราะท่านได้ช่วยเหลือเกื้อกูลคนไว้มาก ท่านจึงอุดมด้วยอดิเรกหลากหลาย แต่ท่านก็มีได้เก็บไว้แต่เพียงผู้เดียว ท่านนำออกแจกจ่ายแก่พระภิกษุสามเณรทั่วถึงกันไม่เสียตาย ท่านเก็บไว้แต่ที่จำเป็นต้องใช้เท่านั้น เพราะท่านคิดว่าทุกคนที่อยู่ในวัดเหมือนเป็นลูกหลานของท่านทุกคน ท่านเป็นห่วง ทั้งเรื่องการกิน การอยู่ การศึกษาเล่าเรียน ความประพฤติ ท่านต้องการ ให้ทุกคนที่มาอยู่กับท่านมีความสุขสบาย จะได้มีกำลังศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติธรรมได้เต็มที่ เพื่อเป็นที่พึ่งทั้งของตนเองและผู้อื่นได้ ทั้งยังช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนาด้วย ท่านถือว่าการพัฒนาวัดก็คือการพัฒนาประเทศชาติ ถ้าวัดสะอาดสวยงามเป็นที่เจริญตาน่ารื่นรมย์ บุคคลในวัดมีความประพฤติเรียบร้อย มีระเบียบวินัย คนก็อยากเข้าวัดเพื่อมาพักผ่อนร่างกายและจิตใจ สังคมและประเทศชาติก็จะเป็นสุข

เมื่อตอนที่หลวงพ่อท่านมาปกครองวัดปากน้ำใหม่ๆ ท่านได้ปฏิญาณไว้ในพระอุโบสถวัดปากน้ำว่า "บรรพชิตที่ยังไม่มา ขอให้มา ที่มาแล้ว ขอให้มีความสุข" ด้วยปฏิภาณเช่นนี้จึงมีพระภิกษุสามเณรมาจำพรรษาที่วัดปากน้ำเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ท่านก็ไม่

เคยหวังว่าจะเลี้ยงดูไม่ไหว มีแต่ความปลาบปล้ำมียินดี มักพูดเสมอว่า "ไหวชีน่า"

ในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาสวัด การปกครองจึงมีลักษณะแบบปกครองลูก เจ้าอาวาสวัดโดยทั่วๆ ไป ก็มีลักษณะเป็นอย่างนั้น หลวงพ่อสดเองก็เคยกล่าวไว้ว่า

"เจ้าอาวาสนี่ก็เป็นประมุขของสงฆ์ในวัดปากน้ำนี่ ถ้าเจ้าอาวาสดูแลพระสงฆ์ทั้งหมดแล้ว เจ้าอาวาสแจกแก่พระภิกษุ สามเณร องค์กรหนึ่งจะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใด เจ้าอาวาสให้ทั้งสิ้น วัดปากน้ำนะ ค่าไฟฟ้าเดือนหนึ่งๆ เขาบอกว่า ๒,๐๐๐ กว่าบาทแล้ว ถึงกระนั้นเจ้าอาวาสก็สนับสนุนทุกเดือนไป พระภิกษุสามเณรไม่ต้องออกแจกให้ไตรจีวรขาดตกบกพร่องแจกให้ทั้งนั้น ทอดกับเจ้าอาวาสทุกทั้งวัด และตั้งแต่วรรณมาปฏิบัติจนขาดใจ ไตรจีวรไม่มีขายมีแต่ให้เรื่อยไป ขอให้ ซื่อไม่ได้ แจกพระแจกเณรหมด ถ้าคิดว่าผ้าเขาทูลหัวแล้วก็ให้เขาประสงค์บุญกุศลในพระพุทธศาสนา ผู้รับก็มีศรัทธาก็ต้องการ ผ่านะเป็นวัตถุธรรมดา เมื่อย้อมแล้วเขาเรียกว่า ผ้าย้อมผาด เจ้าของมีจิตศรัทธาเลือกใส่ในพระพุทธศาสนา น้อมมาถวายพระสงฆ์ การที่เจ้าของให้นะ กาก เจ้าของนั้นได้เนื้อไปเสียแล้ว เขาเบลอให้แก่ภิกษุ ถ้าภิกษุโง่ไม่ฉลาดทันเจ้าของก็เอาไปเก็บใส่ตู้ไว้ แมลงสาบ หนูกัดเสียหายไป ถ้าไม่ฉลาดพอ ถ้าฉลาดพอเมื่อเจ้าของสละเช่นนั้นแล้วก็เก็บเอาไว้แจกพระภิกษุสามเณร อัดเอาบุญเสียเหมือนกัน กากนั้นได้ไปถวายไป แต่บุญเอาเสียอีกชั้นหนึ่ง นี้เรียกว่าฉลาดได้สองชั้นสามชั้นนี้แหละ ต้องการเอาไว้ผ้าถุงผ้าท่มพอสมควรเท่านั้นแหละ ถ้าผู้ฉลาดรับแล้วก็เท่าไรให้หมด ท่านผู้นี้ปรากฏว่าจะเป็นผู้สืบอายุพระพุทธศาสนาต่อไป

ถ้าสมภารประพุดติได้ดังนี้ อยู่วัดไหนวัดนั้นก็เจริญนั้นแหละ ภิกษุสามเณร อุณาผาดัง เหมือนกับพ่อกับแม่มีอะไรแจกได้ทั้งนั้น วัดปากน้ำก็อย่างนั้น ผู้ที่ปกครองเป็นเจ้าอาวาสอยู่นะ ได้อะไรมากก็ตามเถิด คิดว่าพระภิกษุสามเณรที่มาอยู่ด้วยเหมือนกับลูกกับเต้า ไม่หวงไม่เสียดายกัน ติดขัดอะไรมาแจกให้ทั้งนั้นไม่ขัด

เมื่อเป็นเช่นนี้ ภิกษุสามเณรก็สุขสบายอ่อนหนาผาคลังเหมือนอยู่กับแม่พ่อ

ลูกเขาเขารักเหมือนแก้วตา ถ้าแต่ว่าเขารู้ว่าภิกษุผู้ปกครองเอาใจใส่เหมือน
เช่นนั้นเขาก็เคารพนับถือ เขาก็เห็นว่าลูกเขาอยู่อ่อนหนาผาคลังเช่นนั้นดีแล้ว เขายัง
เลื่อมใสศรัทธา เขาไม่ตระหนี่ถี่เหนียวอะไรหรอก เขากลับอยู่อย่างเดียวกันเท่านั้นแหละ
ว่าในพระพุทธศาสนา เมื่อทำแล้วเก็บเอาไปไกลเสียทางอื่นเท่านั้นแหละ เขากลับหนัก"

สิ่งสำคัญที่หลวงพ่อนั้นเป็นพิเศษคือ ความเคร่งครัดในพระวินัยและ
ระเบียบแบบแผน ดังที่คุณตรีธาเล่าว่า

หลวงพ่อกันเป็นผู้เคร่งครัดในระเบียบวินัย ถือความพร้อมเพรียง
สามัคคีเป็นสำคัญ ทุกคนในวัดจะต้องมีวัตรปฏิบัติเหมือนกัน ทำสิ่งใดก็ต้องทำให้
พร้อมเพรียงกัน ไม่มีการขัดแย้ง พระภิกษุสามเณรหรือแม่ชีต้องลงสวดมนต์ ทำ
วัตร ฟังเทศน์ฟังธรรมพร้อมกันทุกคน หลวงพ่อกันท่านก็ไม่เคยขาดกิจเหล่านี้
ท่านก็ลงไปร่วมฟังอยู่ด้วย หลวงพ่อกันย้ำอยู่เสมอว่า การทำสิ่งใดให้พร้อมเพรียง
กัน ได้ชื่อว่ามีชื่อเสียงในหมู่ ท่านให้อรธธิบายว่า

สงฆปสาโท ความเลื่อมใสในหมู่มียู่แก่บุคคลใด บุคคลนั้นได้ชื่อว่าเป็น
คนไม่ยากจน เป็นคนมั่งมีทีเดียว อยู่ในลัทธิใดต้องไม่รังเกียจเด็ดฉันท์ ต้องเอา
ใจใส่แนะนำตักเตือนซึ่งกันและกัน ไปก็ไปในหมู่เดียวกันพวกเดียวกัน

หลวงพ่อกันสอนเสมอว่า การปฏิบัติให้พร้อมเพรียงกันในหมู่คณะทำให้
เป็นสุข ไม่เกิดการทะเลาะเบาะแว้งการวิวาท การแตกความสามัคคี หมู่คณะก็
เจริญไม่เกิดปัญหา ถ้ามีปัญหาใดๆเกิดขึ้นก็สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะมี
สามัคคีธรรม

แม้แต่การโกนผมของพระภิกษุสามเณรและแม่ชี ท่านก็ต้องการให้โกนผม
ให้พร้อมเพรียงเหมือนกันหมดทุกคนในวัยเดียวกัน ถ้าผู้ใดไม่โกนผมท่านจะพูดว่า
แม้แต่หัวมันยังไม่สามัคคีแล้วใจจะสามัคคีอย่างไรได้ หลวงพ่อกันมักจะซักกันทาน

เรื่องนกกระจาบแตกฝูง มาเล่าให้ฟังเป็นอุทาหรณ์เวลาที่มีการอบรมพระภิกษุ สามเณร ท่านไม่ต้องการให้พระภิกษุ สามเณร แม่ชี อุบาสก อุบาสิกาในวัดเป็น อย่างนกกระจาบแตกฝูง ท่านต้องการให้เป็นนกสามัคคี ท่านเล่าว่า

สุขา สุขสมรสสามัคคี ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุขเป็นไหน หมู่ของพระพุทธเจ้ามีเท่าใด ได้มรรคผลมีเท่าใด เป็นพวกเดียวหมู่เดียว น้ำหนึ่งใจเดียว พุดเป็นคำเดียวกันไม่ขัดแย้งกันเลย คนหนึ่งพูดคนหนึ่งก็ฟัง จะถูกจะผิดอย่างไรก็ช่าง ไม่มีการขัดกันพร้อมเพรียงกันมา พร้อมเพรียงกันไป พร้อมเพรียงกันนั่งลุกละม้ายกัน พร้อมเพรียงกันอย่างนี้เป็น สุขเหนือสุขทีเดียว

ในหมู่พระสงฆ์อย่างนั้น อยู่สักก็ร้อยก็พันก็หมื่นก็แสนก็ช่าง ไม่ได้กระทบกระเทือนกันเลย เป็นสุขแท้ๆ นี่ท่านได้มรรคผลแล้วเป็นสุขอย่างนี้ ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข ไม่ใช่แต่พระอริยบุคคล หมู่ของปุถุชนนั่นแหละ ถ้าพร้อมเพรียงกันเข้าเวลาใด จะเป็นปุถุชนก็เป็นสุข จะเป็นโคตรภูบุคคลก็เป็นสุข จะเป็นโสدابันก็เป็นสุข สกิทาคา อนาคาก็เป็นสุขทั้งนั้น ขอให้พร้อมเพรียงกันเท่านั้น

ความพร้อมเพรียงของหมู่ไม่เป็นทุกข์นี้เป็นตัวสำคัญ บ้านๆหนึ่งถ้าพร้อมเพรียงกันทั้งบ้านแล้วเป็นสุข วันหนึ่งๆ ถ้าพร้อมเพรียงกันทั้งหมู่ละก็เป็นสุข...

ภิกษุมีความพร้อมเพรียงกัน ภิกษุหมู่นั้นก็เป็นสุข สามเณรมีความพร้อมเพรียงกัน สามเณรหมู่นั้นก็เป็นสุข อุบาสกมีความพร้อมเพรียงกัน อุบาสกหมู่นั้นก็เป็นสุข อุบาสิกามีความพร้อมเพรียงกัน อุบาสิกาหมู่นั้นก็เป็นสุข หากขัดแย้งกัน อยู่แล้วไม่เป็นสุข อย่ว่าแต่มนุษย์เลย นกก็เป็นทุกข์เป็นสุขไม่ได้

กล่าวถึงนกชั้นเดิมมีความพร้อมเพรียงกัน นายพรานตลบตาข่ายด้วยประการใด ครอบด้วยตาข่ายด้วยประการใด ตลบติดได้ด้วยประการใด ก็บินพริบเดียวเท่านั้นแหละ เอาตาข่ายเสียบทั้งผืนที่กอไผ่ เพราะความพร้อมเพรียงกันเท่านั้น

หัวหน้าบอกว่าย่าฟังออกแรง เอาหัวลอดตาข่ายให้พร้อมกัน พอเราบอกว่าย่าออกแรงได้ ให้พร้อมกันเอาหัวจุกช่องตาข่าย แล้วก็พริบเดียวเท่านั้นแหละ เชือกที่ผูกไว้จะลอยติดไปในอากาศหมด เอาตาข่ายไปทั้งหมดด้วยกันสิบเอ็ดครั้ง

นายพรานคนนั้นนำเงินไปซื้อตั้มมาเย็บอีก จะตลบให้ได้ เมียตำหลายครั้งว่า แกอย่าบ้าหลังไปเลย ไม่ได้กินหรอก นกมันฉลาดอย่างนี้ แกจะเอาเงินไปให้พ่อค้าตั้มเปล่าๆ ไปทำมาหากินอย่างอื่นดีกว่า แกอย่าไปเพียรมันเลยเรื่องตลบตาข่าย สามีนั่นไม่ยอม เอาเถอะนำมันจะมีฤทธิ์เดชเท่าไรก็ขอลองดูทีเถอะ เราจะเอามันมาแกงกินให้ได้.

นายพรานก็ทำตาข่ายตลบอีก ครั้งที่สิบสองสำเร็จ เพราะนกแตกฝูงกันไม่พร้อมเพรียงกัน ในวันหนึ่งนกตัวหนึ่งบินลงมาก่อน นกตัวหนึ่งบินลงมาทีหลังเหยียบเอาคอนกตัวแรกเข้า มันบอกว่าไม่คิดถึงบุญคุณมันบ้างเลย ได้พันตลบมาหลายครั้งแล้วด้วยกำลังของมัน หากว่าพลาดไปก็ว่าเอาเถิดไม่ได้แก้งเลย

นกตัวนั้นก็ขึ้นมาว่าย่าอยู่ มันก็ว่าเอาบ้าง ไม่ใช่แต่เจ้าจะออกแรงตัวเดียวเราก็กออกแรงด้วยเหมือนกัน นกก็เลยแตกเป็น ๒ พวกขึ้น พวกหนึ่งว่าอีกพวกหนึ่ง นายฝูงที่เคยประกาศอยู่ที่รู้สึก่านกพวกนี้อยู่ร่วมกันไม่ได้ เราต้องแยกกันเถอะ นายฝูงมีนกเท่าไรก็แยกไปหมด นกที่แยกไปก็ไปยังที่อื่น แต่ว่าแตกฝูงกันอยู่นั้นแหละ

คราวนี้ถึงกำหนดติดตลบตาข่ายของนายพรานอีกแล้ว นกนั้นแย่งกันยังไถ่งละ ท่านมีแรงก็ออกแรงนำเอาชี เอาตาข่ายไปครอบกอไผ่ พันจากทุกซัดด้วยกันนั้นไถ่งละ ต่างตัวต่างสอดหัวเข้าที่ตาข่ายย็อกแยกทีละตัวสองตัว มันจะไปไหวอะไรได้ นกทั้งฝูงไปไม่ได้หมดทั้งฝูง เป็นเหยื่อของนายพราน ถ้าว่าไม่พร้อมเพรียงกันเป็นอย่างนี้ ตายเป็นเหยื่อนายพราน ถ้าว่าไม่พร้อมกันจริงๆ ละก็เป็นเหยื่อพญาจักราช

บัดนี้เขาประกาศกันธรรมกาย วัดปากน้ำ ถ้ามีธรรมกายแล้วก็พันทุกซกกัน ต้องทำธรรมกายให้เป็น มันจึงจะเป็นหมู่เดียวกันพวกเดียวกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ถ้าทำธรรมกายไม่เป็น ก็เป็นแย้งเขานี้ เขาบอกทำอย่างนี้ ไม่ทำเสียอีกแล้ว ไปทำอื่นเสีย ไปไกลทางอื่นเสีย ไม่ทำธรรมกายให้เป็นขึ้น ไม่เอาใจใส่จดอยู่ที่ทำธรรมกาย เอาใจไปคิดเรื่องอื่นเสีย ธรรมกายมันก็ไม่เป็น เมื่อธรรมกายไม่เป็นมันแยกออกเหมือนนกกระจาบแตกฝูงนั้นแหละ ไม่มีความพร้อมเพรียงกัน ให้เข้าใจอย่างนี้แหละ ทั้งภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกาทำธรรมกายให้เป็น ถ้าทำธรรมกายเป็นละก็นั้นแหละ สุขา สงมสฺส สามคฺติ ความพร้อมเพรียงแห่งหมู่เป็นสุข

หลวงพ่อกำนสอนให้พระภิกษุสามเณรประพติกายวาจาเรียบร้อย มิให้ผู้ใดตำหนิติเตียนได้ ต้องประพตติอยู่ในโคจร ไม่ให้ประพตติโคจร คือห้ามพระภิกษุสามเณรไปในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมกับสมณเพศ ไม่ไปมาหาสู่อดีตเพศ เว้นแต่เขาจะนิมนต์ จะไปสนทนาปราศรัยอย่างสามัญธรรมดาไม่ควร ไม่เข้าไปนั่งในร้านสุรา โรงมหรสพ หลวงพ่อกำนพูดดังนี้

“ที่ใดเขาประชุมกันในเรื่องพลเมือง เขาต้องการสนุกสนานกันในสถานที่ใดๆ แม้เขาริหาทักกัน ภิกษุก็เข้าไปดูไม่ได้ เพราะเป็นที่โคจร ล้วนเป็นโทษ ขึ้นชื่อว่าโทษแล้วเท่าปลายผม ปลายขน ไม่ให้กระเซ็นถูกทีเดียว อุปมาดูว่าอุจจาระของที่เหม็นเท่าปลายผมปลายขนกระเซ็นถูกเข้ารู้สึกว่ามีเหม็นสกปรก”

พระภิกษุสามเณรต้องประพตติอยู่ในกรอบพระวินัย ไม่ให้เลยเถิดออกไปนอกกรอบ ท่านเปรียบเทียบว่า เหมือนน้ำในมหาสมุทร มีมากน้อยเท่าใดไม่ล้นฝั่ง พระภิกษุสามเณรต้องเป็นผู้ไม่คะนอง ต้องสำรวม หลวงพ่อกำนว่าเวลาจะเดินก็เดินตามปกติ ไม่ลอกแกลกเหลวไหล ไม่หลุกหลิก เวลาพูดก็ให้พูดโดยปกติเช่นกัน คือพูดโดยตรง พูดโดยซื่อ ห้ามพูดจาเหลวไหล ห้ามร้องเพลง เวลาจะนั่งจะยืนจะ

เดินต้องสำรวมทุกอิริยาบถ ห้ามนั่งกระดิกเท้า กระดิกมือ กระดิกขา และยังสอนให้เป็นคนว่าง่าย สอนง่าย ท่านว่า

เรื่องว่าง่าย สอนง่ายนะหายากนัก ไม่ใช่เป็นของหาง่าย คนดีนักปราชญ์ คนเป็นบัณฑิต ภิกษุดี สามเณรดี อุบาสกดี อุบาสิกาดี ว่าง่าย สอนง่ายอยู่กับใครเบาใจ ไม่หนักใจ อยู่กับพ่อแม่ก็ไม่หนักใจ สบายอกสบายใจ เย็นอกเย็นใจ คนว่าง่ายสอนง่าย ภิกษุ สามเณรอยู่กับครูบาอาจารย์ก็เย็นอกเย็นใจ พระศาสดาสรรเสริญนักนี่ เป็นกึ่งหนึ่งของทางพระพุทธศาสนา ว่าง่ายสอนง่าย เป็นคนทำกรรมวินัยให้เจริญ เป็นคนเจริญกรรมวินัยของพระบรมศาสดา เป็นผู้อ่อนละไม อ่อนละมุนละไม ไม่ใช่อ่อนโอนอ่อน อ่อนละมุนละไมใช้ไม่ได้ดีตามความปรารถนาของผู้ฝึกหัด จะดัดแปลงแก้ไขอย่างหนึ่งอย่างใดก็อ่อนละมุนละไมทุกสิ่งทุกประการ เหมือนดังคนแก่พอหุงข้าวอ่อนละมุนละไมละก็คนแก่ยิ้มเหี้ยว ถ้าหุงข้าวแข็งกระด้างละคนแก่หน้าแบ้เหี้ยว ไม่สบายใจ

หลวงพ่อบ้านเปรียบเทียบความอ่อนน้อมและความแข็งว่า คนเรานั้นจะมีนิสัยไปทางหนึ่งทางใดก็ใช้ได้ ถ้าจะเป็นคนอ่อนก็ต่ออ่อนให้เหมือนสลาลี ถ้าจะแข็งก็ให้แข็งอย่างเหล็กอย่างเพชร ท่านสอนไว้ดังนี้

มนุษย์หญิงก็ดีชายก็ดี ฤๅสัตว์บรรพชิตหญิงชายไม่ว่า ถ้าอ่อนให้อ่อนละมุนละไมให้ได้ ถ้าแข็งให้แข็งเป็นเหล็กดีให้ได้ ใช้ในโลกได้อย่างดีแท้ ถ้าแข็งอย่างเหล็ก ถ้าอ่อน อ่อนอย่างสลาลี ให้ได้ดียวกันนี้ สาลินะใช้ได้ดีนัก

ทั้งสองอย่างนี้ดีที่สุด อ่อน อ่อนอย่างสลาลีดีที่สุด แข็ง แข็งอย่างเพชรดีที่สุด เด็ดเดี่ยวก็เดี่ยว สองอย่างนี้แหละจำเป็นตำรา เรียกว่าคนมีปัญญา ทางพระพุทธศาสนาที่ใช่เช่นนั้น สมเด็จพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าไม้อ่อนน้อมต่อผู้ใด แข็งจริงๆ ไม่ใช่แข็งพอดิพอร้าย สัตว์ใดจะมาปล้นพระองค์ไม่ได้เป็นเด็ดขาด ไม่ว่าแต่มนุษย์ แม้แต่สัตว์เดรัจฉานเช่นพญานันโทปนันทนาคราช มาแข็งกระด้างต่อพระองค์เข้า

พระองค์ปราบพญานันโทปนันทนาคราชเสีย หรืออาฬวกยักษ์ ท่านเอาเสียอยู่ พระองค์เอาเป็นสาวกอยู่ในความปกครอง ไม่สามารถจะลดหย่อนผู้หนึ่งผู้ใด แข็งเป็นเพชรทีเดียว ท่านแข็งตัวอย่างนี้ จึงเรียกว่าแข็งเป็นเพชร ถ้าอ่อนให้อ่อน เป็นสำลี อ่อนเป็นสำลีใช้เป็นผ้าท่มนวมก็ได้ ใช้เป็นหมอนหนุนก็ได้ ใช้เป็นผ้าทำ ผ้าถุงผ้าท่มได้สำเร็จประโยชน์แก่มนุษย์ นี้อ่อนเป็นสำลีใช้ได้

ถึงแม้ว่าหลวงพ่อกำลังจะอุทิศชีวิตและเวลาส่วนใหญ่ให้กับการสอนและ เผยแพร่วิชาธรรมกาย แต่ในด้านการศึกษาดูแลอบรมพระภิกษุ อุบาสิกา อุบาสิกาและศิษย์วัด ท่านก็มีได้ละเลย ท่านจะออกเดินตรวจตราทั่วบริเวณวัดทุก คิน เพื่อดูว่าจะมีใครบุกรุกเข้ามาในยามวิกาลหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาฝนตก พร่ำๆ ท่านบอกว่าคนที่ชอบเวลาเช่นนี้มี ๒ ประเภท คือพวกมิจฉาชีพและพวก เจ้าชู้

ท่านต้องการตรวจดูความประพฤติของพระภิกษุ สามเณร แม่ชีและผู้ที่อยู่ ในปกครองของท่านทุกคน ว่ามีผู้ใดแอบหนีไปเที่ยวนอกวัดหรือมั่วสุมกันที่ใดบ้าง ผู้ใดขยันหมั่นเพียรในการท่องตำรับตำราหรือทำสมาธิบ้าง หลวงพ่อกำลังจะเดิน ตรวจดูตามห้องพักของพระภิกษุสามเณรทุกห้อง ถ้าเห็นแสงไฟแล้วมีเสียงท่อง หนังสือท่านก็จะพอใจ ถ้าท่านเห็นว่าพระภิกษุสามเณรองค์ใดตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ท่านจะเรียกไปพบ ใต้ถุนศาลาทุกซุ้มซอก ถ้ามีความซัดซ่องสิ่งใด ท่านก็จะสนับสนุน เป็นพิเศษ บางปีมีพระภิกษุสามเณรสอบเปรียญได้มากๆ ท่านก็จะจัดงานฉลอง สั่งให้ข้าพเจ้าไปซื้อผ้าปานอย่างดีมาเย็บ มาเย็บทำไตรปานถวายทุกองค์ และ นิมนต์พระมาเจริญพระพุทธรูปมนต์ แจ่งข้าวไปยังญาติโยม ให้มาแสดงมุทิตา

ในการเดินตรวจดูตามห้องพัก ถ้าห้องนั้นยังเปิดไฟและมีเสียงพูดคุยกัน ท่านก็จะเคาะประตูเตือนให้ปิดไฟ เป็นที่รู้กันดีว่าหลวงพ่อกำลังเป็นผู้มีความละเอียด ลออ ถี่ถ้วน ประหยัด ใช้แต่ที่ควรต้องใช้ เสียแต่ที่ควรต้องเสีย โดยเฉพาะเรื่อง

น้ำ-ไฟ ท่านจะเข้มงวดให้ใช้แต่เวลาจำเป็น เวลากลางวัน ท่านสั่งให้สัปสวิตซ์ใหญ่
ลงไม่ให้ใช้ไฟ

ท่านพระครูวิเชียรธรรมโกวิท เจ้าอาวาสวัดคูหาสวรรค์ในปัจจุบัน ท่านเคย
อยู่ใกล้ซิดรับใช้สนองพระคุณหลวงพ่อกมาเป็นเวลานาน ท่านเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า คิน
วันหนึ่งหลวงพ่อกท่านเดินตรวจตามปกติ ผ่านห้องพักของพระภิกษุ ๒ รูป เห็นมี
แสงไฟลอดออกมาและมีเสียงคุยกันแว่วๆ ท่านก็เกาะประตูเพื่อจะเตือนว่าปิดไฟ
คุยกันก็ได้ มีเสียงตะโกนตอบมาจากในห้องว่า ไปข้างหน้าก่อนเถอะ แล้วพวงนี้จะ
แผ่ส่วนกุศลไปให้ หลวงพ่อกท่านก็ไม่ตอบว่าอะไร คงเดินตรวจต่อไป

เช้าวันรุ่งขึ้นหลังจากพระภิกษุสามเณรสวดมนต์ทำวัตรเช้าเสร็จแล้ว หลวง
พ่อกท่านจะอบรมให้อโวาททุกวัน ท่านจะนำสิ่งที่ท่านพบเห็นจากการตรวจตราใน
ตอนกลางคืนมาพูดในตอนนี้ ผู้ใดทำสิ่งที่เป็นการละเมิดกฎหรือระเบียบวินัยก็จะ
เกิดอาการผวาร้อนๆ หนาวๆ หลวงพ่อกท่านมีวิธีการพูดให้คนทำผิดรู้ตัวว่าท่าน
ล่วงรู้การกระทำทั้งหมด ไม่มีใครสามารถตบตาหรือปิดบังท่านได้ เว้นแต่ท่านจะพูด
หรือไม่พูดเท่านั้น เช้าวันนั้นท่านพูดว่า "เออ พระเดี๋ยวนี้เขาแผ่ส่วนบุญกันเก่งๆ นะ
อุปัชฌาย์อาจารย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ เขาก็แผ่ให้ไม่ละเว้น" แต่ถ้าเป็นเรื่องร้ายแรง
หลวงพ่อกท่านจะเรียกมาพูดเป็นส่วนตัว ไม่ให้ผู้อื่นล่วงรู้ และสั่งให้ออกจากวัดไป
จึงมีบ่อยครั้งที่มีคนหายไปจากวัดเงิบๆ แต่ก็เป็นที่รู้กันว่าผู้้นั้นคงประพฤติผิด
ร้ายแรงจนหลวงพ่อกท่านสั่งให้ออกจากวัด

การออกตรวจตราของหลวงพ่อกนั้น ท่านจะเปลี่ยนวิธีการไปเรื่อยๆ ไม่มีผู้
ใดตามทัน บางคืนตอดึกๆ ท่านจะไม่ครองจีวร สวมเพียงอังสะยีนแอบอยู่ตาม
มุมมืดๆ สุนัขเหินเห็นไฟแดงวบบๆ เพื่อว่าพระที่ออกไปข้างนอกจะได้ไม่ทราบว่าเป็น
หลวงพ่อก เพราะตามปกติหลวงพ่อกท่านจะครองผ้าจีวรเรียบร้อยและไม่สุนัขเหิน

บางครั้งท่านก็พบสามเณรทาเป้งลายพร้อย ท่านเรียกมาถามได้ความว่า

ทาแบ่งรักษาสิว หลวงพ่อท่านจะสั่งสอนไม่ให้ทำเช่นนั้นอีก

คืนหนึ่งท่านเดินผ่านที่พักของแม่ชี มีแม่ชีคนหนึ่งมีเพื่อนที่เป็นฆราวาสมาพักอยู่ด้วยเพื่อมารักษาสิวล หลวงพ่อท่านเห็นว่าตึกแล้ว แต่ยังมีแสงไฟเปิดอยู่ ท่านมองผ่านหน้าต่างเข้าไปก็พบว่าแม่ชีผู้นั้นกำลังเอาเสื้อของเพื่อนที่เป็นฆราวาสมาลองสวม ยืนมองกระจกหัวเราะกันสนุกสนาน ท่านจึงหยิบก้อนอิฐปาเข้าไป ในบ้านเป็นการเตือน ๓ ก้อนติดๆ กัน แม่ชีกำลังลองเสื้อของเพื่อน ออกไปดูแต่ก็ไม่เห็นอะไร เลยร้องว่า "ใครขว้าง ภูเขาไม่ได้ทำอะไรสักหน่อย ขว้างเข้ามาทำไม กูจะฟ้องหลวงพ่อ" รุ่งขึ้นแม่ชีผู้นั้นก็มาเล่าให้หลวงพ่อฟัง เพื่อให้ท่านหาคนปากก้อนอิฐมาลงโทษ หลวงพ่อท่านก็ถามว่า ตอนนั้นกำลังทำอะไรอยู่ ตึกตื้นแล้วทำไมไม่ปิดไฟนอน แม่ชีผู้นั้นไม่กล้าตอบตรงๆ กลัวหลวงพ่อจะดุก็พูดเลี้ยวไปเลี้ยวมา หลวงพ่อท่านก็ชักใช้ไล่เลย แล้วท่านก็บอกว่าท่านเองที่เป็นคนปากก้อนอิฐเข้าไป พร้อมทั้งอบรมสั่งสอนไม่ให้ทำอย่างนั้นอีก แม้จะอยู่ในหมู่พวกเดียวกันก็ตาม เพราะทำให้จิตฟุ้งซ่าน เป็นผู้มึนศีลต้องสำรวมทุกอิริยาบถ

หลวงพ่อท่านจะเข้มงวดในการอบรมพระภิกษุ สามเณรและแม่ชีมาก ท่านจะอ้างถึงคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า ทรงรับสั่งให้สัตว์โลกบริษัททั้ง ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ประพฤติตัวให้บริสุทธิ์ ให้ถือตำรับตำราพระอริยบุคคลเป็นเนติแบบแผน หลวงพ่อท่านอธิบายว่ากิจของพระอริยบุคคลคือเป็นผู้อาจหาญ เป็นผู้ซื่อตรง เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย เป็นผู้อ่อนละไมไม่มีอติมานะ เป็นผู้สันโดษ เป็นผู้เลี้ยงง่าย เป็นผู้มึนธุระน้อย เป็นผู้ประพฤติเบากาย เป็นผู้สงบแล้ว เป็นผู้มึนปัญญา เป็นผู้ไม่คะนอง เป็นผู้ไม่พัวพันในสกุลทั้งหลาย

หลวงพ่อท่านสอนว่า เมื่อมาบวชก็ต้องยุติการงานเรื่องราวทางโลก จึงควรที่จะสนใจศึกษาหาความรู้ทางปริยัติธรรมและฝึกปฏิบัติ ปริยัติธรรมได้แก่ คำสั่งสอนอันเป็นแนวทางไปสู่การปฏิบัติธรรม ส่วนปฏิบัติธรรมนั้นเป็นคำสอนที่ป่ง

วิธีการปฏิบัติโดยตรง ซึ่งจะมีผลส่งให้ถึงปฏิเวธธรรม คือการรู้แจ้งแทงตลอดสภาวะความเป็นจริง ท่านบอกว่าถ้าบวชแล้วไม่สนใจในพระสัทธรรมของพระพุทธองค์ก็เสียเวลาเปล่า ถึงฆราวาสก็เช่นกัน เมื่อไม่ได้เป็นผู้ทรงศีลก็ต้องเอาดีทางโลกให้ได้ ต้องเก่งไปในทางที่ตัวเองดำเนินชีวิต ท่านสอนว่า

“อ้ายโลกก็เหลว อ้ายธรรมก็เหลวเป็นแบกบอน
เหลือแต่กิน นอน เทียว สามอันเท่านั้นเอ๋ย”

หลวงพ่อบอกว่ารู้คุณค่าของเวลา ไม่ต้องการให้ปล่อยไปโดยเปล่าประโยชน์ เวลาเทศน์หรืออบรมท่านจะย้ำเรื่องคุณค่าของเวลาบ่อยที่สุด

ท่านเป็นผู้ยึดมั่นในคำสอนของพระบรมศาสดาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และนำมาสั่งสอนพระภิกษุ สามเณร แม่ชี ให้เข้าถึงด้วย หลวงพ่อบอกว่าพระภิกษุ สามเณรและแม่ชีจะสวยงามก็เพราะเป็นผู้ทรงศีล คนจึงเคารพกราบไหว้ แต่ถ้าภิกษุรูปใดละเมิดศีล ไม่เคร่งครัดในศีล ถึงแม้คนทั่วไปจะไม่รู้อย่างหลงเคารพกราบไหว้รูปภายนอกอยู่ แต่หาู้ไม่ว่าภายในนั้นไม่ได้มีความเป็นพระเหลืออยู่แล้ว ก็เหมือนกราบไหว้ตันต่าลิงที่เลี้ยงตันโพธิ์ อาศัยตันโพธิ์เป็นหลักเกาะ คนที่มองผิวเผิน ไม่พิจารณาหรือมองไกลๆ ก็คิดว่าไบต่าลิงเป็นไบโพธิ์ ท่านไม่ต้องการให้พระภิกษุทำตนเป็นไบต่าลิง

ตัวท่านเองระหว่างที่อาพาธ ท่านก็ได้ละเลยในพระธรรมวินัย ยังรักษาศีลอย่างเคร่งครัดและปฏิบัติกิจการงานด้วย ครั้งหนึ่งท่านเจ้าคุณราชโมลีเห็นว่าหลวงพ่อบอกว่าอาพาธหนัก ฉันทตาทหารได้น้อย เกรงว่าจะไม่มีกำลังวังชาต่อสู้กับโรคาพยาธิจึงได้สั่งให้แม่ชีธัญญาณี สุตเกษ ทำกับข้าวครัวพิเศษถวายหลวงพ่อ โดยเฉพาะให้ต้มข้าวให้เหนียว บดให้ละเอียด กรองด้วยผ้าขาวใสกระตักน้ำร้อนมา เพราะต้องการให้หลวงพ่อเข้าใจว่าเป็นน้ำร้อนธรรมดา แต่พอนำไปถวาย หลวงพ่อบอกว่าไม่ยอมฉัน และเคยนำนมสดไปถวายในตอนเย็นท่านก็ไม่ฉัน

การปกครองคนหมู่มากนั้น เป็นที่น่าหนักใจ เพราะบางคนที่ว่าง่ายสอนง่าย บางคนก็หาวิธีหลบเลี่ยงคิดว่าหลวงพ่อก็ไม่รู้ เพราะเห็นว่าท่านอยู่แต่ในวัด แต่หลวงพ่อก็ทราบดีว่า ใครพูดจริงใครพูดเท็จ ท่านสอนให้ทุกคนมีความมองอาจกล้าหาญ กล้าสู้กับความจริง ถ้าทุกคนพูดความจริงกับท่านๆ ก็จะช่วยแก้ปัญหาให้ได้ ถูกต้อง ท่านบอกว่ามีอะไรก็พูดออกมา ไม่ต้องปิดบัง หลวงพ่อก็รู้อย่างเพราะมีสมุดพก สมัยที่ข้าพเจ้าเป็นเด็ก ยังไม่ทราบความหมายของคำว่า สมุดพกของหลวงพ่อก็คิดว่าจะนำสมุดพกจากโรงเรียนที่บอกผลคะแนนสอบและรายงานความประพฤติไปให้หลวงพ่อดู และคิดว่าหลวงพ่อก็คงมีสมุดพกอย่างที่โรงเรียนออกให้จริงๆ ทราฐิไม่ว่าท่านหมายความว่าท่านสามารถรู้พฤติกรรมทุกอย่างราวกับมีสมุดพก

หลวงพ่อนั้นถึงท่านจะเข้มงวดกวดขัน มีระเบียบวินัย แต่ในขณะเดียวกันท่านก็เป็นผู้มีอารมณ์ขันอยู่เป็นนิจ เห็นได้จากการแสดงพระธรรมเทศนา หรือการสอนธรรมกาย ท่านจะมีเรื่องที่สนุกๆ มาเล่าประกอบบ่อยๆ

นอกจากนี้ท่านยังมีวิธีการพูดให้ผู้ฟังเกิดความละเอียดใจ แต่ก็อดที่จะขำเสียมิได้ เช่นครั้งหนึ่ง หลวงพ่อก็พร้อมกับพระภิกษุรวม ๔ รูป ได้รับนิมนต์ให้ไปสวดมนต์ทำบุญบ้านแห่งหนึ่ง บังเอิญมีมนต์บทหนึ่งที่พระ ๗ รูปสวดไม่ได้ มีหลวงพ่อกับท่านพระครูวิเชียรธรรมโกวิทครั้งยังเป็นพระมหาวีเชียรเท่านั้นที่สวดได้ หลังจากสวดมนต์เสร็จแล้ว เจ้าของบ้านได้นำน้ำปานะไปถวายพระสวดทั้ง ๔ รูป แต่หลวงพ่อกับท่านบอกเจ้าของบ้านให้นำน้ำปานะทั้งถาดไปประเคนที่ท่าน แล้วท่านก็หยิบแก้วน้ำปานะแก้วหนึ่งส่งให้ท่านพระครูวิเชียรฯ ผ่านหน้าพระอีกหลายรูปไป พร้อมกับพูดว่า "เอ้า เขียร เราเหนื่อย ๒ คน เราจันกัน ๒ คนนะ"

ถาวรวัตถุและสาธารณูปการ

ก่อนที่หลวงพ่อสตจะมาอยู่ วัดปากน้ำ (ภาษีเจริญ) มีสภาพเป็นกิ่งวัดร้าง หากความเจริญมิได้ ภายหลังเมื่อหลวงพ่อเข้ามาอยู่ วัดได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี สภาพกิ่งวัดร้าง จึงกลายเป็นวัดรุ่งเรืองไปในทันที คุณตริธาได้เล่าว่า

“สมัยก่อนนั้นพระอุโบสถมีสภาพเป็นปูนขาวทั้งหลัง ในบริเวณพระอุโบสถมีเจดีย์เล็กใหญ่เรียงราย หน้าพระอุโบสถด้านตะวันออกเฉียงเหนือมีเจดีย์ใหญ่และทางด้านตะวันออกเฉียงใต้มีเจดีย์ใหญ่อีกองค์หนึ่ง แต่เล็กกว่า ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ หน้ากำแพงพระอุโบสถด้านทิศใต้มีศาลาล่องๆ ไม่มีฝา ถัดจากศาลาเป็นโรงทิมสำหรับตั้งศพ ต่อมาหลวงพ่อสั่งให้รื้อโรงทิมนี้ออก เพราะไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไร และท่านได้สร้างศาลาโรงฉันขึ้นแทน

ส่วนด้านข้างพระอุโบสถทางทิศใต้ซึ่งเป็นที่สร้างตึกวิเศษกรรมภายในปัจจุบัน หลวงพ่อสร้างกุฏิไม้เล็กๆ ชั้นเดียวเป็นหลังๆ เรียงกันสำหรับเป็นที่อยู่ของพระภิกษุ

ผู้ปฏิบัติธรรม

และคณะเนกขัมมในสมัยนั้นยังไม่มีบริเวณกว้างขวางเหมือนในปัจจุบัน แต่สร้างเป็นกุฏิไม้เล็กๆ เช่นเดียวกัน ทางด้านตะวันตกของคณะเนกขัมมเป็นที่ตั้งของคณะอนาลโยที่อยู่อาศัยของแม่ชีหลังเก่า ส่วนบริเวณที่เป็นตึกมงคลเทพมุนีนั้น แต่เดิมหลวงพ่อดีสร้างตึก ๓ หลัง คือตึกดาวดึงส์ ตึกยามาพิภพและตึกดุสิตเนาวรัตน์ แต่คนทั่วไปมักเรียกกันตามสีของตึกว่า ตึกเขียว ตึกแดง ส่วนตึกดุสิตเนาวรัตน์นั้นมีสีเหลือง สีเดียวกับตึกหอสังเวदानุสรณ์ซึ่งเรียกกันว่าตึกเหลืองกันอยู่แล้ว จึงเรียกกันว่าตึกดุสิต

ที่ตั้งหอสังเวदानุสรณ์มงคลเทพนิรมิต ที่ประดิษฐานศพหลวงพ่อดีเดิมเป็นกุฏิหลวงพ่อดี เรือนไม้ทรงไทย ใต้ถุนสูง ทางด้านหน้าซึ่งเป็นที่ตั้งตึกมงคลจันทสรเป็นกุฏิชั้นเดียว ใต้ถุนสูง สร้างเป็นรูปตัวยู เป็นที่อยู่ของพระลูกวัด และหลวงพ่อดีใช้เป็นที่พักในเวลากลางวันด้วย

ตึกเจ้าคุณพิพัฒนธรรมคุณีและตึกสวัสดิ์ล้อม โอสถานุเคราะห์ ซึ่งอยู่หน้าโรงเรียนพระปริยัติธรรมภาวนานุสนธิ์ แต่เดิมก็เป็นกุฏิไม้ทรงไทยที่อยู่ของพระภิกษุส่วนที่ตั้งของศาลาการเปรียญทรุดโทรมตามกาลเวลา ท่านเจ้าคุณธรรมธีรราชมahanu จึงสั่งให้รื้อและสร้างศาลาการเปรียญขึ้นใหม่พร้อมกับโรงครัว ในปีพ.ศ. ๒๕๑๘"

สมัยที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ได้ดำเนินการก่อสร้างและบูรณะเสนาสนะต่างๆ ในวัด

ดังนี้

๑. สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมภาวนานุสนธิ์ ๓ ชั้น
๒. สร้างตึกมงคลจันทสร ๒ ชั้น
๓. สร้างตึกหลวงพ่อดี บวรเทพมุนี ๓ ชั้น
๔. สร้างศาลาโรงฉัน

๕. สร้างตึกหอสังเวคานุสรณ์ ๓ ชั้น
๖. สร้างตึกดุสิตเนาวรัตน์ ๒ ชั้น
๗. สร้างตึกยามาพิภพ ๒ ชั้น
๘. สร้างตึกดาวดึงส์ ๒ ชั้น
๙. สร้างกุฏิข้างสระน้ำหลังวัด
๑๐. สร้างที่พักแม่ชีฝรั่ง อยู่ในคณะอนาลโย
๑๑. สร้างที่พักพระภิกษุสามเณร ๔ หลัง
๑๒. สร้างถนนคอนกรีต
๑๓. สร้าง-ซ่อมกุฏิเก่า
๑๔. สร้าง-ซ่อมคณะเนกขัมม
๑๕. สร้างรั้วล้อมรอบคณะเนกขัมม
๑๖. เจาะน้ำบาดาล
๑๗. สร้างถังน้ำบาดาลและอุปกรณ์
๑๘. ซ่อมหน้ากุฏิเก่า
๑๙. ซ่อมตึกหอสมุดธรรมคุณากร
๒๐. ย้ายกุฏิ
๒๑. ย้ายปลูกที่พักพระภิกษุสามเณร

ยังมีโครงการที่หลวงพ่อกำลังจะทำต่อไปอีก แต่เนื่องจากท่านอาพาธ และมรณภาพลงเสียก่อน จึงเป็นอันระงับไป แต่ในสมัยของลูกศิษย์ก็ได้ดำเนินการต่อมาโดยลำดับ

๙. กัตัญญุกตเวที่ต่อผู้มีคุณ

ในทางพุทธศาสนาถือว่า บุคคลหาได้ยากในโลกนี้มี ๒ ประเภท คือ

๑. บุพการี ผู้ทำอุปการะก่อน หมายถึงผู้ทำความดีหรือทำประโยชน์ให้ แต่ตนโดยไม่รอผลตอบแทน

๒. กัตัญญุกตเวที่ ผู้รู้อุปการะที่คนอื่นทำแล้วและตอบแทน คือรู้จักคุณค่าแห่งความดีของคนอื่น แล้วแสดงออกเพื่อบูชาความดีงามอันนั้น

ชีวิตของหลวงพ่อสุดได้เป็นทั้งบุพการีชน และกัตัญญุกตเวที่ชน ในฐานะที่เป็นบุพการี จะไม่ขอกล่าวถึง เพราะเห็นกันอยู่ทั่วไปแล้วในสิ่งที่ท่านทำไว้ จะกล่าวเฉพาะในส่วนของความเป็นคนกัตัญญุกตเวที่ของท่านเท่านั้น

โยมพ่อของหลวงพ่อสุดถึงแก่กรรมไปนานแล้ว ตั้งแต่สมัยที่หลวงพ่อยังไม่ได้บวช ตอนนี้อยู่เหลือแต่โยมแม่ซึ่งแก่ชราแล้ว หลวงพ่อสงสารจึงรับมาอยู่วัดด้วย โดยสร้างที่อยู่และอุปถัมภ์เลี้ยงดูให้มีชีวิตอย่างมีความสุข ให้ได้ปฏิบัติธรรมตามสมควร

แก้อัตภาพ

ยังมีญาติโยมอื่นๆ ที่หลวงพ่อดีเมตตาช่วยเหลือไว้ อย่างเช่นอุบาสิกานวม ซึ่งหลวงพ่อดีเมตตาช่วยอาหารบิณฑบาต สมัยที่เรียนหนังสืออยู่

โยมนวมเป็นแม่ค้าขายข้าวแกง ได้ถวายอาหารหลวงพ่อดีเมตตาเป็นประจำทุกวัน เมื่อแก่ชราลงก็ขาดผู้อุปการะดูแล ท่านจึงรับมาอยู่วัดปากน้ำ ไม่ให้ต้องอดอยาก ให้ได้รับความสะดวกสบายในทุกประการ

นี่แหละคนดีที่ทำได้ยากในโลกละ

เมตตาต่อสัตว์

พลังแห่งความดียอมมีอันสละ มีผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของชีวิตเสมอ
ผมว่าสิ่งสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้วัดปากน้ำเจริญรุ่งเรืองมาจนทุกวันนี้ได้ เพราะ
หลวงพ่อก่านมีเมตตากรุณาสูง ความเมตตากรุณาของหลวงพ่อก่านที่มีต่อผู้คนและสัตว์
มีผลทำให้วัดปากน้ำได้รับการอุปการะจากญาติโยมเป็นอย่างดีเสมอมา

เล่ากันว่า เมื่อครั้งที่ท่านพำนักอยู่วัดพระเชตุพนฯ หรือวัดโพธิ์ท่าเตียน
ฝั่งพระนคร วันหนึ่งท่านไปบิณฑบาตมาได้อาหารเพียงทัพพีหนึ่งกับกล้วยน้ำว้า ๑
ลูก

ขณะที่ท่านกำลังลงมือจะฉัน หลวงพ่อเหลือบไปเห็นสุนัขแม่ลูกอ่อนผอมโซ
เดินอืดโรยมาบ้วนเบี่ยนอยู่ในที่ใกล้ๆ เกิดความคิดสงสารอยากให้มันได้กินอาหาร
จึงสละอาหารมือเข้าให้สุนัข พร้อมกับตั้งปณิธานว่า

“ถ้ามีกำลังและโอกาส จะตั้งโรงครัวเลี้ยงพระเณร เป็นทานแก่ผู้ดอยาก

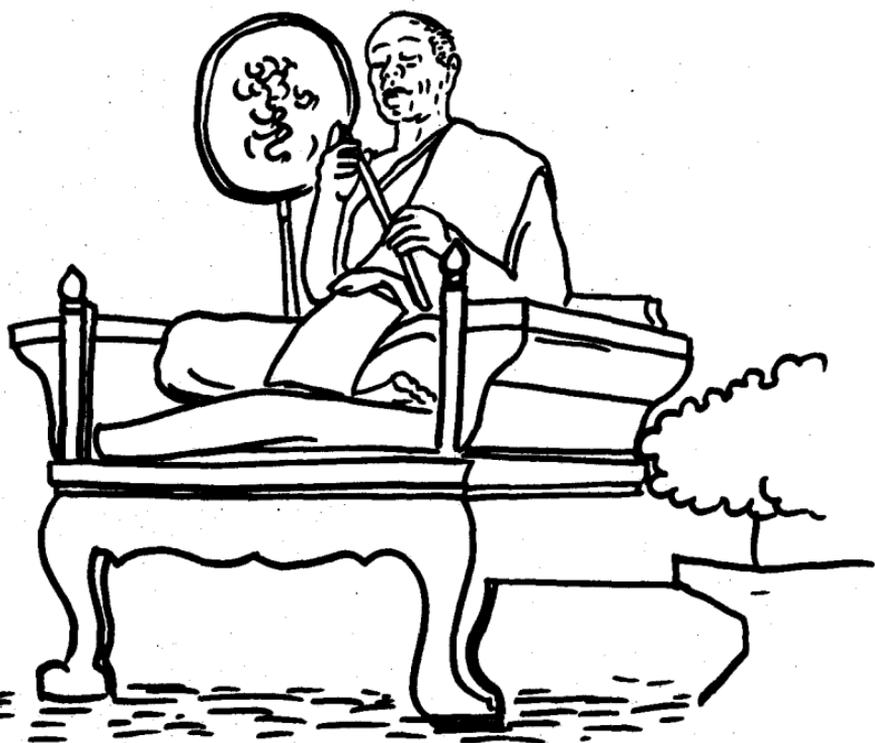

ยากจนให้ได้"

เชื่อไหมว่า คำอธิษฐานของท่านมีผล

ทุกวันนี้พระภิกษุสามเณร แม่ชี อุบาสก อุบาสิกา คิษย์วัด และผู้มาปฏิบัติ
ธรรม ซึ่งมีจำนวนมากมายในวัดปากน้ำ สามารถอยู่อย่างมีความสุขได้ เพราะผลจาก
ความเมตตากรุณาของหลวงพ่อนั่นเอง

บิณฑบาตได้อาหารมาน้อยนิด กำลังหิวอยู่ด้วย แต่ก็ยังสละให้สุนัขหิวโซ
ได้ เมตตากรุณาครั้งนี้ ย่อมมีอานิสงส์แน่ หรือท่านไม่เชื่อ

๑๐. สมณศักดิ์

แรกเริ่มเดิมที สมณศักดิ์ของหลวงพ่อก็เป็นเพียง "พระสมุห์สด" ธรรมดาๆ ได้เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๕๙ ฐานานุกรมของพระศากยยุตติวงศ์

ต่อมาพุทธศักราช ๒๔๖๔ ท่านได้รับเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตร ในนามว่า "พระครูสมณธรรมสมาทาน"

การได้รับแต่งตั้งเป็นพระครู ทำให้เกียรติคุณของท่านขจรจายกว้างขวางมากขึ้น และฝ่ายที่ไม่ชอบท่านก็มีมากขึ้นด้วยเหมือนกัน จนถูกเขากล่าวร้ายป้ายสีเอาด้วยประการต่างๆ

แต่ได้มีบุคคลบางคนซึ่งมีใจเป็นกลางอย่างคุณพระทิพย์ปริญญาได้ไปสัมผัสความจริงด้วยตนเอง แล้วเขียนหนังสือมาแสดงความคิดเห็น สยบฝ่ายให้ร้ายป้ายสีลงได้

คุณพระทิพย์ปริญญา ได้กล่าวอธิบายความตั้งแต่ต้นว่า

...มูลเหตุที่ข้าพเจ้าจะได้ไปฟังธรรมที่วัดปากน้ำนั้น ก็เพราะเวลานั้นประเทศไทยเราอยู่ในระหว่างสงครามโลก ในพระนครถูกเครื่องบินข้าศึกมาทิ้งระเบิดไม่หยุดหย่อน ข้าพเจ้าได้อพยพหลบภัยไปอยู่ตามวัดสิงห์ ข้าพเจ้าฉวยโอกาสนี้เที่ยวไปตามวัดต่างๆ เพื่อศึกษาหาความรู้ในทางพระพุทธศาสนา ไปหลายวัด ได้ความรู้แปลกๆ กัน แต่เมื่อหันเข้าหาแนวปฏิบัติแล้ว บางท่านไม่ใคร่ขยายใจงั่งงัง สังเกตดูเหมือนจะปิดกัน จนในบางวัด ข้าพเจ้าไปมองเห็นทิวหนังสือเป็นทิวไม้แบบๆ และเขียนเป็นตัวหนังสือขอมบอกไว้ข้างหน้าทิวว่า "วิปัสสนา" ข้าพเจ้าอ่านออกเพราะข้าพเจ้าเคยเรียนหนังสือขอม

ใจข้าพเจ้าอยากรู้เหลือเกินว่าในนั้นจะมีหนังสืออะไร แต่ไม่กล้าจะละลาละล้วง จึงเป็นแต่กระทบถามท่านในเรื่องแนวปฏิบัติบ้างก็ไม่ได้ความ นานๆ เข้า พอจับเค้าได้บ้างว่า ทางวิปัสสนามักจะเพ่งของชาว

วันหนึ่ง ข้าพเจ้าไปนั่งคุยกับหญิงผู้มีอายุคนหนึ่ง ซึ่งเป็นเพื่อนอพยพ พักอยู่ใกล้กัน มีชายคนหนึ่งมาพูดกับข้าพเจ้าเล่าถึงว่า เขาเคยไปกับแม่ชีชุดงค์คนหนึ่ง เคยสอนวิปัสสนาให้ ข้าพเจ้าซักถามก็เล่าว่าให้พิจารณาสังขารร่างกายเทียบกับซากศพ หญิงผู้มีอายุขัดคอขึ้นทันทีว่า อย่างนั้นเขาเรียกว่าปลงอนิจจัง ไม่ใช่วิปัสสนา

ข้าพเจ้าถามว่า วิปัสสนาเป็นอย่างไรเล่า แกเล่าต่อไปว่า วิปัสสนาเขาต้องเรียนเห็นนรก เห็นสวรรค์ เห็นนิพพาน ทั้งต้องไปเที่ยวดูนรก สวรรค์ นิพพานได้ด้วย ข้าพเจ้างง ชายคนนั้นก็งง เพราะถ้อยคำเช่นนี้ไม่เคยได้ยิน แม้ข้าพเจ้าจะเคยเรียนพระปริยัติธรรมจนสอบได้ชั้นเปรียญ ๖ ก็นึกได้แต่ว่าไปสวรรค์นรกก็มีเรื่องพระมาลัยและพระโมคคัลลานะเป็นต้น แต่ชื่อว่าไปเที่ยวนิพพานได้นั้น ข้าพเจ้าหมดความคิด ทั้งหมดความรู้ด้วย จึงพูดอะไรต่อไปไม่ได้ หญิงคนนั้นยังทำว่าเอาเถอะน่า วันหลังจะเอาหนังสือของหลวงพ่อวัดปากน้ำให้ดู เขาเรียนกันอย่างนั้น ส่วนตัวแก้วว่าได้ลองบ้างเหมือนกันแต่ไม่ทันรู้ผลอะไร แกกำลังจะเป็นบ้าเลยเลิกเสีย

ต่อมาวันหนึ่ง ข้าพเจ้าไปที่วัดแห่งหนึ่งในพระนคร พบนายทหารคนหนึ่งชื่อ หลวงจบบฯ คุยให้ฟังว่าเขาเคยมาวัดปากน้ำ ได้ข่าวเล่าลือว่าพาไปสวรรค์นรกได้ เขา ๒ คนกับภรรยาไปหา ขอให้พาไปพบพ่อตาที่ตายไปนานแล้วว่าจะไปอยู่ที่ไหน หลวงพ่ออดิธื่อน แก่ตัดพ้อต่อว่าต่าง ๆ นานาว่าถ้าไม่ทำให้เห็นจริง เสียงที่เล่าลือนั้นก็เป็นเรื่องไม่มีความจริง

ในที่สุดกว่า หลวงพ่ออดิธื่อนไม่ได้ จึงได้เรียกพระมา ๑ รูป ชี ๑ คน และบอกเรื่องที่หลวงจบบฯ ต้องการให้ทราบ ทั้งพระและชีก็นั่งเข้าที่ หลวงจบบฯ บอกชื่อพ่อตาให้ทราบ สักประเดี๋ยวพระตอบว่าไม่พบ หลวงพ่อบอกว่าขอตรวจบัญชีให้ ถ้วนถี่ อีกประเดี๋ยวพระบอกว่าพบแล้ว ไปเกิดเป็นเทวดาอยู่ในชั้นยามา หลวงพ่อ บอกให้เชิญมา และบอกแม่ชีว่าขอยืมร่างน้อย ประเดี๋ยวบอกว่ามาแล้ว แม่ชีลืมนตา หลวงพ่อก็ถามไปยังแม่ชี แม่ชีบอกว่ามาจากชั้นยามา และบอกว่าเมื่อเป็นมนุษย์ อยู่ทางวัดยายรม แล้วถามว่าทำบุญอะไรจึงไปเกิดเป็นเทวดา แม่ชีนั้นตอบว่าว่าง โปสถ์

หลวงจบบฯ ว่าตอนนี้ชักตะลึง เพราะความจริงพ่อตาได้สร้างโปสถ์ไว้จริง หลวงจบบฯ ยังช่วยทำแต่ก็นานมาแล้ว แม่ชีนี้สังเกตดูอายุยังน้อย คະเนาะจะเกิดไม่ทันเสียอีก แต่โดนบอกถูกต้อง แล้วหลวงพ่อชักต่อไปว่า เคยมีลูกก็คน บอกถูกต้อง ลูกผู้หญิงและลูกผู้ชาย แล้วหลวงพ่อชี้ให้ดูหลวงจบบฯ กับภรรยา แล้วถามว่านี่ใคร แม่ชีมองดูสักประเดี๋ยว ตาหันตรงมาที่หลวงจบบฯ ว่า นี่อ้ายแซมไซ้ใหม่ หลวงจบบฯ ว่า ไซ้ แล้วถามต่อไปอีกว่า นี่นางเครือไซ้ใหม่ ภริยาหลวงจบบฯ รับว่าไซ้ แม่ชีไม่รู้จักชื่อหลวงจบบฯ และชื่อภริยาก็ไม่รู้ หลวงพ่อก็ไม่รู้ โฉนแม่ชีพูดถูกต้อง นี่เป็นเรื่องที่หลวงจบบฯ เล่าให้ข้าพเจ้าฟังเอง ว่าตัวหลวงจบบฯ แต่เดิมชื่อแซม แต่เป็นหลวงจบบฯ มานานแล้ว โฉนแม่ชีเอามาพูดถูก

ในที่สุดหลวงจบบฯ ว่าเรื่องที่พบมาเป็นอย่างนี้ จะมีเหตุผลเป็นอย่างไรก็ไม่รู้

นี่เริ่มเป็นปฐมเหตุให้ข้าพเจ้าครุ่นคิดอยู่ และเวลานั้นมีท่านพระครูองค์หนึ่งอยู่วัดประตุมานั่งอยู่ที่นั่นพูดขึ้นว่า เมื่อวันวิสาขะนี้มีคนโงะกันมากกว่า เวลาเวียนเทียนที่วัดปากน้ำ มีคนเห็นเป็นรูปพระปฏิมากรลอยอยู่ ท่านว่าท่านได้ซักถามหลายคนก็รับว่าเห็นจริง ข้าพเจ้าจึงอีก เพราะคิดไม่ออกว่าอะไร เป็นแต่ข้าพเจ้าได้พูดต่อพระภิกษุที่นั่งอยู่นั้นหลายรูปว่า เรื่องที่เราไม่รู้ไม่เห็น ผู้อื่นเขาจะสามารถรู้เห็นได้หรือไม่จะมีอะไรเป็นเครื่องวัด ไม่มีใครตอบ

วันหลังข้าพเจ้าได้ไปสนทนากับแกอีก แกส่งหนังสือให้ดู ๓ เล่ม ข้าพเจ้าอ่านดูเป็นเรื่องวิธทำสมาธิของหลวงพ่อดปากน้ำ มีภาพคนนั่งสมาธิและบอกจุดที่ตั้งบริกรรมนิมิตไว้โดยละเอียด และมีคำอธิบายย่อๆ ลงท้ายสุดเรื่องนิพพาน เมื่ออ่านไปความมีนงของข้าพเจ้าทวีขึ้นอีกหลายเท่า คิดไปต่างๆ นานา ว่ามีอะไรกันช่วงในที่สุดว่าทำได้ตามวิธีนี้แล้ว ยังมีวิชาที่จะต้องเรียนอีกมาก ยิ่งงงใหญ่ ไม่รู้ว่าวิชาอะไร เพราะข้าพเจ้าเรียนปริยัติมาจนสอบไล่ได้ชั้นเปรียญ ๖ แล้วไม่ได้ความเข้าใจอย่างนี้เลย แต่ในที่สุดข้าพเจ้าได้คิดขึ้นมาว่า

คนเราเขามิวิชาที่จะต้องเรียนเรื่อยๆ ไปจนตายไม่มีจบ ใครหยุดเรียนเมื่อใด โดยถือเสียว่าตนมีความรู้พอแล้ว เขาว่านั้นคือคนโง่ ทางพระเรียกว่าทวิภูทักยังปล่อยให้ทวิภูทักนี้ฝังแน่นอยู่ในสันดาน ไม่ต้องสงสัยว่าจะต้องเป็นโรคโง่ไปจนตาย สิ่งใดที่เราไม่รู้ ไม่ควรจะไปตั้งมานะทวิภูทักคนอื่นก็คงไม่รู้วิเศษไปกว่าเรา สิ่งใดที่เราว่ารู้ดีแล้วก็ไม่ควรจะไปตั้งทวิภูทักว่าไม่มีคนอื่นจะดีกว่าเรา ซึ่งเป็นมูลเหตุให้ข้าพเจ้าต้องสืบเสาะมาหาหลวงพ่อดปากน้ำให้จงได้

เหตุที่ทำให้ข้าพเจ้าจึงดังกล่าวนั้น ก็เพราะว่า นอกจากแนวปริยัติที่ข้าพเจ้าเคยผ่านมา รวมทั้งแนวปฏิบัติที่ท่านผู้รู้ได้เขียนไว้ในที่ต่างๆ กัน ข้าพเจ้าก็ได้เอาใจใส่ค้นคว้าอ่านดูมามากต่อมากแล้ว มีรูปในทำนองตำราหรือเรียกว่าเป็นแนวทางปรัชญาเป็นส่วนมาก บางฉบับพูดที่แรกเหมือนจะเป็นแนวปฏิบัติ แต่ลงท้ายก็เป็น

กล่าวตามตำราไปเสีย

คิดไปคิดมารู้สึกว่าจะเป็นคนดูแผนทีเสียแล้ว ถ้าเขาจะให้เดินไปจริงจังตามแผนที่ก็จะไปไม่รอดกระมัง ถ้ากระนั้นก็ควรศึกษาการเดินเองดูบ้าง คงจะได้ความรู้อะไรแปลกๆ บางฉบับก็วิพากษ์วิจารณ์หันเหธรรมะลงมาเทียบกับวิทยาศาสตร์ทางโลกจนรู้สึกอึดอัดใจ แต่ส่วนฉบับของหลวงพ่อดปากน้ำที่กล่าวมานั้น ข้าพเจ้าอ่านแล้วตันเลย ไม่ใช่เพียงอึดอัด เพราะตามที่กล่าวไว้มันล้นเหลือเกินจนเห็นเป็นของแปลก ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงต้องมาหาให้พบท่านเจ้าของให้จงได้

วันแรกข้าพเจ้าเข้ามาหาท่านเวลาฉันทเพล เห็นมีคนนั่งล้อมรอบ ไปกราบท่านและบอกชื่อเสียงแก่ท่าน บอกความสนใจในทางธรรม ท่านบอกให้นั่งรออยู่นั้นก่อน (ชี้ไปทางหลัง) ท่านก็ฉันทเพลเจียบๆ เวลานั้นก็เห็นแม่ชีคนหนึ่ง อุบาสกคนหนึ่ง มีอุบาสกคนหนึ่งควบคุมแนะนำให้คนเหล่านั้นนั่งสมาธิตามกันหมด (ต่อมาได้ความว่าเป็นคนใช้ที่มาขอให้ท่านรักษา)

พอเสร็จจากการฉันทเพล ท่านก็ให้โอกาสแก่ข้าพเจ้าเข้าไปนั่งใกล้ๆ เมื่อเริ่มสนทนาปราศรัย ท่านก็ยกบทพุทธคุณขึ้นมาพูดเป็นข้อๆ ไป พร้อมทั้งคำแปลคำอธิบาย หูข้าพเจ้าฟังดูรู้สึกว่ามีรสชาติซาบซึ้งมาก แต่นั่นแมกก็พยายามไปฟังเวลาท่านลงแสดงธรรมในโบสถ์เสมอ ท่านลงแสดงเองทุกวันพระและวันอาทิตย์ ข้าพเจ้ารู้สึกจับใจมาก ส่วนมากแสดงหนักไปในทางปฏิบัติ ข้าพเจ้านึกเสียดเลยว่าที่ท่านแสดงนั้น แสดงด้วยปากเปล่า เราฟังแล้วก็มีแต่จะเลื่อมสุมไป เสียตายความเหน็ดเหนื่อยที่ท่านพยายามแสดงจึงคิดหาทางชอบันทีก็ไว้ ท่านเห็นชอบด้วยจึงได้เริ่มลงมือบันทึก

เท่าที่ข้าพเจ้าเคยพบปะมา พระที่เป็นฝ่ายสมณะมักไม่มีใครแสดงธรรม พระที่แสดงธรรมโดยมากเป็นฝ่ายปริยัติ แต่หลวงพ่อดปากน้ำนี้ โฉนจึงชอบแสดงธรรม ได้ความว่าท่านเป็นนักปริยัติมาแต่เก่าก่อนแล้ว ฉะนั้นสิ่งเกาตดูแนวการแสดงใน

เบื้องต้นแต่ละกัณฑ์ๆ ระวังบาลีมิให้คลาดเคลื่อน และแปลเป็นข้อๆ ไปก่อน แล้วจึงจะขยายความชี้แนวปฏิบัติ ท่านแสดงธรรมอยู่ในหลักนี้เสมอ ไม่ใช่ไปกว่าเอาตามใจชอบ ถ้าจะยกอะไรขึ้นเป็นต้องอ้างภาคสถานที่มาแห่งธรรมเหล่านั้นประกอบด้วย จริยวัตรของท่าน

๑. คุณภิกษุสามเณรลงท้าวตฺร ไท้พระในโบสถ์ทุกวัน วันละ ๒ เวลา คือ เช้าหนึ่ง เย็นหนึ่ง และได้ให้อโวาทสั่งสอนภิกษุสามเณรทั้ง ๒ เวลา

๒. วันพระและวันอาทิตย์แสดงธรรมในโบสถ์เองเป็นนิจ

๓. ทำกิจการนาอยู่ในสถานที่ซึ่งจัดไว้เฉพาะเป็นกิจประจำวัน และควบคุมพระให้ไปนั่งภาวนารวมอยู่กับท่านทั้งกลางวันและกลางคืน ส่วนพวกชีกัให้ทำกิจการนาเหมือนกัน

๔. ทุกวันพฤหัสบดีเวลา ๑๔.๐๐ น. ลงสอนการนั่งสมาธิแก่ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาที่ศาลาซึ่งข้าพเจ้าเคยเห็น มีภิกษุสามเณรต่างวัด อุบาสก อุบาสิกา ต่างถิ่นมาเรียนกันเป็นจำนวนมากๆทุกวันพฤหัสบดี สอบถามได้ความว่ามีผู้ไปเรียนกันมากตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ไม่ต่ำกว่า ๔ หมื่นแล้ว เพราะสอนมากกว่า ๑๕ ปีแล้ว

๕. จัดให้มีครูสอนปริยัติในวัดนี้อีกปรกหนึ่งด้วย นอกจากจำเป็นจริงๆ แล้ว ท่านมักไม่ยอมออกจากวัด การสวดมนต์ฉันเช้า ถ้าใครไปนิมนต์มักจะถูกถามว่าให้พระอื่นไปแทนได้ไหม อย่างนี้โดยมาก เพราะท่านชอบหมกมุ่นอยู่แต่กิจการนา โดยมากออกรับแขกก็เป็นเวลาตอนเพลครั้งหนึ่งทีไปพบได้เสมอ ถัดจากนั้นก็เวลา ๑๗.๐๐ น. อีกหนึ่ง ออกมานั่งพักผ่อนสนทนาปราศรัย นอกจากนี้ท่านอยู่ในห้องภาวนา ซึ่งเรียกว่าโรงงาน ซึ่งใครไม่เข้าใจได้ยินคำว่าโรงงาน เลยเข้าใจเป็นอื่นไปก็มี

ข้าพเจ้าเองเคยได้ยินเหมือนกันว่า หลวงพ่อมีโรงงานทำนึ่งก็ขายจึงไปเลี้ยงพระได้ทั้งวัด ซึ่งเป็นเสียงอุกุศล ข้าพเจ้าได้สอบถามไวยาวัจกรของท่านดูได้

ความว่า เดิมเคยมีเจ๊กมาทำบุงก็ขายอยู่หน้าวัดคราวหนึ่งจริง จึงกลายเป็นชาว
อกุศลนี้ ความจริงวัดไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเลย

วัดนี้มีโรงครัวหุงอาหารเลี้ยงพระภิกษุสามเณรทั้งวัด รวมทั้งแม่ชีและ
อุบาสก อุบาสิกา ถ้าวินอุโบสถ พวกที่ได้รับอุโบสถก็ได้รับการเลี้ยงดูด้วย ทำมา
ดังนี้ ๒๐ ปีเศษแล้ว เข้าเลี้ยงข้าวต้ม เพลเลี้ยงข้าวสวย เฉพาะปีนี้มีภิกษุสามเณร
ที่จำพรรษา ๑๕๐ รูป อุบาสกอุบาสิกา ๑๒๐ คนเศษ มักจะมีผู้เลื่อมใสศรัทธามา
รับเลี้ยงเนื่องๆ เช่นทำบุญวันเกิดหรืออะไรเป็นต้น วิธีทำไม่ยาก เอาเงินไปมอบ
ไวยว้จกรกำหนดวันไว้ ถึงวันก็ไปแต่ตัว โรงครัวจัดไว้ให้เสร็จ และมีพิธิน่าถวาย
เป็นแบบสังฆทานและโดยมากมักมีเทศน์ด้วย ซึ่งข้าพเจ้าเคยพบบ่อยๆ ถ้าวินใด
ไม่มีเจ้าภาพก็เป็นส่วนของหลวงพ่อ

ข้าพเจ้าเคยสอบถามพระที่วัดนั้นว่า หลวงพ่อเห็นจะมีเงินทุนสำรองมาก
ท่านบอกว่าเปล่า ทำหมดไปก็มีมาใหม่อย่างนั้นเอง แต่ไม่ขาด การที่มีคนใช้มารักษา
ก็ไม่ได้เรียกร้องอะไร ข้าพเจ้าเห็นว่าแปลกกว่าที่วัดทั้งหลาย จึงนำมาเล่าสู่กันฟังไว้
ในที่นี้ด้วย ภิกษุสามเณรในวัดนี้มี ๒ ประเภท คือนักวิปัสสนาประเภท ๑ นัก
เรียนปริยัติประเภท ๑ หลวงพ่อเลี้ยงดูทั้งนั้น การขบฉันไม่ต้องกังวล

เนื่องจากเหตุที่ว่า ผู้ที่หุงอาหารในโรงครัวของวัดนี้ เป็นพวกอุบาสกและ
พวกปฏิบัติธรรม ถึงแม้จะมีอุบาสกปนบ้าง แต่ก็มีอุบาสกเป็นส่วนมาก จึงเป็น
มูลเหตุให้ชาวอกุศลอันนำความมัวหมองมาสู่สำนักนี้ขึ้นอีกทางหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้
ยินเข้าหู ตั้งแต่ก่อนที่จะได้ไปติดต่อดูวัดนี้ แม้วันแรกที่ได้ไปฟังลาดเลา ก็ได้พบพระ
รูปหนึ่งในวัดนั้น ท่านพูดขึ้นเองว่า ที่วัดนี้มักมีชาวอกุศลต่างๆ อยู่ ถ้าได้มาเสียด้วย
ตนเองดังนี้ดีกว่า ท่านไม่ได้พูดอะไรมากไปกว่านี้

ข้าพเจ้าเองก็ไม่ได้ไต่ถามในเรื่องเหล่านี้ แต่เพื่อพิสูจน์หาความจริง วันหนึ่ง
ข้าพเจ้าไปพบชายมีอายุคนหนึ่งวัดสิงห์ แกพูดว่าเคยอยู่วัดปากน้ำมา ๒ ปี แต่

เดี๋ยวนี้ไปอยู่ที่อื่นแล้ว ข้าพเจ้าเห็นเป็นโอกาสจึงลองกระหนาบถามดูถึงเรื่องข่าวอุกศลเหล่านี้ แก้วหวั่นแล้วตอบว่า แก้วก็เคยได้ยินข่าวมากมายเหมือนกัน ข้าพเจ้าจึงถามว่า ก็แล้วความจริงเป็นอย่างไรเล่า แก้วว่า ไม่เห็นมีวีแววดังข่าวนั้นเลย ผมก็อยู่ที่นั่นมานาน และยังพูดต่อไปอีกว่า เรื่องอย่างนี้ ถ้าเป็นความจริงแล้ว ไม่ต้องคนอื่นว่าดอก ตนของตนย่อมจะติดตนเอง ที่ไหนจะทนอยู่ดูหน้าคนทั้งหลายได้

ในที่สุดแก้วท้าวว่า ถ้าคุณยังไม่เคยไปก็ไปพิจารณาดูเถิด ท่านพระครูวัดปากน้ำองค์นี้มีผิวพรรณเปล่งปลั่ง และยังกล่าวต่อไปว่า อันภิกษุที่ไม่บริสุทธิ์แล้วย่อมเศร้าหมอง พอจะดูกันออก ข้าพเจ้าถามต่อไปว่า ท่านเทศน์เป็นอย่างไรบ้าง แก้วตอบว่าพอฟัง ข้าพเจ้านึกในใจว่าท่านพูดสูงอยู่เหมือนกัน จึงต้องซักแก้อีกต่อไปว่า ที่ว่าพอฟังนะหมายความว่าอย่างไร แก้วตอบว่า ฟังที่วันหนึ่ง คุ่มกว่าฟังที่อื่นตั้งปี

นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังเสียดูฟังอีกหลายทาง ตลอดจนเสียงพระเถระผู้ใหญ่ บางรูปในพระนครก็ไม่ติฉินประการใด แก้วบางรูปยังพูดไปถึงมูลเหตุแห่งข่าวอุกศลเหล่านี้เสียอีกว่า เกิดจากคนที่มุ่งอิจฉา และยังได้ความต่อไปจนถึงว่า พวกที่อิจฉา เคยใช้คนมาลอบยิงเมื่อท่านไปอยู่ใหม่ๆ เพราะท่านไม่ใช่คนถิ่นนี้ และถึงกับร้องเรียนเป็นข่าวอุกศลต่างๆ ไปยังสมเด็จพระสังฆราชครั้งกระโน้น ถึงแก่ส่งพระไปอยู่ประจำคอยสังเกตเหตุการณ์และตำรวจก็ปลอมตัวไปสอดแนม ในที่สุดก็ไม่ได้ความจริงตามที่กล่าวหา

นี่เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าสืบสวนได้ความมา จะสมควรฟังเป็นความจริงได้เพียงใดหรือไม่ แล้วแต่ท่านผู้อ่านจะพิจารณาเอาเอง เพื่อที่จะรู้ว่าข้าพเจ้าผู้สืบสวนและเขียนข้อความเหล่านี้เป็นใคร จึงขอบอกไว้ให้ปรากฏในที่นี้ว่า ข้าพเจ้าชื่อพระเทพวิทยปริญา (ตูป กลัมพะสุด) ข้าพเจ้าเคยบวชเรียนมาแล้ว มีวิทยฐานะเป็นเปรียญ ๖ ประโยค และตอนสุดท้ายเคยรับราชการเป็นผู้พิพากษาอยู่ในชั้นศาลอุทธรณ์ ๑๐ ปี

ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้อ่านคิดเอาเองว่าข้าพเจ้าจะเชื่ออะไร ง่ายยากเพียงใด

ข้าพเจ้าสืบได้ความจนถึงต้นตอผู้ที่แพร่ข่าวอุกุศล ตลอดทั้งตัวและชื่อผู้ที่เป็นหัวเรียวหัวแรงแพร่ข่าวอุกุศล ทั้งสาเหตุที่ท่านเหล่านั้นจะคิดอิจฉาดด้วยทุกประการ ออกรู้สึกสลดใจเป็นอย่างยิ่ง แต่ฟังดูทางหลวงพอไม่เห็นเอาใจใส่อะไร ไม่กล่าวขวัญถึงใครที่ข้าพเจ้าสืบได้ความดั่งนั้นจากผู้อื่น

เท่าที่ข้าพเจ้าสืบสวนและสังเกตการณ์โดยใกล้ชิดมาเป็นเวลาเกือบปีแล้ว ได้ข้อเท็จจริงพอแล้วที่จะชี้ขาดว่า ชาวอุกุศลต่างๆ นั้น ไม่มีมูลแห่งความจริงเลย ในทางตรงกันข้าม ข้าพเจ้าเชื่อเต็ม ๑๐๐% ว่าท่านเป็นผู้ที่บริสุทธิ์ด้วยประการทั้งปวง และมีภูมิรู้ในทางปริยัติกว้างขวาง เป็นพระธรรมถึงขั้นเยี่ยม ทั้งเป็นผู้ปฏิบัติอย่างดีเลิศ การปฏิบัติและแนวเทศนาของท่านดำเนินตามหลักในคัมภีร์วิสุทธิมรรคทั้งสิ้น

เรื่อง ศิล สมาธิ ปัญญา ตามคัมภีร์วิสุทธิมรรคนั้น เป็นเรื่องใหญ่เป็นเรื่องยาก ผู้ไม่ใช่หนักปฏิบัติแล้ว ยากที่จะนำมาแสดงให้แจ่มแจ้งให้เป็นผลปฏิบัติได้ แต่หลวงพ่อดีดปากน้ำแสดงได้ชัดแจ้ง และชี้ทางปฏิบัติให้โดยตรง จึงสมควรเกิดไว้ในฐานันดรพระธรรมกถึกชั้นเยี่ยม ซึ่งข้าพเจ้าขอกราบแสดงความเคารพอย่างสูงต่อท่านไว้ในที่นี้ด้วย

ที่ข้าพเจ้าเอาเรื่องของวัดมาพูดโดยยืดยาวเช่นนี้ ความมุ่งหมายก็เพื่อบรรเทาบาปให้แก่ผู้แพร่ข่าวอุกุศล เพราะการกล่าวเท็จใส่ร้ายผู้มีศีลเช่นนี้ เป็นบาปหนักหนาเพื่อว่าเขารู้ตัวจะยับยั้งกรรมอันชั่วนี้เสียได้ ข้าพเจ้าก็จะพลอยอนุโมทนา แล้วจะมีส่วนได้บุญอันหนักเนื่องในปัตตานุโมทนาด้วย

ท่านทั้งหลาย การที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ มิได้มาตัวเปล่า ต่างมีบุญและบาปที่ทำไว้ในอดีตติดมาทุกคน ต่างกันแต่มากบ้างน้อยบ้าง ไม่ช้าเราก็ตายดอกอย่ามาแบกเอาบาปเพิ่มไปอีกเลย ลากสักการะอันหม่นลงได้เป็นราคาเงินนั้น เป็นสมบัตินอกกายตายแล้วเอาไปไม่ได้ดอก มันเป็นของใช้สอยประจำโลก เราตาย

ล้วนก็ตกเป็นของคนอื่นเขาอาศัยใช้สอยต่อไป ใครจะว่าเป็นของใครไม่ได้ทั้งนั้น

โลกมนุษย์เป็นแหล่งกลางสำหรับอาศัยสร้างบุญ สร้างบาป โลกนรก โลกสวรรค์ เป็นเพียงโลกที่คอยรับรองผลบุญ-บาปเท่านั้น เราได้มาเกิดอยู่ในโลกอันเป็นแหล่งกลางเช่นนี้แล้ว นับว่าเราได้มีโอกาสที่จะเพิ่มบุญผ่อนบาปให้เบาลง ให้เบาลงกว่าที่เราแบกมาจากอดีตนั้นเกิด อย่าเติมเข้าไปอีกเลย ไหนๆ เราก็ต้องตายแน่ อย่ามาทอเบาบาปเพิ่มไปอีกเลย

อนึ่ง การอ่านหนังสือเรื่องธรรมกายนี้ ถ้าได้รู้แนวทางปฏิบัติบ้างแล้วจะเข้าใจได้แจ่มแจ้งดี เพื่อประโยชน์ดังกล่าวนี้ ข้าพเจ้าจึงเขียนบันทึกแนวสอนวิธีทำสมาธิโดยย่อของท่านไว้ท้ายหนังสือเล่มนี้ ถ้าต้องการรู้ละเอียด ต้องอ่านหนังสืออีกเล่มหนึ่ง ซึ่งท่านเคยแจกกับผู้ไปเรียนสมาธิกับท่าน หนังสือเล่มนั้นเป็นแบบเจริญสมาธิโดยตรง (คือที่ข้าพเจ้าใช้คำว่าตามแบบ)

แต่ว่าการเรียนสมาธินั้น ถ้าจะเอากันให้ได้ผลจริงจังแล้วต้องมีอาจารย์ จะทำสมาธิไปไมใครได้ผล แม้เราจะได้อ่านตำรับตำราในทางนี้ เช่นวิสุทธิมรรคเป็นต้น ถ้าไม่มีอาจารย์แนะนำวิธีปฏิบัติอีกชั้นหนึ่งแล้ว ก็ยากที่จะปฏิบัติให้ได้ผล เพราะมีรายละเอียดปลีกย่อยที่อาจารย์จะพึงแนะนำอีกมากหลาย

สมาธิเป็นยอดคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่ว่ายอดนี้หมายความว่า เป็นหลักสำคัญยิ่งในจำพวกคุณธรรม ๓ ประการ คือ ศิล สมาธิ ปัญญานั้น ศิลเป็นส่วนประกอบ คือ เป็นเพียงเหตุที่จะให้ดำเนินไปสู่สมาธิ ส่วนปัญญานั้นเป็นผลของสมาธิ จุดมุ่งหมายสำคัญจึงอยู่ที่สมาธิตัวกลางซึ่งต้องทำให้เกิด ให้มีขึ้น ดังมีบาลีในวิสุทธิมรรคยืนยันว่า นตถิ ฉานน อปญญาสุส นตถิ ปญญา อฉายโน ซึ่งแปลความว่า ฉานยอมไม่มีแก่ผู้ไร้ปัญญา ปัญญายอมไม่มีแก่ผู้ไม่มีฉาน และอานิสงส์ของสมาธินั้นก็มีอยู่ว่า บุคคลผู้ได้สมาธิแล้วยอมได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ คือ ๑. ความสุขในปัจจุบัน ๒. วิปัสสนาปัญญา ๓. ฉาน ๔. ภพอันวิเศษ ๕. นิโรธ

ฉะนั้น สมถิจึงเป็นเรื่องที่เราควรสนใจ

เท่าที่ข้าพเจ้าได้ฟังมา วิถีปฏิบัติของหลวงพ่อดปากน้ำ มีผู้กล่าวออกความเห็นกันไปหลายอย่างต่างๆ กัน พวกหนึ่งว่าเป็นฌานโลกีย์ พวกหนึ่งว่าติดรูป บางพวกว่าติดนรกสวรรค์ แต่อีกพวกหนึ่งว่าท่านเลยเถิดไปถึงนิพพานซึ่งมองไม่เห็น

ข้าพเจ้าเคยนำวาทะเหล่านี้ไปสนทนากับผู้ปฏิบัติในสำนักหลวงพ่อดปากน้ำแล้ว เขาตอบขบขันเหมือนกัน เขาว่า ที่ว่าติดรูปนั่นดีนะ ให้มันรู้ว่าติดรูปเกาะจะได้มีโอกาสแกะรูปออก แต่ข้อสำคัญว่าเราไม่รู้ว่าติดรูปนี่ดี เมื่อไม่รู้ว่าติดเราก็ไม่รู้จักรูป เมื่อเราไม่รู้ว่าติดเราก็ไม่ได้แกะ เมื่อเราไม่แกะมันจะหลุดได้อย่างไร เหมือนของโสโครกติดหลังเสื้อที่เราสวมอยู่ เมื่อเราไม่รู้ว่ามันติดเราก็ไม่พยายามเอาออกแล้วมันจะไปไหน ฟังดูก็แยบคายดี

แต่ว่าสำหรับความเห็นข้าพเจ้านั้น เห็นควรรวมวาทะที่ว่าติดรูปกับวาทะที่ว่า เป็นฌานโลกีย์ รวมวินิจฉัยเสียเป็นข้อเดียว เพราะตามที่ว่านี่คงหมายถึงรูปฌานเมื่อเช่นนั้น ทางที่จะปลดเปลื้องความสงสัยของเจ้าของวาทะเหล่านี้ก็ง่ายขึ้น

สมเด็จพระบรมศาสดาก่อนที่จะได้ตรัสรู้นั้น พระองค์ผ่านรูปฌาน อรูปฌาน หรือเปล่า ข้อนี้จะต้องรับกันว่าผ่าน ก็เมื่อเช่นนั้น ใครจะปฏิเสธได้หรือว่า ฌานโลกีย์นั้นจะไม่ใช่อุปการะแก่พระองค์ในการตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ

ความข้อนี้ข้าพเจ้าเคยนำไปสนทนาวิสาสะกับพระเถระบางรูป ซึ่งฝึกฝนทั้งปริยัติและปฏิบัติ ท่านได้กล่าวอุปมาให้ฟังว่า การข้ามแม่น้ำหรือมหาสมุทร ถ้าไม่ใช้เรือหรือเครื่องบินเป็นพาหนะแล้ว มันจะข้ามไปได้อย่างไร

ในที่สุด ท่านยืนยันว่าฌานโลกีย์นั้นแหละ ยังพระองค์ให้ข้ามถึงซึ่งฝั่งโลกุตระ เมื่อนำเอาบาลีข้างต้นมาประกอบการวินิจฉัย ความข้อนี้จะแจ่มใสงยิ่งขึ้น เพราะคำว่า "นัตถิ ปัญญา อฌายโน" นั้นเป็นหลักอยู่ ซึ่งแปลได้ความอยู่ชัดๆ ว่า ปัญญาย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีฌาน ดังนี้ เราจะไปยกวาทะติฌานโลกีย์อย่างไรกัน

อันวาทะที่ว่าติดนรกสวรรค์นั้น ชื่อนี้ทำให้ใจผู้สงสัย เธอคงจะไม่ได้มีโอกาสดูการแสดงธรรมของหลวงพ่อดอกน้ำเสียเลย เธอคงจะไปฟังทางเสียงของบางคนที่ยังไม่ได้ศัพท์จับเอาไปกระเดียดเข้าแล้ว เพราะการแสดงธรรมนั้นเมื่อพูดถึงเรื่องบาปบุญคุณโทษก็ต้องอ้างเรื่องนรกสวรรค์ ท่านมีอะไรพิสูจน์แล้วหรือว่านรกสวรรค์ไม่มี ท่านมีปัญหาพอแล้วหรือว่า นรกสวรรค์นั้นไม่มีผู้รู้เห็นท่านได้เคยสนใจอ่านวิสุทธิมรรคบ้างหรือเปล่า ท่านเคยสนใจในคำว่า ปัจจัยตั้งเวทิตัพโพ วิญญูติ ดีแล้วหรือ ว่ากินความเพียงไร หรือตัวท่านมีภูมิปัญญาเหนือพระคันถรจนจารย์เหล่านั้น ของใคร่ครวญเอาเอง

ส่วนวาทะที่ว่าเลยเถิดไปถึงนิพพานนั้น ข้าพเจ้าจะขอพูดโดยย่อ เพราะถ้าจะพูดกันกว้างขวางแล้ว จะเกินหน้ากระดาษหนังสือนี้ จะต้องเป็นอีกเล่มหนึ่งต่างหาก

ท่านคงจะได้อ่านคำถวายวิสัชนาของพระเถรานุเถระ ๑๘ ความเห็นที่พิมพ์แจกกันแพร่หลายอยู่แล้ว ในหนังสือนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปจฉาถึงเรื่อง "นิพพาน" ว่าคืออะไร พระเถรานุเถระ ๑๘ รูป ถวายความเห็นด้วยโวหารต่างๆ กัน แต่ในที่สุดมีรูปหนึ่งถวายวิสัชนาหลักแหลม โดยกล่าวว่า

"แปลคำว่านิพพานนั้นไม่ยาก ข้อยากอยู่ที่ทำให้แจ้ง" ท่านพูดทิ้งไว้เท่านั้นเอง ขอให้เรามาคิดกันดูทีหรือ "ทำให้แจ้ง" หมายความว่ากระไร นี่ก็จะเห็นได้แล้วว่าเรื่องนิพพานนั้นเป็นเรื่องยากหรือง่าย คนซึ่งมีปัญหาอย่างสามัญจะพูดได้ไหม เราก็ต้องรู้ตัวดีว่าไม่สามารถ เพราะเป็นวิสัยของมรรคญาณและการบำเพ็ญให้บรรลุมรรคญาณนั้นทำกันอย่างไร เราไม่รู้ ถ้าเราไม่รู้จะแปลว่าคนอื่นก็ไม่รู้เหมือนกับเรากระนั้นหรือ สิ่งที่เราก็ไม่รู้ สมควรหรือที่เราจะยกวาทะกล่าวถึงผู้อื่นในที่สุด ข้าพเจ้าเห็นว่าทางที่ดีที่สุด เราควรปฏิบัติตัวของเราเองให้รู้ตนไปไปตามแนวปฏิบัติดีกว่าจะมาวิจารณ์ผู้อื่น อย่าลืมคำว่า สันติภูริโก อกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปนยิโก

ปัจจัยตั้ง เวทีตัพโพ วิทยุณี

การแสดงธรรมของหลวงพ่อดอกน้ำนั้น ตามที่ข้าพเจ้าได้ฟังมาอยู่ในเรื่องทาน ศีล ภาวนา นรก สวรรค์ นิพพาน แต่โดยมากหนักไปในทางปรมาตม์...

หลวงพ่อกับพระครูมาหลายปี ก็ยังไม่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์สักที จึงไม่มีสิทธิบวชใครได้ ทั้งๆ ที่หลวงพ่อกับเป็นที่เคารพนับถือของคนหมู่มาก มีประชาชนเข้าวัดมิใช่น้อย

จนมาเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๔๐ จึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ มีสิทธิบวชกุลบุตรผู้ปรารถนาจะบวชได้ตามประสงค์

พุทธศักราช ๒๔๔๒ หลวงพ่อก็ได้รับเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะสามัญ หรือที่เรียกว่า เจ้าคุณชั้นสามัญ ในนามว่า "พระภาวนาโกศลเถระ" อันเป็นตำแหน่งทางวิปัสสนาธุระ

สมเด็จพระปอบอกว่า

"การได้สมณศักดิ์ครั้งนี้ นับว่าเป็นด้วยคุณะสังฆมนตรีได้ทราบเกียรติคุณของท่านอยู่บ้าง จึงได้รับคะแนนส่งเสริมเป็นอันดียิ่ง พระพิมลธรรม (อาสภเถระ) วัดมหาธาตุด้วยแล้วส่งเสริมเต็มที่ และได้พยายามส่งเสริมมาทุกระยะกาล เพราะพระพิมลธรรมพอใจในสุปฏิบัติของหลวงพ่อดอกน้ำ"

อีกสองปีต่อมา คือปีพุทธศักราช ๒๔๔๔ ได้รับพระราชทานพัดยศเทียบเปรียญ

พุทธศักราช ๒๔๔๘ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช หรือเจ้าคุณชั้นราช มีพระราชทินนามว่า "พระมงคลราชมุนี"

ภายหลังเป็นเจ้าคุณชั้นราชไม่นาน หลวงพ่อก็อาพาธเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง

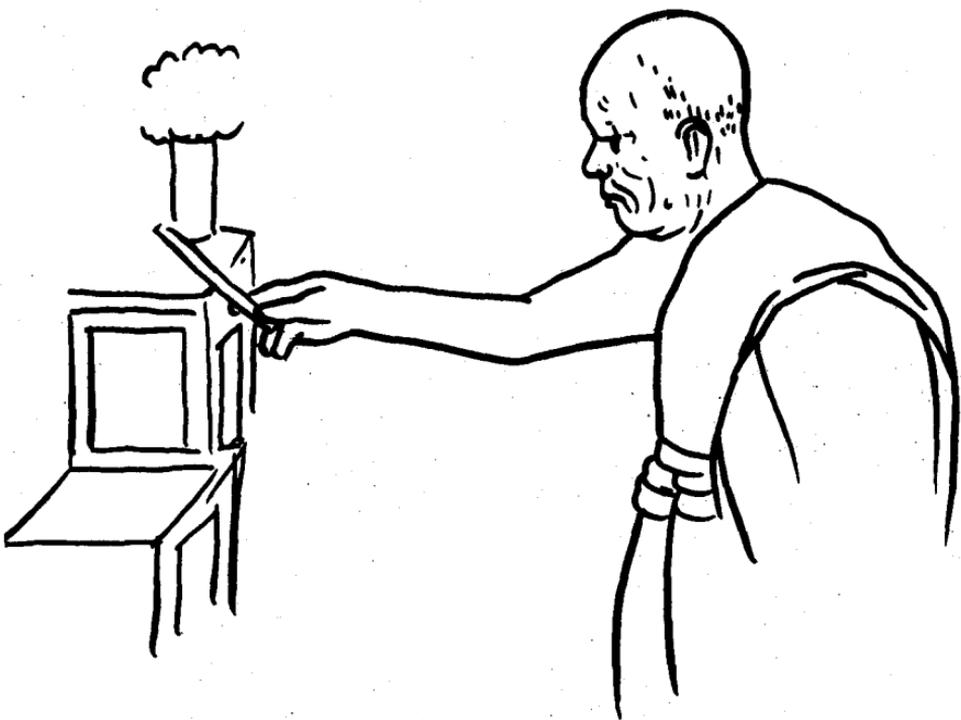
"เริ่มแต่เดือนมีนาคม ๒๔๔๙ เป็นต้นมา มีอาการขึ้นๆ ลงๆ พล.ร.จ.เรียง

วิภัติภูมิประเทศ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลทหารเรือ แพทย์ประจำได้มาเยี่ยม
อาการทุกเช้าเย็นและทำการพยาบาลด้วยตนเอง เมื่อเวลามาเยี่ยมตรวจอาการของ
โรคใดที่แพทย์สงสัย ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขามาตรวจรักษา เช่นนายแพทย์
ผู้เชี่ยวชาญทางปอด ทางหัวใจ เป็นต้น โดยที่สุดได้เชิญคุณพระอัปภัตริกาพาธ
ผู้เชี่ยวชาญชั้นเยี่ยมของประเทศไทยมาตรวจและแนะนำ เพราะท่านผู้นี้เป็นพระ
อาจารย์ของนายแพทย์ทั้งหมดด้วย โรคนั้นมีแต่ทรงกับทรุด บางคราวก็ทำให้มี
ความหวังบ้าง” สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พุทธศักราช ๒๕๐๐ ท่านได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชา
คณะชั้นเทพ ในพระราชทินนามว่า “พระมงคลเทพมุนี”

โรคของท่านยังไม่หาย มีแต่ทรงกับทรุด แต่ท่านอยู่ได้กำลังใจอันแข็งแกร่ง

๑๑. มรณภาพ

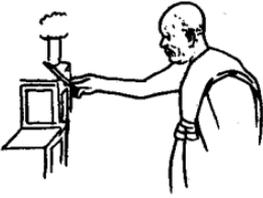
หลวงพ่อสดเริ่มป่วยกระเสาะกระแสะด้วยโรคความดันโลหิตสูงมาแต่พุทธศักราช ๒๔๙๙ อาการของท่านทรุดลงตามลำดับจนศิษยานุศิษย์เริ่มหมดหวัง แม้บางครั้งจะหวังกันว่า สักวันหนึ่งท่านจะต้องหายดี แต่ก็เป็นเพียงความหวังเท่านั้น

ชีวิตของหลวงพ่อดอนป่วยนี้ ท่านอยู่ได้ด้วยกำลังใจ ทุกๆ วันท่านสามารถต้อนรับญาติโยมได้ด้วยกายที่ยิ้มแย้ม ไม่มีความทุกข์หมองเศร้าให้ปรากฏเห็น

แต่กายของท่านนั้น กำลังผุพังลงเรื่อยๆ

นอกจากนั้นท่านยังเป็นโรคไส้เลื่อนอีก ต้องไปผ่าตัดที่โรงพยาบาลศิริราช ตอนนั้นเจ้าพระยาพอดิ เพื่อที่จะได้ไม่ต้องขาดพระยา ท่านต้องรีบมารับอรุณที่วัดปากน้ำ รักษาที่โรงพยาบาลสงฆ์อีก ๒ ครั้ง โรคส่วนนี้ก็หายดี

แต่โรคความดันของท่านนี้ พอถึงปีพุทธศักราช ๒๕๐๐ ได้กำเริบขึ้นอีก

ต้องอาศัยกำลังใจเป็นอย่างสูง ในการประกอบชีวิตให้อยู่ต่อมาได้

คาดว่าตัวเองต้องมรณภาพ ท่านจึงรีบจัดการฌาปนกิจศพโยมแม่ของท่าน ซึ่งได้ถึงแก่กรรมลงก่อนแล้วให้เสร็จสิ้น

สมเด็จพระเจ้าเล้าถึงอาการอาพาธของหลวงพ่อกว่า

"เวลานับเป็นปีๆ ที่กำลังอาพาธ ท่านได้กำจัดความประมาททุกวิถีทาง ทุกเวลาเย็นได้เรียกพระไปทำกัมมัฏฐานใกล้ๆ ท่านเป็นเวลา ๑ ชั่วโมงบ้าง ๒ ชั่วโมงบ้าง หรือเวลาอื่นๆ ก็มีเช่นนั้น เวลากลางคืนก็สั่งงานให้พวกปฏิบัติกระทำกัมมัฏฐาน จิตใจของท่านผูกพันอยู่อย่างนี้ ใครจะหักท้วงประการใด ท่านเพียงแต่ฟัง แต่ไม่รับปฏิบัติตามคำหักท้วงนั้น

เมื่ออาพาธครอบงำท่านได้ ๑ ปีเศษแล้ว วันหนึ่งท่านพูดกับผู้เขียนเรื่องนี้ว่า เจ็บคราวนี้ไม่หาย ไม่มียารักษา เพราะยาที่ฉันเมื่อนั้นมันไม่ถึงโรค ท่านเปรียบว่ายาที่ฉันนั้นเหมือนมีแผ่นหินมารองรับกันไว้ไม่ให้ยาซึมไปกำจัดโรคได้ ท่านบอกว่า กรรมมันบังไว้ เป็นเรื่องแก้ไม่ได้ ท่านพูดแล้วก็ยิ้มด้วยอารมณ์เย็น

ตั้งแต่อาพาธจนมรณภาพ เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี ไม่มีอาการครวญคราง แสดงอาการเจ็บปวดเวทนาแต่ไม่รู้สึกรู้ตัว เมื่อได้สติก็กำจัดได้ ไม่จู้จี้ บ่นเอาแก่ใคร จะแสดงความไม่พอใจบ้างก็เฉพาะผู้ไม่ปฏิบัติธรรมกับท่าน การท้วงใยใดๆ ไม่แสดงออกวางอารมณ์เฉย สิ่งใดต้องการถ้ามีก็เอา ถ้าไม่มีก็นิ่งเฉยและยิ้มรับความไม่มีนั้นด้วย

เรื่องอาหารการขบฉันระหว่างอาพาธ ใครทำถวายอย่างไร ฉันอย่างนั้น ที่ถูกปากก็ฉันมาก สิ่งใดที่มีผู้ห้ามก็เลิกฉันสิ่งนั้น แม้จะชอบก็ไม่พยายามจะผินคำห้ามของบุคคล อันผู้ที่ห้ามนั้นก็คือพี่สาวของหลวงพ่อกเอง บางทีการห้ามนั้นเกิดขัดใจกับผู้เขียนก็มีหลายครั้ง"

หลวงพ่อกอยู่มาได้ถึงพุทธศักราช ๒๕๐๒

พอสืบวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๒ เวลา ๑๕.๐๕ น. ตรงกับวัน

อังคาร แรม ๑๑ ค่ำ เดือนยี่ ปีกุน สัมฤทธิศก จุลศักราช ๑๓๒๐ ท่านก็มีมรณภาพ
ที่ตึกมงคลจันทสร วัดปากน้ำ แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ด้วย
อาการสงบ

สิริรวมอายุได้ ๗๕ ปี พรรษา ๕๓

หลักธรรมของ
หลวงพ่อด วัดปากน้ำ

ศีล*

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส ฯ (๓ ครั้ง)

อเนกปริยาเยน โข ปน เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมมาสม
พุทฺธเณ สีสํ สมฺมทกฺขาตํ สฺมาธึ สมฺมทกฺขาโต ปญฺญา สมฺมทกฺขาตา

กถณฺจ สีสํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตา เทภูติเมณปิ ปริยาเยน สีสํ สมฺมทกฺขาตํ
ภควตา อุปริเมณปิ ปริยาเยน สีสํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตา กถณฺจ เทภูติเมณ ปริยาเยน
สีสํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตา อิธ อริยสวโก ปาณาติปาตา ปฏิวีโรโต โหติ อทินฺนาทานา
ปฏิวีโรโต โหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวีโรโต โหติ มุสาวาทกา ปฏิวีโรโต โหติ สุรา
เมรยมชฺชปมาทญฺชานา ปฏิวีโรโต โหตีติ เอวํ โข เทภูติเมณ ปริยาเยน สีสํ สมฺมทกฺขาตํ
ภควตา กถณฺจ อุปริเมณ ปริยาเยน สีสํ สมฺมทกฺขาตํ ภควตา อิธ ภิกฺขุ สีลวา โหติ

* ชื่อเดิมคือศีลเบื้องต้นและศีลเบื้องต้นสูง บรรยายเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗

ปาติโมกข์ล้วนล้วน วิหริติ อาจารย์โคจรสมณโน อณุมตเตสุ วุชเชสุ ภยทสสวี่
สมาทาย ลิกขติ ลิกขาปเทศุติ เอว โข อุปริเมน ปริยาเยน สิลล์ สมมทกฺกชาต
ภควตาทิ

ณ บัดนี้ อาตมภาพ จักได้แสดงธรรมิกถา แก่ด้วยธรรมที่เป็นหลักของ
พระพุทธศาสนา ที่พระศาสดาทรงวางพระพุทธศาสนา และตั้งหลักเกณฑ์เป็นเบื้องต้น
ต้น พุทธศาสนิกชนต้องรับล้นชวนชวยให้มีศีลตั้งมั่นอยู่ในธรรมของตนทุก
ถ้วนหน้า

เพราะการปฏิบัติพระพุทธศาสนา ไม่มีศีลแล้วจะปฏิบัติศาสนาให้ถูกต้อง
ร่องรอยความประสงค์พุทธศาสนาไม่ได้ จำจะต้องให้มีศีล ศีลที่มีแล้วตัวก็ต้องรู้
ด้วย ตัวเองมีศีลให้แน่นอนในใจทีเดียว จะชี้แจงตามวาระพระบาลีว่า

อเนกปริยาเยน โข ปน เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรทตา สมมาสม
พุทฺธเณ สิลล์ สมมทกฺกชาต ศีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้รู้แล้ว เห็นแล้ว
เป็นองค์พระอรหันต์ ตรัสรู้เองแล้วโดยชอบ ทรงรับสั่งแล้วโดยปริยายมิใช่น้อย
หรือโดยปริยายมิใช่อ่างเดียว แล้วทรงปลุจฉาวิสัยชนด้วยพระองค์เป็นลำดับไปว่า

กถญจ คีลล์ สมมทกฺกชาต ศีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสแล้วนั้นเป็นไฉน
เหตุฐิเมนปิ ปริยาเยน สิลล์ สมมทกฺกชาต ภควตา ศีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงรับสั่งแล้วโดยปริยายเบื้องต้นบ้าง อุปริเมนปิ ปริยาเยน สิลล์ สมมทกฺกชาต
ภควตา ศีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องสูงบ้าง

กถญจ เหตุฐิเมน ปริยาเยน สิลล์ สมมทกฺกชาต ภควตา ศีลที่พระผู้มีพระ
ภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต้นบ้างเป็นไฉนเล่า อิธ อริยสาวโก พระอริยสาวกใน
ธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ ปาณชาติปาตา ปฏิวิโรโต โทติ ย่อมเป็นผู้เว้นขาด
จากปาณชาติปาต คือมาสัตว์ที่เป็นให้จำตาย อทินนาทานา ปฏิวิโรโตโทติ ย่อมเป็นผู้
เว้นขาดจากวัตถุที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย กาเมสุ มิจฉาจารา

ปฎิวิโรโต โทติ ย่อมเป็นผู้เว้นขาดจากเป็นผู้ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย มุสาวาทา
 ปฎิวิโรโต โทติ ย่อมเป็นผู้เว้นขาดจากคำเท็จไม่จริง สุราเมรยมชชุปมาทภูฐานา
 ปฎิวิโรโต โทติ ย่อมเป็นผู้เว้นขาดจากน้ำที่ทำให้บุคคลผู้ดื่มเมา คือสุราและเมรัยอัน
 เป็นเหตุที่ตั้งแห่งความประมาท เอวํ โข เทภูริเมณ ปริยาเยน สีลํ สมุมทกขาตํ
 ภควตา อย่างนี้แหละ คีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว โดยปริยายเบื้องต้นว่า

กถณจ อุปริเมณ ปริยาเยน สีลํ สมุมทกขาตํ ภควตา คีลที่พระผู้มีพระ
 ภาคเจ้าทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องสูงเป็นไฉน อิธ ภิกขุ สีลวา โทติ ปาติโมก
 ขสัวรสูโต วิหริติ อาจารย์โคจรสมปนฺโน อณุมตเตสุ วุชเชสุ ภัยทสฺสาวิ สมาทาย
 ลิกขติ สกฺขาปเทสุติ ภิกขุในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ สีลวา โทติ ย่อมเป็น
 ผู้มีศีล ปาติโมกขสัวรสูโต วิหริติ ย่อมเป็นผู้สำรวมในพระปาติโมกข์ เว้นข้อที่
 พระพุทธเจ้าห้าม ทำตามข้อที่พระองค์ทรงอนุญาตอยู่ อาจารย์โคจรสมปนฺโน ถึง
 พร้อมแล้วด้วยมารยาท เครื่องมาประพฤติโดยเอื้อเพื่อและโคจร อณุมตเตสุ วุชเชสุ
 ภัยทสฺสาวิ เห็นภัยทั้งหลายในโทษมีประมาณน้อย สมาทาย ลิกขติ สกฺขาปเทสุติ
 สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เอวํ โข อุปริเมณ ปริยาเยน สีลํ สมุมทกขาตํ
 ภควตา อย่างนี้แหละ คีลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องสูง กล่าว
 ถึงศีล แต่ว่า สมาธิ ปัญญา ยังมีต่อไป

ส่วนศีลนี้ให้เข้าเนื้อเข้าใจเสียก่อน ผู้พุทธศาสนิกชนทั้งคฤหัสถ์ บรรพชิต
 ให้รู้จักบริสุทธ์สนิท คีลมีทั้งคฤหัสถ์ บรรพชิต ไม่ใช่มีแต่คฤหัสถ์ บรรพชิตด้วย
 คฤหัสถ์ตั้งอยู่ในศีลเบื้องต้น่า เพียงศีล ๕ ประการของคนครองเรือน

ส่วน ศีล ๘ ประการ เป็นอดีตเรกศีลสูงขึ้นไปกว่าศีล ๕ แต่ว่าศีล ๕
 ประการ ให้มันในชั้นธสันดานเสียก่อน ต้องสละขาดจากใจนะ ว่าเราเป็นคนมีศีล
 แล้วก็เริ่มต้นมีศีล ๕ ทีเดียวนะ ศีล ๕ รู้จักกันพร้อมมติบริบูรณ์ดี ต้องให้รู้จักแม่นยำ
 แน่นนอน ว่าการฆ่าสัตว์นั้น ต้องให้รู้จักสัตว์เสียก่อนว่าอย่างไรจึงจะเรียกว่าสัตว์

คำที่เรียกว่าสัตว์นั้น ผู้ซึ่งอยู่ในภพ แปลว่าผู้ซึ่งอยู่ ลกขัตติ แปลว่าซึ่งอยู่ สัตว์ที่
 ซึ่งอยู่มีกำเนิดถึง ๔ คือ อันทะ สะงเสทชะ ชลาพุชะ อุปปาติกะ นี้กำเนิด ๔

อันทะ สัตว์ที่เกิดด้วยฟองไข่ สัตว์ชนิดอะไรไม่ว่าที่เกิดด้วยฟองไข่แล้ว
 ฟักเป็นตัวอีกหนหนึ่ง เรียกว่าอันทะทั้งนั้น นี้เราก็ระวังยากนะ ไข่เปิด ไข่ไก่
 ระวังยากเหมือนกัน ไข่มัด ไข่เหา ไข่เลือด ไข่เส้น ไข่เหล่านี้อันระวังยากทั้งนั้น มีไข่
 ทั้งนั้นสัตว์พวกนี้ นี้เรียกว่าอันทะ ต้องเว้นกันจริงๆ

สังเสทชะ สัตว์ที่เกิดด้วยเหงื่อโคล เทา เส้น เลือด ไร ที่กัดเราอยู่ทุกวันนี้
 อ้ายนั้นสำคัญอีกเหมือนกัน ยุงไม่ได้เกิดด้วยเหงื่อโคล ถ้าว่าพวกสังเสทชะเกิด
 ด้วยเหงื่อโคล เทา เส้น เลือด ไร เหล่านี้ ทุกชนิดอาศัยเหงื่อโคลเป็นแดนเกิดละก็
 เรียกว่าสังเสทชะทั้งนั้น

ชลาพุชะ สัตว์อาศัยน้ำบังเกิดขึ้น ถ้าไม่มีน้ำเกิดไม่ได้ ต้องมีน้ำจึงบังเกิด
 ขึ้น นั้นเรียกว่า ชลาพุชะ มนุษย์เป็นอันมากก็เรียกว่าชลาพุชะทั้งนั้น แพะ แกะ วัว
 ควาย ช้าง ม้า อาศัยน้ำเป็นแดนเกิดทั้งนั้น สัตว์เกิดในน้ำเป็นอเนกประการ
 เกิดในน้ำก็อาศัยไข่บ้าง อาศัยเหงื่อโคลบ้าง มนุษย์ก็เกิดด้วยเหงื่อโคลได้ มนุษย์
 นี้แหละที่เรียกว่าชลาพุชะนี้ มีเหงื่อโคลเป็นแดนเกิดได้เหมือนกัน เหมือน
 พระปัจเจกโพธิ ๕๐๐ อาศัยคัพภมลทินของมารดาคลอดออกมาคนเดียว อาศัย
 คัพภมลทิน เหงื่อโคลของคัพภนั้น ด้วยของสกปรกโสโครกเหล่านั้น เกิดเป็น ๔๔๔
 นี้เกิดด้วยเหงื่อโคลเหมือนกัน มนุษย์เรียกว่าสังเสทชะเหมือนกัน

อุปปาติกะ ลอยขึ้นบังเกิด เกิดขึ้นละอายุ ๑๔-๑๕ ปีเดียว นั่นก็เป็นสัตว์อีก
 พวกหนึ่ง เช่นนี้เราจะฆ่าเขาไม่ค่อยได้หรอก แต่ว่าได้เหมือนกัน เช่น นางอัมพปาลี
 เกิดในคาคบตันมะม่วง แล้วอยู่ร่วมด้วยมนุษย์ราชกุมาร ๕๐๐ เป็นสามี ๕๐๐
 ตันผลัดกันอยู่ร่วม คนละ ๗ วันไป ๕๐๐ นี้ก็เต็มทีไม่มีเวลา สร้างปราสาทขึ้นไว้
 ในสวนมะม่วงนั้นไม่ให้เป็นของใคร ถ้ามีฉะนั้นราชกุมารจะเกิดทะเลาะกัน จะเกิด

ฆ่าฟันทะเลาะบาดหมางกันขึ้น นี่พรหมณ์ตัดสินให้เป็นไปดั่งนั้น

นี่นางอัมพาลีอาศัยค่าคบมะม่วงเกิดขึ้น นี่ก็เป็นมนุษย์ เกิดเป็นอุปปาติกะ แปลกไหมล่ะ เป็นอุปปาติกะ กำเนิดทั้ง ๔ นี้ มนุษย์มีทั้งสิ้น พระเถระ ๒ รูป ลูกนางกุลติกินรี ไข่ออกมา ออกมาเป็นไข่ พอกะเทาะออกมาเป็นมนุษย์ เป็นชาย ๒ คน เป็นชายด้วยกันทั้ง ๒ คนนั้นแหละ นี่ก็เกิดด้วยฟองไข่ เกิดด้วยฟองไข่ก็มี เกิดด้วยเหี่ยวไคลก็มี เกิดเป็นอุปปาติกะก็มี เกิดเป็นชลาพุชะก็มี กำเนิดทั้ง ๔ มนุษย์มีพร้อม

สัตว์ที่เป็นอยู่ปรากฏไปไหนไปได้ กระดุกกระดิกได้ หรือมีชีวิตเป็นอยู่ กระดุกกระดิกไม่ได้ เช่นสัตว์เกิดในฟองไข่ ยังไม่ออกตัว อยู่ในฟองไข่ดินไม่ได้ ไม่มีตัวดิน นี่ก็เป็นกำเนิดของสัตว์เหมือนกัน ที่เรียกว่า ปาณาติบาต ฆ่าสัตว์เหล่านี้ ไม่ได้เลย ฆ่าแล้วด้วยเจตนาเนะศีลขาดทีเดียว รู้ว่าสัตว์มีชีวิตเป็นอยู่ เมื่อรู้ว่ามีชีวิต เป็นอยู่แล้ว ก็จิตคิดจะฆ่าเสีย ถ้าทำความเพียรเพื่อจะฆ่า ฆ่าได้สมเจตนา สัตว์มีชีวิตเป็นอยู่เรียกว่า ปาโร หรือว่าสัตว์มีชีวิตเป็นอยู่เรียกว่า ปาณสมณฺญี จิตคิดจะฆ่า เรียกว่า วรกจิตต์ ถ้าทำความเพียรเพื่อจะฆ่าเรียกว่า อุปกโม เตน มรณํ สัตว์ตายด้วยความเพียรทีเดียว สัตว์ตายสมเจตนา ยกมือแผล็บเดี๋ยวก็พร้อมด้วยองค์ ๕ นิดเดียวเท่านั้นพร้อมด้วยองค์ ๕ จัดเป็นองค์ ๕ การฆ่าสัตว์ ให้รู้จักชัดๆ ว่า การฆ่าสัตว์นั้นเป็นอย่างนี้

ถ้าว่ามีศีล ๕ นี้ต้องเว้นขาดจริงๆ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ท่านยกเอา อริยบุคคล อริยสาวโก อริยสาวกในพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้า ตั้งต้นแต่ พระโสดาขึ้นไป ท่านยกเป็นตัวอย่าง พระโสดาเจตนาฆ่าสัตว์ของท่านไม่มีเลยทีเดียว ที่เรารักษาปาณาติบาตนี้ ต้องตัดเจตนาให้ขาด เจตนาไม่ฆ่าสัตว์ต้องขาดจากใจทีเดียว ไม่ฆ่าอย่างเด็ดขาดทีเดียว เจตนาของปุถุชนก็มีที่ไม่คิดฆ่าสัตว์เลยทีเดียว นี่แหละเป็นศีลกันจริงๆ ที่เดียว ขึ้นถึงปาณาติบาตทีเดียว

ส่วนอหินนาทานละ วัดปากน้ำเรากียังใช้ไม้ใครได้นะ ดูข้าวของอะไรเล็กๆ น้อยๆ ก็เผลอกกันไม้ใครได้ หายกันเป็นคว้นไปทีเดียว ดูๆ ก็เป็นของขโมยทีเดียวนี่ร้ายกาจนักทีเดียวนะ จะมีศีลอย่างไรงั้น ถ้ามีศีลแล้วของเหล่านี้ไม่ต้องเอื้อเพื่อไม่ต้องห่วงใย ลักกันเป็นไม่มี ไม้ไซแต่ลักฝายเดียว ฉ้อโกงกันเป็นไม่มี อหินนาทานนะขาดจากใจทีเดียว ขึ้นชื่อว่าลักกะก็ หรือเจ้าของเขาไม่ได้ให้ละก็เป็นไม้ถือเอาทีเดียว ต้องถืออย่างเด็ดขาด

อย่างพระอริยบุคคล เจตนาจะลักเขาก็ไม่มี ปรปริคคหิต วัดถุมิเจ้าของหวงห้าม ปรปริคคหิตตสณญิตา ร้อยวัดถุมิเจ้าของหวงห้าม เถยยจิตต จิตคิดจะลักก็ไม่มี อุปกโม ความเพียรเพื่อจะลักก็ไม่มี เตน ทรรณ นำไปด้วยความเพียรขโมยก็ไม่มี นี่ได้ชื่อว่ามีศีลละ มีศีลอหินนาทาน

แต่ว่าศีลอหินนาทานนี้ต้องมั่นในขันธสันดานทีเดียว อย่าให้เคลื่อนคลาดได้ ถ้าเคลื่อนคลาดเป็นใช้ไม่ได้ทีเดียว เรียกว่าจอมปลอม พวกจอมปลอมนี้แหละทำศาสนาให้เสื่อม เข้ามาประพฤติปฏิบัติในศาสนา ทำศาสนาให้เสื่อม ผู้ประพฤติปฏิบัติจริงทำศาสนาให้เจริญ

อย่างพระอริยบุคคลนะ เป็นตัวทำศาสนาให้เจริญ ถ้าว่าปุถุชนประพฤติอย่างพระอริยบุคคล เจตนาจะลักก็ไม่มี อ้ายการลักนะ เงินทองเล็กน้อยพออดได้ ไม่พอใช้พอกินอะไรพออดได้ แต่ว่าอ้ายเพชรนิลจินดาราคามันมากขึ้นมาละ ราคาตั้งหมื่นยังไม่พอใจ ยังไม่ลักเลย ทีนี้ราคามันสูงกว่าหมื่นขึ้นไป สองหมื่น สามหมื่น สี่หมื่น ห้าหมื่น ถึงแสนหนึ่ง ราคาถึงแสนหนึ่งเอาแล้ว ทำใจคนมีศีลกระดุกกระดิกไปอีกแล้ว

เอ็งนี่ยังงี้ ถ้าคว่ำหมับเลี้ยงชีพได้ตลอดตายทีเดียว แสนหนึ่งให้เขาถูเอาร้อยละ ๒ ๓ ก็เอาเดือนละสองพันนั้นแน่ อ้ายนี้พอเลี้ยงชีพตลอดชาติเขี้ยวนะ ลาศิลกันเสียทีเถอะนำ เอาแล้ว ใจกระดุกกระดิกอีกแล้ว อย่างนี้ก็ยังไม่ใช้ไม้ได้

เรียกว่ามีสติไม่จริง มีสติจวมปลอม ต้องไว้วางใจได้ที่เดียว จะมีคำสักแสนหนึ่ง สักล้านหนึ่ง สักโกฏิหนึ่งก็ช่าง ถ้าว่าไม่ใช่ของตัวละก็จิตไม่แลบไม่ขยับไปที่เดียว ไม่สักไม่ขโมย ไม่มีที่เดียว ปกครองป้องกัน รักษาไว้ให้เจ้าของที่เดียว ไม่พลาดพลั้งอย่างหนึ่งอย่างใด อย่างนี้เรียกว่า มีสติใช้ได้ มีสติจริงๆ ละ อย่างพระอริยบุคคลในธรรมวินัยของพระศาสนาละ

อย่างนี้ใช้ได้ อทินนาทานา มีพอใช้ได้แล้ว ให้ความสุขแก่ตนได้แล้ว ให้ความสุขแก่คนอื่นได้ละ ถ้าไว้ใจยังไม่ได้ให้ความสุขแก่ตัวก็ยังไม่ได้ ให้ความสุขแก่คนอื่นจะให้ได้อย่างไร ให้ไม่ได้ที่เดียว นี่ข้อที่สอง

ข้อที่สาม ประพฤติผิดล่วงกามทั้งหลาย การประพฤติผิดล่วงกามทั้งหลายนะ ทำมรรคต่อมรรคให้ถึงกัน ยืนยันใกล้ๆ อย่างนี้ ทำมรรคต่อมรรคให้ถึงกัน อากาโรที่ทำความผิดต่อมรรคให้ถึงกันนะ เป็นอันผิดในกามทั้งหลาย ล่วงล้ำประเวณี ชั่วช้าลามก ปรกติที่ลับต้องล่วงไม่ได้ ที่ลับลมบังลมอยู่ข้างใน ถ้าล่วงล้ำเข้าไป เช่นนั้นทำเส้นผมเดียวเท่านั้น ก็เป็นกามแล้ว ผิดในกามทั้งหลายแล้ว

การประพฤติในกามทั้งหลายนี้โทษร้ายนัก ให้ความทุกข์แก่มนุษย์มากมายในโลก ถ้าโลกเว้นขาดหมดทั้งสากลโลก ทั้งหญิงทั้งชายประพฤติชื้อตรงในกามทั้งหลาย เมื่อถือสิทธิ์ร่วมสามิภรรยากันแล้ว ก็ร่วมแต่เท่านั้น นอกจากสามิภรรยาไม่ล่วงที่เดียวเด็ดขาด

อย่างพระอริยบุคคลเจตนาที่ล่วงกามเช่นนั้นไม่มีเลย ไม่ได้คิดเลย ไม่เคยคิดเลยที่เดียวที่จะล่วงกาม นอกจากบุคคลที่มีสติไม่สมบูรณ์บริบูรณ์ ถ้ามีสติสมบูรณ์บริบูรณ์แล้วก็ไม่คิดล่วงเหมือนกัน ในกามเช่นนั้น ไม่คิดล่วงที่เดียว ขาดจากใจที่เดียว ที่มีสติไม่สมบูรณ์บริบูรณ์ คีลอปปางที่เดียว อำพรางศีล หลบศีล หลอกศีล หลอกตัวเอง โกงตัวเองอยู่นั้น ถ้าว่าอ้ายที่ไม่พอใจก็พ้ออดได้ ถ้าพอใจอยู่สันกาลช้านาน พอใจอยู่ ต้องแช่พอใจอยู่หลายปี หลายสิบปี เมื่อมาสมเจตนา

ของตัวเข้าละก็กลัวจะทนทานไม่ไหว จะขยับเขยื้อนไปอีก จะสว่างกามันๆ เข้าอีก
 อย่างนี้ ก็ไม่ได้ ใช้ไม่ได้ เรียกว่าศีลไม่สมบูรณ์บริบูรณ์หรือขาดตกบกพร่อง ยัง
 ไม่แน่นอนในใจอยู่ ในกามสมุจฉาจารย์ก็สำคัญอยู่ ท่านจัดไว้มีประพจน์เป็น
 ๒๐ นั้นแน่ แต่ว่าเคยได้กล่าวมาแล้ว เรื่องกามสมุจ ฉาจารย์

มุสาวาท มุสาวาทก็ให้เดือดร้อนอยู่ ถ้าว่ากล่าวจริงๆ กันเสียไม่พลั้งเพลอ
 ละก็ไม่เดือดร้อน ถ้าว่าอำพรางกันเสีย ต้องพูดกันหลายคำ ต้องทำสัญญา ถ้าเลิก
 มุสากันหมดทั้งประเทศเสีย คำเดียวเท่านั้นแหละ สบายกันหมดทั้งประเทศทีเดียว
 อ้ายมุสานี่ร้ายกาจนัก ให้โทษมาก กล่าวคำเท็จไม่จริง

ท่านกล่าวหลักไว้ อตถิ วตถุ เรื่องไม่จริง วิสวาทกจิตต จิตคิดจะกล่าว
 ให้คลาด ปชฺไซ วายาโม ทำความเพียรเพื่อจะกล่าว ประสส วิชานนํ บุคคลอื่นรู้
 ความที่ตนกล่าวนั้นๆ มันก็เริ่มเป็นปดขึ้น ถ้าไม่จริงก็เป็นปดทีเดียว เป็นมุสาทีเดียว
 ถ้ากล่าวตามจริงครบองค์อยู่เช่นนั้น เรื่องนั้นก็ได้อื่อว่าเป็นถ้อยคำที่จริงไม่มีโทษ
 ถ้อยคำเหล่านั้นแหละ ผู้มีศีล ผู้ถือศีลในสิกขาบทมุสาวาทแล้ว ต้องเว้นขาดจากใจ
 เหมือนพระอริยบุคคล ไม่มีกริหิใจที่เดียวที่จะปดนะ ไม่มีเลือก ไม่มีเฟ้นต่อไป
 นี้ต้องแก้ไขตัวของตัวให้ดีนะ ถ้ายังมีเลือกเฟ้นว่าจะปดดีหรือไม่ปดดี ยังงี้ละก็
 ศีลยังเหลาอยู่ศีลมุสายังเหลาอยู่

ต้องไว้ใจได้ว่า จะตัดหัวคิ้วแห้งอย่างหนึ่งอย่างใด ตีรันฟันแทงสักเท่าหนึ่ง
 เท่าใด จะตัดชีวิตจิตใจสักเท่าหนึ่งเท่าใด จะให้กล่าวคำเท็จจะกล่าวไม่ได้เสียแล้ว
 ขาดจากใจเสียแล้วว่าคำเท็จเป็นอันไม่กล่าว กล่าวแต่คำจริงทั้งนั้น อย่างนี้ก็ได้ชื่อ
 ว่าเป็นผู้มีศีล ยกตัวอย่างพระอริยบุคคลเป็นตัวหลัก รักศีลเหมือนกับพระอริยบุคคล
 ดั่งนั้น ได้ชื่อว่ามีศีลมุสาวาทหละ

สุรา ทั้งสี่สิกขาบทนั้นแหละ ถ้าเว้นสุราไม่ได้ตัวเดียว หมดละลายหมด
 สุราเป็นตัวสำคัญ สุราเป็นเจ้าโหลงทีเดียว เป็นเจ้าหุมู่ทีเดียว เจ้าหุมู่เจ้าหมวดของ

ศีลทั้ง ๕ นี้แหละ สุราเป็นเจ้าหมูที่เดียว ยกออกไปเสีย ยกสุรารอกเป็นเจ้าหมูเสีย เหลืออีกสี่ สุราบังคับได้ทุกข้อ ทุกสิกขาบท

เหตุฉะนั้น ต้องงดสุราให้ขาด ถ้างดสุราไม่ขาดละก็หมด ไม่ได้เลยสักข้อหนึ่ง สุรานะ น้ำที่ทำบุคคลผู้ดื่มให้เมา คือสุราและเมรัย ดื่มเข้าไปแล้วก็เมา ส่วนพระอริยบุคคลจิตของท่านที่จะคิดดื่มสุราสักนิดนั้นก็ไม่มี เหมือนพวกเราบัดนี้ก็มีถมไป ที่ไม่คิดจะดื่มสุราแม้แต่นิดเหมือนพระอริยบุคคลทีเดียว ไม่คิดเลยที่จะดื่มสุรา นั้นแหละคนอย่างนั้นเขามีศีลสุรามันในชั้นรสันดานละ ถ้าว่ายังจะดื่มอยู่ละก็ไม่มันในชั้นรสันดาน ยังคล่องแคล่วอยู่ ต้องตัดสินตัวเสียใหม่ น้ำที่ทำบุคคลผู้ดื่มให้เมาสุราและเมรัย จิตคิดจะดื่ม ทำความเพียรเพื่อจะดื่ม ดื่มให้สว่างล้ำค่าคอเข้าไป ก็ได้ชื่อว่าล่วงสิกขาบท คือศีลสุรานี้

ศีลสุราสิกขาบทนี้ ท่านวางหลักไว้เทียบด้วยคชสารข้างตัวหนึ่ง มีเท้า ๔ มังวง ๑ และข้างนั้นมันเป็นอยู่ด้วยวงม้น ถ้าว้าเมืองวงม้นเมื่ออยู่ตราบโตะละก็ งวงนั้นมันเลี้ยงชีพของมัน มันหลุดพญามาเลี้ยงร่างกายมัน ใส่ปากมันได้ ถ้าไม่มังวงละก็ข้างมันจะก้มลงกินหญ้าอย่างกับโค อย่างกับกระบือ อย่างไรละ มันสูง มันก้มไม่ถึงนี่ จะต้องนอนลงละซี ทำลำบาก เหตุนี้วงจึงเป็นตัวสำคัญ เป็นชีวิตของข้างที่เดียว

ศีลทั้ง ๕ สิกขาบทสุราเป็นชีวิตที่เดียวหนา ถ้าเลิกสุราไม่ได้ละก็มารักษาศีลมันลำบากนักละ เพราะว่าได้แต่ ๔ ทำไม่ได้ นั่นก็พูดเอาตามชอบใจ ถ้าวางสุราเสียสิกขาบทเดียวเท่านั้นแหละ อีก ๔ สิกขาบทรักษาอยู่ไม่ได้ สลายหมด สัมละลายหมด สุราสิกขาบทเดียว เขาจึงตั้งไว้ว่า พระนกรพระนกรหนึ่งมีประตู่ ๕ แห่ง ถ้าออกประตูหนึ่งจะต้องฆ่าสัตว์ ออกประตูที่สองจะต้องลักทรัพย์สมบัติ ออกประตูที่สามจะต้องล่วงกาม ออกประตูที่สี่จะต้องพูดปด ออกประตูที่ห้าจะต้องดื่มสุรา จะออกประตูไหน ถ้าออกไปประตูที่หนึ่งต้องฆ่าสัตว์ ก็ล่วงสิกขาบทเดียว

เท่านั้น ถ้าออกประตูที่สองจะต้องสักทวิพัสสัมปติ ล่วงสิกขาบทเดียวเท่านั้น ถ้าออกประตูที่สามจะต้องล่วงกามสุมิฉฉาจาร ก็ล่วงสิกขาบทเดียวเท่านั้น ถ้าออกประตูที่สี่จะต้องพูดปด ก็ล่วงสิกขาบทเดียว ออกตามประตูนั้นๆ ถ้าออกประตูที่ห้าจะต้องดื่มสุรา ดื่มสุราละก็หมดทั้งสี่สิกขาบท ทำสิกขาบทล้มหมดทีเดียว ท่านวางหลักไว้แบบนี้

เมื่อรู้จักตั้งนี้แล้วก็ถือทำสิกขาบทสุราเป็นตัวสำคัญ ตัวสำคัญทีเดียวแบบเดียวกับ โลกะ โทสะ โมหะ ๓ ข้อนี้ ใครเป็นสำคัญ โมหะเป็นสำคัญ ตัวหลงเป็นตัวสำคัญ เพราะฉะนั้นสุรานี้เป็นตัวประมาททีเดียว ธรรมที่เป็นกุศลในพระไตรปิฎกมากน้อยเท่าใด สรุปลงในความไม่ประมาททั้งนั้น

ถ้าว่าประมาทแล้วออกนอกธรรมทีเดียว ไม่อยู่ในธรรมเสียแล้ว ถ้าว่าไม่ประมาทละก็อยู่ในธรรมที่เป็นกุศลทีเดียว ถ้าประมาทขึ้นแล้วอยู่ในธรรมที่เป็นอกุศลทีเดียว ตรงกันข้าม เพราะฉะนั้น สุรานี้เป็นที่ตั้งของความประมาท ถ้าเลิกสุราเสียได้ก็เป็นเหตุของความไม่เป็นที่ตั้งของความประมาท คีลสี่สิกขาบทก็รวมอยู่ในสุรานั่น อยู่ในความประมาทนั่น นี่เป็นตัวสำคัญ

ให้รู้จักหลักมันตั้งนี้ละก็เป็นภิกษุ สามเณร อุบาสิกา อุบาสิกา ต้องมันอยู่ในศีลทั้งห้านี้ ได้ชื่อว่าพุทธศาสนิกชน หรือเรียกว่าชนภายในพระพุทธศาสนา ต้องให้มีศีลห้านี้ให้มัน อยู่ในชั้นธรรมาสน์เสียตอนต้น นี้เรียกว่าศีลโดยปริยายเบื้องต้น

แต่โดยปริยายเบื้องต้นแหละ ศีลของภิกษุก็มีเหมือนกัน ๕ สิกขาบท นี้ก็เป็นสิกขาบทของภิกษุเหมือนกัน แต่ท่านจัดศีลของภิกษุโดยปริยายเบื้องต้นสูงขึ้นไปอีก ว่า อธิธิ ภิกษุ ภิกษุในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ สีลวา โทติ ย่อมเป็นผู้มีศีล ภิกษุมิศีลนะมีอย่างไร ไม่ต้องสมทานเหมือนอุบาสิกา อุบาสิกา อย่างนี้หรือภิกษุมิศีลนะ ศีลสำเร็จด้วยญัตติจตุตถกกรรมวาจา พระสงฆ์ในปัจจุบันประเทศตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป ในฆัณณิมประเทศตั้งแต่ ๑๐ รูปขึ้นไป มาประชุมพร้อมกัน

ต้องมีอุปชฌาย์ มีพระกรรมวาจา พระอุปชฌาย์กล่าวขึ้นในหมู่พระสงฆ์นั้น ให้สวด
 ญัตติจตุตถกรรมวาจา สมมติกุลบุตรคนใดคนหนึ่งขึ้น ให้เป็นภิกษุภาวะในพุทธ
 ศาสนา เหมือนเราที่เรียกว่าเราบวชนาคบวชพระกันอยู่ทุกวันนี้ ที่เป็นเจ้าภาพบวช
 ให้ภิกษุสามเณรนะ บวชให้เป็นภิกษุทีเดียว หรือสามเณรก็ต้องมีศีล ๑๐ ขึ้นไป

ศีล ๕ เป็น เทหฐิมศีล ศีล ๘ ที่เรารักษาวันนี้เป็นเทหฐิมศีลใหม่ละ ไม่
 เป็นเทหฐิมศีล เป็นอติเรกศีล ศีลสูงกว่าศีล ๕ ขึ้นไป สำคัญอยู่ข้อไหน ศีล ๘ นะ
 ที่ยกขึ้นเป็นอติเรกศีลขึ้นไปนะสำคัญในข้อ วิกาลโภช นัจจิตต มาลา อจจา ชาตรูป
 คือเว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาล การบริโภคอาหารเป็นอย่างไรหรือ การ
 บริโภคอาหารนั้นเป็น รสตัณฑหา ถ้าว่าเว้นเสียละก็เว้นรสตัณฑหาทีเดียว

บริโภคอาหารที่เป็นรสที่อร่อย มีรสมีชาติขึ้นสำคัญนัก อ้ายรสอันนั้นสำคัญ
 นัจจิตต ฟ้อน ว่า ขับร้อง เครื่องประโคมขับร้องติดสติเปาต่างๆ ฟ้อน ว่า ขับร้อง
 ให้เกิดเป็น สัทตตัณฑหา ฟ้อนว่า ขับร้องเหล่านี้ ติดสติเปาเหล่านี้ เป็นสัทตตัณฑหา
 เป็นสัทตตัณฑหาขึ้น ตรึงใจสัตว์โลกให้หมุ่นเวียนอยู่ในภพ ออกจากภพไม่ได้ ทัตทรง
 ประดับประดาด้วยดอกไม้ของหอม เครื่องให้เกิดยั่วชวนต่างๆ เครื่องลูบไล้
 ละลายทาต่างๆ นี่เป็นสัทตตัณฑหาขึ้น นังนอนอาสนะสูงใหญ่ ภายในมีหุ่นและสำลี
 ให้เกิดเป็นโณฏฐัพพตัณฑหาขึ้น

รับเงินและทองเหล่านี้ เงินทองอันเดียวเป็นตัวสำคัญ ใน ๑๐ ลิกขาบทนั้น
 เงินทองเป็นตัวสำคัญ ถ้าว่าเงินทองหยิบเข้าได้แล้ว อื่นหมด เสียหมด ใช้ไม่ได้
 แบบเดียวกับสุราสำคัญนัก ถ้าว่าศีล ๘ ไม่ถึงเงินและทอง ไม่ห้ามเงินและทอง
 เพียงแค่ ๘ ลิกขาบท ก็เพื่อตัดตัณฑหาเหล่านั้น เพราะฉะนั้น จึงเป็นอติเรกศีล
 เป็นอุคมศีลขึ้น ไม่ใช่ศีล ๕ ธรรมดา ศีล ๕ ธรรมดาเป็น เทหฐิมศีล

สามเณรเป็นผู้มีศีล ๑๐ ของภิกษุ ศีล ๕ ก็รวมอยู่ด้วย ศีล ๑๐ รวม
 อยู่ด้วยทั้งนั้น เข้ามารวมอยู่ในศีลของภิกษุหมด แต่ภิกษุเป็นผู้มีศีลนะ เมื่อสำเร็จ

สำเร็จปฏิบัติจุดตุดอกกรรมในท่ามกลางของสงฆ์แล้ว คีลสิกขาบทบัญญัติน้อยใหญ่ไม่ได้สมทานเลย สมบูรณ์บริบูรณ์เมื่อจบปฏิบัติจุดตุดอกกรรมมาจา เป็นภิกษุภาวะในพุทธศาสนาขึ้น

คีลของภิกษุเป็น อปริยัตตปาริสุทธิคีล ที่เดียว คีลไม่มีที่สุด ในวิสุทธิมรรค แสดงไว้ คีลมีสามล้านกว่าสิกขาบท คีลของภิกษุจบพระวินัยปิฎกเป็นคีลของภิกษุณะ มากมายนัก เพราะเหตุนั้น ภิกษุสีลวา ภิกษุเป็นผู้มีคีลณะ มีจริงนะ มีทั้งหมดทีเดียว แต่ที่ท่านจำแนกแยกย่อยลงไป ปาติโมกขสวารัฐวิทวิทติ ผู้สำรวมในพระปาติโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ทำตามที่พระองค์อนุญาตอยู่นั้นน้อยนิดเดียว ขึ้นสู่พระปาติโมกข์นี้เล็กน้อยทีเดียว

โดยสามัญทั่วไปละก็ ๒๒๗ สิกขาบทนิดเดียว คีลขึ้นสู่พระปาติโมกข์ แต่ว่าข้อสำคัญทั้งนั้น ไม่ใช่ข้อเล็กน้อย เพราะฉะนั้นควรไหว้ควรบูชา ภิกษุประพฤติได้ในสิกขาบัญญัติน้อยใหญ่ของตัวได้ละก็ นำไหว้ นำบูชาหนัก เป็นของทำยาก ไม่ใช่เป็นของทำง่าย

อาจารย์โคจรสมปนโน ถึงพร้อมด้วยอาจารย์มารยาท เครื่องมาประพฤติโดยเอื้อเฟื้อ และโคจรมารยาท เครื่องมาประพฤติและโคจรของภิกษุณะ ภิกษุจะเดินไป หาดำหนิไม่ได้ ตาก็ทอดลงมองชั่วแอกหนึ่ง เรียกว่าตาตายไม่ใช่ตาเป็น ทอดลงแม้จะเบิกตาขึ้นก็เพียงว่าดูอันตรายเท่านั้น ที่จะแสวงหาวิสภาคามณฺ์ ที่จะแสวงหา รูปที่จะชอบก็ไม่มีเลย ไม่มีแก่ภิกษุเลย

ภิกษุเดินไปก็ตั้งอยู่ในความสำรวม เรียกว่า อินทริยสังวร สำรวมทีเดียว สำรวมอินทริย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้ยินดี ยินร้าย เวลาเห็นรูป ยินเสียง ตมกลืน ลิ้มรส ถูกต้องโผฏฐัพพะ ฐธรรมารมณฺ์ด้วยใจ สำรวมระวังไม่ให้ไหม้นัสเส็ดตลอดเข้าไปประทุษร้ายจิตได้ คอยระแวงระวังอยู่ที่เดียว นั้นภิกษุหน้าที่สำรวมละ เรียกว่าอาจารย์

นั่นแหละเรียกว่าอาจารย์ทั้งนั้น มารยาทของภิกษุด้วยกาย หาดิเตียนไม่ได้ ด้วยวาจาก็หาดิเตียนมิได้ จะเปล่งวาจาใดๆ ไม่ครูดโสต ไม่กระทบโสตใครเลย สำรวมทงวาจาทีเดียว มารยาทของกาย ของวาจา ตลอดจนกระทั่งถึงใจ เป็น อัปปโหหาริกลงไป ในเจตนาของภิกษุก็ไม่ประทุษร้ายผู้หนึ่งผู้ใด เจตนาประกอบอยู่ ด้วยเมตตา เป็นบุเรจาริกทีเดียว นั่นเรียกว่า อาจารย์ทั้งนั้น ไมใช่โคจรสัมปันโน เป็นอาจารย์สัมปันโน ถึงพร้อมด้วยมารยาท เครื่องมาประพฤติโดยเอื้อเฟื้อ นี่ย่อลงไปได้ความดังนี้

โคจรสัมปันโน ภิกษุถึงพร้อมแล้วด้วยโคจร อโคจร ภิกษุไม่ไปในที่โคจร ที่โคจรมากหนักกว้างขวาง โคจรสัมปันโน ถึงพร้อมแล้วด้วยโคจรณะ ไปในที่โคจร ของตัว ท่านกล่าวที่โคจรไว้ เวทีญาติเพเท ภิกษุไม่ไปหาในหญิงแพศยา หญิงม่าย หญิงสาวใหญ่ ภิกษุไม่ไปมาหาสู่ เมื่อเข้าเชื่อเชิญนิมนต์ก็ไปตามหน้าที่ แต่ว่าเรื่องจะไปเรื่องกิจอื่นนอกจากเขานิมนต์ไปเช่นนั้น จะไปสนทนาปราศรัยอย่างสามัญชน ขรรคมดาไม่มี เพราะภิกษุไม่ไปในที่เช่นนั้น

ในสกุลหญิงแพศยา หญิงม่าย หญิงสาวใหญ่ ภิกษุไม่ไป เรียกว่าเป็น อโคจรของภิกษุ หรือในโรงสุรา โรงยาฝิ่น เหล่านี้เป็นอโคจรของภิกษุฯ ไม่เข้าไป

ถ้าภิกษุสามเณรองค์หนึ่งองค์ใดเข้าไปในโรงสุรាយาฝิ่นเป็นอย่างใด สองสาม ทนเท่านั้นแหละ ภิกษุอื่นก็นึกว่ามันกระไรๆ เสียแล้วละ ภิกษุองค์นั้นนะเห็นจะไป ติดฝิ่นเสียก็ไม่รู้ หรือจะไปดื่มสุราก็ไม่รู้ แม้โรงดื่มที่เขาตั้งในถนนหนทางก็ไม่เข้าไปนั่ง เข้าไปนั่งในที่นั่นกลัวเพื่อนสหพรหมจารีรังเกียจ จะไม่นั่งดื่มแต่กาแพนະชิ จะ กระชิบหรือใช้เลศนัยให้เจ้าของกาแพนະชิสุรามาให้ณะชิ ไม่เข้าไปนั่งทีเดียวโรงดื่มเช่นนั้น ละอายแก่ใจไม่เข้าไป กลัวจะเสียชื่อ

อโคจรของภิกษุยังมีอีกมากโรงมหรสพต่างๆ เป็นอโคจรทั้งนั้น ที่ใดเขา ประชุมกันในเรื่องพลเมือง เขาต้องการสนุกสนานกันในสถานที่ใดๆ เป็นอโคจรของ

ภิกษุทั้งนั้น แม้เขากรีหากัณฑ์กัน ภิกษุเข้าไปดูไม่ได้ เป็นอโคจรของภิกษุ ที่ไปแล้ว เขาตีเตียนในสถานที่ใดๆ ในสถานที่นั้นๆ เป็นอโคจรของภิกษุทั้งนั้น อโคจรของภิกษุมิมากอย่างนี้ เมื่อเป็นภิกษุเข้าแล้วมีศีลแล้ว มีในพระปาติโมกข์แล้ว อยู่ในมารยาทที่ดีแล้ว อโคจรก็ไม่มี ตั้งอยู่ในอโคจรทีเดียว ไปในที่ๆ ควรไปที่เดียว

อนุมตเตสุ วชเชสุ ภยทสสาวิ เห็นภัยทั้งหลายในโทษมีประมาณน้อย ขึ้นชื่อว่าโทษแล้วเท่าปลายผมปลายขน ไม่ให้กระเซ็นถูกทีเดียว อุปมาดั่งว่าอุจจาระ ของที่เหม็นเท่าปลายผมปลายขน กระเซ็นถูกเข้ารู้สึกว่ามีเหม็น สกปรก ภิกษุระวัง ความบริสุทธิ์ของภิกษุไม่ให้กระทบ ไม่ให้เข้าไปใกล้ของโสโครกปฏิกุลทีเดียว

สิ่งที่เป็นโทษแล้วมีประมาณน้อยเท่าปลายผมปลายขนก็ถอยใจออกห่าง เหมือนยังกับปีกไก่ใส่เข้าไปในไฟ ปีกไก่ไม่เข้า งอกลับเสีย รันตัวถอยเข้ามา ถอยเข้ามา ไม่ไปฉันใด ใจของภิกษุที่บวชในพระธรรมวินัยโดยชื่อตรงแล้ว ไม่เข้าไปในโทษแม้มีประมาณน้อย ใจถอยกลับ ไม่เข้าไปในโทษทีเดียว สิ่งที่เป็นโทษไม่เข้าไปทีเดียว สิ่งที่เป็นอาบัติ สิ่งที่เป็นโทษ ไม่เอาใจสอดเข้าไปทีเดียว ไม่เจตนาทีเดียว ถอยกลับทีเดียว นี้ได้ชื่อว่า เห็นภัยทั้งหลายในโทษมีประมาณน้อย อนุมตเตสุ วชเชสุ ภยทสสาวิ เห็นภัยทั้งหลายในโทษมีประมาณน้อย

สมათาย ลิกขาบทเสฐติ สมათานศึกษาอยู่ในลิกขาบทน้อยใหญ่ ลิกขาบททั้งหลายมากน้อยเท่าใด สมบูรณ์บริบูรณ์เหมือนน้ำในมหาสมุทร น้ำจะไหลไปในทิศทั้ง ๔ ทิศ ในแม่น้ำน้อยใหญ่ ไหลเข้าไปในมหาสมุทรเท่าหนึ่งเท่าใด มหาสมุทรก็มีฝั่งรักษาน้ำไว้ได้ ไม่ให้ล้นป่าท่วมไปในประเทศที่ไม่มีน้ำ รักษาไว้จำเพาะที่มีน้ำเท่านั้นฉันใด ภิกษุเมื่อเป็นภิกษุในธรรมวินัยเข้าแล้ว อยู่ในศีลของตัว ไม่ล้นกรอบศีลของตัวไปฉันนั้นเหมือนกัน อยู่ในกรอบของพระวินัยไม่ล้นกรอบพระวินัยฉันนั้นเหมือนกัน อย่างนี้ได้ชื่อว่าภิกษุนั้นแหละตั้งอยู่ในศีลเบื้องบน ไม่ใช่ศีลเบื้องต่ำ ศีลเบื้องสูงเป็นศีลของภิกษุต้องรักษาปฏิบัติดังนี้ สามเณรก็อยู่ใน

หน้าที่ของสามเณร คีลเพียง ๑๐ ลิกขาบทก็หนักมืออยู่เหมือนกัน นั่นก็หนักมือเหมือนกัน ถ้าว่าสะเพร่าละก็รักษาได้ยาก ต้องละเอียดจึงจะรักษาได้ง่าย ฝ่ายภิกษุเล่าถ้าสะเพร่าก็รักษาไม่ได้ เป็นของสูงของละเอียด ต้องละเอียดทีเดียวจึงรักษาได้

เหตุนี้คิลที่แสดงมานี้ ในเทภูริมคิล และอุปดมิมคิลทั้ง ๒ ประการนี้เป็นเบื้องต้นของพุทธศาสนิกชนทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า ถ้าว่าไม่มีคิลจริงแล้วจะอวดว่าปฏิบัติศาสนาละเองตัวเอง ไม่ทำตัวเองให้พ้นจากทุกข์ได้ ตัวเองจะต้องอยู่ในปลักกิเลสนั่นเอง เปลื้องตนพ้นกิเลสไม่ได้ เหตุนี้ต้องคอยระแวงระวัง ต้องตั้งตนให้อยู่ในคิลจริง เหมือนพระอริยบุคคล อิห อริยสาวโก ให้ตั้งอยู่ในคิล ๕ จริงๆ เหมือนพระอริยบุคคลตั้งอยู่ในคิล ๘ จริงๆ เหมือนพระอริยบุคคลตั้งอยู่ในคิล ๑๐ จริงๆ เหมือนพระอริยบุคคลตั้งอยู่ในคิล ๒๒๗ เหมือนยังกับภิกษุในพุทธศาสนาที่เป็นผู้มีความประพฤติดีงามตามพระธรรมวินัยของพระศาสดา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาตามวาระพระบาลี คิลีความเป็นสยามภาษาแห่งคิลทั้งเทภูริมคิล และอุปริมคิล ตามวาระพระบาลีคิลีความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย พอสสมควรแก่เวลา เอเตน สจจวชฺเชน ด้วยอำนาจความสัจที่ได้อ้างธรรมเนียมปฏิบัติ ในคิลเบื้องต่ำและเบื้องสูงทั้งสองประการนี้ พอสสมควรแก่เวลา ด้วยอำนาจสัจจวาจาที่ได้อ้างธรรมเนียมเทศนาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดิ์จึงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสสมควรแก่เวลา สมมตวิญญูติธรรมิกถา โดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้ เอิว ก็มีด้วยประการฉะนี้

สมาธิ^๑

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ ครั้ง)

กถญจ สมาธิ สมฺมาทกฺขาโต ภควตา เทภูริเมนปิ ปริยาเยน สมฺมาทกฺขาโต
ภควตา อุปริเมนปิ ปริยาเยน สมาธิ สมฺมาทกฺขาโต ภควตา กถญจ เทภูริเมน
ปริยาเยน สมาธิ สมฺมาทกฺขาโต ภควตา อิธ อริยสาวโก โวสุสคฺคการมฺมณํ กริตฺวา
ลภติ สมาธิ ลภติ จิตฺตสฺเสกคฺคตฺนฺติ เอวํ โข เทภูริเมน ปริยาเยน สมาธิ สม
มฺมาทกฺขาโต ภควตาฯ กถญจ อุปริเมน ปริยาเยน สมาธิ สมฺมาทกฺขาโต ภควตา อิธ ภิกฺขุ
วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกํ สวิจาร์ วิเวกชฺมปฺปิติสฺสํ ปฺรหฺม
ณานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ วิตกฺกวิจารานํ รูปสฺมา อชฺฉตฺตํ สมฺปสาหนํ เจตฺโส
เอโกทิกาวํ อวิตกํ อวิจาร์ สมาธิชฺมปฺปิติสฺสํ ทฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ ปิตฺติยา

๑. บรรยายเมื่อ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗

จ วิราคา อุเปกขโก จ วิหริติ สโต จ สมปชาโน สุขญจ กายเนน ปฏิสัเวเทติ ยนต์
 อริยา อาจิขนติ อุเปกขโก สติมา สุขิวหาริติ ตติยั ฉานัน อุปสมปชช วิหริติ สุขัสส
 จ ปทานา ทุกขัสส จ ปทานา ปุพเพ ว โสมนัสสโทมนัสสถานัน อตถงคมา อทุกขมสุขั
 อุเปกขาสติปาริสุทธิ จตุตถั ฉานัน อุปสมปชช วิหริตติ เอวั โข อุปริเมน ปริยาเยน
 สมาธิ สมมทกขาโต ภควตา ติ ฯ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงในเรื่องสมาธิซึ่งเป็นลำดับอนุสนธิมาจากศีล
 ศีลแสดงแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำ และโดยปริยายเบื้องสูง ส่วนสมาธิเล่าก็จัก
 แสดงโดยปริยายเบื้องต่ำโดยปริยายเบื้องสูงดุจเดียวกัน ตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้น
 ไว้ในเบื้องต้นนั้น จะแปลความเป็นสยามภาษา พอเป็นเครื่องประดับประคองสนอง
 ครัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านผู้พุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต
 บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า เริ่มต้นแห่งพระธรรมเทศนาในเรื่องสมาธิ
 เป็นลำดับไป

มีคำปัจฉิมวาท์ด้วยพระองค์เองว่า กถญจ สมาธิ สมมทกขาโต
 ภควตา สมาธิที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสแล้วเป็นไฉน เทภูริเมณปิ ปริยาเยน สมาธิ
 สมมทกขาโต ภควตา สมาธิที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำบ้าง
 อุปริเมณปิ ปริยาเยน สมาธิ สมมทกขาโต ภควตา สมาธิที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรง
 ตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องสูงบ้าง

กถญจ เทภูริเมณ ปริยาเยน สมาธิ สมมทกขาโต ภควตา สมาธิที่พระผู้
 มีพระภาคทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต่ำนั้นเป็นไฉนเล่า

อิธ อริยสาวโก อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้
 ไวสุสศคารมมณั กิริตวา กระทำสละอารมณ์เสียแล้ว ลภติ สมาธิ ย่อมได้ซึ่ง
 สมาธิ ลภติ จิตตสุเสกคคต ย่อมได้ซึ่งความที่แห่งจิตเป็นหนึ่ง เอวั โข เทภูริเมณ
 ปริยาเยน สมาธิ สมมทกขาโต ภควตา อย่างนี้แหละสมาธิที่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต้นว่า

กถณฺจ อุปริเมณ ปริยาเยน สมาธิ สมฺมทกฺขาโต ภควตา สมาธิ
ที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต้นสูงเป็นไฉนเล่า

อิธ ภิกฺขุ ภิกษุผู้ศึกษาในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ วิวิจฺเจว กามเมหิ
วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สังตแล้วจากกามทั้งหลาย สังตแล้วจากอกุศลธรรมทั้ง
หลาย ย่อมเข้าถึงซึ่ง ปฐมฌาน ความเพ่งที่หนึ่ง เป็นไปด้วยกับวิตก วิจารณ์ ปิติและ
สุข เกิดแต่วิเวก

วิตกฺกวิจฺจารานํ รูปสฺมา อชฺชตฺตํ สมฺปสาหนํ เจตโส เอกเอทิกาวํ อวิตกฺกํ
อวิจาร์ วิตกฺกวิจฺจารานํ รูปสฺมาย สงฺขลฺเยซึ่งวิตก วิจารณ์ ความตรึกตรองนั้นสงบ
เสียได้ สมฺปสาหนํ เจตโส จิตผองใสในภายใน เอกเอทิกาวํ ถึงซึ่งความเป็น
เอกอุทัย เข้าถึงซึ่งทุตยฌาน ความเพ่งที่สอง ไม่มีวิตก ไม่มีวิจารณ์ มีแต่ปิติ สุข
เกิดแต่วิเวก วิเวกซ์ มีปิติและสุข เกิดแต่วิเวก ดังนี้ อย่างนี้แหละเป็นฌาน
ที่สอง

ปิตฺติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหฺรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขณฺจ กายเณ
ปฏฺิสเวเทติ ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหฺรติ ปราศจากความ
ปิติ อุเปกฺขโก สุขวิหฺรติ มีสุขหนึ่ง มีสติเป็นอุเบกขาอยู่ สุขณฺจ กายเณ ปฏฺิสเวเทติ
เสวยความ "สุข" ด้วยนามกาย อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก อันพระอริยะทั้งหลาย
ย่อมกล่าวว่าเข้าถึงซึ่งตติยฌาน ความเพ่งที่สาม มีสติเฉยเป็นอุเบกขา อุเปกฺขโก
สติมา สุขวิหฺรติ เสวยสุขอยู่ มีสติอยู่เป็นอุเบกขา มีสติเป็นอุเบกขาอยู่ ชื่อว่าเข้า
ถึงซึ่งตติยฌาน เป็นความเพ่งที่สาม อย่างนี้แหละ

สุขสฺส จ ปทานา ทฺกฺขสฺส จ ปทานา ปุพฺพเพว โสมนสฺสโทมนสฺसानํ
อตฺตณฺจกฺมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธิํ จตฺตถฺตณฺจํ อุปสมฺปชฺช วหฺรติ สุขสฺส จ
ปทานา ทฺกฺขสฺส จ ปทานา ละสุข ละทุกข์เสียได้แล้ว ปุพฺพเพว โสมนสฺสโทมนสฺसानํ

อคฤคมา สงบสุขทุกข์อันมิในก่อนเสีย สงบความดีใจเสียใจอันมิในก่อนเสียได้
 อทุกขมสุข อแปกขาสติปาริสุทธิ เข้าถึงซึ่งจตุตถฌาน ความเพ่งที่สี่ ไม่มีสุขไม่มีทุกข์
 มีสติเป็นอุเบกขาเฉยอยู่ มีสติบริสุทธิเป็นอุเบกขาอยู่

อย่างนี้แหละ สมาธิที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสแล้ว โดยปริยายเบื้องสูง
 มีเนื้อความของพระบาลีคือความเป็นสยามภาษา ได้ความเพียงเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอธิบาย หังปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ในสมาธิสืบต่อไป เป็น
 ข้อที่ลึกล้ำคัมภีรภาพนักร แต่สมาธิจะแสดงโดยปริยายเบื้องต่ำก่อน

สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำถือเอาความตามพระบาลีนี้ว่า อิท อริยสาวโก
 แปลว่าพระอริยสาวกในพระธรรมวินัย ไวสุตศุคการมมณฺเ กริตฺวา กระทำให้ปราศจาก
 อารมณฺ์ รูปารมณฺ์ สัททการมณฺ์ คันธารมณฺ์ รสารมณฺ์ โผฏฐัพพารมณฺ์ ธรรมารมณฺ์
 อารมณฺ์ทั้ง ๖ ไม่ได้เกี่ยวแก่ใจเลย เรียกว่า ปราศจากอารมณฺ์ ลกฺขิตฺวา สมาธิํ นัน
 แหละสมาธิละ ได้สมาธิในความตั้งมั่น ลกฺขิตฺวา จิตฺตสฺสเสกคฺคตํ ได้ซึ่งความที่แห่ง
 จิตเป็นหนึ่ง หรือได้ความที่แห่งจิตเป็นธรรมชาติหนึ่ง ไม่มีสองต่อไป นี้ส่วนสมาธิ
 โดยเบื้องต่ำ

สมาธิโดยปริยายเบื้องสูง บาลีว่า อิท ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเมหิ ภิกฺขุผู้ศึกษา
 ในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ สงัดแล้วจากกามทั้งหลาย สงัดแล้วจากอกุศล
 ธรรมทั้งหลาย เข้าถึงซึ่งปฐมฌาน ความเพ่งที่หนึ่ง เป็นไปด้วยวิตก วิจาร ปิติ สุข
 เอกกตฺวา "วิตก" ความตรึกถึงฌาน "วิจาร" ความตรองในเรื่องฌาน เต็มส่วนของ
 วิจารแล้วชอบใจอิมฺใจ "ปิติ" ชอบอกชอบใจ ปลื้มอกปลื้มใจ เรียกว่า ปิติ "สุข"
 มีความสบายกายสบายใจ เกิดแต่วิเวก วิเวกขมฺปิ ประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ
 วิตก วิจาร ปิติ สุข เกิดจากวิเวก ก็เข้าเป็นองค์ ๕ ประการ นี้ปฐมฌาน

ทุติยฌานแล้ว วิตกทุกวิจารานํ รูปสฺมาย สงบวิตก วิจาร เสียได้ ความตรึก
 ความตรอง ตรวจจับตราไม่มี สงบวิตกวิจารเสียได้ ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร เข้าถึงซึ่ง

ทุดิยฌาน ความเพ่งที่สองระคนด้วยองค์ ๓ ประการคือ ปิติ สุข เกิดแต่วิเวก เหมือนกัน นี้เข้าถึงทุดิยฌาน

ปิตียา จ วิราคา อุเบกขาโก จ วิหริติ ปราศไปจากความปิติ ไม่มีปิติ เข้าถึงซึ่งตุดิยฌาน ความเพ่งที่สาม ระคนด้วยองค์ ๒ ประการ คือ สุข เกิดแต่วิเวก หรือ “สุข” “เอกัคตา” อย่างนี้ได้ เพราะเกิดแต่วิเวก

ระดับสุข สุขสส จ ปหานา ทุกขสส จ ปหานา ละสุขละทุกข์เสียได้ หรือดับความดีใจอันมีในก่อนเสียได้ เข้าถึงจตุตถฌาน ความเพ่งที่สี่ ระคนด้วยองค์ ๒ ประการ มีสติบริสุทธิ เฝยอยู่ สองประการเท่านั้น ที่จับตามวาระพระบาลี ได้ ความอย่างนี้ นี้เป็นปรียติแท้ๆ ยังไม่เข้าถึงทางปฏิบัติ

ส่วน สมาธิในทางปฏิบัติ เป็นไฉน ในทางปฏิบัติละก็มีรสมีชาติตัก สมาธิในทางปฏิบัติว่าโดยปริยายเมืองต่ำเมืองสูงแบบเดียวกัน

อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ นี้สมาธิในทางปฏิบัติ กระทำ อารมณฺ์ทั้ง ๖ รูปารมณฺ์ สัททารมณฺ์ รสารมณฺ์ คันธารมณฺ์ โภกฺขุพฺพารมณฺ์ ชรรมารมณฺ์ ไม่ให้ติดกับจิต หลุดจากจิตที่เดียว เหลือแต่จิตล้วนๆ ไม่มีอารมณฺ์ เข้าไปแตะที่เดียว เหมือนอะไร เหมือนคนที่เวลานอนจะใกล้หลับ เมื่อยังไม่หลับ มีอารมณฺ์เข้าไปติดอยู่ รูปารมณฺ์บ้าง นึกถึงอดีตบ้าง ปัจจุบันบ้าง อนาคตบ้าง สัททารมณฺ์บ้าง ที่เป็นอดีต ปัจจุบัน อนาคต คันธารมณฺ์บ้าง ที่เป็นอดีต ปัจจุบัน อนาคต รสารมณฺ์บ้าง ที่เป็นอดีต ปัจจุบัน อนาคต โภกฺขุพฺพารมณฺ์บ้าง ที่เป็นของเก่าของใหม่ ของปัจจุบัน หรือชรรมารมณฺ์บ้าง ที่เกิดอยู่ในเดี๋ยวนั้น ที่ล่วงไปแล้ว และที่จะเกิดต่อไป อารมณฺ์เหล่านี้แหละร่วนอยู่กับใจ ติดอยู่กับใจ เปลื้องจากกัน ไม่ได้ ไม่หลับนอน ตลอดคืนยังรุ่งก็ไม่หลับ เพราะอารมณฺ์มันเข้าไปติดกับใจ มันไปเกี่ยวข้องกับใจ มันไปบังคับใจเสียนอนไม่หลับ มันไม่หลุด เมื่อไม่หลุดเช่นนี้ ละก็เรียกว่าสละอารมณฺ์ไม่ได้

เมื่อสละอารมณ์ได้ในทางปฏิบัติ ไม่เกี่ยวข้องกับอารมณ์เลย ใจหลุดจากอารมณ์เหมือนอะไร เหมือนไข่แดงกับไข่ขาวอยู่ด้วยกันจริงๆ แต่ที่ไม่เกี่ยวข้องกัน ไข่แดงมีเยื่อหุ้มอยู่นิดหนึ่ง บางๆ ไม่เกี่ยวกับไข่ขาวด้วย ไข่ขาวหุ้มอยู่ข้างนอกไม่ติดกันรสชาติของไข่แดงก็รสหนึ่ง รสชาติของไข่ขาวก็รสหนึ่ง ไม่เข้ากัน อยู่คนละทางเห็นปรากฏทีเดียว

เห็นที่โหนด อยู่ที่โหนดจึงเป็นทางปฏิบัติ เห็นปรากฏชัดอยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไสบริสุทธ์เฝ้าฟองไข่แดงของไก่ กลางกายมนุษย์นี้ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็ไสบริสุทธ์เฝ้าฟองไข่แดงของไก่นั้นแหละ แต่ส่วนจิตที่เป็นสมาธิก็อยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้นแหละ ไม่ใช่จิตดวงเดียว

ในกลางดวงจิตมีวิญญาณ แต่ดวงจิตอยู่ในกลางดวงจำ ดวงจำอยู่ในกลางดวงเห็น แต่ว่าพูดถึงจิตดวงเดียวแล้วก็ จิตไม่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ทีเดียว อารมณ์ไม่เข้าไปแตะทีเดียว หนึ่งหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ แล้วผู้ปฏิบัติของตัวก็เห็น ใครเห็น นี่เป็นทางปฏิบัติ กายมนุษย์ละเอียดมันเห็น ไม่ใช่กายมนุษย์คนหนาบนี้ กายมนุษย์ละเอียดที่มันผ่นออกไป กายมนุษย์คนนั้นแหละมันเห็น มันอยู่ในกลางดวงนั้นแหละ มันเห็นดวงจิตบริสุทธ์สนิทหลุดจากอารมณ์ดังนี้

ไม่มีอารมณ์เข้าไปเกี่ยวข้องเลยทีเดียว เป็นดวงจิตใสเฝ้าอยู่นั้นแหละเหมือนไข่แดง แต่วามันไม่ใสอย่างไข่แดงหรอก ใสเหมือนกระจกส่องเงาหน้า ใสเฝ้าทีเดียว ตากายมนุษย์ละเอียดมันเห็น เพราะว่ามันก็รู้ว่าดวงจิตของมนุษย์เวลานี้ไม่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ทั้ง ๖ เลย อารมณ์ทั้ง ๖ ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องเลย หลุดจากกันหมด

เห็นอย่างนี้เรียกว่า ไวสุตคการมมณี กริตวา ลภติ สมาธิ มันก็นิ่ง นิ่งแน่นนอนอยู่กับดวงจิต มันไม่คลาดเคลื่อน ดวงจิตนั้นก็ซ้อนอยู่กับดวงจำ ดวงเห็น

ดวงวิญญาน ก็ซ้อนอยู่ในกลางดวงจิตนั้นแหละ ทั้ง ๔ อย่างนี้ซ้อนไม่คลาดเคลื่อนกันเป็นจุดเดียวกัน นั่นแหละ ไม่ลั่นหลุดจากกัน เป็นก้อนเดียว ชื่นเดียว อันเดียว ทีเดียว เห็นชัดๆ อย่างนี้เรียกว่า สมาธิในทางปฏิบัติแท้ๆ อย่างนี้เรียกว่าได้สมาธิ จิตตสเสกคัคคตฺ ได้ถึง เอกคัคคา ได้ถึงซึ่งความเป็นหนึ่ง

จิตดวงนั้นแหละถึงซึ่งความเป็นหนึ่งที่เดียว ไม่มีสอง ไม่มีเขี้ยว แน่นแฉะ เหมือนอย่างกับน้ำที่ใส่ไว้ในแก้วตั้งไว้ในที่มัน ไม่มีลมพัดมาถูกต้องเลย ไม่เขี้ยวเลยทีเดียว อยู่ที่เดียว หยุดอยู่กับที่ทีเดียว นั่นได้ชื่อว่า จิตตสเสกคัคคตฺ ถึงซึ่งความเป็นหนึ่งที่เดียว จิตถึงซึ่งความเป็นหนึ่งขนาดนั้น นั่นได้สมาธิอย่างนี้เรียกว่า ได้สมาธิแล้ว แต่ว่าสมาธิโดยปริยายเมืองต่ำ ไม่ใช่สมาธิโดยปริยายเมืองสูง

สมาธิท่านวางหลักมาก ไม่ใช่จิตแน่นเท่านั้น ไม่ใช่แต่จิตปราศจากอารมณ์ถึงซึ่งความเป็นหนึ่งเท่านั้น สมาธิท่านวางหลักไว้ถึง ๔๐ แต่ว่า ๔๐ ยกเป็นปริยายเมืองสูงเสีย ๘ เหลืออีก ๓๒ นั่นก็เป็นที่ทำสมาธิเหมือนกัน แต่ว่าเป็นสมาธิฝ่ายนอกพระศาสนา ไม่ใช่ในนะ สมาธิข้างนอก แต่ว่าเห็นข้างนอกแล้วก็โน้มเข้าไปข้างในได้ ถ้าสมาธิตรงข้างในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เช่นนี้ละก็ ถูกเป้าหมายใจดำของพระพุทธศาสนาทีเดียว

สมาธินอกพุทธศาสนาออกไปนะ ที่พระพุทธเจ้ารับรองอนุโลมเข้ามาในพระพุทธศาสนานั้น กลิน ๑๐ อสุภ ๑๐ อนุสติ ๑๐ เป็น ๓๐ แล้ว อาหาเรปฏิกูลสัญญา จตุธาตววัตถาน เป็น ๓๒ นี่สมาธิโดยปริยายเมืองต่ำทั้งนั้น ไม่ใช่สมาธิโดยปริยายเมืองสูง ถึงจะทางปริยัติก็ดี ทางปฏิบัติก็ดี ว่าโดยปริยายเมืองต่ำสมาธิโดยทางปริยัติก็แบบเดียวกัน สมาธิโดยทางปฏิบัติก็แบบเดียวกัน แต่ว่าสมาธิโดยทางปริยัติไม่เห็น ผู้ทำสมาธิไม่เห็น นั่นสมาธิในทางปริยัติ

ถ้าสมาธิในทางปฏิบัติ ผู้ได้ ผู้ถึง เห็นทีเดียว เห็นปรากฏชัดทีเดียว นั่นสมาธิในทางปฏิบัติ เห็นปรากฏชัด เห็นปรากฏชัดดังนั้น

ส่วนสมาธิโดยปริยายเบื้องสูงต้องพูดถึงฉาน จิตที่เป็นดวงใสที่เห็นเป็นดวงใสอยู่นั้นแหละ ผู้ปฏิบัติจะเข้าถึงซึ่งสมาธิโดยปริยายเบื้องสูงต่อไปได้ ใจต้องหยุดนิ่งกลางดวงจิตที่ใส่นั้น ต้องหยุดนิ่งทีเดียว พอหยุดทุกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ ก็เกิดเป็นฉานขึ้นกลางดวงจิตที่หยุดนั้น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กลางดวงจิตที่หยุดนั้น นิ่งหนักเข้าๆ พอถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของหยุดนั้น เข้ากลางของหยุดพอถูกส่วนถึงขนาดถึงที่เข้า เป็นดวงผุดขึ้นมา เป็นดวงผุดขึ้นๆ กลางนั้นแหละ ดวงใหญ่ไม่ใช่ดวงย่อย วัตผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วา (๘ ศอก) หนักคืบหนึ่ง กลมเป็นปริมณฑล กลมรอบตัว วัตผ่าศูนย์กลาง ๒ วา หนักคืบหนึ่ง ใสเป็นกระจกคั่นช่องส่องเงาหน้า ถ้าดวงนั้นผุดขึ้นมา มีกายๆ หนึ่ง กายมนุษย์ ละเอียดนั้นแหละ ขึ้นนั่งอยู่กลางดวงนั้น

เมื่อกายมนุษย์ละเอียดขึ้นนั่งอยู่กลางดวงนั้นแล้ว นี่เนื่องมาจากดวงนั้นนะ ใจของกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด เห็นดวงจิตของตัวเอง นี่เป็นสมาธิทำไว้แล้วนะ แต่ว่าไม่ใช่ดวงจิตมนุษย์คนไหน เป็นดวงจิตของกายมนุษย์ละเอียด เห็นปรากฏทีเดียวมันก็นิ่งนิ่งอยู่

กายมนุษย์ละเอียดก็เอาใจหยุดนิ่งอยู่กลางดวงจิตของตัวเองนั้น อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั้น นี่ขึ้นมาเสียชั้นหนึ่งแล้ว พ้นจากกายมนุษย์หยาบขึ้นมาแล้ว กายมนุษย์ละเอียดก็นั่งอยู่กลางดวงฉาน วัตผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอก (๒ วา) กลมรอบตัวเป็นวงเวียนหนักคืบหนึ่ง จะไปไหนก็ได้แล้ว เข้าฉานแล้ว กายมนุษย์ละเอียดเข้าฉานแล้ว

เมื่อเข้าฉานเช่นนั้นแล้วก็คล่องแคล่ว จะไปไหนก็คล่องแคล่ว เมื่อเข้าฉานเข้ารูปนั้นแล้ว เกิดวิตกขึ้นแล้วว่านี่อะไร รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างนี้ไม่เคยพบเคยเห็น เกิดวิตกขึ้น ตรึงตรองทีเดียว ลอกคราบลอกคูดู วิจารกก็เกิดขึ้นเต็ม วิตกก็ตรวจตราสี่สรวรรณะ ดูรอบเนื้อรอบตัว ดูซ้ายดูขวาหน้าหลัง ดูรอบตัวอยู่ ตรวจ

ตราแน่นนอนแล้ว เป็นส่วนของความตรวจตราแล้ว

เกิดปิติชอบอกชอบใจปลื้มอกปลื้มใจ เบิกบานสำราญใจ เต็มส่วนของปิติ เข้ามามีความสุขกายสบายใจ เมื่อสุขกายสบายใจแล้วก็นิ่งเฉยเกิดแตวิเวก ใจวิเวก ว่างเว้นนิ่งอยู่กลางดวงนั้น นี่เต็มส่วนขององค์ฌานอย่างนี้ กายมนุษย์ละเอียดเข้าฌานแล้ว อย่างนี้เรียกว่า กายมนุษย์ละเอียดเข้าฌานอยู่กลางดวงนั้น นี่สมาธิในทางปฏิบัติเป็น อย่างนี้ แต่ว่าขั้นสูงขึ้นไป เมื่อตัวอยู่ในฌานนี้ยังใกล้กับของหยาบนัก

เราจะทำให้สูงขึ้นไปกว่านี้ ใจกายละเอียดก็ขยาย ใจขยายจากปฐมฌานของ กายมนุษย์ละเอียด ใจกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้ เป็นกายมนุษย์ละเอียดกลางกายนั้น หยุดนิ่งอยู่กลางดวงจิตที่เห็นใสนั้น นิ่งหนัก เข้าๆๆ พอถูกส่วนเข้าเกิดขึ้นมาอีกดวงเท่ากัน นี้เรียกว่า ทุตติยฌาน พอเกิดขึ้น อีกดวงหนึ่งแล้วละก็ กายทิพย์ที่เดียว กายทิพย์ละเอียดที่เดียวเข้าฌาน ไม่ใช่กาย ทิพย์หยาบละ กายทิพย์ละเอียดเข้าฌานอีกแบบเดียวกับกายมนุษย์ละเอียด กาย ทิพย์ละเอียดก็เข้าฌาน อาศัยกายทิพย์หยาบเข้าฌานที่เดียว นิ่งอยู่กลางดวงอีก แบบเดียวกันชนิดเดียวกัน นิ่งอยู่กลางดวงอีก

ที่นี่ไม่มีวิตกวิจารณ์ ละวิตกวิจารณ์เสีย แล้วเหลือแต่ปิติชอบอกชอบใจ มั่นติกว่าเก่า ใสสะอาดดีกว่าเก่ามาก ปลื้มอกปลื้มใจ เมื่อปลื้มใจเช่นนั้นเต็มส่วนของ ความปิติก็เกิดความสุขขึ้น เต็มส่วนของความสุขเข้าใจก็นิ่งเฉย นิ่งเฉยอยู่ในอุรา เรียกว่าอุเบกขานิ่งเฉย อยู่กลางนั้น นี้กายทิพย์ละเอียดเข้าฌานแล้ว กายทิพย์ ละเอียดก็นึกว่าใกล้ต่อกายมนุษย์ละเอียด ที่ละเอียดกว่านี้มีอีก

ใจของกายทิพย์ละเอียดก็ขยายจากฌานที่สอง ใจก็นิ่งอยู่กลางดวงจิตของ ตัวดังเก่าต่อไปอีก ของกายทิพย์ละเอียดต่อไปอีก กลางดวงจิตนั้น พอถูกส่วนเข้า ฌานก็หยุดขึ้นมาอีกดวงหนึ่งเท่ากัน ดวงเท่ากันแต่ใสมากกว่านั้น ติกว่านั้น วิเศษกว่านั้น คราวนี้กายรูปพรหมขึ้นมาแล้ว กายรูปพรหมละเอียดก็เข้าฌานนั้น แต่ว่า

อาศัยกายรูปพรหมหยาบหนึ่งนี้อยู่กลางดวงของตติยฌาน ในนี้ไม่มีปิติ เป็นสุข เอกกัคคา ก็นั่งเฉยอยู่กับสุขนั้น มีองค์สองเต็มส่วน ได้รับความสุขของตติยฌานนั้นพอสมควร แล้ว กายรูปพรหมละเอียดก็นึกว่าละเอียดกว่านี้ไม่มีอีก

ใจกายรูปพรหมละเอียดก็ขยายจิตจากตติยฌาน นิ่งอยู่ในกลางดวงจิตของตัวนั้น ไสยอยู่นั้น กลางของกลางๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ถูกส่วนเข้า ผุดขึ้นมาอีกดวงหนึ่ง เป็นดวงที่สี่ เข้าถึงจตุตถฌาน เข้าถึงจตุตถฌานอาศัยกายอรูปพรหมหยาบ และกายอรูปพรหมละเอียดเข้าจตุตถฌาน

กายอรูปพรหมละเอียดก็เข้าจตุตถฌานไป เมื่อเข้าจตุตถฌานหนักเข้า เป็นอุเบกขา กายอรูปพรหมเมื่อเข้าฌานนี้มีแต่ใจเฉยอยู่ มีสติบริสุทธ์อยู่เช่นนั้น มีสติเฉยบริสุทธ์เป็นสองประการ พอถูกหลักฐานดีแล้ว เมื่อเข้าสู่รูปฌานแน่นอนดังนี้แล้ว ใจกายอรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด อยู่ศูนย์กลางดวงจตุตถฌานนั้น จะเข้ารูปฌานต่อไป เข้าอากาศานัญจายตนฌาน วิญญาณัญจายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ต่อนี้ไปใช้กายรูปพรหมละเอียดไม่ได้ ใช้กายอรูปพรหม ใช้กายอรูปพรหมกายเดียวเข้าฌานเหล่านั้น นี่เป็นฌานในภาพ ไม่ใช่ฌานนอกภาพ ฌานทั้ง ๔ ประการนี้แหละเป็นสมาธิโดยปริยายเมืองสูง โดยทางปฏิบัติ ดังกล่าวมานี้

ปฏิเวธ ที่ปรากฏชัดตามส่วนของตนๆ มารู้เห็นตามความเป็นจริงนั้น เป็นตัวปฏิเวธทั้งนั้น เมื่อเข้าถึงฌานที่หนึ่งก็เป็นตัวปฏิเวธอยู่แล้ว เข้าถึงฌานที่สองก็เป็นตัวปฏิเวธอยู่อีก รู้เห็นปรากฏชัด เมื่อเข้าถึงฌานที่สามก็เป็นปฏิเวธอีก ปรากฏชัดด้วยตาของตัว เข้าถึงฌานที่สี่ก็เป็นปฏิเวธอีก เป็นปฏิเวธทั้งกายมนุษย์ เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดก็เป็นปฏิเวธอยู่อีก เข้าถึงกายรูปพรหมก็เป็นปฏิเวธของกายรูปพรหม เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียดก็เป็นปฏิเวธของกายรูปพรหมละเอียด ส่วนอรูปพรหม

เป็นของละเอียด ส่วนจุดตกตมกันก็เป็นของละเอียดแต่ว่าเกี่ยวกัน ที่จะเข้ารูปฌาน ต้องเริ่มต้นแต่รูปฌานนี้ พอเข้าอากาศาณัญจายตนฌานก็ใช้กายอรูปพรหมอย่าง เดียวเท่านั้น อย่างนี้แลสมาธิโดยปริยายเบื้องสูง

แสดงมาโดย ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ พอสมควรแก่เวลา เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจความสัจที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติ ตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดิ จงบังเกิดมีแก่ท่านเจ้าภาพและสาธุชน จงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์ บรรพชิตทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติ ธรรมิกถาโดยอรรถนิยาม ความเพียงเท่านี้ เหว่ ก็มีด้วยประการฉะนี้

ปัญญา^๑

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ ครั้ง)

กถณจ ปญญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา ฯ เทวฺฐิเมนฺปิ ปรียาเยน ปญญา
สมฺมทกฺขาตา ภควตา ฯ อุปริเมนฺปิ ปรียาเยน ปญญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา ฯ
กถณจ เทวฺฐิเมน ปรียาเยน ปญญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา ฯ อิท อริยสาวโก
ปญญา ทิเทติ อุทยตฺถคามินิยา ปญญา ย สมฺนาคโต อริยาย นิพฺเพทิกาย สมฺมา
ทกฺขกฺขยคามินิยาติ ฯ เอวํ โข เทวฺฐิเมน ปรียาเยน ปญญา สมฺมทกฺขาตา ภควตาฯ
กถณจ อุปริเมน ปรียาเยน ปญญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา ฯ อิท ภิกฺขุ อิทํ ทกฺขนฺติ
ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ อयํ ทกฺขสมฺมโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ อยํ ทกฺขนิโรธติ ยถาภูตํ
ปชานาติ ฯ อยํ ทกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ เอวํ โข อุปริเมน

๑. ชื่อเดิมคือ โอวาทปาฏิโมกข์ บรรยายเมื่อ ๔ มีนาคม ๒๕๓๗

ปริยาเยน ปญญา สมมทุกขาตา ภควตาติ ฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพจักได้แสดงในทางปัญญา ในวันมาฆบูชา ทางปัญญา เป็นขั้นปลายของศีล สมาธิ แต่ในวิสุทธิมรรค ในอภิญญาธรรมได้แสดงปัญญา ไว้เบื้องต้น สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปो แสดงศีลไว้ในท่ามกลาง สัมมาวาจา สัมมา กัมมันโต สัมมาอาชีโว แสดงสมาธิไว้ในเบื้องท้าย สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ก็ย่อลง

ศีลอยู่เบื้องต้น สมาธิอยู่เบื้องปลาย ปัญญาอยู่เบื้องต้น แต่ในลำดับของ เทศนาอื่น พระองค์ทรงตรัสเทศนาทรงแสดงศีลเป็นเบื้องต้น สมาธิเป็นท่ามกลาง ปัญญาเป็นเบื้องปลาย ที่พระองค์ทรงตรัสเทศนาเป็นปฐมเทศนาธรรมจักกับปวัต ตนสูตรในครั้งนั้น ทรงตรัสเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ทั้งห้า เพราะปัญจวัคคีย์ทั้งห้า เป็นผู้ชานาญดีแล้วในเรื่อง ศีล สมาธิ แต่ทำไมฉลาดในทางปัญญา ยังไม่ คล่องแคล่วในทางปัญญา

พระศาสดาทรงเห็นเหตุนั้น เป็นผู้รู้แล้วเห็นแล้ว จึงได้ทรงแสดงทางปัญญา แก่พระปัญจวัคคีย์ทั้งห้าทีเดียว เมื่อแสดงทางปัญญาแก่พระปัญจวัคคีย์ทั้งห้าแล้ว ก็กลับมาแสดงศีลโดยปริยายท่ามกลางสมาธิเป็นเบื้องปลายไป ครั้นจะไม่มาแสดง เรื่อง ศีล สมาธิ ก็จะไม่แตกแยกกันไป หาเข้าเป็นแนวเดียวกันไม่

เพราะพุทธศาสนามีศีลเป็นเบื้องต้น มีสมาธิเป็นท่ามกลาง มีปัญญาเป็น เบื้องปลาย แม้พระอรหันต์ทั้งหลาย เมื่อพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปะกระทำปฐมสังคายนา ก็เลยประชุมสงฆ์ทั้ง ๕๐๐ ร่วมกัน

พระมหากัสสปะก็ได้แสดงในที่ประชุม พระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยาย เมืองท่า กถณจ อุปริเมน ปริยาเยน ปญญา สมมทุกขาตา ภควตา ปัญญาที่พระ ผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายสูงเป็นไฉนเล่า อิธ ภิกขุ ผู้ศึกษาในธรรมวินัย ของพระตถาคตเจ้านี้ อิหิ ทุกขนติ ยถาภูติ ปชานาติ รู้ความตามเป็นจริงว่าสิ่งนี้

เป็นทุกข์ ออ ย่ ทุกขสมุทยติ ยถาภูต ปชานาติ รู้ความตามเป็นจริงว่าสิ่งนี้เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ออ ย่ ทุกขนิโรธ ติ ยถาภูต ปชานาติ รู้ความตามเป็นจริงว่าสิ่งนี้เป็นความดับทุกข์ ออ ย่ ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูต ปชานาติ รู้ความตามเป็นจริงว่าสิ่งนี้เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เอว โข อุปริเมณ ปริยาเยน ปญญา สมมทุกขาทา ภควตา อย่างนี้แลปัญญาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยาย เบื้องสูง นี้เนื้อความของพระบาลีคือความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้

ต่อแต่นี้จะได้อธิบายขยายความในปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำและปัญญาโดยปริยายเบื้องสูงเป็นลำดับไป

ปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำ สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงแนะนำเป็นปุจฉา วิสัชนาว่า อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ ยกอริยสาวกขึ้นเป็นตำรับตำรา ก็เพราะพระอริยสาวกมีความไม่ยกเอียงแปรผันแล้ว มีความรู้ความเห็นที่แน่นอนแล้ว ยกพระสาวกของพระตถาคตเจ้าตั้งแต่ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามีผล อนาคามิมรรค อนาคามีผล อรหัตมรรค อรหัตผล ๘ จำพวกนี้เป็นอริยสาวก ไม่ใช่เป็นปุถุชนสาวก ถ้าต่ำกว่านั้นลงมามีธรรมกายแต่ว่าไม่ได้ พระโสดา สกิทาคา อนาคา อรหัตอะไร นั้นสาวกชั้นโคตรภู พวกไม่มีธรรมกายมีมากน้อยเท่าใดเป็นสาวกชั้นปุถุชน เรียกว่า ปุถุชนสาวก สาวกที่ยังหาอยู่ด้วยกิเลส ที่เป็นโคตรภูบุคคลณะ ปรารภจะข้ามขึ้นจากโลก จะเข้าเป็นอริยสาวก ละ เป็นอริยสาวกก็ไม่ใช่ เป็นปุถุชนก็ไม่เชิง ถ้ากลับมาเป็นปุถุชนก็ได้ เข้ากลับเป็นอริยสาวกก็ได้ ทั้งสองอย่างนี้เรียกว่าโคตรภู ท่านเหล่านั้นเป็นโคตรภู

เพราะว่าที่ท่านยกว่า อิธ อริยสาวโก อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เอาความเห็นความรู้ที่ตายตัวกัน ปญญา โหติ เป็นผู้มปัญญา ปัญญาที่แสดงแล้วนะ ที่แสดงนี้แหละ คำว่าปัญญานี้ไม่ใช่เป็นของง่าย ถ้าให้ฟังไปร้อยปีว่าปัญญานะอะไร รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร โตเล็กเท่าไหน อยู่ที่ไหน กลมแบน ยาวรี

สี่เหลี่ยม อย่างไรก็ตาม เอาเถอะ หมดทั้งประเทศไทย ถ้าว่าเข้าดั่งนี้ละก็ ไม่รู้เรื่องกัน
ที่เดียวแหละ ได้ยันกันป็นปี

เหตุนี้ ปณณวา โทติ เป็นผู้มปัญญา ปัญญาี่ประสงค้อะไร ประสงค์ว่า
อุทยตตถามินิยา ปณณาย สมณนาคโต มาตามันนั้นว่า ปิฎกทั้งสาม วินัยปิฎก
สุดตันตปิฎก ปรมัตตปิฎก เราจะยกปิฎกใดขึ้นก่อนจึงจะสมควร

พระอรหันต์ทั้งหลายก็พร้อมกันว่า วินัยปิฎกเป็นข้อสำคัญอยู่ ถ้าว่าวินัย
ปิฎกยังครบถ้วนผ่องใสแล้ว ศาสนาก็เจริญรุ่งเรือง เพราะอาศัยวินัยปิฎก เมื่อจบ
วินัยปิฎก พระอรียกสสปกัถามอีก ในปิฎกทั้งสอง คือสุดตันตปิฎกกับปรมัตตปิฎก
ใครจะเป็นผู้วิสันหา ตกกลงให้พระอรานนท์ซึ่งเป็นพหูสูต พระองค์ทรงตั้งไว้เป็น
เอตทัคคะเลิศกว่าสาวกในพระพุทธศาสนา ให้วิสันหาในสุดตันตปิฎก ปรมัตตปิฎก
ทั้งสองนี้ แต่ว่าปรมัตตปิฎก เป็นข้อสำคัญ เป็นทางปัญญา วินัยปิฎกนะเป็นศีล
สุดตันตปิฎกเป็นสมาธิ

ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้งสามนี้จะเคลื่อนไหวมิได้เลย เพราะศีลมีหน้าที่สำหรับ
ปราบปรามความชั่วด้วยกาย ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม ชั่วด้วยกาย
นี้ต้องอาศัยศีลสำหรับปราบความชั่วอันนี้ ไม่ให้เข้าไปแตะต้องกับกายได้ ให้กาย
สะอาดผ่องใส ถ้าไม่มีศีลแล้วละก็ปราบความชั่วด้วยกายอย่างนี้ไม่ได้ ฝ่ายสมาธิก็
สำหรับปราบความชั่วทางใจ ความเกียจคร้านไม่ให้มีทางใจ หรือความพลั้งเผลอไม่
ให้มีทางใจ หรือความไม่มั่นคงเหลวไหล ลอกแฉก ไม่ให้มีทางใจ แก้ไขให้ใจมันคง
ให้มีสติมันไม่พินเพื่อน มีความเพียรอาจหาญไม่ครันคร้าม สามอย่างนี้เป็นหน้าที่
ของสมาธิ ส่วนปัญญาเล่ายังหาได้แสดงไม่ ที่แสดงนี้ทางศีล ทางสมาธิ

ปัญญาที่จะแสดงต่อไปนี้ เป็นตัวสำคัญนัก แต่ว่าไม่ค่อยจะได้แสดงที่วัด
ปากน้ำนี้ สมภารผู้เทศน์ได้มาจำพรรษาอยู่วัดปากน้ำนี้ ๓๗ พรรษาแล้ว แต่ว่าใน
ทางปัญญาไม่ค่อยแสดงมากนัก แสดงในศีล สมาธิ เป็นพื้นไป ที่นี้ตั้งใจจะแสดง

ในทางปัญญา ตามวาระพระบาลีที่ได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า

กถณจ ปณฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา ปณฺญาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้แล้วโดยชอบเป็นไฉน เทภูริเมนปิ ปรียาเยน ปณฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา ปณฺญาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต้นบ้าง อุปริเมนปิ ปรียาเยน ปณฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา ปณฺญาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยชอบนั้น โดยปริยายเบื้องต้นบ้าง จึงได้ทรงรับสั่งเป็นปุลฉาวีสัสนาเป็นลำดับไปว่า กถณจ เทภูริเมน ปรียาเยน ปณฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา ปณฺญาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยปริยายเบื้องต้นเป็นไฉนเล่า

อิธ อริยสาวโก อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ ปณฺญา โหติ ย่อมเป็นผู้มีปัญญา อุทยตถคามินิยา ปณฺญา ย สมฺนาคโต เป็นผู้มาตามพร้อมแล้วด้วยปัญญาอันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความเกิดความดับ อริยา ย นิพเพธิ กาย สมฺนา ทุกฺขกฺขยาคามินิยา อันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความเกิดความดับ เอว โข เทภูริเมน ปรียาเยน ปณฺญา สมฺมทกฺขาตา ภควตา อย่างนี้แล ปณฺญาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วด้วยปัญญาอันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความเกิดดับ

ปัญญาที่รู้ความเกิดดับนั้นเป็นตัวสำคัญ ปัญญาจะมีแต่รู้ ไม่ใช่เห็น ปัญญาที่เป็นแต่รู้ แต่เขาว่าเห็นด้วยปัญญา เห็นปัญญา ไม่มีดวงตานิ ถ้ามีดวงตาค่อยพุดเห็นกัน นี้ปัญญาจะมีดวงตาอย่างไร ไม่มีดวงตา แต่ว่าแปลกประหลาดอัศจรรย์เหลือเกิน เมื่อถึงพระอริยบุคคลแล้ว เป็นธรรมกายแล้ว ถ้ามารไม่ขวางนะ ความเห็นของตาไปแค่นั้น ความรู้ของทางปัญญาก็ไปแค่นั้น ความจำก็ไปแค่นั้น ความคิดก็ไปแค่นั้น

ความรู้ ความคิด ความจำ ความเห็น สี่อย่างนี้แหละ สี่อย่างนี้เขาเรียกว่าใจ ความเห็นหนึ่ง สองความจำ สามความคิด สี่ความรู้ สี่อย่างนี้แหละ หยุดเข้าเป็นจุดเดียวซ้อนเป็นจุดเดียวเข้า เรียกว่าใจ

ดวงรู้มันซ่อนอยู่ข้างในดวงคิด ดวงคิดซ่อนอยู่ข้างในดวงจำ ดวงจำซ่อนอยู่ข้างในดวงเห็น มันเป็นชั้นๆ กันอย่างนี้ สี่อย่างนี้แหละ รวมเข้าเรียกว่าใจ ถ้าแยกออกไปละก็ เห็นนะดวงมันอยู่ศูนย์กลางกาย จำนะดวงมันอยู่ศูนย์กลางเนื้อหัวใจ มันย่อมกว่าดวงเห็นลงมาหน่อย คิดนะอยู่ในกลางดวงจำ มันย่อมลงมาหน่อย รู้นะอยู่ในกลางดวงจิต มันย่อมลงมาเท่าดวงตาตำข้างใน นั่นมีหน้าที่รู้เรียกว่าดวงวิญญาณ เท่าดวงตาตำข้างนอกนั่นดวงจิต เท่าลูกตานั้นดวงใจ เท่ากับเบ้าตานั้นดวงเห็น หมดทั้งร่างกายมีสี่อย่างเท่านี้ มีดวงเห็นครอบอยู่ข้างนอกดวงจำ ดวงจำอยู่ข้างนอกดวงคิด ดวงคิดอยู่ข้างนอกดวงรู้ ดวงรู้ก็ดวงอยู่ข้างในดวงคิด เห็น จำ คิด รู้ สี่อย่างนี้แหละ เป็นตัวสำคัญละ

เห็น จำ คิด รู้ ทั้งสี่อย่างนี้มาจากไหน ที่ตั้งของมันอยู่ศูนย์กลางกายมนุษย์เป็นดวงใสบริสุทธิ์เท่าฟองไขแฉ่งของไข่ นั่นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ดวงนั้นเป็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์แท้ๆ กายมนุษย์จะเป็นอยู่ได้ก็เพราะอาศัยธรรมดวงนั้น ถ้าธรรมดวงนั้นไม่มีแล้วละก็กายมนุษย์ก็เป็นอยู่ไม่ได้ ดับ ถ้าธรรมดวงนั้นยังมีปรากฏอยู่ละก็ มนุษย์ไม่ดับ

เป็นมนุษย์ปรากฏอยู่เหมือนกัน จะแก่เฒ่าชราชางมัน พอดวงนั้นดับมนุษย์ก็อยู่ไม่ได้ ต้องดับกัน ถ้าธรรมดวงนั้นผ่องใส มนุษย์ก็รุ่งโรจน์ผ่องใสเหมือนกัน ถ้าธรรมดวงนั้นขุ่นมัวเสีย มนุษย์ก็ซบเซาไปไม่ผ่องใส ดวงนั้นเป็นสำคัญ ดวงนั้นแหละเป็นที่ตั้งของเห็น ของจำ ของคิด ของรู้ ดวงเห็นก็อยู่ในกลางดวงนั้นแต่อยู่ข้างนอก ดวงจำก็อยู่ในกลางดวงนั้น อยู่ข้างในดวงเห็น ดวงคิดก็อยู่ในกลางดวงนั้น แต่ว่าอยู่ข้างในดวงจำ ดวงรู้ก็อยู่ข้างในกลางดวงนั้น แต่ว่าอยู่ในกลางของดวงคิดอีกทีหนึ่ง สี่ดวงอยู่นั่นต้นเหตุอยู่นั่น ที่ออกมาปรากฏที่กายมนุษย์ก็ดี ที่หัวใจมนุษย์นี้ก็ดี ออกมาปรากฏอยู่เป็นดวงเห็น ดวงจำ ดวงคิด ดวงรู้ ข้างนอกนี่นี้เป็นดวงหยาบ นี่เป็นชั้น เป็นต้น เป็นปลาย นี่เป็นรากเง่า อยู่ในกลางดวงนั้น

อยู่ในกลางดวงนั้นแท้ๆ

ย้ายสัดวงนั้นแหละเรียกว่าใจ ถ้าว่าหยุดเป็นจุดเดียวกันละก็เอาละ ท่าน ยินยันสมาธิมาแล้ว สมาธิดี ยถาภูต ปชานาติ จิตตั้งมั่น หยุดเป็นจุดเดียวกัน รู้ตามความเป็นจริงทีเดียว ถ้าว่าไม่ตั้งมั่นก็ไม่เรียกว่าเป็นสมาธิ ตั้งมั่นแล้วก็เป็นสมาธินี้ได้แสดงมาแล้ว สมาธิ นี้แหละเป็นต้นของปัญญา

ปัญญาที่จะมีขึ้นก็เพราะอาศัยสมาธิ ถ้าไม่มีสมาธิเข้าถึงสมาธิไม่ได้ก่อนมีปัญญาไม่ได้ ปัญญาเป็นตัวสำคัญ เป็นปลาย เป็นของละเอียดมากที่สุดทีเดียว ผู้ที่มีปัญญาต้องเข้าถึงซึ่งดวงปัญญา ปัญญาที่เป็นดวงอยู่นั้นจะต้องพูดให้กว้างแสดงให้กว้างออกไป จึงจะเข้าเนื้อเข้าใจกันแท้ๆ ปัญญาเป็นดวงปลาย

ธรรมในพระพุทธศาสนามีอยู่ ๕ ดวง ถ้าว่าจะกล่าวถึงองค์ มี ๑๐ ทสองเคติ สมณนาคโต อรหาติ วจจติติ ผู้ใดมาตามพร้อมแล้วด้วยองค์ ๑๐ ผู้นั้นเป็นพระอรหันต์ องค์ ๑๐ คืออะไร สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปิ สัมมาวาจา สัมมา กัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ นี้องค์ ๘ แล้วนี่แปดองค์แล้ว สัมมาญาณัง เป็นองค์ที่ ๙ สัมมาวิมุตติ เป็นองค์ที่ ๑๐ นี้มี ๑๐ อย่างนี้ เมื่อผู้ใดมาตามพร้อมแล้วด้วยองค์ ๑๐ ผู้นั้นเป็นพระอรหันต์ ต้องมี ๑๐ องค์อย่างนี้จึงจะเป็นพระอรหันต์ได้ ถ้าไม่เข้าถึงองค์ ๑๐ อย่างนี้เป็นพระอรหันต์ไม่ได้ แปดองค์ย่อลงเป็น ๓ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปิ เป็นปัญญาไป สัมมาวาจา สัมมา กัมมันโต สัมมาอาชีโว เป็นศีลไป สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เป็นสมาธิไป ก็รวมว่าศีลอยู่กลาง สมาธิอยู่ปลาย ปัญญาอยู่ต้น แต่ว่าเมื่อมาถึงพระสูตรนี้เข้า ปัญญาอยู่ข้างปลายคือ ศีล สมาธิ ปัญญา องค์ ๑๐ ย่อลงเหลือ ๕ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เมื่อรู้จักหลักอันนี้ละก็ นี่แหละหลักพระพุทธศาสนาละ

ศีลนะ อยู่ที่ไหน รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร ศีลถ้าว่าจะกล่าวตัวจริงละก็

อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายนั้นแหละ อยู่เป็นชั้นๆ เข้าไป ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด นี่แหละเป็นที่ตั้งของศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ทั้งนั้น ตลอดขึ้นไป ๑๘ ดวง

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม กายธรรมละเอียด สิบกาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา กายพระโสดาละเอียด สิบสองกาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคา กายพระสกิทาคาละเอียด สิบสี่กาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา กายพระอนาคาละเอียด สิบหกกาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหันต์ กายพระอรหันต์ละเอียด สิบแปดกาย มีดวงธรรมทั้งนั้น ดวงโตขึ้นไปเป็นลำดับ เมื่อถึงธรรมกายโคตรภู ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย

เมื่อถึงธรรมกายแล้วดวงธรรมจะมีขนาดเท่าหน้าตักธรรมกาย ตลอดจนกระทั่งถึงเป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์หน้าตัก ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมใส ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว อยู่ศูนย์กลางกาย พระอรหันต์นั้น นี่ให้รู้จักหลักนี้ก่อน เมื่อรู้จักหลักอันนี้ละก็ ศีล สมาธิ ปัญญา อยู่ในกลางดวงนี้ ดวงศีลเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้นแหละ

ดวงสมาธิก็อยู่ศูนย์กลางดวงศีลนั้นแหละ ดวงเท่าๆ กัน ดวงปัญญาที่อยู่ศูนย์กลางดวงสมาธินั้นแหละ ดวงวิมุตติก็อยู่ศูนย์กลางดวงปัญญานั้นแหละ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็อยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตตินั้นแหละ กายมนุษย์ละเอียดก็อยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั้น ถ้าต้องแสดงให้กว้างออกไปกว่านี้ ให้เข้าใจปัญญาชัดๆ อย่างนี้ละก็ จนกระทั่งถึงพระอรหัต ก็จะทำให้รู้จักปัญญาชัดๆ อย่างนี้ว่าปัญญามีรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร

เมื่อรู้จักดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา เช่นนี้แล้ว ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เดินไปทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็จะถึงกายมนุษย์ละเอียด กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดก็เดินไปทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ อีก

เข้าถึงกายทิพย์ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ก็เดินในทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ก็เดินในทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด อรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด เดินแบบเดียวกันนี้ทั้ง ๑๘ กาย เดินไปแบบเดียวถึงพระอรหัตทีเดียว นั่นแหละต้องเดินในทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ทั้งนั้น

เมื่อรู้จักหลักอันนี้ละก็ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะนั้นแหละเป็นหนทางนี้ ไม่ใช่ธรรมนี้ บอกเป็นหนทางนี้ อริโย อตถกัโภ มคโคคิหนทางมีองค์ ๘ ประการ ไปจากขัศิกคือกิเลสได้ ถ้าพูดถึงหนทางนี้ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหนทาง ถ้าไม่มีศีล สมาธิ ปัญญา ไม่มีทางไป ไปนิพพานไม่ถูก ถ้าจะไปนิพพานให้ถูก ต้องไปในทาง ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะนี้

เมื่อรู้จักหลักอันนี้ วันนี้จะแสดงเรื่องปัญญา ดวงปัญญาของมนุษย์ก็ขนาดดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ของมนุษย์ละเอียด ทิพย์ ทิพย์ละเอียด รูปพรหม

รูปพรหมละเอียด โตเป็นลำดับขึ้นไป ของอรุปรหม อรุปรหมละเอียด โตหนักขึ้นไป แต่ว่าถึงเป็นลำดับขึ้นเท่าไร ก็ยังไม่ถึงเท่ากายธรรม กายธรรมใหญ่มาก

ดวงปัญญานั้นขนาดไหน ปัญญาเน้อออกจากดวงนั้น ธรรมดวงนั้นของปุถุชน เป็นปัญญาของปุถุชนมัว ความเห็นมัวไม่ชัดเจน คล้ายๆ เปลือกๆ ปัญญาไม่ได้ใช้กำเนิดของปัญญา ไม่ได้ใช้ปัญญาที่เป็นแก่น ใช้ปัญญาที่เป็นเปลือกๆ เท่านั้น ปุถุชนใช้ปัญญาผิวๆ เฝินๆ ตัวเองก็ไม่เห็นปัญญา ไม่รู้จักว่ามันอยู่ที่ไหน และก็ไม่ได้รู้จักว่ารูปพรรณสัณฐานมันเป็นอย่างไร เพราะไม่เห็น เพราะทำไมไม่เป็น พอทำเป็นแล้วจึงเห็น ทำเป็นนะเห็นปัญญาที่เดียวว่าดวงโตเท่านั้นเท่านั้น อยู่ทีนั้นทีนี้ ใช้ถูกทีเดียว ถ้าว่าทำไม่เป็นแล้วไม่เห็นปัญญา เป็นแต่รู้จักปัญญาเท่านั้น ไม่เห็นมัน

ปัญญาที่ว่า อิธ อริยสาวโก ปญญา โหติ อริยสาวกในพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้าเป็นผู้มีปัญญา ปัญญาเน้อดวงนั้นแหละ ประสงค์ดวงนั้นเรียกว่ามีปัญญาละ อุตยตถคามินิยา ปญญา ยสมนาคโต มาตามพร้อมแล้วด้วยปัญญาอันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความเกิดดับ ปัญญาที่ไม่ได้ดูอันนี้ ปัญญาเน้อมองดูแต่ความเกิดดับเท่านั้นแหละ หมดทั้งสากลโลกมีเกิดกับดับเท่านั้น รู้ชัดปรากฏชัดอยู่ว่าเกิดดับๆ เท่านั้น

มีเกิดกับดับ ทั้งรู้ทั้งเห็นชัดทีเดียว เห็นอย่างไรก็รู้อย่างนั้น รู้อย่างไรก็เห็นอย่างนั้น เห็นกับรู้ตรงกัน แต่ว่าเมื่อยังเป็นปุถุชนอยู่ ตั้งต้นแต่มนุษย์ถึงรูปพรหมอรุปรหม เห็นไม่ถนัดนักหรือ เห็นมัวๆ ไม่ชัดเจน เพราะเป็นของละเอียด เห็นความเกิดดับจริงๆ ตามมนุษย์เรานี้ก็เห็น เอาไปเผาไฟเสียออกอย่าแยะเชียว หิ้งน้ำ ผังดิน เกิดดับๆ ทั้งนั้นแหละ หมดทั้งสากลโลก ตึกบ้านเรือนต้นไม้ภูเขา สิ่งทีเห็นด้วยตา ได้ยินด้วยหู ได้ทราบด้วย จมูก ลิ้น กาย ใจ เกิดดับหมดทั้งนั้น เห็นจริงเห็นแจ้งอย่างนี้แหละ ไม่ใช่เห็นพอดีพอร้ายเรารู้ด้วย เป็นอย่างหนึ่งอย่างใด รู้ชัดทุกสิ่งทุกอย่างตั้งแต่ต้นจนปลาย รู้ได้ถึถ้วนทีทีเดียว นี้เรียกว่าปัญญา

ปัญญาที่เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความสิ้นไปแห่งทุกข์ ก็รู้เรื่องเหมือนกัน จะสิ้นไปแห่งทุกข์ด้วยวิธีอย่างไร ใช้ปัญญาแต่ว่ามัวไม่ชัดทีเดียว เห็นโดยชอบที่เป็นเครื่องเบียดหนายอันจริงแท้ หรือที่เป็นเครื่องเบียดหนายอันประเสริฐ เห็นจริงๆ รู้จริงๆ อย่างนี้ เห็นความสิ้นไป สิ้นไปแห่งทุกข์ทีเดียว ว่าทุกข์จะหมดไปได้ด้วยวิธีอย่างนี้ ถ้าไม่ถึงธรรมขนาดนี้ทุกข์หมดไปไม่ได้ นี่ความจริงก็รู้ชัด แต่ไม่รู้ด้วยปัญญา อย่างนี้รู้ด้วยปัญญา รู้อย่างชนิดนี้เรียกว่าปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำ ไม่ใช่ปัญญาโดยปริยายเบื้องสูง

ปัญญาโดยปริยายเบื้องสูงนั้นขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง ว่า อิทํ ทุกขนติ ยถาภูตํ ปชานาติ หมดทั้งก่อนกายเป็นตัวทุกข์แท้ๆ เกิดนี้เป็นทุกข์แท้ๆ เกิด แก่ เจ็บ ตาย พวกนี้เป็นทุกข์แท้ๆ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาส ว่าอ้ายนี้ทุกข์แท้ๆ ทุกข์ทั้งก่อน

พึงเห็นชัดว่าเป็นตัวทุกข์ทีเดียว ทุกข์แท้ๆ อัยํ ทุกขสมุทยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อ้ายทุกข์อันนี้เป็นผล ทำอะไรไม่ได้ เป็นทุกข์แท้ๆ ทั้งก่อนร่างกายนี้ เหตุให้มี เหตุให้เกิดทุกข์มีอยู่ คือ กามตัณหา ชาติตัณหา วิภวตัณหา ความไม่ยอมให้มีให้เป็น

นึกดูช้อยากได้อะไรเล่า ถ้าอยากได้ลูกสักคนซี เมื่อได้แล้วเอามาทำไม เอามาเลี้ยงนะซี เมื่ออยากได้สักร้อยคนเล่า ให้เสียร้อยคนทีเดียวเอาแล้ว เห็นทุกข์แล้วร้อยคน ต้องทำบริหารใหญ่แล้ว นี่ทุกข์แท้ๆ อยากได้ลูกนี้ อยากได้เมียสักคน อ้าวได้มาแล้ว เอามาทำไม อ้าวให้สักร้อยคนเชียวนะ เอ้ออีกแล้ว เลี้ยงไม่ไหวอีกแล้ว เห็นทุกข์อีกแล้ว อ้าวอยากได้ไปซี เป็นทุกข์ทั้งนั้น ไม่ใช่อื่น เพราะกามตัณหา ชาติตัณหา วิภวตัณหา เมื่อได้มาแล้วไม่ยอมให้มันแปรไปเป็นอย่างอื่น มันก็ต้องแปรเป็นธรรมดา ไม่แปรไม่ได้ ต้องแปรอยู่เป็นธรรมดา เมื่อไม่ยอมให้แปรไปเป็นอย่างอื่น มันก็ได้ผินกันละ ได้ชินกันละ รู้ชัดๆ ซี้ว่าเป็นอย่างนี้ กามตัณหา

ภวตัณหา วิภวตัณหา เป็นทุกข์แท้ๆ

ที่จะหมดไปสิ้นไป ไม่เป็นทุกข์ เราจะทำอะไร ต้องดับกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ทุกข์เหล่านั้นจึงจะหมด ถ้าไม่ดับกามตัณหา ทุกข์ไม่หมดหรอก ถ้าดับเสียได้เป็นอย่างไร ถ้าดับเสียได้ก็เป็นนิโรธนะซี นิโรธเขาแปลว่าดับ จะเข้าถึงซึ่งความดับกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหาได้ต้องทำอะไร

จะเข้าดับกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหาได้ต้องเข้าถึงซึ่งมรรคคือ คีลสมาธิ ปัญญา นี้เอง ไม่ใช่อื่น มรรคนะ คีลสมาธิ ปัญญา นี้เอง เดินไปทาง คีลสมาธิ ปัญญา ในกายมนุษย์หายาบ เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด หลุดเสียแล้วกายมนุษย์หายาบ เดินไปทาง คีลสมาธิ ปัญญา ในกายมนุษย์ละเอียด เข้าถึงกายทิพย์ กายมนุษย์ละเอียดหลุดไปแล้ว หมดทุกข์ไป อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฎฐิ เป็นต้น

ทุกข์หมด เข้ากายมนุษย์ละเอียดอย่างหายาบหมด เข้าถึงกายทิพย์อย่างหายาบ อย่างละเอียดหมด เข้าถึงกายรูปพรหม ส่วนโลภะ โทสะ โมหะ ทั้งหายาบ ทั้งละเอียดหมด เข้าถึงกายรูปพรหม ส่วนราคะ โทสะ โมหะ หมด เข้าถึงกายธรรม กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัยหมด เข้าถึงกายธรรม เดินทาง คีลสมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายพระโสดา สักกายทิฎฐิ วิจิกิจฉาสีลัพพตปรามาส หมด เข้าถึงกายพระสกทาคา ทั้งหายาบทั้งละเอียด กามราคะ พยาบาท อย่างหายาบหมด เข้าถึงกายพระอนาคา ทั้งหายาบทั้งละเอียด กามราคะ พยาบาท อย่างละเอียดหมด เหลือแต่ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา เดินไปทาง คีลสมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกายพระอรหันต์ ทั้งหายาบทั้งละเอียด หมดกิเลส รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชาหมด ไม่เหลือเลย เข้าถึง วิราคชาตุ วิราคธรรม

ที่พระองค์แนะนำให้รู้จักว่า สงฺขตา วา อสงฺขตา วา วิราโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ สังขตธรรม ธรรมที่ปัจจัยปรุงแต่งได้ก็ดี อสังขตธรรม ธรรมที่ปัจจัย

ปรุ้งแต่งไม่ได้ก็ดี วิราคารธรรม เป็นยอดกว่าธรรมเหล่านั้น ถึงพระอรหัต ก็เข้า
 วิราคารธรรมทีเดียว เป็นธรรมกายหน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ไสหนัก
 ขึ้นไป นิ่มหมดทุกข์ แค่นี้หมดทุกข์ ทุกข์หมดไป ลีนไป หาเศษมิได้ นี่ดับทุกข์ได้จริงๆ
 อย่างนี้ เพราะดับกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เข้าถึงวิชชา ดับอวิชชา ได้ทีเดียว
 นี่หลุดได้อย่างนั้นะ

เมื่อหลุดได้อย่างนี้ก็ ศิล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ใน
 พระอรหัตยังมีไหมละ ก็มีอยู่ซิ ทำไมจะไม่มีละ ถ้าศิลปะไม่มี ท่านจะบริสุทธิได้ตี
 อย่างไร สมาธิมีไหมละ สมาธิก็ดวงใส วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา ศิลก็เท่ากัน
 สมาธิก็เท่ากัน ปัญญา ก็เท่ากัน นั่นแหละของพระอรหัตท่านเรียกว่า โลกุตตรปัญญา
 เรียก ศิล สมาธิ ปัญญา ชั้นนั้นเป็นโลกุตตรอย่างสูง เป็นวิราคารวิราคารธรรมทีเดียว
 พ้นจากสาราคธาตุสาราธรรมไป เมื่อรู้จักชัดอย่างนี้แล้วนี้แหละทางปัญญา
 นี้แหละให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

ครั้งจะชี้แจงแสดงให้กว้างขวาง เวลาไม่จุพอ เสียงระฆังตีบอกเวลา
 อารามนาให้สวดมนต์อีกแล้ว เหตุนี้ต้องย่นย่อในทางปัญญานี้ไว้พอสมควรแก่เวลา
 เอเตน สจจวจฺเชน ด้วยอำนาจความสัจที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติในเรื่องทางปัญญา
 ตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดาฆาตโมสร
 ณ สถานที่นี้ทุกทั่วหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติ
 ธรรมิกถา โดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้ เหว่ ก็มีด้วยประการฉะนี้

หลักการเจริญสมถวิปัสสนากรรมฐาน

บัดนี้ท่านทั้งหลาย ทั้งหญิงและชาย ได้เสียสละเวลาอันมีค่า มาศึกษาในทางพระพุทธศาสนา นี่เป็นกิจส่วนตัวสำคัญทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนา แปลว่า คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าสอนให้สัตว์โลกทั้งหมดละชั่วด้วยกายวาจาใจ ทำความดีด้วยกายวาจาใจ ทำใจให้ใส ๓ ข้อนี้แหละ เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ ทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคต ยืนยันเหมือนกันหมด เหตุนี้ท่านทั้งหลายเมื่อตั้งใจมั่นลงในพระพุทธศาสนาเช่นนี้ ก็เพื่อจะทำใจของตนให้ติดตามประสงค์ในทางพระพุทธศาสนา การที่จะทำใจให้ดีขึ้น มีบาลีเป็นตำรับตำราว่า

เทว เม ภิกขเว วิชชาภาคิยา ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย วิชชามี ๒ อย่าง กตเม เทว ๒ อย่าง อะโรบัง สมโถ จ สมถะความสงบระงับอย่าง ๑ วิปัสสนา จ วิปัสสนาความเห็นแจ้งอย่าง ๑

สมโถ ภาวิตุ กิมตถมฺนุโภติ สมถะเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร จิตฺตํ ภาวียติ

ต้องการให้จิตเป็นขึ้น จิตต์ ภาวิต กิमतถมนุโภาติ จิตเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร โย
ราโค โส ปทียติ ความกำหนดยินดีอันใดที่มีอยู่ในจิตใจ ความกำหนดยินดีอันนั้น
ก็หมดไปด้วยสมถะ ความสงบระงับ

วิปัสสนา ภาวิตา กิमतถมนุโภาติ วิปัสสนาเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร ปณญา
ภาวยติ ต้องการทำปัญญาให้เป็นขึ้น ปณญา ภาวิตา กิमतถมนุโภาติ ปัญญาเป็น
ขึ้นแล้วต้องการอะไร ยา อวิชชา สา ปทียติ ความไม่รู้จริงอันใดที่มีอยู่ในจิตใจ
ความไม่รู้จริงอันนั้นหมดไปด้วยความเห็นแจ้ง คือ วิปัสสนา

ทางพระพุทธศาสนาวิชชา ๒ อย่าง นี้เป็นข้อสำคัญนัก บัดนี้ท่านทั้งหลาย
ที่เสียสละเวลามา ก็เพื่อมาเรียนสมถะวิปัสสนาทั้งสองอย่างนี้ สมถะ เป็นวิชา
เบื้องต้น พุทธศาสนิกชนต้องเอาใจใส่ คือแปลความว่าสงบระงับใจ เรียกว่าสมถะ
วิปัสสนาเป็นขั้นสูงกว่าสมถะ ซึ่งแปลว่าเห็นแจ้ง เป็นธรรมเบื้องสูง เรียกว่า วิปัสสนา
สมถะวิปัสสนา ๒ อย่างนี้ เป็นธรรมอันสุขุมลุ่มลึกในทางพระพุทธศาสนา ผู้พูดนี้
ได้ศึกษามาตั้งแต่บวช พอบวชออกจากโบสถ์แล้วได้วันหนึ่ง รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งก็
เรียนทีเดียว เรียนสมถะทีเดียว ไม่ได้หยุดเลย จนกระทั่งถึงบัดนี้ บัดนี้ทั้งเรียนด้วย
ทั้งสอนด้วย ในฝ่ายสมถะวิปัสสนาทั้ง ๒ อย่างนี้

สมถะมีภูมิแค่นั้น สมถะมีภูมิ ๔๐

กสิณ ๑๐ อสุภะ ๑๐ อนุสติ ๑๐ พรหมวิหาร ๔ อาทาเรปฏิกุลสัณญา ๑
จตุธาตววัตถาน ๑ อรูปฌาน ๔ ทั้ง ๔๐ นี้เป็นภูมิของสมถะ

วิปัสสนามีภูมิ ๖

ขันธ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทริย์ ๒๒ อริยสัจ ๔ ปฏิจจสมุปบาท
ธรรม ๑๒ (ธรรมอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้น) นี้เป็นภูมิของวิปัสสนา

ทั้ง ๒ นี้เป็นตำรับตำราในทางพระพุทธศาสนาที่ใช้กันสืบมา

แต่ภูมิของสมถะ ที่เราจะพึงเรียนต่อไปนี้ เริ่มต้นต้องทำใจให้หยุดจึงจะ

เข้าภูมิของสมณะได้ ถ้าทำใจให้หยุดไม่ได้ก็เข้าภูมิสมณะไม่ได้ สมณะเขาแปลว่าสงบ แปลว่าระงับ แปลว่าหยุด แปลว่านิ่ง ต้องทำใจให้หยุด ใจของเรา อะไรที่เรียกว่า “ใจ” เห็นอย่าง ๑ จำอย่าง ๑ คิดอย่าง ๑ รู้อย่าง ๑ สืออย่างนี้รวมเข้าเป็นจุดเดียวกันนั่นแหละเรียกว่า ใจ

อยู่ที่ไหน? อยู่ในเบ้าหน้าเลี้ยงหัวใจ คือความเห็นอยู่ที่ท่ามกลางกาย ความจำอยู่ที่ท่ามกลางเนื้อหัวใจ ความคิดอยู่ที่ท่ามกลางดวงจิต ความรู้อยู่ที่ท่ามกลางดวงวิญญาณ

เห็น จำ คิด รู้ ๔ ประการนี้หมดทั้งร่างกาย ส่วนเห็นเป็นต้นของรู้ ส่วนจำเป็นต้นของเนื้อหัวใจ ส่วนคิดเป็นต้นของดวงจิต ส่วนรู้เป็นต้นของดวงวิญญาณ

ดวงวิญญาณเท่าดวงตาดำข้างใน อยู่ในกลางดวงจิต ดวงจิตเท่าดวงตาดำข้างนอกอยู่ในกลางเนื้อหัวใจ ดวงจักษ่วงออกไปอีกหน่อยหนึ่ง เท่าดวงตาทั้งหมด ดวงเห็นอยู่ในกลางกาย โตกว่าดวงตาออกไป นั่นเป็นดวงเห็น ดวงเห็นนั่นแหละ ชาติเห็นอยู่ศูนย์กลางดวงนั้น นั่นแหละเรียกว่าเห็น เห็นอยู่ในชาติเห็นนั้น ดวงจำ ชาติจำอยู่ในศูนย์กลางดวงนั้น ความจำอยู่ที่นั่น ดวงคิด ชาติคิดอยู่ในศูนย์กลางดวงนั้น ดวงรู้ ชาติรู้อยู่ในศูนย์กลางดวงนั้น เห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่างนี้แหละ เอาเข้ามารวมเป็นจุดเดียวกัน เรียกว่า “ใจ”

ของลึกลับซึ่งอย่างนี้ เห็นไหมล่ะ คำที่เรียกว่า “ใจ” นั่นแหละ เวลาที่เรา นั่งอยู่ที่นี้ ส่งใจไปถึงบ้านก็ได้ ส่งใจไปถึงนรกก็ได้ ส่งใจไปถึงสวรรค์ก็ได้ ส่งใจไปถึงนิพพานก็ได้ (เรานึก) ส่งใจไปได้ มันลึกลับซึ่งอย่างนี้เห็นไหมล่ะ ใจนี้เป็นของลึกลับ ซึ่งถ้ารู้รู้แคบก็ส่งไปได้แคบ ถ้ารู้กว้างก็ส่งไปได้กว้าง ถ้ารู้ละเอียดก็ส่งไปได้ละเอียด ถ้ารู้หายาก็ส่งไปได้หายาบ แล้วแต่ความรู้ของมัน ความเห็นของมันสำคัญนัก

คำที่เรียกว่า “ใจ” นี้เราต้องบังคับให้หยุดเป็นจุดเดียวกัน เห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่างนี้ ต้องรวมหยุดเป็นจุดเดียวกันอยู่กลางกายมนุษย์ สะดือทะลุหลัง ขวา

ทะลุซ้าย กลางก๊กข้างใน สะดือทะลุหลังเป็นด้ายกลุ่มไปเส้นหนึ่งตั้ง ขวาทะลุซ้าย เป็นด้ายกลุ่มไปเส้นหนึ่งตั้งตรงกัน ตั้งทั้ง ๒ เส้น ตรงกลางจรดกัน ที่กลางจรดกัน นั้นแหละ เรียกว่ากลางก๊ก กลางก๊กนั้นแหละถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไสบริสุทธ์เท่าฟองไข่แดงของไข่ไก่ ถูกกลางดวงพอดี ที่สอนให้เอาพระของขวัญ ไปจรดไว้ที่กลางดวงนั้น คือกลางก๊กนั่นเอง เราเอาใจของเราไปจรดที่กลางก๊กนั้น เห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่าง จรดอยู่กลางก๊กนั้น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ มีที่ตั้งแห่งเดียวเท่านั้น "ใจ"

ที่เขาบอกว่า "ตั้งใจ" ๆ นั้น เราจะต้องเอาใจไปหยุดตรงนั้นทีเดียว ถึงจะถูกเป้าหมายใจตามที่เขาก็บอกว่าตั้งใจ เวลานี้เราจะทำบุญทำกุศล เราก็ต้องตั้งใจตรงนั้น บัดนี้เราจะรักษาศีลก็ต้องตั้งใจตรงนั้น บัดนี้เราจะเจริญภาวนา เราก็ต้องตั้งใจตรงนั้นเหมือนกัน ต้องเอาใจไปหยุดตรงกลางนั้น เมื่อเอาใจไปหยุดอยู่กลางนั้นได้แล้ว ก็ใช้สัญญาจำให้มัน หยุดนิ่ง บังคับให้นิ่ง ถ้าไม่นิ่งก็ต้องใช้บริกรรมภาวนา บังคับไว้ บังคับให้ใจหยุด บังคับหนักเข้าๆ พอถูกส่วนเข้าใจหยุดนิ่ง ใจหยุดๆ พอใจหยุดเท่านั้นถูกตัวสมณะแล้ว หยุดนั้นแหละเป็นตัวสมณะ หยุดนั้นเองเป็นตัวสำเร็จ ทั้งทางโลกและทางธรรมสำเร็จหมด

โลกที่จะได้รับความสุข ใจต้องหยุดตามส่วนของโลก ธรรมที่จะได้รับความสุข ใจต้องหยุดตามส่วนของธรรม ท่านได้แนะนำไว้ตามวาระพระบาลีว่า นตถิ สนฺติปรํ สุขํ สุขอื่นนอกจากหยุดจากนี้ไม่มี หยุดนั้นเองเป็นตัวสำคัญ เพราะเหตุนี้มันต้องทำใจให้หยุด เมื่อใจของเราหยุดแล้ว เราก็ต้องหยุดในหยุดๆ ไม่มีถอยหลัง กลับ หยุดในหยุดๆ ๆ อยู่หนึ่งเอง

๑. หมายความว่า ใจที่ตั้งแห่งเดียวเท่านั้น คือตรงศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ตรงศูนย์กลางกายฐานที่ ๗

ใจที่หยุดนั้นต้องถูกกลาง ถ้าไม่ถูกกลางใช้ไม่ได้ ต้องหยุดเข้าลิบ เข้าศูนย์
เข้าส่วน ถูกลิบ ถูกศูนย์ ถูกส่วน

ถ้าหยุดกลางกายเช่นนั้นถูกลิบ พอถูกลิบเท่านั้นไม่ช้าจะเข้าถึงศูนย์ พอถูก
ลิบแล้วก็จะเข้าถึงศูนย์ทีเดียว โบราณท่านพูดกันว่า

“เห็นลิบแล้วเห็นศูนย์	เป็นเค้ามูลสืบกันมา
เที่ยงแท้แน่นอนักหนา	ตั้งอนิจจาเป็นอาจิณ
จุดแล้วปฏิสนธิ	ย่อมเวียนวนอยู่ทั้งสิ้น
สังขาราไม่ย่นย็น	ราคีสิ้นเป็นตัวมา”

ลิบ ศูนย์ นี่เป็นตัวสำคัญนัก สัตว์โลกจะเกิดในโลกได้ ต้องอาศัยเข้าลิบ
แล้วตกศูนย์จึงเกิดได้ ถ้าเข้าลิบไม่ตกศูนย์แล้วเกิดไม่ได้ โลกกับธรรมต้องอาศัยกัน
อย่างนี้ ส่วนทางธรรมเล่าก็ต้องเข้าลิบ เข้าลิบแล้วก็ตกศูนย์ “ตกศูนย์” คือ “ใจหยุด”
พอใจหยุดเรียกว่าเข้าลิบ เห็นเป็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ผุดขึ้นที่ใจหยุดนั้น
นั้นตกศูนย์แล้วเข้าลิบแล้ว เห็นศูนย์แล้ว เรียกว่า “เข้าลิบแล้วเห็นศูนย์”

พอเห็นศูนย์ ใจก็หยุดอยู่กลางศูนย์นั้น กลางดวงใสเท่าดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์นั้น ดวงนั้นแหละเรียกว่า “ดวงธัมมานุปัสสนาสติปิฎฐาน” หรืออีกนัย
หนึ่งดวงนั้นเรียกว่า “ดวงปฐมมรรค” หนทางเบื้องต้นของมรรคผลนิพพาน ถ้าจะ
ไปสู่มรรคผลนิพพาน ต้องเข้ากลางดวงนั้นแห่งเดียว ไปได้ทางเดียว ทางอื่นไม่มี

เมื่อเข้ากลางดวงศูนย์นั้นได้แล้ว เรียกว่า ปฐมมรรค นัยหนึ่ง อีกนัยหนึ่ง
ดวงนั้นนั้นแหละเรียกว่า “เอกายนมรรค” แปลว่า หนทางเอก ไม่มีโท สองไม่มี
แปลว่า หนทางหนึ่ง สองไม่มี หนึ่งทีเดียว

ดวงนั้นแหละ เรียกว่าธัมมานุปัสสนาสติปิฎฐาน เป็นทางไปของพระพุทธ
เจ้า พระอรหันต์ทั้งหมดในสากลโลกในสากลธรรม พระพุทธเจ้า พระอรหันต์จะ
เข้าไปสู่นิพพาน ต้องไปทางนี้ทางเดียว ไม่มีทางแตกแยกจากกัน ไปแนวเดียวทาง

เดียวกันหมด แต่ว่าการไปนั้น บางท่านเร็ว บางท่านช้า ไม่เหมือนกัน

คำว่าไม่เหมือนกันนี้แหละ ถึงจะได้ชื่อว่าไม่ช้ากัน คำว่าไม่ช้ากัน เพราะเร็วกว่ากัน ช้ากว่ากัน แล้วแต่นิสัยวาสนาของตนที่สั่งสมอบรมไว้ แต่ว่าทางไปนั้นเป็นทางเดียวกันหมด เป็นเอกายนมรรค หนทางเส้นเดียว เมื่อจะไปต้องหยุด นี่ก็แปลก

ทางโลกเขาจะไปต้องขึ้นเรือบินรถยนต์ไปจึงจะเร็วจึงจะถึง แต่ทางธรรมไม่เป็นเช่นนั้น เมื่อจะไปต้องหยุด ถ้าหยุดจึงจะเร็วจึงจะถึง นี่แปลกอย่างนี้จะนั้นต้องเอาใจหยุด จึงจะเร็วจึงจะถึง หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ พอหยุดถูกส่วนก็เห็นดวงใส ดวงใสนั้นแหละเรียกว่า เอกายนมรรค หรือเรียกว่าปฐมมรรค หรือเรียกว่าธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน โต้เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใจก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงนั้น

พอหยุดนิ่งถูกส่วนเข้าเท่านั้น หยุดในหยุดๆ ๆ กลางของหยุดเรื่อยเข้าไป กลางของกลางๆๆๆ ที่หยุดนั้น พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงอีกดวงหนึ่งเท่าๆกันอยู่ กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานนั้น เรียกว่า ดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลนั้น พอถูกส่วนเข้า เห็นอีกดวง ๑ เท่าๆกัน เรียกว่า ดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั้น พอถูกส่วนเข้าเห็นอีกดวง ๑ เรียกว่า ดวงปัญญา ดวงเท่าๆ กัน หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั้น พอถูกส่วนเข้าเห็นอีกดวง ๑ เรียกว่า ดวงวิมุตติ ใสละเอียดหนักขึ้นไป หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั้น พอถูกส่วนเข้าเห็นอีกดวง ๑ เรียกว่า ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าเห็นตัวกายมนุษย์ของเราที่นอนฝันออกไป ที่ไปเกิดมาเกิด เขาเรียกว่า กายมนุษย์ละเอียด พอเราไปเห็นเข้าเท่านั้น เราก็รู้ได้ทีเดียวว่า อ้อ กายนี้เวลาฝันเราเคยเห็นเคยไปกับมันในเวลาทำกิจหน้าที่ฝัน เวลาตื่นแล้วไม่รู้มันไปอยู่ที่ไหน บัดนี้เรามาเห็นแล้ว อยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั้นเอง

เมื่อเห็นแล้วก็ให้กายมนุษย์ละเอียดนั้นนั่งเข้าเหมือนกายมนุษย์หยาบข้าง
นอกนี้ เมื่อนั่งถูกส่วนเข้าแล้ว ใจมนุษย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรม
ที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้า หยุดถูกส่วนเข้าเท่านั้น ก็เห็นดวง
ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วน
เข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลาง
ดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า
เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ-
ญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายทิพย์

ให้กายทิพย์นั่งแบบเดียวกับกายมนุษย์ละเอียดนั้น ใจของกายทิพย์หยุดนิ่ง
อยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนา-
สติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวง
ศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูก
ส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ
หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวง
วิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ละเอียดก็นิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์
ละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมา-
นุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็น
ดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวง
ปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวง
วิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายรูปพรหม

ใจกายรูปพรหม ก็นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม พอ
ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ใจกายรูปพรหม เมื่อหยุดนิ่งอยู่ที่

ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลาง
 ดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวง
 ปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวง
 วิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณ-
 ทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายรูปพรหมละเอียด

ใจกายรูปพรหมละเอียด หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูป-
 พรหมละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวง
 ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า
 เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลาง
 ดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า
 เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็น
 กายอรูปรวม

ใจกายอรูปรวม ก็หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปรวม
 พอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดหนึ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวง
 ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า
 เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่
 กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า
 เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็น
 กายอรูปรวมละเอียด

ใจกายอรูปรวมละเอียด หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย
 อรูปรวมละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดหนึ่งอยู่ที่ศูนย์
 กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล
 ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา

หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็น**กายธรรม** รูปเหมือนพระปฏิมากร เกตุดอกบัวตูม ไส้เป็นกระจะก สองเงาหน้า หน้าตักโตเล็กตามส่วน หน้าตักเท่าโหนดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ก็โตเท่านั้น กลมรอบตัว อยู่กลางกายธรรมกายนั้น **ธรรมกายเป็นตัวพุทธรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายเป็นธรรมรัตนะ**

ใจพุทธรัตนะก็หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม พอหยุด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็น**กายธรรมละเอียด** ไตกว่าธรรมกายที่เห็นแล้วนั้น ๕ เท่า

ใจกายธรรมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ขยายส่วนโตหนักขึ้นไป ใจก็หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็น**กายธรรมพระโสดา** หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูมไส้นักขึ้น

ใจกายพระโสดาก็หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนา-

สติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกาย**ธรรม** **พระโสดาละเอียด** อยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะของพระโสดานั้น หน้าตัก ๕ วา

ใจของกายพระโสดาละเอียด หยุดหนึ่งอยู่ที่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดหนึ่งอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกาย**พระสกิทาคา** หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้น

ใจของพระสกิทาคาก็หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกาย**พระสกิทาคาละเอียด** หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้น

ใจของพระสกิทาคาละเอียด หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคาละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า

เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลาง
ดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็น
ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็น
กายพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูมไลหนักขึ้น

ใจของพระอนาคาก็หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา
ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนา-
สติปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ
หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูก
ส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณ-
ทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา
เกตุดอกบัวตูมไลหนักขึ้น

ใจของพระอนาคาละเอียดก็หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย
พระอนาคาละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา หยุดอยู่กลาง
ดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูก
ส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา
หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูก
ส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูก
ส่วนเข้า เห็นกายพระอรหันต์ หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ดวงธรรม
ที่ทำให้เป็นพระอรหันต์ ก็ ๒๐ วา กลมรอบตัว

ใจพระอรหันต์ก็หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหันต์ ถูกส่วนเข้า
เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว
เหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล
วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูก

ส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุด
อยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลม
รอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ วัดผ่าเส้น
ศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า
เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน
หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายพระอรหัตตะเลียด
สวยงามมาก นี่เป็นกายที่ ๑๘ เมื่อถึงพระอรหัตตะนี้แล้ว หลุดกิเลสหมด ไม่มี
กิเลสเลย เสร็จกิจในพระพุทธศาสนาทั้งสมถวิปัสสนามาตลอด

ตั้งแต่กายมนุษย์ถึงกายอรุปรหมละเอียด แค้นันเรียกว่า ชั้นสมถะ

**ตั้งแต่กายธรรมโคตรฏู ทั้งหยาบทั้งละเอียดจนกระทั่งถึงกายพระอรหัต
ทั้งหยาบทั้งละเอียดนี้ เป็นชั้นวิปัสสนาทั้งนั้น**

ที่เรามาเรียนสมถวิปัสสนาวันนี้ ต้องเดินแนวนี้ ผิวแนวนี้ไม่ได้ และก็ต้อง
เป็นอย่างนี้ ผิดจากนี้ไปไม่ได้ ผิดจากนี้ไปก็เลอะเหลว ต้องถูกแนวนี้ เราจะต้อง
ยึดกายมนุษย์นี้เป็นแบบ เข้าไปถึงกายมนุษย์ละเอียด ต้องยึดกายมนุษย์ละเอียด
เป็นแบบ เข้าไปถึงกายทิพย์ ต้องยึดกายทิพย์เป็นแบบ เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด
ต้องยึดกายทิพย์ละเอียดเป็นแบบ จะโยกโย้ไปไม่ได้ เข้าไปถึงกายอรุปรหม ต้องยึด
กายอรุปรหมเป็นแบบ เข้าไปถึงกายอรุปรหมละเอียด ต้องยึดกายอรุปรหม
ละเอียดเป็นแบบ เข้าไปถึงกายอรุปรหม ต้องยึดกายอรุปรหมเป็นแบบ เข้าไป
ถึงกายอรุปรหมละเอียด ต้องยึดกายอรุปรหมละเอียดเป็นแบบ เข้าไปถึงกาย-
ธรรม ต้องยึดกายธรรมเป็นแบบ (กายธรรม รูปเหมือนกับพระปฏิมากรที่เขาปั้น
ไว้ในโบสถ์วิหารการเปรียญ เขาทำแบบไว้อย่างนั้น) เข้าถึงกายธรรมละเอียด
ยึดกายธรรมละเอียดเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระโสดา ยึดกายธรรมพระโสดา
เป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระโสดาละเอียด ยึดกายธรรมพระโสดาละเอียดเป็นแบบ

เข้าถึงกายธรรมพระสัททาคา ยึดกายธรรมพระสัททาคาเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระสัททาคาละเอียด ยึดกายธรรมพระสัททาคาละเอียดเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระอนาคา ยึดกายธรรมพระอนาคาเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระอนาคาละเอียด ยึดกายธรรมพระอนาคาละเอียดเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระอรหัต ยึดกายธรรมพระอรหัตเป็นแบบ เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตละเอียด ยึดกายธรรมพระอรหัตละเอียดเป็นแบบ

นี่เป็นหลักฐานในพระพุทธรศาสนาในหนังสือที่ได้รับแจกกันทั่วๆหน้านั้น ๑๘ รูป หน้าปกที่อธิบายมานั้นนับดูได้ ๑. กายมมนุษย์ ๒. กายมมนุษย์ละเอียด ๓. กายทิพย์ ๔. กายทิพย์ละเอียด ๕. กายรูปพรหม ๖. กายรูปพรหมละเอียด ๗. กายอรูปพรหม ๘. กายอรูปพรหมละเอียด ๙. กายธรรม ๑๐. กายธรรมละเอียด ๑๑. กายพระโสดา ๑๒. กายพระโสดาละเอียด ๑๓. กายพระสัททาคา ๑๔. กายพระสัททาคาละเอียด ๑๕. กายพระอนาคา ๑๖. กายพระอนาคาละเอียด ๑๗. กายพระอรหัต ๑๘. กายพระอรหัตละเอียด

นี่แหละหลักปฏิบัติของพระพุทธรศาสนา ต้องแน่นอนจับตัววางตายอย่างนี้ ไม่เลอะเลือนเหลวไหล

แต่ว่าจะไปทางนี้ต้อง "หยุด" ทางธรรมเริ่มต้นต้องหยุดตั้งแต่ต้นจนกระทั่งพระอรหัต ถ้าไม่หยุดก็ไปไม่ได้ ชัดทีเดียว แปลกไหมละ ไปทางโลกเขาต้องไปกันปราดเปรียวว่องไวคล่องแคล่ว ต้องเล่าเรียนกันมากมาย จนกระทั่งรู้เท่าทันเหลี่ยมคู่มือคนตลอดสาย จึงจะปกครองโลกให้รุ่งเรืองเจริญได้ แต่ว่าจะไปทางธรรมนี้แปลก "หยุด" เท่านั้นแหละไปได้ หยุดอย่างเดียวเท่านั้น

เรื่องนี้พูดเอาเองหรือมีตำรับตำราอย่างไร? มีตำรับตำราอย่างนี้คือ เมื่อครั้งพระบรมศาสดายังดำรงพระชนม์อยู่ในเมืองสาวัตถิมิพราหมณ์ปุโรหิตและนางพราหมณีเป็นปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล ตลอดบุตรออกมาคนหนึ่ง เวลา

คลอດออกมาแล้ว กลางคืนศัตราวุธในบ้านลุกเป็นไฟไปหมด พ่อเป็นพราหมณ์เฒ่าด้วย เป็นพราหมณ์ครูพระเจ้าแผ่นดินด้วย ตระหนกตกใจ นีมันเรื่องอะไรกัน ตรวจตุตำราก็รู้ได้ทันทีว่า ลูกชายเราที่เกิดมานี้จะเป็นคนร้าย จะเป็นโจรร้าย จะฆ่ามนุษย์มากมาย รู้ทีเดียวด้วยตำราของเขา

เมื่อมีโอกาสก็เข้าทูลพระเจ้าปเสนทิโกศลว่า พระพุทธเจ้าข้า ลูกของข้าพระพุทธเจ้าที่คลอດออกมา นี้ จะต้องเป็นคนฆ่ามนุษย์เสียแล้ว จะฆ่ามนุษย์มากด้วย จะควรเอาไว้หรือปลงชีวิตเสียเป็นประการใด ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาเถิด ข้าพระพุทธเจ้าขอมอบถวายชีวิตบุตรของข้าพระพุทธเจ้าแต่พระองค์

ฝ่ายพระเจ้าปเสนทิโกศลก็ทรงดำริว่า ไอ้เด็กเล็กนิดเดียวจะเป็นอะไรไปสะเกรงใจพราหมณ์ เคารพพราหมณ์นับถือพราหมณ์ ด้วยทรงดำริจะเอาออกเอาใจพราหมณ์ รู้เหมือนกันว่าพราหมณ์พูดแล้วไม่ค่อยจะผิด ตะขิดตะขวงใจอยู่เหมือนกัน เอาไว้ดูก่อนเถิดท่านพราหมณ์ เด็กคนเดียวถ้าว่ามันเปลี่ยนแปลงอย่างไรเราจะฆ่ามันเมื่อไหร่ก็ฆ่าได้ มันจะไปไหน ฉันทปกครองคนทั้งประเทศ พูดให้พราหมณ์ใจดีสักหน่อย

พราหมณ์ก็ตามพระทัยเอาไว้ โตขึ้น เมื่อพราหมณ์รู้ว่าไอ้มันจะฆ่าคนเบียดเบียนสัตว์มากนัก เราจะทำอะไร ก็เลยให้ชื่อว่าอหิงสกุมาร กุมารไม่เบียดเบียนใคร และจริงอย่างนั้นด้วย ตั้งแต่เล็กมาตินักดีหนา พ่อแม่ก็รักใคร่ พระเจ้าปเสนทิโกศลก็รักใคร่ ำเรียนวิชาความรู้ในทางราชการ ในทางบ้านเมือง เขาไม่แพ้ใคร ปัญญาดีเฉลียวฉลาดว่องไว เรียนศัตราวุธ เรียนมวย ไม่แพ้ใคร เฉลียวฉลาดดีนัก

เมื่อได้วิชาสมควรแล้ว ต่อไปจะต้องเป็นคนใช้ของพระราช เพราะพ่อเป็นบุโรหิตของพระราชอยู่แล้ว ต้องไปเรียนวิชาให้สูง เรียกว่าวิชาปกครองแผ่นดิน ปกครองประเทศ ส่งไปเรียนกับทศปาโมกข์อาจารย์

ทิศาปาโมกษ์อาจารย์ มีลูกศิษย์ถึง ๕๐๐ คน พรหมมณบุโรหิตผู้นี้เมื่อส่งลูกไปเรียนเซนนั้นก็มอบให้กับอาจารย์ทิศาปาโมกษ์ ทิศาปาโมกษ์อาจารย์ได้รับอหิงสกุमारไว้ ก็สอนเป็นอันดีบอันดียังกับลูกกับเต้า อหิงสกุमारฉลาดเฉลียวเด็กเข้าใกล้ครูละก็ทุกอย่าง ทั้งกายทั้งวาจาทั้งใจหาที่ติไม่ได้ อาจารย์รักใคร่ เรียนวิชาก็ไม่แพ้ใคร เฉลียวฉลาดทุกอย่าง กำลังร่างกายก็ดี สวยงามก็สวยงาม อาจารย์หลงรักอหิงสกุमारมากกว่าใครๆ

ศิษย์ทั้ง ๔๔๔ คนเห็นว่าไม่ได้การ หากเราไม่ฆ่าอหิงสกุमारเสีย พวกเราโง่หัวไม่ขึ้นแน่ มันกดหัวเราจนหมด เราจะต้องฆ่ามันเสีย เอาไว้ไม่ได้ คนโน้นบ้าง คนนี้บ้าง ช่วยกันหาเรื่องใส่เจ้าบ้าง ยั่วเจ้าบ้าง เย้าเจ้าบ้าง พอเจ้าเกะกะเข้าห้องอาจารย์ ท้าวเกะกะ หน้าเข้ๆ มันมากเรื่องหนักเข้า ท่านอาจารย์เห็นด้วยว่ามันดีแต่ต่อหน้าเรา พันเราไปมันไปชมเขงเขาอย่างนี้ รุกรานเขาอย่างนี้ แท้ที่จริงมันไปแหยขึ้น มันปั่นขึ้น มันปลุกขึ้น มันแก้ไขให้ชั่ว มันฟ้องอาจารย์อยู่เสมอ มันหนาหูเข้าแล้ว ลงท้ายจนกระทั่งอาจารย์คิดว่า ้อัลูกศิษย์คนนี้อาจารย์เอาไว้ไม่ได้แล้ว เดือดร้อนนัก เมื่อเอาไว้ไม่ได้ อาจารย์ต้องฆ่า อาจารย์ฆ่าจะทำอย่างไร อาจารย์ฆ่าลูกศิษย์เสียชื่อทิศาปาโมกษ์อาจารย์แย่ ลูกศิษย์เป็นพระเจ้าแผ่นดินก็มีมากมาย พวกเหล่านั้นเป็นกษัตริย์ก็มากที่มาเรียนวิชา ถ้าฆ่าลูกศิษย์ก็เสียชื่อครูทีเดียว จะทำอะไรดี ต้องฆ่าทางอ้อม เรียนวิชาไป พอถึงวิชาบทหนึ่ง ปิดหน้าสมุดเลยก็เดียว ลูกศิษย์ก็ถามว่า ทำไมต้องปิดเสียเล่าอาจารย์ ผมอยากศึกษาต่อไป ไม่ได้ละแก่เรื่องนี้ ตรงนี้มันเป็นวิชาที่เรียนสำเร็จแล้วจะเป็นเจ้าโลกทีเดียว จึงพูดว่า ถ้าจะเรียนกันจริงๆ ต้องเอานิ้วมือของมนุษย์มา ๑,๐๐๐ องคุลีจึงเรียนได้ นี่จะหาอุบายฆ่าศิษย์นะ

ลูกศิษย์ก็หมดท่า ต้องหยุดเรียน ก็พูดกันว่า ถ้ามันอยากได้ก็ต้องฆ่ามนุษย์ฆ่ามนุษย์ไปไม่ทันถึงพันหรอก มนุษย์คนใดคนหนึ่งมันก็ต้องฆ่าตัวเสียบ้าง มันจะ

เอาไว้ทำไม มนุษย์มันมากด้วยกันนี่ สำเร็จแน่ อาจารย์นี่กว่าไอ้ันี้ต้องถูกฆ่าแน่และใช้มือคนอื่นฆ่าเถอะ นี่เหลี่ยมของครูฆ่าลูกศิษย์

อหิงสกุมากรนั่งคอตก เราเกิดมาในสกุลพราหมณ์ เป็นครูสอนเขามาบาปกรรมไม่ได้ทำเลย มีศีลบริสุทธ์ตลอดมา ตั้งแต่เกิดจนถึงบัดนี้ ความขี้วิตกหน้อยไม่ได้กระทำ คราวนี้เรามาเรียนวิชาจะต้องฆ่ามนุษย์เสียแล้ว ถ้าไม่ฆ่ามนุษย์วิชาของเราก็ไม่สำเร็จ ก็พูดกะอาจารย์ว่าตกลง ถ้าจะต้องฆ่ามนุษย์ให้ได้อะคุณสิมาพันหนึ่งจึงจะเรียนสำเร็จ

ตกลงรับปากท่านอาจารย์ ร้องไห้เสียใจ เศร้าโศกเสียใจ ต้องเป็นคนลามกเลวทรามฆ่ามนุษย์ เป็นคนใจบาปหยาบช้า เสียอกเสียใจ ร้องไห้พีโรราพันนั้ก ถึงอย่างใด ถ้าว่าไม่เอานิ้วมือมาให้อาจารย์พันหนึ่ง ท่านก็จะไม่บอกวิชาสำเร็จให้เราเมื่อเราเรียนวิชาไม่สำเร็จ เราก็เป็นคนชั้นสูงไม่ได้ เป็นเจ้าโลกไม่ได้ ต้องเรียนวิชาให้สำเร็จจึงจะเป็นเจ้าโลกได้ ฉะนั้น การเรียนวิชาใดๆ เราต้องใช้วิชานั้นๆ ได้ ถ้าเรียนแล้วใช้วิชานั้นๆ ไม่ได้ จะเรียนทำไม เสียเวลาเปล่าๆ เสียข้าวสุก เหมือนยังกับเราเรียนวิชาวันนี้ เราก็ต้องเรียนจริงทำจริง ต้องฟังวิชาที่เราเรียนนี้ให้ได้ ให้ศักดิ์สิทธิ์ทีเดียว คุรุใช้ได้อย่างไร ลูกศิษย์ต้องใช้ได้เหมือนครู อย่างนี้เรียกว่าคนมีปัญญา เรียกว่าคนฉลาด เหมือนองคุลิมาลโจร

เมื่อเวลาอหิงสกุมากรตกลงต้องเรียนแน่ ก็รับอาจารย์ว่า เอละผมจะยอมเรียน ยอมหาองคุลิมากรมาให้พันหนึ่ง อาจารย์ก็ส่งดาบฟ้าพันให้เล่มหนึ่งถนัดมือเลยเชียว นี่เอาไป ท่านอหิงสกุมากรก็หยักกรั้งตั้งท่าเลยทีเดียว เมื่อออกจากอาจารย์แล้วก็หาเครื่องร้อยเครื่องแหงนิ้วติดตัวไป พอออกจากท่านอาจารย์ เมื่อพบใครก็ช่างเถอะ เบรียะคอกขาด เบรียะแซนขาด ขาดครึ่งตัวตัดเอาองคุลิไปองคุลิหนึ่งองคุลิหนึ่ง ใครขวางไม่ได้เลย พบไม่ได้เลย ไม่ว่าคนไหนเลยทีเดียว ไม่ว่ามนุษย์คนใด ไม่ว่าชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นต่ำ ฆ่าหมด ฆ่าเสียจนกระทั่งเล่าลือระบือลือเลื่อง

ไปว่าในเมืองสาวัตถินั้น มีโจรสืบสำคัญ คือองคฺสิมมาลโจร

ที่ชื่อองคฺสิมมาลนั้นก็เพราะนิ้วมือ ได้มาแล้วร้อยเข้าตากแห้ง แล้วคล้องคอไป นับนิ้วได้ ๙๙๙ นิ้วแล้ว

เรื่องถึงพระปเสนทิโกศลได้กริษาทัพยกไปปราบองคฺสิมมาลโจร ธรรมเนียมของกษัตริย์โบราณ เมื่อกษัตริย์ต่อกษัตริย์ไปพบกันต้องรำทวนกัน กษัตริย์ต่อกษัตริย์ด้วยกัน ต้องรำกระบี่รำทวนกัน ต้องฟาดฟันกันเอง ใครดีก็ตีไป ใครไม่ดีก็คอขาดไป ไม่ใช่ใช้ทหารรบเหมือนธรรมดาในบัดนี้

เมื่อจะเข้าต้องรำทวนเองทั้งนั้น เาฝีมือกษัตริย์ทั้งนั้น เาฝีมื่อตัวเองทั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลก็ท้อพระทัย เอ๊ะ นี่เราไปปราบองคฺสิมมาลโจร ตอนนี้จะต้องไปรำกระบี่กะมัน ต้องไปรำทวนกะมัน เมื่อมันเกิดมาศัตรอาวุธมันก็ลุกเป็นพินเป็นไฟ เราไม่มีอศรรยเหมือนอย่างกะมัน เมื่อไปรำทวนเข้าแล้ว คอเราจะขาดหรือคอมันจะขาด เราก็งไม่รู้ ไม่แนพระทัย ท้อพระทัย รุ่งเช้าจะยกทัพไปคิดว่าเมื่อยกทัพไปแล้ว ไม่ตรงไปเลยทีเดียว ไปพักอยู่ใกล้ๆ วิหารเซตวันก่อน ไปทูลพระพุทธรเจ้าเสียก่อน

นางพราหมณีนผู้เป็นมารดา พอรู้ว่าพระเจ้าปเสนทิโกศลจะยกทัพไป ตัวก็เลยล่องหน้าไปเสียก่อน จะไปบอกลูกชายให้หนีไป ไม่เช่นนั้นพระเจ้าปเสนทิโกศลจะฆ่าเสีย พระพุทธรเจ้าทรงทราบว่ เมื่อนางพราหมณีไป องคฺสิมมาลโจรเห็นเข้าก็จะฆ่านางพราหมณี ฆ่าแม่เสีย เอนี้ว่อีก ถึงจะเป็นพ่อเป็นแม่ไม่เข้าใจ ใกล้ละเป็นฆ่าเลยทีเดียว จะเอนี้ว่ จะมุ่งเรียนแต่วิชาเท่านั้น แก่ไม่ได้มุ่งอะไร

พระพุทธรเจ้ารู้ว่า องคฺสิมมาลโจรนี้เป็นอสิติมหาสาวกองค์สุดท้ายของเรา ถ้าหากฆ่ามารดาเสียแล้ว เป็นอภัพสัตว์ไม่ได้มรรคผลในชาตินี้ เราขาดสาวกผู้ใหญ่ไป ๘๐ ได้ ๗๙ เท่านั้น เราจำเป็นที่จะต้องไปทรมานองคฺสิมมาลโจร พระองค์ทราบชัดก็เสด็จไปก่อนใครๆ ทั้งหมด ไปถึงองคฺสิมมาลโจร องคฺสิมมาลโจรพเห็นเข้าเท่า

นั้น แหม่นัวมันงามจริง วิชาเราเป็นเจ้าโลกแน่ สำเร็จแน่ พอเห็นพระศาสดาทั้งพระรูป ทั้งพระรัศมี ทั้งดั่งทั้งงามดูไม่เบื่อนำเลื่อมใส นำไต้หวันำบูชาทั้งนั้น ก็คิดว่าสำเร็จแน่ก็รีไ้ใส่ที่เดียว คว่าดาบฟ้าพื้นก็รีไ้ใส่ ปราดเข้าพื้น พอปราดเข้าพื้น พริต ห่างออกไป ๒๐-๓๐ วา

เอาละชิตานี้ ห่างออกไปเสียแล้ว องคุลิมาลโจรก็ตามใหญ่ วิ่งตึกๆ ๆ ไม่ได้รอละจีเชียว แล้วก็โจนพื้น พริตไปอีกแล้ว ห่างตั้ง ๔๐-๕๐ วา ไปใหญ่เชียว ห่างหนักขึ้นทุกที พอวิ่งหนักเข้าๆ ไกลจะทัน วิ่งช้าๆ ไกลจะทัน พอไกลจะพ้น ก็พริตห่างไปเสียกว่านั้นอีกแล้ว เทาไหวๆ ก็พ้นไม่ได้ พ้นไม่สำเร็จ เมื่อพ้นไม่สำเร็จ จนกระทั่งหืดขึ้นคอเหน้อยเต็มที พอเหน้อยเต็มทีแล้ว คิดว่า นี่เขาเป็นเจ้าโลกก่อนเรา เราไม่ใช่เจ้าโลกแน่ เห็นจะเป็นไม่ได้ บุญไม่เท่าทันเขาแล้ว ท้อในใจ พอท้อใจใจมันก็ลุด หมดทวิฐฐิมานะยอมจำนนพระองค์

เมื่อยอมจำนนพระองค์แล้วก็เปล่งวาจาว่า "สมณะหยุดๆ" พระองค์ทรงเหลียวพระพักตร์มาตรัสว่า "สมณะหยุดแล้ว ท่านไม่หยุด" คำว่าหยุดอันนี้แหละ ถูกตั้งแต่ตันจนเป็นพระอรหัต คำว่าหยุดอย่างนี้คำเดียวเท่านั้น ถูกทางสมณะตั้งแต่ตันจนพระอรหัต เป็นตัวศาสนาแท้ๆ เทียว คำว่าหยุด

เพราะฉะนั้น ต้องเอาใจหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมุนษย์หยุดนั้นแหละถูกเป้าหมายใจดำ ถูกโอวาทของพระบรมศาสดา ถ้าไม่หยุดจะปฏิบัติศาสนาสัก ๔๐-๕๐ ปีก็ช่าง ที่สุดจะมีอายุสัก ๑๐๐ ปี หรือ ๑๒๐-๑๓๐ ปี ถ้าใจหยุดไม่ได้ ไม่ถูกศาสนาสักที

หยุดเข้าลิบเข้าศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมุนษย์ไม่ได้ ไม่ถูกศาสนาสักที ต่อเมื่อใดหยุดได้ก็ถูกศาสนาทีเดียว ถูกพระโอษฐ์ของพระศาสดาทีเดียว ให้จำให้แม่นอย่างนี้ ที่ปฏิบัติไปแล้วยังไม่ถูก เขาร่องรอยศาสนายังไม่ถูก

วันนี้จะเข้ร่องรอยพระศาสนา จะเรียนสมณะ จะทำใจให้หยุด จะเข้าช่อง

นั้น วิธีทำใจให้หยุดดังแสดงแล้วนั้น ถ้าหยุดแล้วก็ถูกตั้งแต่ต้น จนพระอรหัตต์ทีเดียว
นี่แหละทางไปของพระพุทธศาสนา

องค์ลีมาลโจร พระองค์ก็ทรงแก้ไขแสดงธรรมะ องค์ลีมาลโจรก็ได้สำเร็จ
มรรคผล พระองค์ก็นำเอาभावชะทีเดียว นำมาไว้ในพระวิหารเซตวัน เวลาเช้า
พระเจ้าปเสนทิโกศลกริษาทัพไป ยกทัพไปใกล้พระวิหารเซตวัน พักอยู่ข้างพระวิหาร
ตัวเข้าไปในพระวิหารเพื่อเฝ้าพระบรมศาสดา แล้วทูลลาพระบรมศาสดาว่า
ข้าพระพุทธเจ้าจะต้องอำลาไปปราบองค์ลีมาลโจรละ พระบรมศาสดาเรียก
องค์ลีมาลโจรมา भावเสียแล้ว พอออกมา นี่หรือ พระองค์จะทรงไปปราบองค์ลีมาล
โจรคนนี้ใช่ไหม พระเจ้าปเสนทิโกศลพอเห็นข้าเท่านั้นหัวเราะก๊ากตีปีกเขี้ยว นี่แหละ
พระเจ้าข้า ตีปีกชอบอกชอบใจไม่ต้องไปปราบ พระองค์ไปปราบมาเสียแล้ว ทำไม
ก็กลัวชีวิตอยู่เหมือนกัน เหตุนี้มันเป็นนัยที่พระองค์รับสั่งให้นัยคำเดียว ตั้งแต่ต้น
จนพระอรหัตต์ทีเดียว ไม่ใช่คำลอยๆ คำมีหลักฐานอย่างนี้ จำไว้ให้มั่น

WWW.THAMMASAPA.COM
ISBN : 978-974-7251-92-0

ขอกราบขอบพระคุณแต่ทุกท่านที่สนับสนุน และสมทบการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มนี้
โปรดช่วยอุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์เพื่อการเผยแพร่ธรรมะราคาจำนวนเล่มละ ๑๐๐ บาท